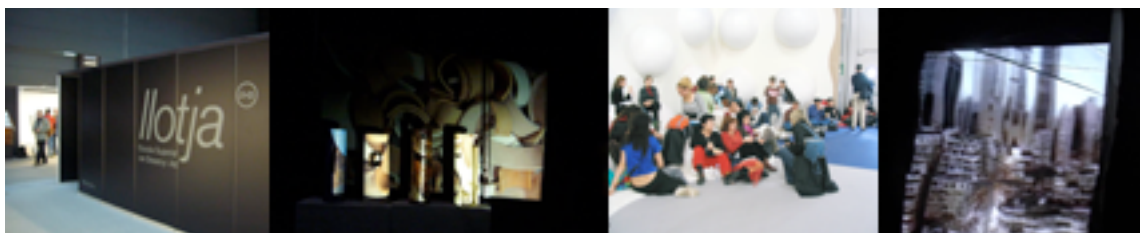

Cicle Formatiu d'Arts Aplicades al Mur: línies d'actuació diferenciades dins un nou plantejament.

Metodologies i perfils professionals.

Autora del Projecte:

NORA B. ANCAROLA CERSÓSIMO

Coordinadora i professora del Cicle Superior d'Arts Aplicades al Mur de l'Escola Superior de Disseny i d'Art Llotja.

Supervisió:

LINO CABEZAS GELABERT, Catedràtic del Departament de Dibuix de la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona.

Arts Plàstiques i Disseny

Modalitat: A

Curs 2008-09

Agraïments:

A tots el qui han participat d'una manera o altra per anar omplint tots aquests fulls. De manera especial, però, als professors de l'Escola d'Art de Tarragona; a Mª Carmen Ortiz Valeri, que sempre ha estat al meu costat amb suggeriments oportuns; als professors del meu departament de Pintura de l'Escola Llotja, en particular a Nelson Grassot per les seves propostes creatives i preclares; i als meus alumnes, que són els qui amb els seus anhels de coneixement i professionalització donen sempre la pauta del que fem, amb eficàcia o sense.

ÍNDEX

Part I: Recerca

Introducció	6
1. Primer anàlisi.....	8
1.1- La realitat del Cicle d'Arts Aplicades al Mur i metodologia emprada	8
1.2- Anàlisi prèvia	10
1.3- Transformacions del projecte	11
1.4- Objectius	11
2. Treball i recerca prèvia	13
2.1- Evolució i debats dels ensenyaments artístics a Catalunya en les últimes dècades	13
2.2-Anàlisi de material de trobades, seminaris i congressos	14
3. Marc teòric dels Estudis Culturals i Artístics	16
3.1- Interdisciplinarietat i societat	16
3.2- Estudis d'art i disseny i autoocupació. Temes de gènere	17
3.3- Gentrificació, urbs i art	19
4. Marc pedagògic de l'Educació Artística	20
4.1- De les Arts Aplicades al Projecte creatiu	20
4.2- La realitat de les Escoles a Europa	20
4.3- Relació amb el Treball de Llicència de M ^a Carmen Ortiz Valeri	20
4.3.1- Principis teòrics constructivistes	21
4.3.2- Principis pedagògics i la seva continuïtat	22
5. Els Cicles Formatius d'Art	23
5.1- Inclusió dins la societat postfordista	23
5.2- Especialització i flexibilitat	25
5.3- Relacions amb Belles Arts. Nous models	25
6. El Cicle Formatiu de Grau Superior d'Arts Aplicades al Mur	26
6.1-Treball de camp. Creació d'un bloc	31
6.1.1- Entrevistes i qüestionaris amb el professorat de les Escoles ..	32
6.1.2- Entrevistes i qüestionaris amb l'alumnat	35
6.1.3- Material curricular i distribució horària	36
6.1.4- Avaluació continuada i crèdits	38
6.1.5- Difusió. Anàlisi dels webs de les Escoles	39
6.1.6- Les escoles privades d'Art i Disseny a Catalunya.....	40
6.1.7- Futur de les escoles d'Art i Disseny públiques a Catalunya.....	42
7. Estudi Escola–Empresa en relació als estudis d'Arts Visuals	43
7.1- Perfils professionals	44
7.2- Sortides laborals	45
7.3- L'important paper dels tutors	46

Part II: Manual curricular

Introducció.....	48
8. Estudis d'Art i Espai arquitectònic	52
8.1- Estructura base dels estudis. Objectius terminals.....	53
8.2- Assignatures troncal i optatives.....	54
8.3- Material metodològic i didàctic.....	55
8.4- Camp i sortides professionals. Estratègies.....	55
9. Estudis d'Arts Visuals	56
9.1- Estructura base dels estudis. Objectius terminals.....	56
9.2- Assignatures troncal i optatives.....	57
9.3- Material metodològic i didàctic.....	58
9.4- Camp i sortides professionals. Estratègies.....	59
10. Estudis d'Art i Patrimoni	60
10.1- Estructura base dels estudis. Objectius terminals.....	60
10.2- Assignatures troncal i optatives.....	61
10.3- Material metodològic i didàctic.....	62
10.4- Camp i sortides professionals. Estratègies.....	63
11. Interdisciplinarietats i transversalitats	64
11.1- Altres estudis d'Art no universitaris.....	64
11.2- Estudis d'Art universitaris	64
11.3- Altres estudis	65
12. Aplicacions en el sistema educatiu	65
12.1- Amb la pràctica reflexiva	66
12.2- Amb l'equitat de gènere	66
12.3- Pla de difusió i taules de debat	67
13. Conclusions i propostes dins el marc del Pla de Bolonya	67
14. Bibliografia per apartats	70
15. Annexos	73
A- Qüestionaris.....	73
B- Material didàctic i metodològic per al Cicle d'Arts Aplicades al Mur. Proposta provisional fins que no hi hagi canvis significatius dels currículums existents (en relació amb l'Avantprojecte).....	75
Guies didàctiques.....	155
C- Material seminaris i altres documents.....	160
1- Aprendre con Angela McRobbin Per María José Belbel Bullejos	160
2- Economía política y estudios culturales Per Maria Rovira.....	161
3- El capital cultural en la Gentrificació	

Entrevista a Neil Smith Per Natalia Braidot.....	163
4- El arte como espacio público: redefinición y reconstrucción del sujeto y el objeto artístico. Un acercamiento a la integración multicultural. Per Mtra. Vivian Romeu Aldaya.....	165
5- La conformación del campo de las Artes Decorativas. Relaciones entre Arte e Industria Per Analía Ester Schwartz - Federico Aníbal Baeza.....	172
6- Carácter y contenido de la alfabetividad visual Per Milko A. García Torres.....	176
7- Intervención del representante de la Asociación Española de Centros Superiores de Enseñanzas Artísticas (Sr. Monterde). (Número de expediente 219/000418.)	178

Part I: Recerca

Introducció

Encara que la LOGSE, aprovada l'any 1990, planteja l'ordenació dels ensenyaments a les Escoles d'Art i Disseny (antigues Escoles d'Arts Aplicades i Oficis Artístics), i la LOE, del 2006, prescriu que s'han de revisar, ara per ara no s'ha concretat aquesta revisió.

Des de la implantació de la LOGSE, el procés de desenvolupament dins les Escoles i les seves adequacions a les demandes socials ha estat erràtic i resta inacabat.

Els canvis socials, econòmics i tecnològics van arribar a fer molt complex el procés de transformació d'aquestes escoles, que necessitaven d'una renovació i estructuració que les col·loqués en el lloc de visibilitat i utilitat que mereixen els seus estudis. La diversificació de nous llocs de treball i els seus perfils professionals difusos i cada vegada més transversals ha obligat a les escoles a modificar el sistema tradicional de transmissió mestre a deixeble, per un altre de teòric-pràctic, on el concepte de projecte o ideació esdevé bàsic i a la vegada troncal.

Els Cicles Formatius d'Arts Plàstiques i Disseny es van implantar reemplaçant els antics estudis desfasats, però no sempre amb l'acord del que podia significar la seva aplicació, ni amb prou coneixement dels objectius finals.

En aquest moment, dins les Escoles d'Art i Disseny hi ha un ventall de Cicles Formatius, des dels molt específics fins a d'altres denominats *generalistes*¹, però que, lluny de tenir caràcter propedèutic, són cicles amb un contingut molt ampli, amb diverses possibilitats d'interpretació i sense perfils professionals definits. Un exemple de cicle de caràcter *generalista* és el Cicle Superior d'Arts Aplicades al Mur on conflueixen tècniques artístiques de conservació amb tècniques i conceptes d'art contemporani.

En aquest treball vaig intentar aprofitar aquesta amplitud, que crec és un inconvenient (criteri que comparteixo amb molts professionals docents i que, en aquest treball queda reflectit), per crear línies de treball pensades i organitzades prèviament, de manera que aquesta característica es transformés en un espai d'estudi i de debat. Cada escola que volgués impartir aquest cicle podria veure quina vessant s'adapta més a les seves necessitats, tot tenint en compte els estudis que es podrien relacionar transversalment i les característiques territorials i socials que li són pròpies, i especificant amb més precisió el perfil acadèmic i professional de l'alumnat implicat, a la vegada que proposant actuacions per a l'equitat de gènere, en particular en procediments i tècniques considerats tradicionalment masculins.

Aquest estudi va resultar infructuós per les limitacions del propi currículum del Cicle existent i la seva temporalització. És per això que vaig decidir incorporar-ho dins

¹ A les Escoles d'Art parlem de *generalistes*, quan en realitat són cicles amplis de contingut teòric, tècnic i procedimental. Entendria realment *generalista* un cicle propedèutic.

l'apartat Annexos, com una mostra de l'estudi i l'esforç realitzat, fent a la vegada una nova proposta inclosa dins els apartats 8,9 i 10 d'aquest document.

D'altra banda, en el procés de tot el treball, i a través de les enquestes i les converses amb els professionals i amb els propis afectats, vaig anar confirmant que l'alumnat, en els estudis d'arts *plàstiques*² (Cicles Formatius) dins les escoles d'Art i Disseny, no respon a la realitat laboral ni tampoc a les necessitats de la nostra societat.

Per explicar aquesta realitat, en aquest treball faig una anàlisi de com s'han anat transformant històricament les nostres escoles, sense passar pels processos avantguardistes tipus Bauhaus, que van permetre a altres escoles de la resta d'Europa un espai curricular i metodològic intermedi entre els conceptes decimonònics (disciplinaris i unívocs) i la nostra societat interdisciplinària, tècnicament plural i conceptualment complexa.

Les escoles de l'Estat espanyol van fer el procés sense la incorporació de les noves metodologies, i ara, sense aquesta "tradicció", les institucions (en particular el Departament d'Educació) prenen mesures sense coneixement específic, mantenint aquests estudis, d'una banda separats del món de l'art i de l'especulació teòrica, i de l'altra, assimilant-los exclusivament al món de la manualitat.

En països com Finlàndia, per exemple, aquests estudis són absolutament interdisciplinaris des de fa dècades. *TaiK*, una institució líder en educació artística i disseny, es podria entendre com una escola de referència. Funciona des de 1877 i s'ha anat transformant des d'una escola d'arts decoratives en el seu començament fins a una escola d'educació artística, cultura visual, cinema i producció.³

Els seus estudis s'estructuren en els següents departaments:

- Departament de Producció de TV
- Laboratori de *Media*
- Departament de Disseny
- Departament d'Art i Mitjans de Comunicació
- Departament d'Art Educatiu
- Departament de Cultura Visual

Els nivells d'estudis de *TaiK* té un ventall de possibilitats enorme, des de tallers oberts, mòduls interdisciplinaris, etc., fins a màsters, graus i doctorats.

A Catalunya, un dels problemes que es plantegen és la relació i la diferenciació amb Belles Arts, ja que les Universitats del nostre país ofereixen estudis més propis de les nostres escoles, per la qual cosa hi ha un malestar i una falsa competència entre els dos tipus d'estudis. No és una qüestió de diferents nivells sinó de conceptes diferents en el fer.

Si observem els departaments de l'Escola finlandesa, ens adonarem que les possibilitats i les diferències no passen per qüestions teòriques i especulatives (Belles Arts) i tècniques (Arts i Disseny), ja que tots els estudis moderns requereixen un

² Considero que s'haurien d'anomenar d'arts visuals, plàstiques és, ara per ara, obsolet.

³ Per a més informació: <http://www.taik.fi/en/>

equilibri entre les dues parts; més aviat el problema està en relació als camps en què cada institució està disposada a col·locar-se.

Cal de manera urgent un diàleg entre les institucions universitàries i el Departament d'Educació, com a representant de les nostres escoles, juntament amb professionals d'aquestes escoles, per determinar els espais educatius de cada estament. Mentrestant aquest diàleg no sigui efectiu, tots els nostres esforços seran poc eficaços i resoldran problemes parcials sense anar al fons de les qüestions veritablement importants.

1. Primer anàlisi

1.1- La realitat del Cicle d'Arts Aplicades al Mur i metodologia emprada

El Cicle d'Arts Aplicades al Mur impartit a l'Escola Llotja va intentar amb tot el rigor possible abastar tot el ventall conceptual que semblava que el propi cicle ens proposava.

En el primer moment de la seva aplicació, els mòduls de Mural i Revestiments mantenien el caràcter d'especialitat lligada al patrimoni i la tradició, el de Mitjans Audiovisuais donava una visió contemporània de l'aplicació de la pintura en els nous mitjans, i el d'Expressions d'Avantguarda intentava englobar sota un paraigua molt ampli totes les branques, com a base d'un procés de projectament i d'unes estratègies per analitzar el procés de la creació de manera generalista.

Amb el temps aquesta metodologia ens va semblar d'un abast massa ampli, i vam comprendre la complexitat del currículum i les dificultats d'aprofundir-hi. Finalment, vam decidir lligar de manera més rellevant els mòduls de Mur, Llenguatge Pictòric, Avantguardes i Audiovisuais, com a diferents maneres de conceptualitzar els coneixements pictòrics que l'alumnat anava adquirint.

Paral·lelament a això, jo mateixa vaig començar una assignatura *Optativa de lliure elecció* dirigida en particular a l'alumnat de la Diplomatura de Disseny d'Interiors, i extensiva a Producte i Moda, com una prova pràctica de transversalitat i interrelació amb els Ensenyaments Superiors de Disseny.

Aquesta assignatura optativa, *Intervencions pictòriques a l'espai*, de 3 hores setmanals de durada al llarg de tot el curs, té per objectiu iniciar l'alumne de Disseny d'Interiors al concepte d'intervencions a l'espai, proporcionar-li coneixements pràctics dels principals procediments murals tradicionals, a la vegada que promoure la investigació amb materials nous utilitzats dins l'arquitectura i l'escenografia.

El curs 2006-07 vam acabar l'assignatura optativa amb el disseny de l'estand de Cerco a Saragossa per a l'especialitat de Ceràmica, i amb l'aplicació de tècniques pictòriques i audiovisuals, amb uns resultats força positius. D'altra banda, vam realitzar intervencions en espais com ara la Biblioteca Clarà, l'Espai Pere Pruna, el Teatre Lliure i la mateixa Escola Llotja.

Una altra qüestió és que el nostre alumnat, en els períodes de *Pràctiques*, és cridat per moltes empreses de Restauració pel fet de posseir uns coneixements, si bé no propis de restauració, sí de tècniques tradicionals com ara el fresc, l'esgrafiats, el mosaic i la capacitació dins el llenguatge de la pintura, la qual cosa ens ha fet pensar en la complementarietat amb els treballs dels restauradors, sense intervenir en les seves pròpies competències.

La Llei Orgànica d'Educació, LOE, parla d'aquests ensenyaments com un conjunt d'accions formatives d'acord amb les necessitats de qualificació del mercat laboral.

En aquest sentit crec que és interessant la meva aportació en el treball d'investigació que vaig realitzar l'any 2003 amb el grup de treball coordinat per la Dra. Eulàlia Vintró (durant tot el curs) des de la Universitat de Barcelona, i en el qual la meua recerca "*El prestigi dels diversos ensenyaments i el seu lligam amb el món professional*" tractava sobre les dificultats de coordinar amb coherència les sortides professionals en el món dels estudis d'Humanitats.

Són en part aquestes experiències, més les dificultats per conferir una única direcció al nostre Cicle d'Arts Aplicades al Mur –i preveient els bons resultats que donarien les diferents línies d'actuació– les que em fèien pensar que seria important poder sistematitzar-les de manera tal que tinguessin una major coherència a l'hora d'escollir-les, tot donant a l'alumne un àmbit de treball i uns recursos més acotats.

D'una banda, la metodologia emprada per estudiar la didàctica del treball va estar sempre lligada al desenvolupament del currículum en els centres i amb la intenció de la seva possible aplicació sense apartar-se de la normativa, el que ha resultat absolutament impossible si volia mantenir la coherència i l'interès de l'estudi.

D'altra banda, vaig utilitzar el material de recopilació d'informació a partir del contacte amb els professors que treballen la matèria. Les eines que he utilitzat per recopilar la informació són: l'entrevista (individual i en grups de debat) i les respostes al qüestionari lliurat, i el material de programació i la selecció d'imatges que m'han facilitat.

També vaig està en contacte amb una escola francesa (l'*École des Beaux-Arts* de Bordeus) i una escola finlandesa (l'Escola *TaiK*), totes dues oficials i que ocupen el mateix espai educatiu. És rellevant dir que aquestes escoles de França i Finlàndia treballen contínuament per adaptar les seves estructures a les noves necessitats, al disseny de l'espai europeu d'educació.

Els objectius que em vaig proposar van ser, d'una banda, analitzar els materials propis i els recollits i produïts en d'altres centres. Seguidament, un treball comparatiu de sistemes de treball i com va resoldre cada escola les dificultats que comporta el caràcter confús del Cicle. Vaig incloure-hi també una anàlisi de les pàgines web de les Escoles per veure'n les estratègies de difusió i captació d'alumnes.

A partir d'aquest punt he configurat les tres línies de treball possibles properes als nostres ensenyaments, amb una guia didàctica per a la seva aplicació amb nous currículums.

D'aquests objectius, he pogut assolir, l'estudi i anàlisi del tipus de treball que s'està desenvolupant a les escoles d'art i superiors de disseny públiques de Catalunya, i l'opinió raonada i contrastada sobre la necessitat de crear un grup de treball per tal de fer un estudi seriós de l'estat de la qüestió, veure quines possibilitats tenen els Cicles d'Arts dins el nostre marc laboral i valorar la necessitat d'elaborar altres tipus d'estudi més adaptats a les veritables demandes socials del nostre país.

Per acabar, vull aprofitar també l'ocasió per donar les gràcies a totes aquelles persones sense l'ajut i participació de les quals des de diferents àmbits, aquest projecte no s'hagués pogut portar a terme. Gràcies encara a l'interès dels professors que m'han dedicat el seu temps i m'han facilitat generosament el seu material de treball i en particular als companys de departament de l'Escola Llotja, que han col·laborat des de la seva àrea de treball.

1.2- Anàlisi prèvia

Hem de tenir en compte que el treball de l'artista omple un ventall de metodologies ben diferents. Les Escoles d'Arts Aplicades i Oficis Artístics —que ara reben el nom d'Escoles d'Art i Disseny—, dins els marcs acadèmics del segle XIX van fer un esforç important per desenvolupar plantejaments metodològics adaptats a la nova societat industrial. El fet que Catalunya sigui dins l'Estat espanyol un dels nuclis amb més tradició industrial, és un dels factors que també ha influït en el moment de dissenyar el seu sistema educatiu pel que fa als ensenyaments artístics. L'Escola Llotja, des de la seva creació, el segle XVIII, fins a l'actualitat, va ser l'escola que més va patir els avatars polítics. L'Escola Massana, que va impartir el seu primer curs l'any 1929 als locals del FAD (Foment de les Arts Decoratives), va ser la continuadora de l'Escola Superior de Bells Oficis de la Mancomunitat, fundada el 1914, i havia estat clausurada l'any 1924. Aquestes dues escoles públiques, històricament han representat dues maneres de fer: la primera, l'Escola Llotja, lligada a una manera de fer oficialista, i la segona, l'Escola Massana, lligada a la tradició menestral catalana.

En els seus començaments i fins a la primera meitat del segle XX, l'Escola Massana semblava que desenvoluparia els plantejaments metodològics amb influències del món anglosaxó i amb relacions directes amb el tipus d'ensenyament Bauhaus, on impera la metodologia de treball a partir del projecte artístic i els currículums transversals.

Això va ser així en un primer moment, però el desenvolupament de totes aquestes metodologies van ser truncades per un Estat espanyol retrògrad. Malgrat això, molts dels plantejaments metodològics que s'havien desenvolupat en els marcs acadèmics de la primera meitat del segle XX es van intentar recuperar i reformar segons les necessitats del nou context social, industrial i artístic dels anys seixanta. Com hem vist, però, finalment va guanyar l'anomenat "*desarrollismo*" que responia al desenvolupament marcat per la concepció acadèmia clàssica d'arts majors (Belles Arts) i arts menors (Arts Aplicades), en la qual no tenien cabuda les noves formes de treball de l'artista contemporani, lloc on aquestes divisions havien i han desaparegut per donar pas a la interdisciplinarietat.

Des de fa unes dècades, aquests aspectes que acabem d'explicar han canviat força a l'Estat espanyol, sobretot per un cert reconeixement a disciplines de forta implantació

en l'actual societat de la informació i el coneixement, matèries lligades a la imatge, el disseny i les noves tecnologies.

Malgrat aquest fet, però, encara no hi ha un marc de referència –ni a nivell didàctic ni de currículum formatiu- tal com els que hi ha en els països que van desenvolupar unes metodologies intermediadores –dutes a terme en el període dels anys 40 al 70-, entre els conceptes disciplinaris del segle XIX i les necessitats i característiques del segle XXI, és a dir, un marc que contempli de forma diàfana aquest procés imprescindible per poder comprendre la formació amb claredat, amb uns continguts equilibrats –teòrics i pràctics- i que, en definitiva, sigui un model metodològic que equipari fons i forma.

1.3- Transformacions del projecte

El projecte ha tingut transformacions conceptuals respecte a la idea original, el que ha canviat o potser s'ha obert, ha estat la meua visió de la realitat d'aquests ensenyaments i el paper que juga i ha jugat al llarg d'aquest llarg procés del segle XX. És gairebé impossible que unes escoles que no hagin passat per metodologies transformadores i no hagin tingut les experiències interdisciplinàries dels anys 40 als 60, puguin ara comprendre aquesta situació amb l'afegit d'una societat del segle XXI on la complexitat és molt gran, el món de l'art ja no és l'art pur i les arts aplicades ja no són aquests oficis bàsicament manuals.

El món de l'art requereix ara més que mai de projectament i anàlisi, de la mateixa manera que ho requereix el món de les arts aplicades. L'artista moltes vegades aplica els seus coneixements en activitats concretes i funcionals, i no existeix l'artesà com a tècnic que repeteix esquemes.

Aquesta situació és per a mi l'origen del debat obert imprescindible que hi ha d'haver en aquest moment, i per descomptat que no pretenc pas obrir-lo jo des d'aquest espai, ni molt menys en solitari.

És per això que continuo amb el meu projecte, però amb la consciència que aquest treball pot ser una eina de transformació per posar sobre la taula de debat, debat imprescindible per renovar amb profunditat els nostres estudis.

Voldria deixar constància de la importància que van tenir en les meves reflexions el seminari del MACBA, *Idees rebudes* (ja havia participat en molts d'altres, però en cap amb tanta rellevància respecte d'aquests temes), la qual cosa em confirma la idea que el debat del paper que juguen les arts aplicades i el disseny està inclòs dins el debat de l'art en general.

1.4- Objectius

Un cicle com el Superior d'Arts Aplicades al Mur, *generalista* i que pot incloure des de tècniques tradicionals com el Fresc o l'Esgrafià, fins a la conceptualització i la inclusió dels Mitjans Audiovisuals o les intervencions en l'espai dins un mòdul singularitzat com el d'Expressions d'Avantguarda, és un cicle que requereix d'una anàlisi i d'una diversificació per aclarir i especificar les diferents formes d'aplicació.

Conec les molt diverses maneres en què s'enfoca aquest cicle a cada una de les escoles de Catalunya (de Vic, d'Olot, de Badalona, o fins i tot la Massana o l'Escola de Tarragona). Totes elles fan front d'una manera ben diferent a la seva interpretació del currículum del cicle, i en cada centre l'equip redefineix el comportament ideològic corresponent amb resultats diversos, però sempre amb una dificultat de definició del futur perfil professional de l'alumnat amb la consegüent confusió a l'hora de trobar sortides laborals. Malgrat això, crec que podria ser útil l'estudi i l'aprofundiment d'aquestes diverses maneres d'enfocar-lo, amb metodologies i didàctiques diferenciades.

Com a coordinadora dels primers quatre cursos d'aquest cicle a partir de la seva implantació a l'Escola Llotja, i professora des del primer moment de mòduls com Expressions d'Avantguarda, Llenguatge Pictòric, Audiovisuals i Revestiments, tutora de Pràctiques en empreses, i altra vegada coordinadora aquests dos darrers cursos fins a l'actualitat, crec imprescindible un estudi profund de les seves possibilitats de lectura i interpretació curricular, a la vegada que les seves possibles relacions transversals amb altres cicles o estudis d'Art i Disseny.

Partint de les profundes transformacions que s'han produït en relació a la transversalitat i les noves tecnologies en el camp de l'art i la comunicació, la investigació i el desenvolupament de les tres línies d'actuació diferenciades que denomino tendències són necessàries i aplicables, però requereixen de la voluntat del Departament d'Educació que permeti canvis conceptuals i per tant, curriculars.

Els Cicles Formatius que es van implantar reemplaçant els antics estudis d'arts aplicades, van ser creats com un *esborrany*, per acabar de ser configurats per cada Escola segons les seves particularitats i tenint en compte el seu context.

Aquest caràcter d'esborrany va tenir dues vessants, la que permetia un ventall ampli de possibilitats metodològiques i d'aplicació, a la vegada que un marc laboral massa difús (en els cicles denominats equivocadament *generalistes*), i una altra amb continguts molt específics dins una mateixa branca. Les Escoles van aplicar els uns o els altres no pas amb el criteri que prové d'una anàlisi de la realitat que els envolta, sinó (i com és lògic) segons el professorat que posseïen. Això va donar com a conseqüència un decalatge molt i molt confús entre els antics i els nous estudis, de tal manera que les interpretacions curriculars es van fer molt forçadament.

D'altra banda, els nostres estudis d'Arts Plàstiques i Disseny són estudis molt lligats a les necessitats socials i es modifiquen contínuament amb els avenços tecnològics, per la qual cosa la seva anàlisi i alhora la seva aplicació (amb un professorat massa acostumat a uns plans inamovibles) van ser de difícil compaginació. Els professors, i en particular aquells a qui ens va correspondre la feina de coordinar-los, vam intentar adaptar-los des de la pràctica directa.

Crec que va ser menys complex d'adaptar l'aplicació de cicles molt específics, és a dir, els que aprofundien en unes tècniques molt concretes i, per tant, conceptualment més unidireccionals, que els que tenen un currículum d'un abast més gran i a la vegada amb més possibilitats d'interpretació.

El Cicle Superior d'Arts Aplicades al Mur és, en aquest sentit, paradigmàtic. Tots sabem que la Pintura (fins i tot dins les Belles Arts) ha patit i pateix d'una transformació conceptual i tècnica tal, que es permet parlar de pintura fins i tot d'obres que no estan realitzades amb els mitjans propis de la pintura, però sí que mantenen el concepte de bidimensionalitat i qualitat pictòrica.

Això fa de la Pintura una art aplicada, que va sorgir en l'antiguitat (com la majoria de les arts) de l'arquitectura, i com a part integrant dels espais arquitectònics, tot separant-se'n de mica en mica en segles posteriors per tornar a interrelacionar-s'hi ara amb nova intensitat.

Aquesta relació espacial retorna com a part integrant, però també com a intervenció artística diferenciada, la qual cosa fa que el Cicle d'Arts Aplicades al Mur tingui des de mòduls de Tecnologia i conceptes de Decoració tradicional, de Conservació, fins a les més actuals aplicacions tecnològiques multimèdia.

És en aquest punt que crec que hem de diferenciar la línia d'actuació més convenient, ja que fent una acotació del marc d'aplicacions podríem obtenir estudis que poguessin aprofundir dins cada una de les vessants marcades, i tenir-ho tot més clar a l'hora d'establir el marc de pràctiques laborals.

La necessitat i la utilitat d'aquest estudi s'ha anat configurant al llarg de més de deu anys de treballs dins el propi Cicle d'Arts Aplicades al Mur.

Els canvis constants de professorat i els moviments i les complexitats de l'escola van impossibilitar-ne la realització simultàniament amb la meua tasca com a professora.

És per això que ha estat imprescindible disposar de tot un curs amb dedicació total, per poder portar-lo a terme amb el rigor que es mereixen uns ensenyaments d'Arts Visuals que, n'estic segura, tindran cada vegada més demanda i més sortides laborals, sempre que s'adaptin a les noves necessitats d'una societat canviant i plural com la nostra.

Aquest treball té un interès afegit al propi de la investigació: es tracta per a mi mateixa d'un veritable repte.

2. Treball i recerca prèvia

2.1- Evolució i debats dels ensenyaments artístics a Catalunya en les últimes dècades

Catalunya, dins l'Estat espanyol, va ser i és un dels nuclis industrials més importants i, si bé les seves escoles es convertiran en els centres de referència pel que fa als ensenyaments de disseny de l'Estat, també l'any 1961 es va crear Elisava i l'any 1967 es va crear Eina, ambdós centres amb seu a Barcelona i de caràcter privat. Però l'eclosió de les Escoles d'Art i Disseny a Catalunya, tant pel que fa a l'ensenyament públic com al privat, tindrà lloc en el període de la transició democràtica. Serà el moment de la creació de centres com l'Escola Bau, l'Istituto Europeo di Design de Barcelona, el MECAD (Media Centre d'Art i Disseny), entre d'altres; tots ells creats en

l'entorn de Barcelona i la seva àrea d'influència. En aquell moment també es van crear i incentivar nombroses escoles públiques arreu de Catalunya. El mapa d'ensenyaments arreu del territori va incloure l'Escola d'Art i Superior de Disseny Pau Gargallo (Badalona), l'Escola d'Art i Superior de Disseny Deià (Barcelona), l'Escola d'Art i Superior de Disseny Serra i Abella (L'Hospitalet de Llobregat), l'Escola d'Art i Superior de Disseny Ondara (Tàrraga), l'Escola d'Art i Superior de Disseny d'Olot, l'Escola d'Art i Superior de Disseny de Vic, més les escoles municipals.

Aquell era el moment ideal per generar un debat i una reflexió per tal d'adequar-ne els criteris i els continguts. Malgrat això, el Departament –anomenat en aquell moment d'Ensenyament- va continuar el seu abandonament del tema, deixant a les escoles arrossegar el pla de l'any 1963 amb els canvis que cada una d'elles voluntàriament podia fer.

Caldrà esperar fins a l'any 1990, quan es va aprovar la LOGSE, per començar a entreveure la necessitat i la possibilitat de reforma d'aquests estudis, situar-los en sintonia amb l'entorn contemporani i donar-los sentit dins el món complex que ja s'albirava, on l'art com a font de coneixement i de transacció mercantil té un paper cada cop més important.

Però el debat tampoc no va desenvolupar-se a fons, i vam tornar a perdre una nova oportunitat. La implantació ha estat progressiva entre els anys 90 i començaments del segle XXI i ha tingut diferents conseqüències, la més significativa de les quals ha estat situar les escoles de titularitat privada i les escoles de titularitat pública en espais clarament diferenciats. Alhora, les escoles privades han treballat desplegant el que preveu la LOGSE i ho han fet en col·laboració amb les Universitats, establint convenis que han donat com a resultat títols propis que donen sortida a les noves necessitats de l'educació artística i participen en el debat i el disseny de l'Espai Europeu d'Educació Superior. Davant aquesta realitat, les escoles públiques segueixen desplegant els cicles i les diplomatures previstes en la LOGSE, sense tenir massa clar quin serà l'espai que desenvoluparan dins el nou espai europeu.

Ha arribat a les meves oïdes que en aquests moments s'està planificant una nova transformació dels estudis. M'agradaria molt que hagués arribat el moment d'un canvi en profunditat i adequat a la nostra societat, però el que és molt estrany és que els professionals del sector no tenim coneixement del que s'està fent i, per tant, una altra vegada, no hi ha debat obert ni se'ns dóna veu. Em temo que càrrecs polítics i funcionaris seran un cop més els qui determinaran el futur dels ensenyaments artístics.

2.2- Anàlisi de material de trobades, seminaris i congressos

Fullejant material relacionat amb congressos, seminaris i trobades d'educació artística als quals he anat participant en el transcurs d'aquests llargs anys de docència, trobo que ja a l'any 1985, dins el 3r. Congrés d'Escoles d'Art de Catalunya realitzat a Vic, Miquel Domingo, arquitecte professor de l'Escola d'Arquitectura de la UB i cap de Serveis Docents de la Direcció General d'Urbanisme de la Generalitat de Catalunya, feia una crida a la importància de la transversalitat entre les escoles d'Arts Aplicades, les de Belles Arts i Arquitectura. Les noves tecnologies (ordinadors i vídeo, encara en aquells moments incipients) serien les eines que transformarien i plantejarien la

necessitat de col·laboració interdisciplinària per millorar la qualitat de la ciutat. Una visió clara que no va tenir cap ressò a nivell educatiu.

Onze anys després, el 1996, a l'Escola Llotja de Barcelona, des de la direcció de la qual jo mateixa participava com a Cap d'Estudis, vam crear unes Jornades sobre els Ensenyaments d'Art i l'Aplicació de la LOGSE, a les quals van ser invitades totes les escoles de Catalunya del Departament d'Ensenyament i totes les Municipals, com també els professors de Belles Arts de la Universitat.

En aquell moment, Lino Cabezas i Gelabert, catedràtic de Dibuix i director del Departament de Dibuix de la Facultat de Belles Arts Sant Jordi, ja plantejava el problema d'una LOGSE de superespecialització, a la vegada que posava en clar els problemes d'un saber generalista (per la seva amplitud i complexitat). Parlava també de la dicotomia superada entre la creativitat com a expressió (de l'art) i la creativitat com a projectament (del disseny).

Veiem, doncs, que l'any 1996 ja es veia clar el problema del caràcter extremadament tècnic dels Cicles Formatius i la necessitat d'un replantejament dels ensenyaments artístics des de tots els fronts.

Estem parlant dels anys 90, anys en els quals el 80% de la indústria del Disseny a l'Estat espanyol estava arrelada a Catalunya. És important tornar a dir que això no va reflectir en cap moment el suport de la Conselleria. És el moment del qual parlo anteriorment, en què es van crear la majoria de les escoles privades a Catalunya i se n'obrien de noves oficials, però sense un criteri organitzatiu i amb una visió global dels estudis i nivells d'aprenentatge.

És evident que encara que la Conselleria s'hi giri d'esquena, els processos i les actualitzacions es realitzen (gràcies a la voluntat i la intel·ligència d'alguns dels professionals de les Escoles), i és així com l'any passat 2008, la mateixa ciutat de Vic, amb la participació de l'Escola d'Art, l'Associació H i amb la participació de la Universitat de Vic i el nou Centre d'Arts Contemporànies, van organitzar unes jornades anomenades Accions reversibles: Seminari, Art, Educació i Territori, amb intervencions de professionals de la UB, com Fernando Hernández, o Jesús Carrillo, del MNCARS de Madrid, i amb la participació de grups de treball de Belfast, San Pablo, Kassel, o Sevilla.

En aquest seminari de dos dies, la tasca d'incidència social, participativa i de col·laboració entre Institucions artístiques, Centres d'ensenyament artístic, Grups i Associacions va fer que tots plegats treballassin per crear transformacions reals dins l'àmbit del territori. Una vegada més es confirmen les meves idees que l'Escola no pot estar circumscrita només a l'àmbit acadèmic, i molt menys dins l'àmbit d'un Departament unívoc, sense interrelacions amb altres estudis i altres estaments socials.

En aquest punt vaig tenir clar que una de les coses que afegiria dins el treball, és un concepte que ja existeix en les Diplomatures de Disseny, que és el treball de síntesi, però no pas només com un treball final sinó com un concepte interior organitzador dels propis estudis, que a la vegada engloba dues o més assignatures o pot abastar-les totes.

Finalment, voldria introduir en aquest punt el seminari *Idees Rebudes*, en el qual vaig participar aquest 2008, organitzat pel MACBA. De les 8 conferències, 3 van ser rellevants per al meu estudi, per la qual cosa les utilitzaré com a referència en els apartats següents i com a marc teòric. Aquestes conferències són:

- 1) Indústria Cultural: Ha deixat de ser l'educació estètica el motor de la vida pública i l'Art?, d'Angela McRobbie
- 2) Museu, la gènesi de l'esfera pública moderna, de Toni Bennett
- 3) Gentrificació. Els Museus són només agents del Capital Immobiliari?, de Neil Smith

Aquestes intervencions, que a la vegada organitza una reconeguda institució de la nostra ciutat com és el MACBA, haurien de constituir (com moltes altres) temes de debat i fornir material d'anàlisi dins les nostres Escoles, per crear un bon marc de treball per tal de reestructurar els nostres estudis.

3. Marc teòric dels Estudis Culturals i Artístics

3.1- Interdisciplinarietat i societat

Interdisciplinarietat no vol pas dir barreja de disciplines sense més ni més. Vol dir la intervenció coherent i planificada de molts punts de vista o activitats amb un fi comú.

Un exemple d'això és la incorporació de la tecnologia. En un moment determinat va semblar que tot s'havia de treballar amb l'ordinador i que aquesta eina reemplaçava des dels llibres fins a les eines de treball.

Avui això no és així, i cada disciplina i cada procés metodològic concret han de determinar el paper que ha de jugar el treball amb aquesta tecnologia.

La nostra societat postfordista, és a dir, la societat que ha sortit del model de treball en cadena (que requeria una especialització unívoca, on la producció en sèrie permetia treballadors no qualificats en una divisió de treball basada en la fragmentació que separa concepció d'execució), porta cap a un model de treball que requereix una especialització FLEXIBLE a la vegada que una DIVERSIFICACIÓ de les capacitats dels treballadors. Dins el món de l'art això ha estat paradigmàtic, ja que l'art s'ha incorporat en el mercat de treball com a part integrant dins gairebé totes les activitats de la societat moderna. Qüestions estètiques i funcionals estan presents en el món modern i s'han creat serveis de gestió cultural per donar nivell cultural i estètic a tot el que ens envolta.

Dissenyadors, creadors i artistes de tot tipus són els intermediaris necessaris per a aquests treballs d'organització cultural.

Les nostres escoles haurien de contemplar aquest treball de concepció generalista per poder incorporar els nostres alumnes a aquest mercat de treball relativament nou.

Això, més la incorporació d'artistes en treballs dins estudis d'arquitectura, urbanístics, estudis de disseny, gestió cultural dins i fora de les institucions públiques,

treballs en els Centres cívics com a formadors o en assessoraments tècnics i estètics, col·laboracions amb professionals de la salut mental, col·laboracions en treballs socials, d'inclusió dels nouvinguts, de recuperació de patrimoni i restauració, i un llarg etcètera.

D'altra banda, els museus i sales d'Art Contemporani, com el MACBA, Fundació Miró, Caixa Fòrum, Fundació Tàpies, i molts més, intenten constituir-se en centres d'activitats interactives amb la societat (més endavant parlo d'Estudis Culturals, que tenen relació amb aquestes noves activitats culturals). No només des de dintre cap a fora, sinó en intercanvi educatiu per ambdues bandes. Les Escoles d'Art haurien d'aprofitar més aquesta oportunitat que dona el nostre Museu i d'altres per generar activitats de profit mutu.

3.2- Estudis d'art i disseny i autoocupació. Temes de gènere

Postmodernism and Popular Culture de 1994, *British Fashion Design* de 1998, i *In the Culture Society: Art, Fashion and Popular Music* de 1999, són tres llibres en els quals Angela McRobbie, sociòloga que dirigeix el Departament de Comunicació en el *Goldsmiths College*, Universitat de Londres, analitza els desenvolupaments de les pràctiques culturals i artístiques d'una societat de consumidors contemporanis, així com l'estetització de la vida quotidiana en la Gran Bretanya actual.

A *British Fashion Design* (1998) parla d'Estudis Culturals, articulacions entre allò social, polític, econòmic, cultural, i les seves implicacions en els mitjans. Tracta d'entendre el que succeeix fora dels mitjans per entendre també el que succeeix dins els mitjans. D'altra banda, McRobbie segueix el recorregut de joves (en particular dones) que posseïen diplomes d'estudis de disseny de moda i que intentaven viure dels estudis fets. Fa una mena de sociologia de la producció basat en les teories de Pierre Bourdieu.

El govern *thatcherista* va aconseguir el consentiment popular transformant les formes tradicionals d'organització industrial a través dels mitjans de comunicació (publicitat *pura i dura*). Una feroç liberalització del mercat fou possible gràcies al consentiment d'una societat que tenia por de perdre la feina. Aquesta liberalització va donar peu, entre altres coses, que les dones, un dels col·lectius menys afavorits a l'hora de trobar feina⁴, haguessin de trobar mètodes d'autoocupació per poder fer alguna cosa productiva. Això donà per resultat una mena d'autoexplotació en una interactivitat social frustrada. Després de dos o tres anys de treballar moltes hores més que el raonable (confeccionen el que intenten vendre i posen la seva botiga de roba, moltes vegades a més d'un treball-escombraria que els complementa un míser sou), aquestes noies s'adonen que els resultats no són els esperats, i que els estudis estan mancats de la interdisciplinarietat i eficiència (enorme i quasi inhumana) que el mercat requereix. Estudis de dos i tres anys, que són publicitats com terminals (molt semblants als nostres estudis d'FP), són una fal·làcia que només serveix perquè el mercat sembli que està en moviment, ja que aquestes dones acabaran en el mercat laboral fent qualsevol cosa que no té res a veure amb els seus estudis.

⁴ Diu Mc Robbie en una entrevista realitzada per a la *Revista Confluencia*, any 1, nº 3, 2004, per Claudia Laudano: *Existe sólo un 7% de mujeres en el cargo de Profesoras, el más alto en la academia, y menos aún en la dirección de departamentos. Por otro lado, en los casos donde las hay, como el mío, a veces llaman por teléfono y cuando contesto, preguntan por el Profesor McRobbie, suponiendo que yo soy su secretaria o asistente. Algo similar ocurre en las publicaciones periódicas más importantes: siguen sin considerar necesario incluir mujeres para hablar de ciertos temas, o personas negras. Esto se puede chequear a través de sus índices directamente. Así que se puede hablar de cambios, pero la equidad está lejos de haberse logrado.*

McRobbie creu que aquesta va ser una estratègia del govern Thatcher per justificar l'acomiadament lliure i els nous contractes. Segons ella, la incorporació dels Estudis Culturals i en particular els Estudis Culturals Feministes, com per exemple els impartits en el *Goldsmiths College*, incorporen aquestes problemàtiques i intenten solucionar-les, malgrat els problemes del mercat que són propis de la mateixa societat.

He introduït aquest apartat amb el treball d'Angela McRobbie perquè el crec significatiu per al moment actual del nostre país.

Els estudis professionals, en particular els d'Humanitats, Art i Disseny han patit un veritable maltractament en la nostra societat dels últims anys.

L'any 2003 vaig participar en un grup de treball coordinat per Eulàlia Vintró a la Universitat de Barcelona. Aquest estudi va ser una investigació al voltant del problema de la deserció en els estudis d'humanitats i el seu desprestigi en la nostra societat. El meu apartat es va publicar amb el nom d'*El prestigi dels diversos ensenyaments i el seu lligam amb el món professional*.

En aquest treball vaig analitzar alguns punts que crec que poden ser interessants per a aquesta investigació.

D'una banda, el debat de la reconversió de les Humanitats és un debat encara inacabat, un nou model de societat en el qual la *velocitat* no és només el vertiginós ritme dels canvis socials, polítics i tecnològics, sinó que és un concepte autònom que determina el caràcter de la nostra època.

La crisi profunda que suporten les nostres societats *globalitzades*, des de ja més de dues dècades, i la particular d'aquest últim any, fan que l'índex de desocupació sigui el més alt des de la crisi dels anys trenta del segle passat.

Hi ha una vinculació entre la que es podria anomenar crisi del paper i del pes social dels sabers humanístics i la crisi de l'ensenyament de les Humanitats i, en particular, de les activitats artístiques. L'augment del pes dels sabers tècnics, especialment d'aquells que es relacionen amb la manipulació de la informació, i el retrocés del pes del treball manual confereixen a l'educació un paper decisiu –i quasi únic- en la socialització de la gent jove.

Per raons demogràfiques, a partir de la darrera dècada l'augment brut de l'alumnat s'ha deturat, mentre creixia el percentatge de joves que romanien dins el sistema educatiu, tant en els trams obligatoris com en els postobligatoris. Aquest fenomen és especialment visible pel que fa a les dones, i ha comportat una feminització creixent de l'alumnat en tots els nivells. Tot això dóna com a resultat la urgència de l'estudi en profunditat d'aquest tema.

En aquest estudi, en l'apartat de les pràctiques en empreses dels nostres alumnes d'Arts Aplicades al Mur, faig una relació de les possibles sortides professionals, que no necessàriament són les estipulades pel currículum predeterminat. És la meva petita aportació a la visualització de noves realitats laborals.

He intentat contemplar les noves professions i les activitats sorgides en una societat de serveis com la nostra, i també les qüestions de gestió cultural, que abasten un ventall d'activitats interdisciplinàries que, si bé els nostres alumnes no podrien assolir com a professionals en solitari, sí que podrien formar part d'un equip de treball amb persones de diferents perfils complementaris.

3.3- Gentrificació, urbs i art

Neil Smith, professor d'Antropologia i Geografia i director del *Center for Place, Culture and Politics* a CUNY (*City University of New York*), és una de les figures amb més prestigi en la seva especialitat. Entre les seves publicacions, fruit d'inesgotables treballs de camp als Estats Units i a Europa, destaquen: *New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City* (1996), *Capital Financiero, Propiedad Inmobiliaria y Cultura* (MACBA, 2005), i *The Politics of Public Space* (2006).

Smith és un especialista i analista de la gentrificació i de les implicacions que poden tenir l'art i els artistes en el procés.

Diu, textualment:⁵

La gentrificación ocurre debido a que el capitalismo busca nuevas formas de obtener ganancias, y para sacar provecho tiene que crear nuevos entornos; es entonces cuando la cultura se convierte en parte fundamental en dicho proceso. Esto puede obtenerse desde un amplio registro: la creación de un gran museo como el MACBA, la creación de barrios de artistas, o bien de pequeñas galerías en un barrio. Pero también puede significar esfuerzos coordinados para crear magnetismos culturales a través de estrategias de arriba hacia abajo; estoy pensando en algo tan grande como fue el Forum en Barcelona. Asimismo podría suponer, y aquí es donde toma partido el lado turístico de la cuestión, esfuerzos mayores de crear lugares de patrimonio cultural por las Naciones Unidas. Lo que ello hace es atraer al turismo, que es lo mismo que atraer capital, y seguidamente, las inversiones financieras que finalmente nos llevarían a la gentrificación. Todo gira entorno al mercado global. Y nuevamente a una escala mundial, la cuestión del consumo cultural se convierte en un factor de gran importancia para la gentrificación.

En efecto, existe una tensión, una especie de conflicto o disyuntiva, entre dos asuntos que forman parte del proyecto cultural que opera en la gentrificación. Las personas que dirigen y organizan los museos, su ubicación o su construcción, han de tener en cuenta los entornos históricos del museo. Y dichos entornos, como sucede con el Raval, son muy pintorescos. Por lo tanto, por un lado el dilema es que quieren derribar lo preexistente y crear espacios para una construcción más moderna, pero por otro lado, pierden exactamente aquello que hacia atractivo al barrio. Y debido a esto existe una tensión, ya que han de estar inevitablemente relacionados con el entorno. Incluso en el MACBA, la existencia de jóvenes que patinan en su puerta principal es una señal clara de que la creación de un museo no purifica o sana por completo un barrio.

Aquesta anàlisi de Neil Smith m'interessa, perquè l'art ja no és una entelèquia separada de la qüestió social, sinó al contrari, l'activitat artística ha de contemplar un ventall de raons i conseqüències per les quals treballar, en un sentit o en un altre.

⁵ Entrevista a Neil Smith per Natalia Braidot. <http://textos-criticos.blogspot.com/2008/12>

4. Marc pedagògic de l'Educació Artística

4.1- La realitat de les Escoles a Europa

TaiK, una institució líder en educació artística i disseny a Helsinki, es podria entendre com una escola de referència, per la seva qualitat i per la seva capacitat d'adequació amb els temps i la societat. L'*École des Beaux-Arts* de Bordeus, més propera en sentit geogràfic però no pas pel que fa a filosofia d'estudis, és també un centre que podríem prendre com a punt d'interès i estudi.

Els dos Centres comparteixen en primer lloc la voluntat de transformació de les estructures de formació artística segons els ritmes dels temps, fent adequació curricular i dignificant-les per donar-li joc dins l'espai d'educació artística europea.

La fórmula que totes les escoles europees d'aquest tipus han adoptat per a aquesta adequació és la que marca el pla nacional d'educació superior: 3+2, és a dir, cursar tres anys per arribar al títol que equival al grau DNAP = Diploma Nacional d'Arts Plàstiques, i seguir dos anys més per aconseguir el DNSEP = Diploma Nacional Superior d'Expressió Plàstica, i en algunes hi ha una qualificació específica relacionada específicament amb les noves tecnologies, DNAT = Diploma Nacional d'Arts i Tècniques (en el cas de les escoles franceses), i l'amplitud del ventall acadèmic des de grau fins a postgrau, doctorat i màsters (en el cas de Finlàndia, Suècia i Bèlgica), amb la fórmula: 4+1 i/o 3+2.

4.2- De les Arts Aplicades al Projecte creatiu

Una qualitat és que cada escola de les esmentades treballa el seu currículum específic, que la fa propera al context i al mateix temps especialitzada. La majoria d'elles tenen un primer curs de preparació, que es podria entendre com a propedèutic, i a mesura que avancen els cursos tendeixen a una certa especialització dins la multiplicitat d'opcions que dona el fet de treballar per opcions de projecte/grups de treball amb metodologies específiques, i així van configurant un currículum personal que complementen amb sortides, intercanvis, etc.

En el cas específic de l'escola *TaiK*, l'alumnat, a partir del segon curs, dissenya un currículum amb l'ajuda d'un tutor i es fa operatiu de manera contractual; en el cas d'Estrasburg és un treball per opcions i per selecció de grups de treball. És important remarcar que l'escola finlandesa posa un nou èmfasi als estudis d'art com a projecte pedagògic, entenent l'art com una eina de reflexió important per a l'educació general i humanística.

Totes aquestes escoles treballen els currículums sota la forma del Projecte creatiu i d'una manera transversal i interdisciplinària.⁶

4.3- Relació amb el Treball de Llicència de Mª Carmen Ortiz Valeri

⁶ El concepte de Projecte creatiu es desenvolupa acadèmicament per primera vegada a la Bauhaus.

La proposta de realització d'aquest treball va començar amb les reflexions que vaig fer en relació a la investigació de Mª Carmen Ortiz Valeri, "*Recursos materials i activitat experimental en l'educació artística: metodologia i didàctica del projecte artístic*".

La caracterització de *generalista* del Cicle d'Arts Aplicades al Mur va ser un tema parlat dels inicis de l'aplicació del Cicle a la nostra escola, jo mateixa vaig impartir el mòdul Expressions d'Avantguarda dins la Llotja, i el vaig entendre com a part d'un procés de projectació (ideació) i d'unes estratègies per analitzar amb criteri els procediments a utilitzar i adequar-los.

Anys endarrere es parlava d'un curs *generalista*, introductor de les bases i els fonaments de les arts plàstiques. En aquests moments les bases dins les arts contemporànies estan en l'especulació i la capacitat de desenvolupar una idea, per aplicar-la amb caràcter interdisciplinari al concepte requerit, i aquest mòdul d'Expressions d'Avantguarda té aquestes característiques. En algun moment podia semblar que el propi Cicle Formatiu de Grau Superior d'Arts Aplicades al Mur podia posseir-les, aquestes característiques. Amb un currículum tan abastador, però, és més útil estudiar en profunditat línies diferenciades, alhora que crear un mòdul nou realment *generalista*, sense condicionants i que posseeixi el caràcter que té el d'Expressions d'Avantguarda com a base configuradora, seria el que correspondria a l'excel·lent treball de Mª Carmen Ortiz.

El seu treball m'interessa molt, també, pel repàs històric que fa de la transformació que es va produir a les escoles públiques d'Arts Plàstiques i Disseny i el procés d'adequació a la metodologia constructivista que proposava la reforma.

D'altra banda, crec interessant el treball que ha fet l'Escola d'Art *La Palma* de Madrid amb una proposta diferenciada entre les Arts Aplicades de l'Escultura i les Arts Aplicades a l'Arquitectura (de Grau), demostrant una vegada més la necessitat de crear unes interrelacions entre Pintura, Arquitectura, Restauració i Escenografia, malgrat mantingui conceptes disciplinaris al meu entendre, obsolets.

4.3.1- Principis teòrics constructivistes

En aquest punt voldria transcriure les paraules de Mª Carmen Ortiz i Valeri en el seu treball.⁷

"El constructivisme (l'opció escollida per a l'orientació conceptual de la reforma que es va portar a terme i que ara ens ocupa) és el corrent pedagògic que defensa que el coneixement es construeix a través de la interacció del subjecte amb el seu entorn, en un context com l'escolar que actua com a catalitzador d'experiència. De fet, el constructivisme pedagògic s'enfronta a la concepció reduccionista de l'educació artística, posa en qüestió les tradicionals formes, memorístiques i descontextualitzades, d'aprendre història de l'art, mostrant als estudiants el paper de l'art en la transmissió d'idees i valors, així com la seva vinculació a altres fets socials. Per això, l'adopció de la perspectiva constructivista precisa d'un plantejament curricular més atent a les activitats de planificació, de selecció

⁷ ORTIZ VALERI, Mª Carmen. "*Recursos materiales i activitat experimental en l'educació artística: metodologia i didàctica del projecte artístic*" (treball de recerca de llicència d'estudis del 2006-07).

de mètodes de treball i reflexió sobre processos. Des d'aquesta perspectiva sembla que cal treballar en aquelles activitats i estratègies tendents a propiciar i millorar els mecanismes per "aprendre a aprendre". Les implicacions que té o hauria de tenir aquesta orientació en l'educació artística són importants i significatives: L'educació artística entesa com a vehicle per al desenvolupament d'estratègies d'aprenentatge i de resolució de problemes, que ajudin a plantejar aquestes estratègies de manera transversal per tal que enllacin l'experiència personal, els coneixements i intuïcions prèvies i l'impacte cultural."

Sota aquests paràmetres es va configurar la nostra LOGSE; malgrat això, en els estudis de les Escoles d'Art i Disseny, la relació amb el context, la inclusió de noves formes de reflexionar els fets en relació amb les formes, la vinculació de l'art en relació amb la transmissió de valors, semblen inexistents. Els cicles d'Art de les nostres escoles semblen programats per a gent amb poques capacitats cognitives, com si es tractés de tallers ocupacionals.

No hi ha un equilibri entre teoria i pràctica; per tant, els nostres alumnes no surten preparats per a prendre decisions, marcar caràcter ni creativitat en les seves produccions, si tenim en compte que l'any 1991 el professor Hernández Hernández ja deia que s'havia de repensar urgentment la manera d'ensenyar estratègies de coneixement i no pas només habilitats.⁸

4.3.2- Principis pedagògics i la seva continuïtat

A partir de l'any 1992 es va començar a parlar a les antigues Escoles d'Arts Aplicades i Oficis Artístics de la implantació de la LOGSE. Aquest fet no va obrir un debat ni entre les escoles ni en els diferents nivells educatius, debat que sí que van ser capaços de fer altres àmbits de disciplines creatives, com les escoles de teatre, dansa i música, debats que han donat propostes diferenciades en els currículums i la classificació per trams acadèmics.

Com a resultat, es van establir els Cicles Formatius de Grau Mitjà i de Grau Superior, els quals van tenir el següent protocol de configuració:

- El primer nivell era l'establert pel govern central, i va marcar les directrius generals que tots els altres nivells tenien com a referència i, per tant, havien de respectar.
- El segon nivell corresponia als governs autònoms, que adopten els objectius, continguts i criteris d'avaluació al seu propi context històric i cultural.
- El tercer nivell de concreció correspon al Centre, que adapta el currículum a les seves peculiaritats ideològiques o administratives mitjançant el PEC (Projecte Educatiu de Centre) i el PCC (Projecte Curricular de Centre), que defineixen les estratègies d'aprenentatge, organització de continguts, mitjans educatius, etc.

⁸ Hernández Hernández, F., *El dilema de la educación artística: ¿Enseñar habilidades o estrategias de conocimiento?*, a Hernández, F., Jódar, A. y Marín, R., *¿Qué es la educación artística?*, Ed. Sendai. Barcelona, 1991.

Les conseqüències d'aquest nou ordre van ser molt variades, però crec que les que van determinar amb claredat la impossibilitat de transformar els estudis en una veritable reconversió adaptada a les necessitats, són:

- Pèrdua d'hores de formació respecte als estudis anteriors en tots els Cicles que es van implantar.
- Fragmentació de coneixement fins a límits gairebé insostenibles, que tenen com a conseqüència, la progressiva pèrdua de sentit de molts dels continguts en uns casos, i en d'altres, repeticions de coneixement.⁹
- La divisió del coneixement tècnic del conceptual.
- La prioritització del coneixement tècnic en detriment de les activitats de creació i d'investigació.
- L'absoluta desconexió entre els estudis i la demanda laboral, la qual cosa denota una manca prèvia de planificació i d'anàlisi.

En aquest punt és important dir que l'any 2003 es van crear les Diplomatures de tres cursos, però només per als ensenyaments de Disseny entesos com uns estudis disciplinaris (Interiorisme, Producte, Gràfic i Moda) i unidireccionals, que no contemplen alhora les interrelacions entre Art i Disseny, però sí que estan essent contemplades des de fa molts anys en els països més avançats d'Europa (com Finlàndia, Suècia, Holanda, França, etc).

En aquests moments s'estan prefigurant els graus des de l'Administració, i sembla que els estudis d'Arts Visuals segueixen sense situar-se en la mira dels nous currículums. Espero estar equivocada.

5. Els Cicles Formatius d'Art

5.1- Inclusió dins la societat postfordista

El II Pla General de Formació Professional a Catalunya, del Consell Català de Formació Professional conjuntament amb el Departament de Treball, publicat a Barcelona l'octubre del 2007¹⁰, presenta alguns resultats de la diagnosi que es plantejava en el I Pla amb una intenció clara de crear un sistema integrat, coherent i vinculat a les necessitats del món laboral i millorar-ne l'oferta.

En aquest document es visualitzen (entre d'altres):

- Un escàs volum de persones a la formació professional en relació a la mitjana europea.
- Deficiències en la planificació de l'oferta en relació a la demanda laboral.
- Desigualtats de gènere en la formació.
- Rigidesa en l'articulació entre els tres subsistemes d'FP: inicial, ocupacional i contínua.
- Manca de reconeixement de la formació amb l'absència d'acreditacions de les competències pertinents.

⁹ Extret del Treball de Llicència de Mª Carmen Ortiz Valeri, abans citat.

¹⁰ Aquest pla està signat pel Conseller d'Educació, Ernest Maragall i Mira, i la Consellera de Treball, Mar Serna Calvo.

Ahora que es proposa:

- Una ampliació i flexibilització de la formació inicial.
- Una millor planificació coherent amb el mercat laboral.
- La incorporació d'experiències com a referent per aconseguir l'excel·lència.

Si, a més, tenim en compte que la nostra societat en pocs anys ha passat de ser una societat d'especialització (on la tendència semblava inevitable) a una societat postfordista¹¹ amb la seva conseqüència més òbvia, que és l'especialització flexible, transforma notablement les característiques de la formació lligada més directament al mercat laboral.

Això transforma la línia d'especialització en un complex conjunt de pràctiques que obliguen la visió global del treball, ja que és possible que qualsevol persona pugui realitzar treballs específics.

És evident que la flexibilitat en l'especialització té relació amb la flexibilitat laboral i els contractes de curta durada, la qual cosa comporta que la formació ha de permetre un ampli ventall de possibilitats instrumentals i conceptuals.

Això, traduït al món de les Arts *Aplicades*¹², ampli i complex *per se*, requereix d'un estudi en profunditat.

Les Arts *Aplicades* més properes a la planificació de productes de mercat, es van transformar després de la segona guerra en el que ara anomenem Dissenys: Disseny d'Interiors, Disseny de Producte, Disseny de Moda, Disseny Gràfic. Les noves tecnologies transformen absolutament aquestes activitats deixant de banda els procediments que abans eren efectius. Molt propers als mitjans de comunicació i a les modes, ara es desmarquen clarament dels temes de patrimoni.

Les Arts *Aplicades* més properes a les Arts Visuals i a les Belles Arts entren en una terra de ningú, incorporant tecnologia però afegint-se també als treballs patrimonials, arribant a crear així uns estudis que semblen voler formar un deixeble de Tiziano alhora que se li incorporen les necessitats i la tecnologia del segle XXI.

D'una banda, els estudis de Belles Arts (en el nostre país de nivell universitari) planegen sobre un enorme camp, incorporant els Dissenys, Mitjans de Comunicació, Restauració, Cinema, i un llarg etcètera als seus currículums, amb la lògica de l'artista multidisciplinari.

¹¹ Segons Vicente Safón Cano de la Universitat de València, en el I Congreso de Ciencia Regional de Andalucía: Fordismo es la producción en serie en el modelo de cadena de montaje. La era fordista se caracteriza por la dominación de los mercados de masas y por bienes estandarizados que se mantienen durante largo tiempo. El postfordismo también es un fenómeno universal. Su origen se encuentra en los cambios acaecidos en la década de los 70 (cambios de mercado), que impulsaron a las empresas a buscar soluciones organizativas y tecnológicas acordes con la nueva situación. Son paradigmas directores de esta nueva era los de la especialización flexible, la tecnología de la información, las tecnologías de producción flexibles (automatización), la postmodernidad, la globalidad y otros tantos que suponen la construcción (todavía en marcha) de un nuevo modelo diferente de aquél anclado en los esfuerzos seminales de Taylor y Ford.

¹² Terminologia que molts professionals creiem obsoleta, però que utilitzo per entendre quina és la terminologia que utilitza el currículum.

A les escoles d'Arts *Aplicades*, en el seu apartat d'Arts *Plàstiques*, se'ls demana que mantinguin la tradició, que incorporin les noves tecnologies, però alhora que no trepitgin els terrenys dels estudis d'Art.

Crec que, des de fa dècades, el Departament d'Ensenyament, abans, i ara el d'Educació, van trobar la solució: que aquestes escoles mantinguin un nivell molt baix per no competir amb la Universitat (concepte erroni, ja que no és un problema de nivells) en comptes de planificar de nou aquests dos tipus d'estudis. O sigui, tradició, tecnologia, i baix nivell, tot en un sol paquet de dos anys on els perfils professionals s'esborren.

Els currículums d'aquests cicles de nivell mitjà i superior poden ser de dues maneres:

- D'absoluta especialització (Fusta, Pedra, ...), creant-hi especialistes sense flexibilitat ni massa concepte.
- Generalistes (Mur, Escultura, ...), amb el paquet complet, impossible d'assolir en dos cursos i amb una finalitat dubtosa.

5.2- Especialització i flexibilitat

A partir del que he analitzat fins ara, és necessari reconsiderar els conceptes d'especialització i flexibilitat curricular en funció dels canvis de la societat, molt més heterodoxa i pluridisciplinària. Però això vol dir una transversalitat més gran i no pas una pèrdua del perfil professional i, per tant, laboral.

Els Cicles de Grau Superior, tot i la diversificació, hauria de tenir una personalitat més marcada. Això no vol pas dir una especialització tècnica, sinó més aviat conceptual i del camp en el qual es desenvolupa.

En aquest moments, les Arts Visuals *aplicades* poden estar en relació amb el camp de l'Arquitectura (estructural i/o efímera), amb el de Patrimoni (en contacte amb restauradors) o amb el del Projecte Artístic (en relació directa amb els creadors visuals), entre d'altres.

És per això que la meua proposta per reconduir el Cicle d'Arts Aplicades al Mur contempla tres apartats d'Estudis d'Arts Visuals, de manera que les Escoles puguin discernir exactament dins quin camp treballar, per així poder donar als alumnes pautes més clares de quin és el camp laboral en el qual podrien ubicar-se.

5.3- Relacions amb Belles Arts. Nous models

Un dels problemes més complexos en el nostre país és la relació de les nostres Escoles i els seus estudis amb els de la Facultat de Belles Arts.

El procés que en altres països es va fer des de la creació d'escoles tipus *Bauhaus*, o fins i tot les antigues *Werkbunds*¹³, dins el nostre país es va quedar sense desenvolupar a causa del nostre procés històric, que va col·lapsar qualsevol possibilitat de

¹³ Primeres escoles professionals d'Alemanya.

desenvolupament i modernització. Els 40 anys d'involució social van ser crucials per als nostres estudis. Trenta anys després dels inicis de la democràcia i d'enormes transformacions que eren i són encara imprescindibles, estem encara plantejant-nos qüestions de competències que en molts països d'Europa ja tenen solucionades de fa temps. I això, amb l'afegit que la nostra societat evoluciona amb una rapidesa imparable.

Els estudis d'Arts Aplicades i de Belles Arts són, ara per ara, estudis d'Arts Visuals, i el que pot diferenciar els estudis universitaris dels d'escoles no universitàries és el nivell especulatiu i, probablement, certs aspectes d'inclusió laboral.

Avui l'artista ja no és només un ésser solitari que treballa per si mateix, ni tampoc existeixen els artesans que repeteixen amb precisió les tècniques ancestrals.

L'artista crea, projecta i moltes vegades *aplica* els seus coneixements, alhora que treballa en equip i, fins i tot, amb les empreses i les institucions.

L'artesà ja no existeix com a tal, sinó que més aviat és un creador de solucions conceptuals i tècniques davant els problemes que generen els nous camps professionals.

El cicle no pot ser, doncs, una introducció d'una introducció d'una introducció a Belles Arts en un arxipèlag de disciplines; ni purament un tractat de disciplines tradicionals amb criteris autònoms i aïllats, ni només una especulació estètica (aquesta no seria la finalitat del cicle). En el cicle cal aprendre tots els tipus de tècniques: les tradicionals i les contemporànies (amb materials industrials com en el minimalisme) i, és més, barrejar-les i dotar-les de cert contingut narratiu i temàtic, i sobretot, encara, aplicar-les en el context propi del cicle que li correspon.¹⁴

6. El Cicle Formatiu de Grau Superior d'Arts Aplicades al Mur

El Decret 294/1999 de 9 de novembre, publicat en el DOGC núm. 3026, de 30/11/1999, identifica el títol d'Arts Aplicades al Mur d'aquesta manera:

El cicle d'arts aplicades al mur està orientat a formar professionals en l'àmbit de la intervenció plàstica, que desenvolupin les seves creacions artístiques amb suports bidimensionals i tridimensionals, que aprofundeixin tant en el coneixement de tècniques, procediments i materials tradicionals, com en l'extensa gamma de recursos que possibiliten les tecnologies contemporànies en els diversos camps d'aplicació artística.

Aquest professional podrà oferir solucions creatives que interrelacionin els llenguatges i les tècniques i que tinguin una incidència directa en el substrat estètic i funcional de la nostra societat.

L'assoliment dels objectius implica posseir una formació assentada en disciplines artístiques i tècniques diferents, les tradicionals: pintura, mural, ornamentació arquitectònica, cartellisme, il·lustració, escenografia, i les més contemporànies: de col·laboració artística en el camp publicitari, elaboració de vídeos, espots, infografia i muntatges audiovisuals. El disposar també d'una visió àmplia sobre les pròpies

¹⁴ Paraules de Nelson Grassot, professor d'Audiovisuals de l'Escola Llotja de Barcelona, amb el qual he tingut moltes converses relacionades amb aquest treball.

possibilitats expressives, d'esperit experimentador, de bon domini tècnic, i de capacitat de raonament sobre el fet artístic, és el que capacita aquest professional per a la concepció i realització de projectes.

Aquest últim paràgraf l'he assenyalat amb *negreta* perquè, si tenim consciència dels diferents conceptes i tècniques a què es refereix, en adonarem que aquesta formació és quasi impossible, i més tenint en compte que sols hi ha dos cursos per assolir els coneixements imprescindibles.

Es podria entendre com un treball de projectació, és a dir que els professionals d'aquests camps tinguin una visió general de tot i siguin capaços de crear projectes de creació visual i artística. Però això és conceptualment i pràcticament impossible d'aconseguir en dos cursos, ja que no podem projectar en el camp de les Arts Visuals sense conèixer en profunditat els camps de creació que comporten les disciplines individualment i amb les seves transversalitats. D'altra banda, un professional de la Projectació ha de ser una persona teòricament i conceptualment molt preparada¹⁵, cosa impossible d'assolir amb aquest currículum, i molt menys amb aquesta temporalització.

Nogensmenys, el mateix Decret proposa dins l'apartat del Camp professional:

Comprèn les activitats i els procediments de les arts aplicades al mur realitzats com a artista autònom o associat en grau divers, a un taller, a un estudi, a un equip pluridisciplinari o una empresa, vinculat a:

- ***Creació i producció d'obres pictòriques en tota mena de materials i suports.***
- ***Reproducció i recreació d'obres.***
- ***Instal·lacions artístiques: escenogràfiques, atrezzo i ornamentació per a teatre, cinema, televisió, multimèdia, infografia i per a espais diversos de representació i expressió artística.***
- ***Equipaments i complements de l'espai natural.***
- ***Ornamentació, renovació, manteniment i rehabilitació del medi arquitectònic i del patrimoni en l'àmbit arts aplicades al mur.***
- ***Difusió i gestió d'obra artística.***
- ***Formació i assessorament artístic-tècnics.***

A més d'aquest llistat del tot exhaustiu, i amb l'ambigüitat en la localització dels llocs de treball, diu:

*Els cicles d'aquesta família estan orientats a formar professionals que **coneguin les tècniques i característiques pròpies de l'especialitat**. La seva formació els ha de permetre atendre els llocs de treball d'aquest àmbit.*

El decret també preveu la continuïtat dels ensenyaments universitaris en els següents àmbits:

Arquitecte tècnic.

Enginyer tècnic en Disseny industrial.

Mestre (Especialitats: educació especial, educació infantil, educació primària).

Llicenciat en Belles arts.

Llicenciat en Història.

Llicenciat en Història de l'art.

¹⁵ Veure el treball abans citat de Carmen Ortiz i Valeri, apartat 6.1: Marc epistemològic i conceptual, pàg. 40.

És a dir, que les propostes no inclouen cap de les noves professions dins l'àmbit de la cultura (Estudis Culturals; veure text d'Angela Mc Robbie), com ara Art i Mitjans de Comunicació, Cultura Visual, Producció de TV i *mass mèdia*, Art Educatiu, etc, ni la possibilitat de crear un currículum propi amb més d'un Cicle formatiu per tal de formar un perfil professional propi i transversal.

D'altra banda, els Mòduls del Cicle d'Arts Aplicades al Mur són:

Teòrics (285 h):

Història de les arts aplicades al mur.

Història de les arts contemporànies.

Metodologia i gestió de l'obra.

Formació i orientació laboral.

Teoricopràctic (360 h):

Dibuix artístic i projectes.

Expressions d'avantguarda.

Tallers (1035 h):

Mitjans audiovisuals.

Taller d'expressió del llenguatge pictòric.

Taller de pintura ornamental aplicada al mur.

Taller de revestiments ceràmics, estucs i esgrafiats.

Taller de vidrieres.

Aquests mòduls ocupen un mínim de dos anys i mig i un màxim de quatre convocatòries, es a dir, quatre anys, més un d'extraordinari de formació, amb la temporalització següent:

Mòduls impartits en el centre educatiu: 1.680 h.

Fase de pràctiques en empreses, estudis o tallers: 45 h.

Projecte final: 75 h.

Total: 1.800 h.

A partir d'aquí puc afirmar:

- **Que els estudis d'Arts Plàstiques *aplicades* dins el nostre país s'haurien d'estudiar en profunditat, ja que encara no hi ha solucions amb uns mínims d'efectivitat.**
- **Que la divisió d'assignatures per tècniques és obsoleta.**
- **Que l'*artesà* sense concepte no te cabuda a la nostra societat.**
- **Que no es pot fer un estudi dels ensenyaments artístics en general sense tenir en compte la totalitat dels nivells, des de l'Escola Primària fins als Ensenyaments Superiors i la Universitat.**
- **Que un canvi coherent i adaptat a la nostra època necessita consens i coordinació amb els estudis universitaris de Belles Arts.**
- **Que són imprescindibles els paràmetres que es prefiguren a partir del Departament de Treball.**
- **Que les Arts Visuals tenen més sortides laborals del que històricament la societat pensa. En les societats modernes moltes activitats culturals tenen un disseny i una estructura visual i conceptual coherent, que les fan més viables, comprensibles i transformadores.**

- **Que els estudis d'Arts Visuals han de ser consensuats i homologats amb els estudis europeus dins el marc de Bolonya.**¹⁶

És per això que el meu treball de recerca per trobar línies d'interpretació coherents, diferenciades i adequades per tal de configurar amb cada una d'elles un marc d'interrelacions amb pràctiques d'aplicació més clares, tant en el sentit acadèmic com laboral, vol contribuir a la millora del que estructuralment no és idoni.

Tanmateix, tenint en compte que aquest treball de configurar un nou marc d'estructuració dels ensenyaments artístics ultrapassa els meus treballs i les meves competències, continuaré en la línia marcada en el meu projecte original, amb les transformacions abans esmentades.

Aquestes línies d'actuació estarien emmarcades en el que denomino *tendències*, mantenint alguns dels seus mòduls, a la vegada que afegint d'altres, alhora que interpretant-los i dirigint-los vers la línia general conductora:

La diferenciació de línies conceptuals diverses d'actuació dins els Estudis d'Art permetria a les Escoles que l'impartissin disposar d'un marc metodològic i didàctic amb unes transversalitats marcades, de tal manera que l'àmbit acadèmic i laboral pogués adequar-se millor a les necessitats i possibilitats de cada centre i de la societat que l'envolta.

D'aquesta manera, en cada línia diferenciada els mòduls troncal variarien conceptualment i tecnològica, i cada Centre podria saber si està capacitat per complir amb les necessitats de la línia escollida.

TENDÈNCIA	ESTUDIS RELACIONATS
ARTS VISUALS VERS LES ART (Escoles d'Art i Disseny)	GRAVAT I ARTS DEL LLIBRE ESCULTURA I CERÀMICA FOTOGRAFIA AUDIOVISUALS IL·LUSTRACIÓ HUMANITATS COMUNICACIÓ AUDIOVISUAL
CONSERVACIÓ I PATRIMONI VERS LA RESTAURACIÓ (Escoles de Restauració)	RESTAURACIÓ DE PINTURA RESTAURACIÓ D'ESCULTURA RESTAURACIÓ DE FAÇANES MOSAICS ESCULTURA CERÀMICA

¹⁶ Se'n poden veure documents dins l'Annex C

ESPAI ESCENOGRÀFIC

VERS L'ARQUITECTURA EFÍMERA
(Escoles d'Art i Disseny)

ESTUDIS D'ESCENOGRÀFIA
PROJECTES - DECORACIÓ
APARADORISME
ESCULTURA
CERÀMICA I NOUS REVESTIMENS
ARQUITECTURA TÈCNICA EFÍMERA
ESTUDIS SUPERIORS DE DISSENY D'INTERIORS

El resultat és un document de treball que serviria per adequar els estudis a les necessitats contemporànies, on les manifestacions artístiques proposen contínues transversalitats entre disciplines, i les noves tecnologies han propiciat la creació de nous llocs de treball per als quals hem de generar nous perfils acadèmics i professionals.

Els apartats 8, 9 i 10 són un inici de Manuals curriculars per a cada una de les línies d'actuació, els quals finalment no es corresponen als currículums actuals dels Cicle esmentat sinó a una nova manera d'entendre els estudis propera als que s'estan impartint en altres llocs d'Europa.

La prova de nova lectura amb els actuals mòduls (proposada a l'Avantprojecte) està incorporada dins l'apartat B dels Annexos com una il·lustració de la dificultat d'adaptar-ho i la demostració de l'esforç relitzat per interrelacionar i actualitzar els estudis que tenim a l'actualitat.

Però abans de continuar vull especificar uns quants criteris que he aplicat en aquest treball incorporat finalment en l'Annex B per considerar-la infructuosa, amb la valoració corresponent:

- **En la nova lectura dels Mòduls (les Assignatures), cal que les unitats tècniques i les més teòriques o conceptuals estiguin equilibrades en funció del perfil professional corresponent. EL ACTUAL CURRÍCULUM PRIORITZA ABSOLUTAMENT LES UNITATS TÈCNIQUES PER SOBRE LES CONCEPTUALS.**
- **En tots els casos hi ha exemples interpretables pels alumnes (obres d'art, arquitectòniques, cinematogràfiques, literàries, etc.), i en els casos de Mòduls amb transversalitat els exemples també ho són. ÉS DIFÍCIL CREAR INTERDISCIPLINARITAT EN UN CICLE CONCEBUT DES DEL CRITERI DE LES DISCIPLINES ESTANQUES.**
- **Aquest material metodològic requereix un treball previ del professorat per acordar i coordinar els treballs transversals i les continuïtats. EL PROFESSORAT D'AQUESTES ESCOLES MAI SE LI CONCEDEIX UN TEMPS DE REFLEXIÓ I ANÀLISIS DEL QUE FA O HAURIA DE FER.**
- **Seria convenient que els exemples incloguessin obres a l'abast dels alumnes i que poguessin ser visualitzades en directe (aprofitant els Museus i Centres d'Art que hi hagi a la zona); si això no fos possible, caldria aportar suficient material visual i textual per comprendre-les. EN AQUESTES ESCOLES NO HI HA ENCARREGATS DE SORTIDES, ACTIVITATS EXTRAESCOLARS NI TRANSVERSALITATS.**

- **Convindria que cada Departament fes el seu arxiu temàtic i en determinés les fonts. IDEM.**
- **És important el treball de conceptualització i justificació teòrica dels treballs, que en alguns casos és part integrant del propi treball d'elaboració. ÉS IMPRESCINDIBLE LA INCORPORACIÓ D'ASSIGNATURES QUE POSSIBILITEN AQUESTA TASCA.**
- **Convindria també que cada Departament fes la seva guia d'anàlisi i desenvolupament teòric, i que tots els Mòduls fossin coherents amb el model. AIXÒ ÉS NOMÉS POSSIBLE FORA DE CURRÍCULUM.**
- **En els Projectes transversals, el treball teòric haurà de ser unitari i abastar tot el conjunt de la proposta, incloent totes les assignatures. AIXÒ ÉS NOMÉS POSSIBLE FORA DE CURRÍCULUM.**
- **Els Projectes no abasten només qüestions formals, sinó que estan en sintonia amb qüestions socials, filosòfiques, històriques, etc. AIXÒ ÉS NOMÉS POSSIBLE FORA DE CURRÍCULUM.**
- **És molt important que els Projectes, en particular els de l'últim trimestre de 1r. curs i els de 2n. curs, es puguin exhibir en un indret determinat de l'Escola, i els més viables en Centres d'activitats culturals del barri o de la zona. PER AIXÒ HAURIA D'HAVER UN PROJECTE TRANSVERSAL QUE INICII I QUE POSI LES BASES PER UN PROJECTE FINAL DE LLARG TERMINI.**
- **Dins cada línia d'actuació hi ha Mòduls prioritaris o troncal, mentre que la resta d'assignatures haurien d'estar articulades cap a la direcció més convenient. AL PRIORITZAR ELS MÒDULS NO CORRESPONEN LES TEMPORITZACIONS.**
- **En cada cas, cada Departament ha de determinar la seva pròpia seqüència d'aprenentatge. LES ESCOLES D'ART DE CATALUNYA TENEN UNA VARIABILITAT ENORME D'ALUMNAT I PER TANT LES ESTRATÈGIES I ELS PERFILS PROFESSIONALS HAURIEN DE SER VARIABLES.**
- **He procurat crear les línies en funció de les possibilitats i sortides laborals, i que alhora donin coherència conceptual i metodològica. LES ESCOLES D'ART DE CATALUNYA TENEN UNA VARIABILITAT EN QUANT LES NECESSITATS LABORALS I PER TANT LES ESTRATÈGIES I ELS PERFILS PROFESSIONALS HAURIEN DE SER TAMBÉ VARIABLES.**

6.1- Treball de camp. Creació d'un bloc

- A) El primer treball que vaig fer és l'estudi de l'aplicació del Cicle Formatiu de Grau Superior d'Arts Aplicades al Mur, i la seva interpretació, distribució horària, i les transversalitats reals, en el meu Departament de l'Escola Llotja, com a eina d'estudi per treballar amb agilitat amb professorat i alumnat.
- B) D'altra banda, vaig realitzar una recerca de dades del que s'està fent en cada una de les escoles de Catalunya (Escola de Tarragona, Escola d'Olot, Escola de Vic i Escola Massana de Barcelona) mitjançant un seguit d'entrevistes amb qüestionaris orientats per la metodologia de la pràctica reflexiva, més una observació, amb pautes establertes amb antelació, de les pràctiques que es fan en cada un dels mòduls troncal.

- C) L'estudi dels textos publicitaris de cada Escola dins el WEB corresponent, malgrat que no estava previst, m'ha proporcionat pautes de funcionament i d'interessos pautables.
- D) En aquest punt vaig crear un bloc a Internet per facilitar l'intercanvi d'informació, i vaig rebre l'aportació d'uns quants alumnes de l'Escola Llotja que segueixen el Cicle, per la qual cosa vaig confeccionar també un qüestionari.
- E) Encara vaig obtenir material didàctic i metodològic d'escoles semblants a les nostres, com les de Madrid, Estrasburg, Helsinki i Venècia, amb un estudi de les seves similituds i diferències.
- F) Vaig fer recerca de material teòric sobre la relació Art–Arts Visuals–Arts Aplicades–Arts Murals–Arquitectura–Patrimoni–Disseny.
- G) En la recerca ha estat inevitable la referència al Marc de Bolonya i les seves implicacions dins els nous plantejaments. Aquest material trobat ha deixat palesa la necessitat d'un estudi en profunditat d'aquests estudis dins un marc molt més gran que contempli tots els nivells educatius, incloent la Universitat de Belles Arts.¹⁷
- H) Per qüestions relatives al mercat laboral he treballat estudis fets per l'IUE i l'INCUAL.
- I) He aprofitat molt els Seminaris en els quals he participat en el MACBA i a la Universitat de Vic, així com els materials rebuts, en particular per crear un marc actual de referència social i econòmica per al treball.
- J) Finalment, he fet confecció del material metodològic i didàctic relacionat amb les tres línies d'actuació: Instal·lacions artístiques, Conservació i Patrimoni, i Espais escenogràfics.

6.1.1- Entrevistes i qüestionaris amb el professorat de les Escoles

El qüestionari per al **professorat** ha estat:

- 1) Des de fa dècades l'Art ha esdevingut interdisciplinari. Malgrat això les Escoles d'Art i Disseny es mantenen en la divisió disciplinària i fins i tot els Mòduls (les Assignatures) moltes vegades estan diferenciats per procediments tècnics. Què en penseu d'això?
- 2) En relació al currículum del Cicle de Grau Superior d'Arts Aplicades al Mur a la vostra Escola, penseu que proporciona un perfil professional de l'alumne, adient i adaptat al nostre temps?
- 3) Creieu que l'alumne té unes sortides professionals o de continuïtat d'estudi (Belles Arts, d'altres Cicles) apropiades a la seva formació? Quines?
- 4) En aquests anys d'aplicació, heu provat relectures diferenciades del currículum del Cicle? Quina finalitat professional creieu que té aquest mòdul de formació?
- 5) Hi ha un perfil específic d'alumnat interessat en aquest Cicle? Podríeu fer una descripció d'aquest perfil?
- 6) Com veuríeu la possibilitat de crear línies relacionades amb l'Arquitectura efímera i l'Escenografia, i també amb la Conservació de Patrimoni i la Restauració, i encara, amb l'Art contemporani per separat? Creieu que hi ha mòduls dins el Cicle que permetin aquestes diferenciacions i d'altres que es poguessin adaptar?

¹⁷ En l'apartat 5.5 he deixat constància d'aquest problema.

- 7) Si heu fet algun treball en aquest sentit, podríeu especificar-ne les característiques i comentar les vostres conclusions?
- 8) Creieu que el coneixement teòric i pràctic en aquests estudis és equilibrat?
- 9) Veuríeu viables uns estudis que englobessin d'una manera interdisciplinària les nostres especialitats d'Art, tenint com a *corpus* metodològic el projecte artístic (enunciat al mòdul d'Expressions d'Avantguarda, per exemple)?

Després d'analitzar les diferents entrevistes i el material lliurat¹⁸, puc interpretar que hi ha un seguit de preocupacions comunes als professors que estan treballant en aquest Cicle. Els problemes podríem dividir-los en tres tipologies:

- A- Problemes de fons i estructurals dels estudis d'Art.
- B- Problemes propis dels Cicles (en particular el d'Arts Aplicades al Mur).
- C- Propostes noves.

A- Problemes de fons i estructurals dels estudis d'Art:

- Hi ha una manca de voluntat de diàleg i de transparència en les diferents branques de coneixement i nivells de formació que fan referència als ensenyaments artístics. La majoria del professorat coincideix que és un problema endèmic en el nostre context, tant català com espanyol, i que no es va produir l'etapa de reflexió i canvi que va suposar el model Bauhaus a tot Europa, relativa al nou i important paper de l'artista en la societat del moment, tant pel que fa a producció de coneixement com de riquesa, amb els canvis que demanava aquesta nova situació en els seus espais de formació. La conseqüència és que ara les branques de coneixement i nivells de formació estan situades en un "no lloc", del qual ja parla Mª Carmen Ortiz Valeri en el seu treball de llicència, i amb el qual el professorat consultat està d'acord.

- La preocupació més gran és la d'aquest moment, en què es creu que és molt necessari abordar aquesta transformació dels currículums perquè siguin homologables dins el marc europeu de formació, la qual cosa permetria abandonar el marc d'indefinió curricular actual i les situacions d'incertesa i desfasament entre realitat i formació.

- El professorat en el seu conjunt fa una clara queixa respecte a la manca d'informació per part del Departament d'Educació respecte als paràmetres en els quals s'està treballant en la revisió de la FP i dins el marc de l'actual Espai Europeu d'Educació Superior (EEES).

B- Problemes propis dels Cicles (en particular el d'Arts Aplicades al Mur):

- Des dels seus començaments el currículum del Cicle de Grau Superior d'Arts Aplicades al Mur (àdhuc per al mateix professorat redactor del segon nivell) es va intuir incompatible respecte a la realitat i a l'entorn polític de l'època. La pràctica ho va confirmar i ara queda palesa la manca de perfil professional i la poca adequació respecte a les necessitats de la societat i, en particular, al mercat laboral i artístic en general.

- La mateixa informació que dóna el Departament d'Educació en els seus opuscles informatius sobre el cicle, és tan àmplia i a la vegada de tal ambigüitat, que és difícil entendre clarament quin és el perfil perseguit.

¹⁸ Annexos.

- Un altre aspecte són les línies de continuïtat d'ensenyaments que, atès el nivell en què es troba en aquests moments el cicle, alguns alumnes continuen cap a l'ampliació de coneixements a Belles Arts, a l'Institut del Teatre, o a centres d'Imatge, Fotografia o Multimèdia, però sense unes directrius clares i prefigurades.

- La metodologia aplicada en cada centre depèn molt del tipus de centre i del tipus d'alumnat, molt divers segons la localització. Aquest és un dels aspectes que reforça la necessitat de treballar, des del Departament d'Educació, en la línia de donar autonomia als centres per treballar el seu PCC (Projecte Curricular de Centre). Posició que possiblement donaria més llibertat per obtenir més identitat de centre i treballar en la línia de buscar altres associats que treballessin en projectes semblants.

- El tipus d'alumnat a tots els centres coincideix que és heterogeni. Parlem de persones amb un nivell de formació divers: unes, que han acabat l'ensenyament secundari; d'altres, que han passat per la universitat (licenciats, perits, ...); i d'unes edats prou diferenciades (dels 20 als 50 anys). Potser el tret comú és l'interès per entendre la creació artística contemporània i el seu lloc en la societat actual, aquesta última apreciació des de l'espectre més ampli. Caldria encara fer un estudi més acurat en general, i de les diferències per tipus d'escola, que ajudaria també a la transformació i adequació d'aquests ensenyaments.

- Un problema destacat i en el qual tots els professors consultats posen èmfasi és la manca d'hores per poder treballar els continguts. De fet, tothom està d'acord que la manera en què es prepara els alumnes en aquests moments és com la d'uns estudis introductoris, més que la d'un coneixement finalista. Aquesta carència s'intenta superar amb un Projecte Final més llarg i amb més contingut. D'altra banda, hi ha una clara diferenciació d'hores lectives, que juga a favor del treball pràctic i que va en detriment del coneixement teòric de l'alumnat, que és el que ha de proporcionar-li els mitjans i les eines necessàries per entendre i desenvolupar-se en la complexitat del món contemporani.

- Amb el problema dels continguts i la seva temporalització, s'evidencia la dificultat d'organitzar-se transversalment entre assignatures, i això encara és més complicat de fer-ho entre cicles. La prioritització tècnica dificulta la transversalitat que *per se* hauria de ser conceptual. De totes maneres, la majoria dels centres fan intercanvis constants, però tots acorden que és desproporcionat l'esforç que es fa amb els resultats obtinguts, ja que els cicles estan concebuts com cossos tancats.

- En tots els centres es fa un esforç per establir col·laboracions amb el context immediat. Cada centre té els seus convenis, amb museus, ajuntaments, o centres d'art contemporani (que el mateix currículum no contempla). Això s'ha de interpretar com una voluntat clara dels centres d'obrir els estudis a la societat.

C- Propostes noves:

- Entre les escoles entrevistades, l'Escola Massana, si bé imparteix el Cicle d'Arts Aplicades al Mur, és l'única que ha volgut (i ha pogut) crear uns estudis diferenciats amb un projecte interdisciplinari i amb una perspectiva renovadora (nivell fins ara de Diplomatura i pròximament de Grau), endegat amb la Universitat Autònoma de Barcelona sota el títol de Graduat Universitari en Arts i Disseny, de caràcter generalista i voluntat transversal. Aquest nou títol té una qualitat important i desdibuixa les fronteres entre ambdues disciplines, fronteres que són molt presents als ensenyaments (inclosos els de les Diplomatures) que es cursen a les escoles que depenen del Departament d'Educació. Aquesta manera de plantejar el currículum apropa els nous estudis als conceptes de societat postfordista o postindustrial que abans he citat.

- El professorat, en el seu conjunt, creu en la urgent necessitat d'un estudi d'aquests ensenyaments en la seva totalitat (des de l'escola fins a la Universitat). Tothom creu que hi ha Escoles model (com les de França, Finlàndia, Bèlgica, Anglaterra) que poden ser útils com a punt de partida.

- Hom creu imprescindible incloure el sistema de crèdits, assignatures optatives i transversalitats per tal de crear currículums personalitzats, i el que és més important, l'homologació amb els estudis de l'Espai Europeu.

6.1.2- Entrevistes i qüestionaris amb l'alumnat

El qüestionari per a l'**alumnat** ha estat:

- 1) En relació al Cicle de Grau Superior d'Arts Aplicades al Mur a la teva Escola, com definiries el seu perfil professional?
- 2) Hi ha un perfil específic d'alumnat interessat en aquest Cicle? Podries fer una descripció d'aquest perfil?
- 3) Quin objectiu tenies en escollir aquests estudis? (acadèmics i professionals)
- 4) Quines sortides professionals o de continuïtat d'estudis (Belles Arts, altres Cicles) penses que són apropiades a la teva formació?
- 5) Creus que el coneixement teòric i pràctic és equilibrat en aquests estudis?
- 6) Des de fa dècades l'Art ha esdevingut interdisciplinari. Què en penses d'això?
- 7) Quines qüestions rellevants, positives i negatives, apuntaries dins la teva experiència en aquest Cicle?
- 8) Com veuries la possibilitat de crear línies relacionades amb l'Arquitectura efímera i l'Escenografia, i també amb la Conservació de Patrimoni i la Restauració, i encara, amb l'Art contemporani per separat? Quina d'elles et sembla més atractiva?
- 9) Veuries viable uns estudis que englobin d'una manera interdisciplinària les nostres especialitats d'Art, tenint com a *corpus* metodològic el projecte artístic (enunciat al mòdul Expressions d'Avantguarda, per exemple)?

- La resposta de l'alumnat és, per lògica, menys coneixedora de les necessitats socials de la nostra època. Malgrat això, el conjunt coincideix en un cert malestar respecte al que creien que aprendrien segons els anuncis del Departament i al que és la realitat del currículum del Cicle.

- Molts alumnes tenen expectatives d'artista pluridisciplinari i es defineixen com a "persona interessada en les arts plàstiques aplicades a l'espai", o com a "interessats en l'art contemporani", o bé com a "futurs professionals especialitzats en la projectació i creació d'imatges de gran format.

- L'alumnat no es posa d'acord respecte a l'equilibri entre assignatures teòriques i pràctiques. En algun cas pensen que la teoria supera la pràctica, però més de la meitat pensa que no hi ha suficient nivell teòric, i demanen assignatures com la Teoria de l'Art i l'Estètica.

- Respecte al que pensen fer a l'acabament del Cicle, expressen: Pintor de murals, Ajudant d'escenògraf, Artista plàstic, Dissenyador gràfic, Belles Arts, Història de l'Art, Escenografia, Filosofia, el PEI en el MACBA, o bé continuar estudis a l'estranger. Crec que la formació de cap dels entrevistats no és suficient per sortir al mercat laboral, això reforça la meua decisió de treballar amb un altre sentit respecte de la meua primera proposta dins l'Avantprojecte.

6.1.3- Material curricular i distribucions horàries

També he fet una recerca i una valoració del material existent amb les experiències que podien ser més positives dins els treballs fets per les Escoles i en particular el treball fet per l'Escola Llotja on penso s'ha treballat força i amb una gran dedicació dins una direcció d'actualització malgrat la "cotilla" imposada pel Departament d'Educació.

M'agradaria que aquest esforç es vegi reflectit de la mateixa manera que els límits que dificulten la solució del problema.

Assignatures mínimes del BOE

<i>Història de les arts aplicades:</i>	100 h
<i>Dibuix artístic i Projectes:</i>	225 h
<i>Taller de pintura ornamental:</i>	175 h
<i>Taller de revestiments, estucs...:</i>	175 h
<i>Taller de vidrieres:</i>	175 h
<i>Formació i orientació laboral:</i>	50 h

Hores impartides segons el currículum del DOGC

01.- Història de les arts aplicades al mur:	105 h
02.- Història de les arts contemporànies:	60 h
03.- Dibuix artístic i projectes:	225 h
04.- Mitjans audiovisuals:	105 h
05.- Metodologia i gestió de l'obra:	60 h
06.- Expressions d'avantguarda:	135 h
07.- Taller d'expressió del llenguatge pictòric:	390 h
08.- Taller de pintura ornamental:	180 h
09.- Taller de revestiments ceràmics...:	180 h
10.- Taller de vidrieres:	180 h
11.- Formació i orientació laboral:	60 h

Pràctiques en empreses:	45 h
Projecte final:	75 h

Total: 1.800 h

Experiència a l'Escola Llotja:

Amb aquesta base vam configurar en el Cicle d'Arts Aplicades al Mur de Llotja la distribució horària per cursos. Els primers 4 o 5 primers anys fèiem distribucions que amb l'experiència ens adonàvem que podíem canviar per millorar-les.

Finalment, vam decidir aquesta distribució com a conseqüència dels motius que detallo més endavant (curs 2005-06):

Cicle formatiu: Arts Aplicades al Mur Hores del cicle: 1680. Hores de FCT: 45. Projecte final: 75. Total: 1800

Núm. del mòdul *	Nom del mòdul *	1r. curs **	2n. curs **	Hores totals	Hores setmanals	Distribució setmanal	Professorat		Recursos específics
							Professor/a 1	Professor/a 2 ***	
01	Història de les Arts Aplicades al Mur I	X		60	2	1 classe	Elina Norandi		Mitjans Audiovisuals
01	Història de les Arts Aplicades al Mur II		X	45	1,5	1 classe	Elina Norandi		Mitjans Audiovisuals
02	Història de les Arts Contemporànies I	X		30	1	1 classe	Elina Norandi		Mitjans Audiovisuals
02	Història de les Arts Contemporànies II		X	30	1	1 classe	Elina Norandi		Mitjans Audiovisuals
03 / 08	Dibuix Artístic i Projectes I / Vidrieres	X		225 + 75	6	3 classes	Adelina Borrell		M. Audiovisuals. Mat. d'Arts plàst.
03	Dibuix Artístic i Projectes II		X	120	4	2 classes	Adelina Borrell		Dibuix Artístic i Projectes I
04	Mitjans Audiovisuals	X		105	3,5	1 classe	Nelson Grassot		Mitjans Audiovisuals
05	Metodologia i Gestió de l'obra	X		60	2	1 classe	Nelson Grassot		Mitjans informàtics
06	Expressions d'Avantguarda		X	135	4,5	2 classes	Roser Vallès	Nora Ancarola	Mitjans Audiovisuals
07	Taller de Llenguatge Pictòric I	X		240	8	3 classes	J.M. Avilés	Adelina Borrell	M. Audiovisuals. Mat. d'Arts plàst.
07	Taller de Llenguatge Pictòric II		X	150	5	2 classes	Nora Ancarola		M. Audiovisuals. Mat. d'Arts plàst.
09	Taller de Revestiments, Estucs i Esgrafiats	X		180	6	2 classes	Nora Ancarola	Adelina Borrell, J.M. Avilés, Pilar Herrero	M. Audiovisuals. Mat. d'Arts plàst. Mat. d'Obra
10	Taller de Pintura Ornamental		X	180 + 105	9,5	2 classes	J.M. Avilés		M. Audiovisuals. Mat. d'Arts plàst. Mat. d'Obra
11	Formació i Orientació Laboral		X	60	2	1 classe	Jordi Sabaté		Mitjans Audiovisuals

- En primer lloc vam considerar molt important que l'Art Contemporani estigués present des del Primer Curs, ja que vam acordar que tant el mòdul d'Expressions d'Avantguarda com el de Dibuix Artístic tindrien una petita fase mimètica, però de seguida s'endinsarien a l'art de les Avantguardes com a punt de referència. Això significava que la Història de l'Art Contemporani havia de començar inevitablement el Primer Curs, de la mateixa manera que Audiovisuals, per donar eines i coneixements previs a l'alumnat que, en passar al Segon, tinguessin uns mínims coneixements instrumentals per treballar conceptes d'actualitat.

- El mòdul de Metodologia i Gestió al Primer Curs podia també ser un instrument per al treball de confecció de memòries i com a lloc de reflexió de les qüestions que impliquen les relacions amb les Institucions artístiques en el sentit més ampli. En el Segon Curs, la FOL introduiria l'alumnat dins les problemàtiques més pròpiament laborals.

- Els Tallers de Revestiments al Primer Curs i al terminal podien ajudar amb la Projectació de Dibuix a donar coneixements de conceptualització, a la vegada que eines tècniques. També vam creure oportú que el Taller de Mur fos assignatura de Segon Curs, per animar el treball amb l'Espai i una major implicació creativa.

- Des del principi, i sense forçar l'alumnat, vam considerar que el Projecte final era convenient de dur-lo a terme durant el Tercer Curs. Més del 90% de l'alumnat va agrair aquesta mesura i amb aprofitament.

- Les Pràctiques d'Empreses van ser un tema complicat, però des del principi vam constatar que les empreses de Restauració artística necessitaven persones amb qualitats manuals i coneixements tècnics que a vegades els restauradors no posseïen. Treballs en Galeries d'Art, muntatges d'estands o àdhuc col·laboracions en el Disseny d'Arquitectures efímeres semblen possibles llocs de pràctiques. En aquest sentit crec (per la meva experiència) que l'alumnat en qualsevol d'aquestes tasques serien més efectius amb un treball menys diversificat i durant un mínim de tres cursos.

En aquest apartat vull que quedi reflectida la voluntat del Departament de Pintura de l'Escola Llotja d'adequar a la vegada que debatent constantment les possibilitats i l'eficàcia del Cicle, dins el marc curricular normalitzat. Malgrat això el perfil professional dels alumnes continua difús i amb falta de coherència estructural.

6.1.4- Avaluació continuada i crèdits

L'avaluació en tots els Centres que imparteixen el Cicle és continuada, dividida en tres trimestres o dos quadrimestres.

En algunes Escoles organitzen un període de recuperacions que moltes vegades no està clarament determinat i no totes les assignatures responen de la mateixa manera a nivell organitzatiu.

Els criteris generals d'avaluació per obtenir una nota igual o superior a 5 després de l'avaluació continuada podríem sintetitzar-los en:

- Compliment de les normes d'assistència continuada a classe i de puntualitat
- Rigor en el compliment dels terminis de lliurament
- Participar activament en la cohesió del grup
- Haver assolit el nivell adequat de competències establertes

Els instruments generalment utilitzats en l'avaluació són:

- Els resultats dels processos
- Les notes informatives mensuals
- Les notes oficials quadrimestrals o trimestrals
- La nota final de cada mòdul
- Les graelles d'assistència
- La fitxa de seguiment tutorial

Criteris de recuperació (no pas a tots els Centres):

- Quan un treball ha estat avaluat negativament per diferents causes (manca de nivell, manca de puntualitat en el lliurament, manca d'assistència, etc.) se li comunica tot seguit i personalment a l'alumne afectat i s'estableixen acords de nous terminis de lliurament, si es creu oportú (només en casos excepcionals), abans de les dates de recuperacions finals.

- Les recuperacions finals es realitzen quan ha acabat el curs, i durant dues, tres o més setmanes. Només poden recuperar en aquestes dates els alumnes que tinguin una manca de treballs menor del 20% del total o bé, a criteri del professor, un nivell assolit dubtosament.

El tema dels crèdits no es contempla. Malgrat això, crec molt important aquesta recomanació del Consell Educatiu del Parlament Europeu:

El objetivo del ECVET es apoyar y fomentar la movilidad transnacional y el acceso al aprendizaje permanente en la EFP. Mientras que el EQF ofrece un marco común de referencia cuyo propósito es actuar como mecanismo de conversión entre los diversos sistemas y niveles de cualificación, el ECVET ofrece un marco metodológico común para facilitar la transferencia de los créditos de los resultados de aprendizaje entre los distintos sistemas de cualificación, o de un itinerario de formación a otro (véanse ejemplos en el anexo de la Exposición de motivos, gráfico 1). De este modo, contribuye a la permeabilidad de los sistemas de aprendizaje, a la compatibilidad entre los sistemas autónomos de enseñanza y de educación y formación profesionales y ofrece a los interesados la posibilidad de crear sus propios itinerarios de aprendizaje para la obtención de cualificaciones. La aplicación del ECVET se basa en el principio de la participación voluntaria de los Estados miembros y de las partes interesadas.

El marco metodológico ECVET contiene principios y especificaciones técnicas esenciales para que las cualificaciones puedan describirse en términos de unidades de resultados de aprendizaje y de puntos ECVET asociados (véase el gráfico 2 en anexo) a efectos de la transferencia y acumulación de créditos y para apoyar la creación de asociaciones. Los principios y las especificaciones técnicas ECVET están concebidas para utilizarse de manera flexible, pero estructurada. Se ofrecerá una explicación más detallada en la guía del usuario ECVET.

En tanto que sistema de créditos basado en unidades, el ECVET contribuirá a desarrollar y ampliar la cooperación europea en materia de educación y formación. Al centrarse en los resultados de aprendizaje, el sistema propuesto de créditos basados en unidades es compatible con todos los sistemas de cualificación, todos los contextos de aprendizaje y todos los enfoques de aprendizaje. El concepto de un sistema por unidades facilita itinerarios de aprendizaje individuales y flexibles, en los que los estudiantes pueden acumular las unidades de aprendizaje necesarias para obtener una cualificación a lo largo del tiempo, en diferentes países y con distintos modos de aprendizaje. Su flexibilidad facilita el proceso de organización de experiencias de movilidad para los participantes en la EFP y sus principios permiten preservar la coherencia general y la integridad de cada cualificación, evitando la fragmentación excesiva de los resultados de aprendizaje que deben ser validados y reconocidos. Por último, un sistema de créditos basado en unidades ofrece la posibilidad de desarrollar referencias comunes para las cualificaciones de EFP a través de una estructura y normas comunes.

(Propuesta de recomendación del Parlamento Europeo y del Consejo relativa a la creación del Sistema Europeo de Créditos para la Educación y la Formación Profesionales (ECVET). Bruselas, 9.04.2008)

6.1.5- Difusió. Anàlisi dels webs de les Escoles

En relació a l'anàlisi dels webs de les Escoles que imparteixen el Cicle Formatiu de Nivell Superior d'Arts Aplicades al Mur es desprèn que:

- Les Escoles, en la seva majoria, intenten donar al Cicle d'Arts Aplicades al Mur una imatge de més especificitat i professionalitat.
- L'Escola d'Art de Lleida EMBA posa èmfasi en les Instal·lacions Artístiques, Escenogràfiques i Atrezzo.
- L'Escola EADT de Tarragona inclou part de les programacions perquè quedi reflectit el seu contingut.
- L'Escola d'Art Superior de Vic deixa clara la seva tendència cap a la creació i l'Art Contemporani.
- L'Escola Massana es publicita amb una síntesi del currículum oficial, malgrat que les hores no es corresponen exactament amb les de la temporització. Aquesta Escola com ja he mencionat, proposa un Graduat en Art i Disseny en col·laboració amb la UAB, que té un criteri d'interdisciplinarietat molt semblant a algunes Escoles europees¹⁹ i que podria ser un principi d'Estudis Superiors d'Art i Disseny de caràcter oficial però que sembla que la nostra Administració no es planteja.

6.1.6- Les escoles privades d'Art i Disseny a Catalunya

Mentre les nostres escoles de caràcter públic esperen l'anhelada renovació i posada al dia dels estudis, l'Administració es queixa de la pèrdua d'alumnat i la confusió imperant, i a vegades ens diu que potser són estudis "en decadència", o en els anys 90 ens deien que la baixa de població estudiantil feia decreïxer el nivell d'alumnat.

En paral·lel, les escoles privades aprofiten la ineficàcia i es transformen, creixen i n'apareixen de noves. Uns quants exemples:

- Elisava, creada l'any 1961, diu en el seu web: "és la primera escola de disseny d'Espanya. El centre aposta per una línia de formació i de recerca innovadora, flexible, creativa i pluridisciplinària, fortament orientada al món professional. És per aquest motiu que col·labora àmpliament amb empreses, institucions i universitats en l'àmbit local, nacional i internacional. Elisava és un centre adscrit a la Universitat Pompeu Fabra (UPF) que ofereix els Graus Oficials en Disseny, Enginyeria d'Edificació i Enginyeria en Disseny Industrial que desenvolupa el Nou Espai d'Ensenyament Superior Europeu. També imparteix programes postgrau de caràcter professionalitzador i el primer Màster Oficial en Disseny i Comunicació del nostre país".

A la fal·làcia que és la primera escola de disseny d'Espanya se li afegeix una realitat no tan fal·laç: tenen 2.200 estudiants i 870 professors, i uns estudis dissenyats en concordança amb l'entorn europeu.

Les seves propostes educatives van més aviat encarades al món dels dissenys més tècnics. Malgrat això, les propostes de Màster n'inclouen un de Disseny i Espai Públic (molt relacionat amb les intervencions artístiques) i un altre de Disseny i Direcció d'Art, lligat a les estratègies de la Comunicació i els seus aspectes de gestió i coordinació.

- Eina, Escola de Disseny i Art, es una institució cultural organitzada com a fundació privada no lucrativa. Creada l'any 1967, diu en el seu web: "*acumula una amplia experiencia de dedicación a una enseñanza abierta, innovadora y relacionada*

¹⁹ Entre d'altres, algunes Escoles abans esmentades.

con los corrientes internacionales en el ámbito del diseño y del arte. Eina, como escuela de estudios superiores vinculada a la Universitat Autònoma de Barcelona, lleva a cabo sus actividades conforme a parámetros de rigor académico y capacidad de análisis del contexto”.

Aquesta escola encara aposta per estudis d'Art lligats al Disseny, en una proposta de tres cursos més un projecte de final de carrera, on apareixen procediments com ara Tècniques d'impressió (gravat, serigrafia, litografia), Pintura, Escultura i Dibuix, però molt relacionats amb les últimes tendències de l'art, i amb un seguit d'assignatures teòriques que donen fonaments a projectes com ara Teoria de la Imatge i la Comunicació, i Estètica.

La vinculació amb la Universitat Autònoma de Barcelona fa que la interrelació amb els estudis propis de les Universitats siguin optatives possibles.

- La Fundació del Disseny Tèxtil (FUNDIT), creada l'any 1989 a Sabadell, va crear, el mateix any, l'Escola Superior de Disseny ESDI “per donar resposta a les necessitats de la societat i de la indústria, amb l'objectiu d'impulsar la cultura del disseny i de proporcionar els mitjans pedagògics i d'investigació necessaris per aconseguir-ho”, la qual va iniciar la seva activitat docent amb l'especialitat de Disseny tèxtil i la va anar ampliant fins a oferir, en aquests moments, sis propostes diferents: Gràfic, Moda, Producte, Interiors, Audiovisual i Integració multidisciplinària.

Entre elles, el títol de Grau en Disseny d'Integració multidisciplinària és especialment interessant. Impartit durant 4 anys, amb dos cursos comuns i dos més amb itineraris, els estudis es divideixen en sis àrees:

- *Àrea d'anàlisi conceptual de l'entorn sociocultural i econòmic.* De caire més teòric.
 - *Àrea d'eines bàsiques per a la formulació d'un projecte multidisciplinari.* Desenvolupa capacitats, com Expressió Gràfica.
 - *Àrea de projectes multidisciplinaris en disseny.* Bàsicament Projectament.
 - *Àrea de desenvolupament de la capacitat d'organització i gestió d'un disseny multidisciplinari.* Configuració i planificació d'intervencions dins l'espai.
 - *Àrea d'ampliació de coneixements per a l'elaboració d'un projecte de disseny multidisciplinari.* Tècniques de Comunicació visual o Publicitat i materials.
 - *Àrea de projectes específics de disseny multidisciplinari.* Projecte de síntesi.
- Aquest centre és adscrit a la Universitat Ramon Llull (URL).

- LAI, Escola de Disseny, va ser fundada l'any 1979 i destaca per l'especialització en interiorisme i comunicació gràfica aplicada a espais públics i comercials. El 1981 va rebre el reconeixement oficial dels seus estudis (DOGC –Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya–, núm. 145, del 24-07-81), que permetia que els seus alumnes obtinguessin el Títol de Graduat en Arts Aplicades. Des del 1999, és un centre superior associat a la Universitat Internacional de Catalunya (UIC) i imparteix estudis de Disseny Gràfic i Disseny d'Interiors.

- Bau, Escola Superior de Disseny, neix l'any 1989 i és, segons el web: “fruit de les inquietuds d'un grup de professionals del disseny amb vocació docent i pedagògica per donar resposta a les necessitats del món del disseny, creant un centre d'ensenyament superior especialitzat en la formació del disseny. Com a centre adscrit a la Universitat de Vic i recentment instal·lat al sector 22@ barceloní, Bau és actualment un dels centres

de formació en disseny més grans i moderns de Barcelona, on s'imparteixen els estudis universitaris de Grau en Disseny, Diploma en Disseny Bau Nit, Màsters i Postgraus, Universitat d'Estiu, CLES i *Workshops*".

Aquesta escola està situada en un dels indrets que en un futur proper serà un lloc emblemàtic relacionat amb la Comunicació visual.

6.1.7- Futur de les escoles d'Art i Disseny públiques a Catalunya

Ja he comentat en altres apartats el decalatge que pateixen les escoles públiques al nostre país, però el que queda palès fent una ullada al bon "estat de salut" de les escoles privades, és que el problema no sols és degut a la complexitat dels propis estudis, sinó a la ineficàcia i l'abandó d'aquests estudis en el terreny oficial.

Malgrat això, l'Escola Massana com a escola pública depenent de l'Ajuntament de Barcelona ha pogut crear uns estudis diferenciats, amb un projecte interdisciplinari i amb una perspectiva prou renovadora (d'un nivell fins ara de Diplomatura i pròximament de Grau), d'acord amb la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), tal com explico en un apartat anterior. Aquesta escola semblaria ser l'escola assignada per omplir el buit de les escoles públiques, si tenim en compte el projecte arquitectònic que apareix en la mateixa pàgina web de l'escola:

<http://www.escolamassana.es/ca/page.asp?id=1>

Però què és el que passa amb les Escoles dependents del Departament d'Educació que no aconsegueixen posar-se en un lloc d'igualtat amb la resta de l'oferta?

D'una banda les nostres escoles imparteixen uns estudis de Disseny que, segons el meu criteri, són massa parcel·lats (i si observem tant l'oferta privada al nostre país, com l'europea, això encara s'evidencia més), però almenys semblaria que s'intenta fer un esforç per estudiar-los i reconvertir-los.

Però el que està absolutament obsolet i abandonat és l'apartat d'Art, que sembla que s'intenta reconduir des dels mateixos paràmetres amb què ho va intentar la LOGSE, amb resultats molt negatius.

Tornar una i una altra vegada a les Arts Aplicades com a concepte base és un fracàs anunciat, tant pel que fa a les possibilitats professionals de l'alumnat com en relació amb els seus propis interessos.

Sembla clar que el gran repte és la reconversió dels estudis d'Art. També sembla evident que les escoles privades els incorporen amb una certa "timidesa", ja que els estudis de Disseny són més fàcils de comprendre, alhora que dissenyar, amb una certa garantia de matriculats.

Però és aquesta realitat la que fa que, d'altra banda, molts artistes visuals o creadors visuals en general no tinguin estudis d'Art, sinó més aviat estudis de Disseny o de Comunicació visual o, fins i tot, d'Humanitats, el que vol dir que les escoles d'Art (àdhuc Belles Arts) no estan impartint continguts acordats amb les necessitats socials i humanes.

El fet que les escoles privades no tinguin tampoc una solució clara al problema ens hauria d'engrescar molt més i posar la mirada en indrets de l'entorn europeu que han reflexionat i solucionat el tema des de fa dècades.

Omplir aquest buit hauria de ser doncs, ara, la nostra tasca més important: l'Administració amb professorat especialitzat, els teòrics de l'art, la Facultat de Belles Arts, institucions com l'Associació d'Artistes Visuals de Catalunya, el recentment creat Consell de les Arts, les Associacions d'Art de Producció juvenil, etc., haurien d'aplegar-se tots junts en un debat en profunditat per configurar un veritable mapa dels estudis d'Art i Disseny a Catalunya. L'auditori del MACBA podria ser un bon lloc d'acollida per a aquest debat.

7. Estudi Escola–Empresa en relació al Cicle d'Arts Aplicades al Mur

Com he explicat en la introducció, l'any 2003 vaig participar en un grup de treball coordinat per Eulàlia Vintró dins la Universitat de Barcelona, com a representant de les escoles no universitàries d'art. La meua participació va aprofundir en el tema del desprestigi dels ensenyaments de la branca d'Humanitats i la seva dificultat per clarificar-ne les sortides laborals.

Aquest treball, afegit a la meua tutorització de les Pràctiques en empreses del Cicle d'Arts Aplicades al Mur durant set cursos, em va donar una idea de l'espai laboral massa abastador, ensems que boirós, del cicle.

La pràctica en l'aplicació del Cicle, des dels mòduls de Llenguatge Pictòric, Audiovisuals, Expressions d'Avantguarda i Revestiments, em va donar una visió força aclaridora de les diverses vessants en les quals aquests estudis podrien diferenciar-se.

Relacions transversals amb Ceràmica (des de Revestiments), Escultura (des d'Avantguardes), Interiorisme (des de l'assignatura optativa de lliure elecció), em permeten també obtenir una primera visió del que podrien ser les activitats transversals amb altres estudis de les nostres escoles, que ara aplico amb més claredat en aquest treball.

Fins 30 o 40 anys enrere, les Arts Aplicades funcionaven dins un espai de tallers artesanals. Molta gent feia el treball de Restauració de Patrimoni, formació que encara no estava situada dins l'estructura formativa. D'altres, des dels seus tallers rebien encàrrecs que van anar minvant de mica en mica, fins que molts espais van haver de tancar per manca de feina.

En aquests moments, els joves que surten dels estudis universitaris han d'esperar una mitjana de temps de 23 mesos per començar a treballar²⁰, que augmenta a mesura que disminueix el nivell d'estudis. No hi ha dades relacionades amb l'FP, però imagino que a la precarietat laboral dels universitaris s'hi afegeixen uns salaris inicials més baixos. I si parlem dels estudis d'Arts Aplicades això encara pot ser més exagerat.

²⁰ Dades de l'INCUAL (Instituto Nacional de Cualificaciones) i la Fundación Universidad-Empresa, de l'any 2004.

En aquest estudi, els àmbits en què el dèficit de la creació de treball és més acusat són Educació, Sanitat i Serveis Socials. Semblaria que no hi ha grans diferències a l'hora de trobar feina, però sí que la variació és enorme en dos aspectes: en el salari (els estudis d'Econòmiques i d'Enginyeria es disparen en aquest aspecte) i en l'especificitat laboral, és a dir, en la correlació entre els estudis i el tipus de feina (els estudiants d'Art i d'Humanitats són els que tenen una distància més gran entre el seu currículum i el tipus de feina trobat).

Malgrat això, si tenim en compte els aspectes més valorats en les empreses, és a dir:

- coneixements d'Idiomes
- coneixements d'Informàtica
- experiència professional (es valoren les pràctiques durant els estudis)
- flexibilitat horària i disponibilitat de viatjar
- responsabilitat, capacitat de treballar en equip i seguretat en si mateix

semblaria que no hi ha pas tantes diferències en les possibilitats laborals, però sí en tant que valoració del treball i, en particular, del valor social d'aquests treballs de tipus culturals o socials.

La nostra societat ha anant escindint el treball de l'activitat social en si mateixa; dit d'una altra manera, el treball com a activitat social sembla que està en crisi, o que hi ha una dissociació entre treball i vida.

Però d'altra banda, la nostra societat (la societat del benestar, fins i tot ara, en crisi) es caracteritza cada vegada més per anar creant activitats culturals i d'oci que impliquen laboralment cada cop a més gent. Aquestes activitats van configurant noves professions que encara no estan del tot establertes, però que de mica en mica regeneren el valor social com a xarxa intercultural.

Tot això, més la incidència dels mitjans de comunicació de masses, estan construint i reconstruint noves formes d'interactivitat social. I és aquí on els nostres estudis, convenientment reconvertits i renovats, podrien tenir un espai d'actuació i sortides laborals prou més ampli.

7.1- Perfils professionals

Després de fer una investigació en tallers, consultes en empreses i observant les noves activitats que es van creant a la nostra societat, confecciono un llistat d'activitats dins les quals els nostres alumnes podrien incorporar-se per accedir a la vida laboral (i ara, específicament, els d'Arts Aplicades al Mur, o el que seria millor, els d'uns estudis generalistes d'Art i Disseny):

- Investigació i creació dins la pròpia especialitat
- Difusió i gestió d'obra artística (*)
- Creació i producció d'obres pictòriques de tota mena (*)
- Reproducció i recreació d'obres (*)
- Assessoraments tècnics i creatius dins el món de la Cultura, a l'Administració Pública o en Entitats privades (Biblioteques, Arxius, Museus, Ajuntaments, Centres Culturals, etc.)
- Tallers de Restauració i Conservació de Patrimoni (*)

- Món editorial i publicitari
- Estudis d'Arquitectura i Interiorisme
- Equips d'Arquitectura efímera, equipament de l'espai urbà, muntatges d'exposicions, etc. (*)
- Equips de teatre, cinema i televisió (*)
- Turisme cultural
- Assessories dins el camp científic i tecnològic
- Docència (aquest és un punt molt poc contemplat en els nostres plans d'estudis, malgrat que gran part del nostre alumnat treballa com a docent en Centres Cívics, Escoles privades, etc.)

(*) Aquests apartats apareixen de manera semblant en el Decret pel qual s'estableix el currículum del Cicle de Grau Superior d'Arts Aplicades al Mur.

En aquest punt, torno a repetir el que ja he apuntat en l'apartat número 6 d'aquest treball, que és que en un Cicle de dos cursos és impossible d'assolir un perfil professional tan ampli.

Podríem apropar-nos a uns estudis d'almenys tres cursos d'Art i Disseny i/o d'Estudis Culturals, tal com es planteja en moltes escoles d'Europa. Però en el nostre cas, el més raonable sembla reconsiderar tres línies d'actuació:

- A) ESTUDIS D'ART I ESPAI ARQUITECTÒNIC
- B) ESTUDIS D'ART VISUALS
- C) ESTUDIS D'ART I PATRIMONI

7.2- Sortides laborals

Fetes aquestes diferenciacions, podrien quedar especificades les sortides laborals de la manera següent:

A) ESTUDIS D'ART I ESPAI ARQUITECTÒNIC

- Investigació i creació dins la pròpia especialitat
- Difusió i gestió d'obra artística
- Assessoraments tècnics i creatius dins el món de la Cultura, a l'Administració Pública o en Entitats privades (Biblioteques, Arxius, Museus, Ajuntaments, Centres Culturals, etc.)
- Estudis d'Arquitectura i Interiorisme
- Equips d'Arquitectura efímera, equipament de l'espai urbà, muntatges d'exposicions, etc.
- Equips de teatre, cinema i televisió
- Assessories dins el camp científic i tecnològic

B) ESTUDIS D'ART VISUALS

- Investigació i creació dins la pròpia especialitat
- Difusió i gestió d'obra artística
- Creació i producció d'obres artístiques de tota mena

- Assessoraments tècnics i creatius dins el món de la Cultura, a l'Administració Pública o en Entitats privades (Biblioteques, Arxius, Museus, Ajuntaments, Centres Culturals, etc.)
- Món editorial i publicitari
- Món industrial (assessoraments estètics)
- Equips de teatre, cinema i televisió
- Turisme cultural
- Assessories dins el camp científic i tecnològic
- Docència (aquest és un punt molt poc contemplat en els nostres plans d'estudis, malgrat que gran part del nostre alumnat treballa com a docent en Centres Cívics, Escoles privades, etc.)

C) ESTUDIS D'ART I PATRIMONI

- Investigació i creació dins la pròpia especialitat
- Reproducció i recreació d'obres
- Creació i producció d'obres pictòriques de tota mena
- Tallers de Restauració i Conservació de Patrimoni
- Assessoraments tècnics i creatius dins el món de la Cultura, a l'Administració Pública o en Entitats privades (Biblioteques, Arxius, Museus, Ajuntaments, Centres Culturals, etc.)
- Assessories dins el camp científic i tecnològic

7.3- L'important paper dels tutors

Dins els estudis d'Art i Disseny, i en relació als perfils i sortides professionals, hi ha dues figures tutorialis:

- El **tutor** de curs, que ajuda l'alumne (entre d'altres coses) a configurar el seu perfil professional i acadèmic. El tutor també li pot ser un estímul intel·lectual i emocional, i la persona que pugui detectar alguns problemes de la institució que incideixen en l'alumnat, i les seves causes (assignatures tap, absentisme, manca de definició en com s'avalua i què s'avalua, no ajustaments al programa, als horaris, etc.).
- El **tutor de pràctiques** que, coordinat amb el tutor, ha de realitzar el treball de seguiment de les pràctiques en concret. Aquest tutor hauria de difondre amb claredat que el ventall de sortides professionals possibles és més gran que el que convencionalment es pensa. Hi ha moltes feines que no demanen un "perfil" rígid, però sí molts dels sabers, aptituds i habilitats que els estudis d'Art poden proporcionar si són pensats en aquests termes. Dit d'una altra manera: hauria de promoure i divulgar el coneixement social que les persones que han cursat aquests estudis posseeixen un "capital" que va més enllà del que figura en el títol.

Les pràctiques, al seu torn, tindrien un sentit ampli, per tal:

- Que l'alumne pugui conèixer com vehicular els seus coneixements en el seu aspecte pràctic i en un espai real, a la recerca del seu propi lloc i perfil professional.
- Que l'alumne adquireixi experiència laboral.
- Que el propi Centre realitzi l'esforç d'aglutinar, ordenar, especificar i donar a conèixer, tant els tradicionals, com els possibles nous camps d'acció que pot tenir un estudiant de la seva especialitat.
- De desmitificar i flexibilitzar els perfils professionals.
- De reconduir el saber artístic i humanístic cap a d'altres terrenys del coneixement, aportant-hi noves claus.
- Que certs sectors del mercat puguin experimentar la utilitat de tenir en les seves plantilles persones formades en l'art.
- De reactivar l'interès per l'activitat docent.

Part II: Manual curricular

Introducció

En la primera part d'aquest treball arribo a la conclusió que els Cicles en general i el nostre Cicle particular d'Arts Aplicades al Mur no només són equívocs i tenen uns perfils difusos, sinó que també són obsolets en la seva concepció. Això ha fet més complexa la meua tasca de reconduir i fer una relectura diferenciada del Cicle d'Arts Aplicades al Mur, per la qual cosa he decidit treballar amb metodologies i propostes noves, amb l'únic condicionant del coneixement del que són ara les pròpies escoles i el seu professorat.

Crec que encara hi ha pendent el debat sobre el que ha de ser el nou món de les antigues arts aplicades, que com a tals existeixen en molts pocs països d'Europa, i justament són aquests països els que tenen un endarreriment en els seus plantejaments pedagògics: Itàlia, Portugal, alguns països de l'est i, per dissort, el nostre.

D'altra banda, i paral·lelament a aquest treball, vaig continuar amb la idea de les tres línies, només per poder aplicar algunes de les idees dins el nostre Departament de Pintura de l'Escola Llotja en aquests propers cursos, ja que no tenim més remei que fer-ho amb els currículums vigents (veure Annexos). Però voldria aclarir que, per les meves entrevistes i investigacions, les escoles de Catalunya que millor funcionen i les que treballen amb coherència i amb una mica més de comoditat són les que no apliquen els continguts que proposa la normativa, i que han fet del Cicle d'Arts Aplicades al Mur un Cicle a mida, totalment nou i a la mida de les seves necessitats.

En aquest treball les vessants que observo com a possibles en el meu avantprojecte continuen essent tres, però **no pas dins el currículum del Cicle d'Arts Aplicades al Mur existent**, sinó com a tres grans blocs que englobarien tres grans camps d'acció en els quals podríem incloure la majoria de les actuals activitats relacionades amb les antigues arts aplicades, amb la pintura i amb les actuals arts visuals.

Aquests tres grans blocs els anomeno:

- Estudis d'Art i Espai arquitectònic (per impartir-los en Escoles d'Art i Disseny).
- Estudis d'Arts Visuals (per impartir-los en Escoles d'Art i Disseny).
- Estudis d'Art i Patrimoni (per impartir-los en Escoles de Restauració com a complement dels seus estudis específics).

Metodologia del manual

Després de l'estudi realitzat en el transcurs del primer quadrimestre d'aquest curs de llicència, es plantejaven davant meu diverses possibles línies de treball, algunes de las quals passo a transcriure:

- Desenvolupar una nova lectura amb línies diferenciades del Cicle existent d'Arts Aplicades al Mur, que era la proposta del meu avantprojecte, i fins i tot considerar-lo desfasat en el temps.

- Plantejar els trets generals, alhora que desenvolupar un inici de plantejament metodològic i curricular d'uns possibles estudis d'Art (Art i Disseny, Arts Visuals, Art i Patrimoni) com a proposta base per reconduir els estudis d'Arts Aplicades, tal com es desprèn del meu treball teòric.

- Analitzar uns quants currículums d'alguna de les escoles de l'estranger que estan en sintonia amb el meu treball.

Finalment vaig **decidir desenvolupar la segona possibilitat**, es a dir, la de fer unes **noves propostes metodològiques i curriculars**, ja que crec que pot ser més útil un plantejament inicial, en el qual pugui incloure les meves conclusions que arriben a considerar el currículum existent com a veritablement obsolet, alhora que visualitzo altres formes de reconduir les Escoles d'Art que és el que s'aplica en molts països d'Europa des de fa un parell de dècades.

Les possibles lectures del Cicle d'Arts Aplicades al Mur existent, és a dir, les meves propostes de l'Avantprojecte de Llicència, les he incorporades dins l'apartat d'**Annexos** d'aquest treball, com a:

- **Material didàctic i metodològic per al Cicle d'Arts Aplicades al Mur. Proposta provisional fins que no hi hagi canvis significatius dels currículums existents (103 pàgines).**

Amb això vull deixar constància del meu **esforç per estudiar, analitzar i reconvertir** el currículum d'Arts Aplicades al Mur, i també que quedi demostrada, al meu entendre, la dificultat que això significa, tenint en compte el malentès des de la base teòrica que estructura els Cicles Formatius en general i el del Mur en particular, amb conceptes més propers al segle XIX que no pas al XXI.

Continuant amb el treball, atès que són uns estudis encara inexistents en el nostre país, el nivell de desenvolupament és diferent al que proposava en el meu avantprojecte, ja que no tinc pas el temps suficient com per arribar a aprofundir en el tema curricular, metodològic i didàctic específic.

Plantejo, doncs, la investigació com un punt de partida per a un possible debat de les escoles que imparteixen els actuals estudis d'Art.

Com a punt de sortida he tingut en compte uns estudis d'aproximadament 2.400 hores, i tres tipologies d'estudis, dues de les quals per ser impartides a les nostres escoles. Una d'elles està relacionada més directament amb els estudis d'**Arts Visuals**, una altra directament relacionada amb els estudis d'**Art i Disseny**, i la tercera proposta és per ser impartida dins escoles de **Restauració**, com a complement dels seus propis estudis.

Un element molt important dins el plantejament curricular són les transversalitats i les assignatures optatives. Les primeres tenen com a objectius el reforç d'una

assignatura amb l'altra, el treball amb els mateixos conceptes però amb metodologies i procediments diferents, així com també donar coherència al conjunt de tasques que es facin. Les segones permeten perfils professionals individualitzats adaptats a cada alumne i a les seves capacitats.

A continuació transcripció de la normativa vigent, els seus objectius terminals, el camp professional i les tasques més significatives, que crec es poden llegir en clau molt més propera als estudis que plantejo en aquest treball.

Amb això vull demostrar també que les necessitats professionals estan plantejades des de fa molt temps, però els estudis i els currículums que pretenen reflectir aquestes necessitats no són pas els adients. És impossible que aquests objectius tan globals i a la vegada conceptuals siguin els que després han d'assolir els nostres estudis d'Arts Aplicades al Mur, en dos cursos pràcticament sense assignatures teòriques i amb uns mòduls de taller tan poc actualitzats!

He afegit **en negreta** alguns apartats o conceptes no contemplats i que crec molt importants. Cal tenir en compte que el Decret contempla només els estudis d'Arts Aplicades al Mur, i els meus afegits o modificacions contemplen estudis més amplis, el que demostra amb claredat el decalcatge que hi ha i de què parlo en el paràgraf anterior.

Segons el DECRET 294/1999, de 9 de novembre:

Objectius generals:

- *Experimentar, a partir d'un projecte, amb el comportament dels diferents procediments.*
- *Identificar els períodes històrics i les manifestacions artístiques significatives de l'àmbit de les arts **visuals**.*
- *Emprar els mètodes i sistemes de creació, elaboració i **interpretació** de les diferents tècniques i **conceptes creatius**.*
- *Dur a terme projectes relacionats amb l'entorn i **la intervenció de creació visual**.*
- *Valorar les propostes de treball considerant els aspectes: plàstics, artístics, tècnics, **ecològics, socials** i econòmics.*
- *Resoldre, amb sensibilitat artística i estètica, les dificultats que es plantegin durant el procés de creació.*
- *Adoptar, en un projecte determinat, els procediments contemporanis de la imatge i els corresponents valors estètics i formals.*
- *Valorar les característiques tècniques i expressives d'una obra concreta, i suggerir-ne alternatives.*
- *Disposar d'un variat bagatge tècnic i conceptual, que permeti adequar la capacitat creativa a un ampli ventall de demandes futures.*
- *Analitzar i adaptar documentació artísticotècnica i generar-ne, si escau, per a la formació de professionals del sector.*
- *Autoconèixer-se a través de la pròpia pràctica expressiva i de les possibilitats de comunicació amb l'entorn.*
- *Elaborar una obra concreta, amb esperit experimental i de renovació del propi discurs artístic.*
- *Col·laborar en un treball interdisciplinari adequant-se a les diferents propostes i mitjans.*

- Contextualitzar, amb una adequada actitud crítica, les situacions culturals derivades de l'avenç de la societat.
- Estimular la capacitat d'autoaprenentatge per tal d'evolucionar en el treball **conceptual**, creatiu i d'expressió.
- Evolucionar en l'activitat professional, tant en el treball individual com en equip.
- **Redactar una memòria explicativa argumentant la coherència del seu procés creatiu i l'aplicació pràctica.**
- Defensar, raonadament, els projectes.
- Experimentar nous procediments i materials, i aportar els resultats a les creacions.
- **Realitzar una obra d'acord amb el context artístic i sociocultural.**
- **Preparar una exposició/instal·lació segons els factors de selecció i organització.**
- Aplicar les especificacions tècniques de la maquinària i l'equipament utilitzats, i organitzar les mesures per al seu manteniment.
- Confegir un banc de dades sobre associacions, fires, mostres i mercats d'art.
- Identificar la dinàmica de la comercialització i gestió de l'obra.
- Complir la normativa sobre eliminació de residus per tal que aquests no incideixin negativament en el medi ambient.
- Familiaritzar-se amb el marc jurídic, econòmic i organitzatiu que regula l'activitat professional, i amb els drets i deures que afecten les relacions laborals.

Camp professional:

Comprèn les activitats i els procediments de les arts **visuals** realitzats com a artista autònom o associat en grau divers, a un taller, a un estudi, a un equip pluridisciplinari o a una empresa, vinculat a:

- Creació i producció d'obres **visuals** en tota mena de materials i suports.
- **Creació** i recreació d'obres.
- Instal·lacions artístiques: escenogràfiques, atrezzo i **intervencions** per a teatre, cinema, televisió, multimèdia, infografia i per a espais diversos de representació i expressió artística.
- Equipaments de l'espai urbà, muntatges per a exposicions, museus, fires, congressos, activitats socioculturals, edificis públics i privats, centres religiosos i espais comercials.
- Equipaments i complements de l'espai natural.
- Ornamentació, renovació, manteniment i rehabilitació del medi arquitectònic i del patrimoni en l'àmbit de les arts **visuals**.
- Difusió i gestió d'obra artística.
- Formació i assessorament artísticotècnics.

Tasques més significatives:

- **Investiga i crea dins la pròpia especialitat.**
- Realitza i dirigeix obres **visuals** projectades per ell o per d'altres professionals.
- Planifica i elabora muntatges artístics.
- Analitza les propostes i la documentació tècnica i iconogràfica dels projectes.
- Investiga els materials i processos, tant de caràcter tradicional com tecnològic, valora les seves possibilitats d'aplicació i els adapta al seu llenguatge definit i propi.

- *Selecciona els materials més adients per a l'elaboració dels projectes, cercant la més àmplia sensibilitat artística, així com els recursos plàstics dels projectes.*
- *Seqüència les activitats i n'organitza els recursos.*
- *Verifica les prestacions i qualitats dels materials de l'obra i en controla les despeses.*
- *Informa i coordina els grups de treball formats per diferents especialistes.*
- *Comprova que el resultat final de l'obra respongui a les orientacions inicials.*
- *Assessora la realització de projectes.*
- *Assessora tècnics i creatius dins el món de la Cultura, l'Administració pública o les Entitats privades (Biblioteques, Arxius, Museus, Ajuntaments, Centres culturals, etc.).*
- *Treballa en equip en estudis i despatxos d'Arquitectura i d'Interiorisme.*
- *Treballa en equips d'Arquitectura efímera, equipament de l'espai urbà, muntatges d'exposicions, etc.*
- *Treballa en equips de teatre, cinema i televisió en relació amb l'escenografia i els muntatges.*
- *Estudia les especificacions tècniques dels equips i organitza les mesures per al seu manteniment.*
- *Estableix els mitjans per difondre i gestionar la seva obra en les millors condicions.*

8. Estudis d'Art i Espai arquitectònic

Les arts aplicades, així com els objectes decoratius, van tenir una relació molt propera a l'arquitectura alhora que un paper molt important al llarg de tota la Història de l'Art. Aquesta relació es va fer consubstancial en el Modernisme, i molt particularment en el nostre país.

A causa de l'afany de recuperar els vells oficis s'anà consolidant el seu coneixement i la seva aplicació en l'arquitectura. Sorgiren un seguit d'empreses i de tallers artesans que es dedicaren a la producció dels diversos elements decoratius i arts aplicades, entre les quals van ser destacables la pintura mural, la ceràmica, el ferro forjat, el vitrall i el mobiliari.

Les Escoles d'Arts i Oficis van ser les que ensenyaven i donaven eines tècniques i conceptuals per poder concretar aquesta relació entre l'art i l'arquitectura.

Després d'un llarg període en el qual l'arquitectura va escollir la vessant més austera i gens decorativa, tot construint de manera que els propis materials constructius proporcionaven el caràcter i l'estètica de l'edifici –quasi sempre neutre–, en aquest moment del segle XXI la integració entre arquitectura i elements decoratius esdevé una altra vegada una possibilitat integrada als conceptes del propi disseny de l'arquitecte.

És evident que la manera en què aquest procés es produeix difereix molt del que era fa cent anys. Tècniques noves, nous materials i la importància que es dona a la llum i al color per si mateix, més la integració més imbricada d'aquestes aportacions artístiques dins el món de l'arquitectura, alhora que les transformacions de les arts

aplicades contemporànies més properes al propi art (el qual també s'ha expandit cap a l'espai), fan imprescindible uns estudis que contemplin aquesta relació directa i novament «amorosa» de les arts i l'arquitectura.

D'altra banda, hem de tenir en compte la importància de l'espai en la nostra societat i els seus processos de transformació. L'ordenació contínua de les ciutats, cada vegada més complexes, i la intervenció de tots els agents polítics, socials i culturals en el procés, ha fet que l'urbanisme i l'arquitectura siguin les activitats troncales del nostre temps i les que determinen la nostra activitat pública i privada. És per això, també, que crec que aquesta línia de treball és possiblement la que representa més el nostre entorn i la que podria tenir més possibilitats de futur.

També voldria deixar constància que aquesta proposta s'allunya de la idea diferenciadora de l'artista geni i l'artesà. Vaig concebre-la des de la naturalesa discursiva de l'art i l'arquitectura contemporànies, de caràcter interdisciplinari.

Els continguts es desenvolupen d'una manera transversal entre matèries d'ordre teòric i pràctic, sense prioritzar els suports tradicionals ni les noves tecnologies, intentant que sigui el propi alumnat el que esculli, pel seu interès i necessitat discursiva.

8.1- Estructura base dels estudis. Objectius terminals.

Els estudis en Art i Espai arquitectònic hauran d'oferir una formació acadèmica i humana oberta a les noves possibilitats i nous comportaments socials i culturals de les ciutats i el seu entorn, amb acusades transformacions urbanístiques i d'interacció espacial i social.

El currículum d'aquests estudis es defineix a partir de la recuperació de la imbricada relació entre l'Art i l'Espai arquitectònic, on intervencions de caire artístic formen part del propi element constructiu, o determinen solucions formals davant necessitats ambientals, contextuais, etc., o creen il·lusionismes espacials.

Aquests estudis, amb una formació de no pas menys de 2.100 hores (traduïts a crèdits, aprox. 210), amb un projecte de síntesi, pràctiques en empreses, més un projecte final de carrera, tindrien com a objectius terminals:

- *Dur a terme projectes relacionats amb l'entorn i la intervenció dins l'espai arquitectònic i escenogràfic.*
- *Experimentar, a partir d'un projecte, amb el comportament dels distints procediments i portar-lo a terme.*
- *Emprar els mètodes i sistemes de creació, elaboració i interpretació de les diferents tècniques i conceptes creatius.*
- *Valorar les propostes de treball considerant els aspectes: plàstics, artístics, tècnics, ecològics, socials i econòmics.*
- *Adoptar, en un projecte determinat, els procediments contemporanis de la imatge i els corresponents valors estètics i formals.*
- *Valorar les característiques tècniques i expressives d'una obra concreta, i suggerir-ne alternatives.*
- *Analitzar i adaptar documentació artísticotècnica i generar-ne, si escau, per a la formació de professionals del sector.*

- *Autoconèixer-se a través de la pròpia pràctica expressiva i de les possibilitats de comunicació amb l'entorn.*
- *Elaborar una obra concreta, amb esperit experimental i de renovació del propi discurs artístic.*
- *Col·laborar en un treball interdisciplinari adequant-se a les diferents propostes i mitjans.*
- *Redactar una memòria explicativa argumentant la coherència del seu procés creatiu i l'aplicació pràctica.*
- *Defensar raonadament els projectes.*
- *Realitzar una obra d'acord amb el context artístic i sociocultural.*
- *Preparar una exposició/instal·lació segons els factors de selecció i organització.*
- *Identificar la dinàmica de la comercialització i gestió de l'obra.*
- *Complir la normativa sobre eliminació de residus per tal que aquests no incideixin negativament en el medi ambient.*
- *Familiaritzar-se amb el marc jurídic, econòmic i organitzatiu que regula l'activitat professional, i amb els drets i deures que afecten les relacions laborals.*

8.2- Assignatures troncales i optatives.

El currículum del Graduat d'Art i Espai arquitectònic incorporaria assignatures *troncals* comunes més un seguit d'*optatives* de caràcter interdisciplinari que permetrien a l'alumnat fer el seu propi itinerari dins dues grans vessants: Espai arquitectònic i Espai escenogràfic, alhora que dos tipus de Tallers: Tècnic i tecnològic, i Tècniques tradicionals.

Assignatures *troncals*:

Història de l'Art i del Disseny I i II
Estètica
Fonaments visuals (Científicotècnics) I i II
Llenguatge visual I i II
Sistemes de Representació
Dibuix i Morfologia I, II i II
Projectes (Art i Arquitectura)
Projectes (Espai públic i natural)
Informàtica I i II
Introducció al Dret i Gestió

Assignatures *optatives*:

Espai arquitectònic:
Disseny i Arquitectura
Instal·lacions
Arquitectura efímera
Espai escenogràfic:
Escenografia i Teatre
Televisió i Cinema
Efectes especials
Tècnic i tecnològic:
Fotografia
Mitjans audiovisuals
Il·luminació i So

Impressions digitals
Tècniques tradicionals:
Procediments murals
Revestiments
Materials i Recerca
Tècniques d'Impressió
Tècniques de Volum

8.3- Material metodològic i didàctic.

La metodologia permetrà organitzar els interessos de l'alumnat amb els menors límits interdisciplinaris possibles.

L'itinerari es determinarà a través de les assignatures optatives. Els quatre blocs serien la base per determinar un currículum més o menys tecnològic i més o menys artístic, alhora que incloent els continguts dins àmbits diferenciats, com ara el teatre, la televisió, l'arquitectura efímera, etc.

Totes les assignatures són plausibles d'interconnectar-se amb propostes en comú, per crear blocs de treball més complexos i transdisciplinaris.

El treball de síntesi dins l'últim curs haurà de ser un treball que evidenciï l'itinerari.

El TFC haurà de ser una proposta singular de nova creació i de recerca que signifiqui una reafirmació de l'itinerari escollit.

8.4- Camp professional i sortides. Estratègies.

El camp a abastar per aquest professional que surti dels estudis d'Art i Espai arquitectònic:

Comprèn les activitats i els procediments de les intervencions dins l'espai arquitectònic i escenogràfic realitzades com a artista autònom o associat en grau divers, a un taller, a un estudi, a un equip pluridisciplinari o a una empresa, vinculat a:

- *Creació i producció d'intervencions en l'espai, en tota mena de materials i suports.*
- *Creació i recreació d'obres artístiques dins espais interiors i exteriors i en l'espai públic.*
- *Instal·lacions artístiques: escenogràfiques, atrezzo, intervencions per a teatre, cinema, televisió, multimèdia, infografia i per a espais diversos de representació i expressió artística.*
- *Equipaments de l'espai urbà, muntatges per a exposicions, museus, fires i congressos, activitats socioculturals en edificis públics i privats, centres religiosos i espais comercials.*
- *Equipaments i complements de l'espai natural.*
- *Disseny, renovació, manteniment i rehabilitació del medi arquitectònic i del patrimoni en l'àmbit de les arts visuals.*
- *Difusió i gestió d'obra artística.*
- *Formació i assessorament artísticotècnics.*

Tasques significatives:

- *Investiga i crea dins la pròpia especialitat.*
- *Realitza i dirigeix obres visuals projectades per ell o per d'altres professionals.*
- *Investiga els materials i processos, tant de caràcter tradicional com tecnològic, valora les seves possibilitats d'aplicació i els adapta al seu llenguatge definit i propi.*
- *Seqüencia les activitats i n'organitza els recursos.*
- *Assessora tècnics i creatius dins el món de la Cultura, l'Administració pública o les Entitats privades (Biblioteques, Arxius, Museus, Ajuntaments, Centres culturals, etc.).*
- *Treballa en equip en estudis i despatxos d'Arquitectura i d'Interiorisme.*
- *Treballa en equips d'Arquitectura efímera, equipament de l'espai urbà, muntatges d'exposicions, etc.*
- *Treballa en equips de teatre, cinema i televisió en relació amb l'escenografia i els muntatges.*
- *Estableix els mitjans per difondre i gestionar la seva obra en les millors condicions.*

Les escoles que imparteixin aquests estudis haurien de posar en contacte el seu alumnat amb d'altres relacionats amb l'Arquitectura efímera, Disseny d'Interiors, Escenografia i Atrezzo, Comunicació audiovisual, etc.

Les Pràctiques en empreses contemplaran també la configuració de grups de treball per crear equips organitzats, per tal d'oferir projectes concrets i la creació d'un web, amb totes les estratègies legals necessàries per poder posar-los en marxa.

9. Estudis d'Arts Visuals

Com reconvertir aquests estudis a partir dels reptes que ens proposa l'actual situació social del nostre país i l'Europa del segle XXI, és el que s'estan plantejant les Escoles de la Comunitat. Sortir del *no-lloc* del qual parla Ortiz Valeri en el seu treball de llicència –citad diverses vegades en aquest text–, tenint en compte les teories pedagògiques que han portat a unes noves metodologies, influïdes per canvis socials, polítics, econòmics i tecnològics, per arribar al moment actual i analitzar la situació contemplant l'interès del marc ideològic de la pedagogia constructivista, base conceptual de la reforma que s'ha dut i s'està portant a terme, és la base fonamental per construir uns estudis adients al moment actual.

Però això vol dir una nova concepció de les Escoles on l'art contemporani i les seves implicacions socials i productives són la base dels estudis i on la línia que separa l'artesà de l'artista no existeix. L'activitat creativa requereix en totes les seves fases un procés de projectament, on la diferència de nivell conceptual depèn del grau d'implicació individual i de la capacitat del projecte.

L'Escola TaiK de Finlàndia és la que em va donar les eines per reforçar alguns conceptes per posar les bases d'un punt de partida per a la necessària coherència amb el nou marc transnacional que es dibuixa des d'Europa.

9.1- Estructura base dels estudis. Objectius terminals.

Els estudis en Arts Visuals hauran d'oferir una formació acadèmica i humana oberta a les noves possibilitats i nous comportaments socials, tecnològics i culturals del nostre entorn. Les arts han esdevingut multidisciplinàries, per la qual cosa els estudis d'art i disseny han de contemplar un important ventall amb què substituir les especialitats clàssiques per unes altres de caire interdisciplinari.

El currículum d'aquests estudis es defineix a partir dels nous punts de vista de les aplicacions projectives del món de les arts plàstiques esdevingudes en visuals, on intervencions i projectes artístics formen part de la nova societat on el tema visual impera. Projectes de creació, intervenció artística, reflexius i transformadors dins l'àmbit de la cultura i l'organització social són els que intentaran posar-se en pràctica en aquest procés d'aprenentatge.

Aquests estudis, amb una formació de no pas menys de 2.100 hores (traduïts a crèdits, aprox. 210), amb un projecte de síntesi, pràctiques en empreses, més un projecte final de carrera, tindrien com a objectius terminals:

- *Dur a terme projectes relacionats amb l'entorn i la intervenció de creació visual.*
- *Valorar les propostes de treball considerant els aspectes: plàstics, artístics, tècnics, ecològics, socials i econòmics.*
- *Resoldre, amb sensibilitat artística i estètica, les dificultats que es plantegin durant el procés de creació.*
- *Adoptar, en un projecte determinat, els procediments contemporanis de la imatge i els corresponents valors estètics i formals.*
- *Experimentar, a partir d'un projecte, amb el comportament dels distints procediments.*
- *Identificar els períodes històrics i les manifestacions artístiques significatives de l'àmbit de les arts visuals.*
- *Emprar els mètodes i sistemes de creació, elaboració i interpretació de les diferents tècniques i conceptes creatius.*
- *Valorar les característiques tècniques i expressives d'una obra concreta, i suggerir-ne alternatives.*
- *Elaborar una obra concreta, amb esperit experimental i de renovació del propi discurs artístic.*
- *Col·laborar en un treball interdisciplinari adequant-se a les diferents propostes i mitjans.*
- *Contextualitzar, amb una adequada actitud crítica, les situacions culturals derivades de l'avenç de la societat.*
- *Estimular la capacitat d'autoaprenentatge per tal d'evolucionar en el treball conceptual, creatiu i d'expressió.*
- *Realitzar una obra d'acord amb el context artístic i sociocultural.*
- *Preparar una exposició/instal·lació segons els factors de selecció i organització.*

9.2- Assignatures troncal i optatives.

El currículum del Graduat d'Arts Visuals incorporaria assignatures *troncal*s comunes més un seguit d'*optatives* de caràcter interdisciplinari que permetrien a

l'alumnat fer el seu propi itinerari dins dues grans vessants: Art i Disseny, alhora que dos tipus de Tallers: Tècnic i tecnològic, i Tècniques tradicionals.

Assignatures troncal:

- Història de les Arts i el Disseny I i II
- Art Contemporani
- Estètica
- Fonaments visuals I i II
- Llenguatge visual I i II
- Sistemes de Representació
- Dibuix i Morfologia I
- Fotografia I
- Projectes i Processos I i II
- Projectes multidisciplinaris I i II
- Introducció al Dret i Gestió

Assignatures optatives:

Art:

- Llenguatge visual III i IV
- Dibuix II i II
- Morfologia II
- Instal·lacions
- Projectes i Processos III

Disseny:

- Disseny Industrial
- Disseny Interiors
- Il·lustració
- Disseny Gràfic
- Moda
- Joieria

Tècnic i tecnològic:

- Fotografia II
- Mitjans audiovisuals I i II
- Informàtica

Tècniques tradicionals:

- Procediments pictòrics I i II
- Tècniques de Volum I i II
- Tècniques d'Impressió I i II
- Materials i Recerca

9.3- Material metodològic i didàctic.

La metodologia permetrà organitzar els interessos de l'alumnat amb els menors límits interdisciplinaris possibles.

L'itinerari es determinarà a través de les assignatures optatives. Els quatre blocs serien la base per determinar un currículum més o menys tecnològic i més o menys artístic, alhora que incloent els continguts dins àmbits diferenciats, com ara el Disseny, l'Art, els Mitjans audiovisuals, etc.

Totes les assignatures que són plausibles d'interconnectar-se amb propostes en comú hauran de ser aprofitades per crear blocs de treball més complexos i transdisciplinaris.

El treball de síntesi dins l'últim curs haurà de ser un treball que evidenciï l'itinerari.

El TFC haurà de ser una proposta singular de nova creació i de recerca.

Els continguts es desenvolupen d'una manera transversal entre matèries d'ordre teòric i pràctic, sense prioritzar els suports tradicionals ni les noves tecnologies, intentant que sigui el propi alumnat el que esculli, pel seu interès i necessitat discursiva, però propiciant la interconnexió interdisciplinària i els conceptes més innovadors.

Vaig concebre aquests Estudis d'Arts Visuals amb una certa especificitat en relació amb les arts plàstiques, tenint en compte les característiques de les nostres escoles i el seu professorat.

9.4- Camp professional i sortides. Estratègies.

El camp a abastar per aquest professional que surti dels estudis d'Arts Visuals:

Comprèn les activitats i els procediments dels projectes realitzats com a artista autònom o associat en grau divers, a un taller, a un estudi, a un equip pluridisciplinari o a una empresa, vinculat a:

- *Creació i producció de projectes d'arts visuals en tota mena de materials i suports.*
- *Creació d'obres artístiques dins espais interiors i exteriors i en l'espai públic.*
- *Instal·lacions artístiques per a espais diversos de representació i expressió artística.*
- *Gestió i assessoraments estètics i formals per a l'Administració pública i les Entitats privades.*
- *Difusió i gestió d'obra artística.*
- *Formació i assessorament artísticotècnics.*

Tasques significatives:

- *Investiga i crea dins la pròpia especialitat.*
- *Realitza i dirigeix obres visuals projectades per ell o per d'altres professionals.*
- *Planifica i elabora muntatges artístics.*
- *Selecciona els materials més adients per a l'elaboració dels projectes, cercant la més àmplia sensibilitat artística, així com els recursos plàstics dels projectes.*
- *Seqüència les activitats i n'organitza els recursos.*
- *Verifica les prestacions i qualitats dels materials de l'obra i en controla les despeses.*
- *Informa i coordina els grups de treball formats per diferents especialistes.*
- *Comprova que el resultat final de l'obra respongui a les orientacions inicials.*

- *Assessora la realització de projectes visuals.*
- *Assessora tècnics i creatius dins el món de la Cultura, l'Administració Pública o les Entitats privades (Biblioteques, Arxius, Museus, Ajuntaments, Centres culturals, etc).*
- *Estableix els mitjans per difondre i gestionar la seva obra en les millors condicions.*

Les escoles que imparteixin aquests estudis haurien de posar en contacte el seu alumnat amb d'altres relacionats amb Art i Comunicació audiovisual, amb Història de l'Art, i amb Associacions i Centres de Producció juvenil, com ara Hangar, Can Xalant, l'Estruc, Fabra i Coats, etc.

Les Pràctiques en empreses contemplaran també l'execució d'un projecte dins l'àmbit públic o privat, gestionat i desenvolupat pel propi alumnat.

10. Estudis d'Art i Patrimoni

Les empreses de Conservació del Patrimoni estan constituïdes, d'una banda, per alumnes procedents de les Escoles de Restauració, i de l'altra, per interioristes, gestors culturals i artistes provinents d'Escoles d'Art o de Belles Arts, ja que moltes vegades els especialistes en restauració no tenen les habilitats artístiques que moltes vegades són imprescindibles a l'hora de treballar en un projecte de nivell artístic important. Però aquests últims (els procedents d'Escoles d'Art o Belles Arts), en canvi, tenen un perfil poc relacionat i amb preparació insuficient per ser sensibles i eficaços davant els problemes de la Conservació i la Restauració del Patrimoni.

Aquests tipus d'empreses, en una societat com la nostra, amb un patrimoni artístic i cultural tan vast, són i seran les que elaboraran els projectes del futur, ja que, almenys en el nostre país, el Patrimoni a conservar és enorme.

Per tant, és necessària la creació d'uns estudis artístics molt més propers al món del Patrimoni. Aquest estudis s'haurien de realitzar dins les Escoles de Restauració i preparant els alumnes en qüestions d'habilitats i estètica des de l'àmbit concret de l'especialitat. L'alumnat de les Escoles de Restauració no necessàriament prové d'Escoles d'Art, tot i que en alguns casos sí que en vénen. Aquests estudis complementarien aquesta carència, o simplement crearien un perfil professional diferenciat de l'específic en Restauració i Conservació, de caire més tècnic i científic.

El Cicle d'Arts Aplicades al Mur semblaria que, per alguns continguts, té aquesta voluntat, però aquests no són suficients ni clarificadors quant al perfil professional. La inclusió d'aquests estudis dins les Escoles de Restauració, per la seva total especificitat, és, doncs, imprescindible.

10.1- Estructura base dels estudis. Objectius terminals.

Els estudis en Art i Patrimoni hauran d'oferir una formació acadèmica i humana oberta a les noves possibilitats i nous comportaments materials i tecnològics del nostre entorn, sense perdre el profund coneixement de les tècniques de tradició. Aquestes

tècniques i procediments es treballaran en el seu aspecte històric formal i tècnic, tot atenent també les possibilitats i recursos que proporcionen les noves tecnologies.

El currículum d'aquests estudis es defineix a partir de l'estudi de les obres de l'antiguitat en el seu aspecte més pràctic i la seva relació amb l'actualitat. Projectes de recreació, intervenció artística, alhora que transformadors dins l'àmbit de la sensibilització per la necessitat de cuidar i preservar el Patrimoni, són els valors que intentaran posar-se en pràctica en aquest procés d'aprenentatge.

Aquests estudis (que podrien ser una branca dels estudis de Restauració, o compartir amb ells assignatures troncales o bé optatives), amb una formació de no pas menys de 2.100 hores (traduïts a crèdits, aprox. 210), amb un projecte de síntesi, pràctiques en empreses, més un projecte final de carrera, tindrien com a objectius terminals:

- *Identificar els períodes històrics i les manifestacions artístiques significatives de l'àmbit de les arts visuals.*
- *Emprar els mètodes i sistemes de creació, elaboració i interpretació de les diferents tècniques pictòriques utilitzades al llarg de la història.*
- *Valorar les propostes de treball considerant els aspectes: plàstics, artístics, tècnics, ecològics, socials i econòmics.*
- *Resoldre, amb sensibilitat artística i estètica, les dificultats que es plantegin durant el procés de creació.*
- *Disposar d'un variat bagatge tècnic i conceptual, que permeti adequar la capacitat creativa a un ampli ventall de demandes futures.*
- *Analitzar i adaptar documentació artísticotècnica i generar-ne, si escau, per a la formació de professionals del sector.*
- *Evolucionar en l'activitat professional, tant en el treball individual com en equip.*
- *Redactar una memòria explicativa argumentant la coherència del seu procés creatiu i l'aplicació pràctica.*
- *Defensar raonadament els projectes.*
- *Experimentar nous procediments i materials, i aportar els resultats a les creacions.*
- *Realitzar una obra d'acord amb el context artístic i sociocultural, amb les seves característiques procedimentals idònies.*
- *Aplicar les especificacions tècniques de la maquinària i l'equipament utilitzats, i organitzar les mesures per al seu manteniment.*
- *Confegir un banc de dades sobre associacions, fires, mostres i mercats d'art.*
- *Complir la normativa sobre eliminació de residus per tal que aquests no incideixin negativament en el medi ambient.*
- *Familiaritzar-se amb el marc jurídic, econòmic i organitzatiu que regula l'activitat professional, i amb els drets i deures que afecten les relacions laborals.*

10.2- Assignatures troncales i optatives.

Es proposen tres itineraris a partir d'assignatures *optatives*, que defineixen tres àmbits d'acció, el del Mur, el de la Pintura de cavallet i el del Paviment. La mobilitat de

les optatives dóna la possibilitat d'interrelacionar els tres àmbits i crear un perfil diferenciat.

Assignatures troncales:

- Història de l'Art I i II
- Història general de les Arts Aplicades i Industrials
- Història de les Tècniques pictòriques
- Teoria i Història de la Conservació i Restauració
- Fonaments visuals I i II
- Iconologia i Iconografia
- Sistemes de Representació
- Dibuix i Morfologia I i II
- Procediments pictòrics I i II
- Fotografia
- Informàtica
- Tècniques de Conservació
- Metodologia i Diagnosi
- Introducció al Dret i Gestió

Assignatures optatives:

Mur:

- Iconologia i Iconografia II
- Dibuix de gran format
- Morfologia III
- Projectes i Processos III (*?... Els I i II no hi són pas...*)
- Procediments murals I i II
- Revestiments murals I i II

Pintura de cavallet:

- Iconologia i iconografia II
- Procediments pictòrics III i IV
- Dibuix i Morfologia III
- Fotografia II
- Materials i Recerca
- Mitjans audiovisuals

Paviment:

- Dibuix i Morfologia III
- Fotografia II
- Revestiments I i II
- Musivària
- Morfologia III

10.3- Material metodològic i didàctic.

La metodologia emprada està organitzada perquè l'alumnat tingui el major nivell informatiu i formatiu possible respecte als conceptes i les tècniques del passat, així com respecte al coneixement dels materials nous que s'utilitzen per a la restauració i el mercat muralista.

Per a aquesta programació els continguts es desenvolupen d'una manera transversal entre matèries d'ordre teòric i pràctic, prioritant els suports tradicionals però tenint en compte les noves matèries i procediments.

Totes les assignatures (els mòduls) que són plausibles d'interconnectar-se amb propostes en comú, són aprofitades per crear blocs de treball més complexos (en el segon curs, amb més intensitat). Els temes són amplis (sempre amb referències concretes del món de l'art) per incentivar inquietuds personals, però sempre amb cura i sensibilització pel Patrimoni.

10.4- Camp professional i sortides. Estratègies.

El camp a abastar per aquest professional que surti dels estudis d'Art i Patrimoni:

Comprèn les activitats i els procediments de les intervencions dins l'espai arquitectònic i la pintura en general realitzats com a artista autònom o associat en grau divers, a un taller, a un estudi, a un equip pluridisciplinari o a una empresa, vinculat a:

- *Creació i producció d'intervencions pictòriques en l'espai arquitectònic en tota mena de materials i suports.*
- *Interpretació i recreació d'obres artístiques dins espais interiors i exteriors i en l'espai públic.*
- *Disseny, renovació, manteniment i rehabilitació del medi arquitectònic i del patrimoni en l'àmbit de les arts relacionades amb el patrimoni cultural i artístic.*
- *Difusió i gestió d'obra artística.*
- *Formació i assessorament artísticotècnics.*

Tasques significatives:

- *Analitza les propostes i la documentació tècnica i iconogràfica dels projectes.*
- *Realitza i dirigeix obres projectades per ell o per d'altres professionals.*
- *Selecciona els materials més adients per a l'elaboració dels projectes, cercant la més àmplia sensibilitat artística, així com els recursos plàstics dels projectes.*
- *Seqüència les activitats i n'organitza els recursos.*
- *Verifica les prestacions i qualitats dels materials de l'obra i en controla les despeses.*
- *Informa i coordina els grups de treball formats per diferents especialistes.*
- *Comprova que el resultat final de l'obra respongui a les orientacions inicials.*
- *Assessora la realització de projectes.*
- *Estudia les especificacions tècniques dels equips i organitza les mesures per al seu manteniment.*
- *Estableix els mitjans per difondre i gestionar la seva obra en les millors condicions.*

Les escoles que imparteixin aquests estudis haurien de posar en contacte el seu alumnat amb d'altres relacionats amb Restauració i Conservació de Béns Culturals i

Patrimoni, i amb Museus i Institucions públiques i privades, per tal de realitzar projectes d'intervenció de nova creació.

Les Pràctiques en empreses contemplaran també la configuració de grups de treball per crear equips organitzats, per tal d'oferir projectes concrets de nova creació relatius a rehabilitació i conservació i la creació d'un web, amb totes les estratègies legals necessàries per poder posar-los

11. Interdisciplinarietats i transversalitats

En els apartats anteriors he deixat especificades les transversalitats entre els Mòduls depenent de cada línia d'actuació.

Un crèdit de síntesi pot donar unitat al Cicle a través d'una activitat conjunta de totes les assignatures o de diverses d'elles, en la qual els projectes puguin ser instal·lats o realitzats en un espai concret de la pròpia Escola, o bé en un espai predeterminat dels que hi hagi al barri.

Cada Escola hauria de determinar no només la línia d'actuació més adient per als propis interessos, sinó també la que dona més possibilitats tenint en compte les instal·lacions, els serveis propers i les característiques de la zona, els tipus de tallers i empreses properes, etc.

D'altra banda, si bé he deixat enunciats els intercanvis i les transversalitats amb els estudis propers (d'altres Cicles, estudis universitaris, etc.), cal també tenir en compte les possibles relacions amb esdeveniments com Fires, activitats culturals, i d'altres.

11.1- Cicles Superiors d'Art

Recordo que quan es parlava de la prefiguració del Cicles (ara fa més de deu anys), es parlava de la confecció de *Paks*. La idea del *Pak* era la suma de dos o més Cicles amb afinitat o complementarietat, per tal de crear un Perfil Professional propi d'algunes Escoles. Però la burocratització del Departament d'Educació ha arribat fins al punt de crear *Paks*, només per estalviar professorat o en tot cas com a instrument molt poc didàctic.

Els Cicles, a més, podrien establir una continuïtat de formació, si entre uns i altres hi hagués més flexibilitat a l'hora de convalidar Mòduls semblants, encara que no fossin necessàriament de la mateixa Família Professional.

De semblant manera, al Segon Curs es podrien treballar Projectes de Síntesi transversals entre Cicles afins.

Els Cicles de Grau Superior podrien ser un complement als Estudis d'Art amb una coherent interrelació, i amb possibilitats d'itineraris individualitzats.

11.2- Estudis d'Art universitaris

Mai no he entès la manca de relació existent entre les nostres Escoles i els estudis universitaris de Belles Arts, Mitjans de Comunicació o, fins i tot, les Humanitats.

La relació amb Belles Arts en aquest país és conflictiva des de fa temps. La Universitat afegeix cada vegada més Especialitats pròpies d'Art i Disseny, alhora que posa impediments per a qualsevol tipus d'intercanvi, com ara Crèdits o Assignatures optatives en les nostres Escoles, i a la inversa.

D'altra banda, Escoles com la IUNA de Buenos Aires plantegen els estudis d'Art en un ventall més ampli, incloent-hi les Arts Escèniques, la Dansa i la Música. Són estudis molt llargs, que comencen després de l'ensenyament obligatori, i que té tres nivells: Mestratge, Professorat i Màster. Un sistema d'assignatures optatives i troncal permeten que l'alumnat estableixi el seu propi currículum dirigit pels tutors.

11.3- Altres estudis

En l'apartat anterior parlo de la relació amb les Humanitats, concebudes com a estudis de formació integral i coneixement en el seu sentit més ampli.

Els estudis d'Art són considerats per molts teòrics i especialistes estudis de coneixements bàsics per a l'obtenció d'un model per innovar i millorar els propis processos personals i socials. La pràctica i l'estudi de l'Art són una manera d'atendre qüestions emocionals, perceptibles, de comprensió teòrica i cognitiva, tal com diu Lowenfeld a *Arte y educación como práctica de libertad*. És per això que l'ensenyament de l'Art pot ser també una forma de compartir experiències, reflexions i anàlisis i, consegüentment, de construir conjuntament alternatives útils de modificació d'aspectes concrets de la pràctica social i comunitària.

També per això, els estudis d'Educació Visual, Cultura Visual o Art Educatiu de l'escola *TaiK* de Helsinki són estudis que van més enllà de la pràctica de l'artista, perquè apunten tanmateix al coneixement artístic com a transformador i element de comunicació social.

12. Aplicacions en el sistema educatiu

Cada Escola d'Arts Aplicades, tot atenent a les seves característiques de localització, alumnat i tradicions, hauria de redefinir els seus estudis sota el prisma que correspongui a una efectivitat i utilitat humana i social més grans.

Definir amb profunditat alguns dels Cicles Formatius *generalistes* és facilitar aquesta feina imprescindible.

La meva aportació té com a resultat que una especialitat tan important, com és l'ensenyament de les Arts Visuals i de la intervenció dels medis provinents dels conceptes pictòrics a l'espai, tingui diferents ordenacions, configurant-se al mateix temps com a estudis diferenciats amb perfils acadèmics i laborals concrets.

La meua llarga experiència dins d'aquesta especialitat m'ha permès poder respondre a aquest estudi amb rigor, amb una relativa i ràpida aplicació que podria tenir caràcter experimental, sempre que el Departament d'Educació estigués disposat a una major flexibilitat i la voluntat d'experimentar com a punt de partida per a un debat més

ampli, essent d'aquesta manera factible la seva aplicació en qualsevol centre que vulgui impartir el Cicle tot especificant alguna de les tendències esmentades.

De totes maneres vull deixar constància una vegada més que crec imprescindible un estudi en profunditat del mapa d'aquests estudis des dels nivells inferiors fins a la Universitat,²¹ creant currículums a tot Catalunya.

Si aquesta proposta no es tingués en compte, però al menys aquest treball serveixi per posar un nou accent a la necessitat de transformar des de la base els nostres estudis, haurà complert amb escriure les meves expectatives.

12.1- Amb la pràctica reflexiva

Aquest treball, amb el material didàctic i metodològic que he creat, l'he fet amb la intenció que sigui un punt de partida per a un treball de col·laboració, almenys en el nostre Departament de Pintura de l'Escola Llotja de Barcelona. Intento i demano que l'experiència personal i professional del professorat es posi sobre la taula per innovar i millorar els propis processos d'ensenyament-aprenentatge, tot creant així una petita comunitat educativa amb confiança, generant una comunicació més fluïda i intercanviant coneixements sobre el que fem i el per què ho fem.

Amb aquesta intenció, i abans d'acabar aquest treball, a finals d'aquest curs realitzarem un seguit de reunions amb el professorat i el cap d'estudis per transformar aquesta investigació no només en un seguit de material per aplicar, sinó també en un mètode d'actualitzar i millorar la pràctica entre tots i totes.

Arribar a crear els instruments per a aquesta transformació continuada suposaria el vertader èxit d'aquesta investigació.

12.2- Amb l'equitat de gènere

Aquest tema és abordat en aquest treball des de dos aspectes diferents:

- En primer lloc, i tenint en compte que el llenguatge vehicula clarament el nostre pensament, he procurat durant tot el treball utilitzar estratègies lingüístiques per evitar l'ús del masculí com a terme genèric i reflectir la presència de les dones en el text que he redactat.
- En segon lloc també he deixat constància de la persistència de pràctiques discriminatòries en algunes activitats, relacionades amb d'altres i fins fa poc temps en el nostre país, exclusives del món masculí (estucadors, muralistes, etc.), les quals mantenen estereotips i valors sexistes.

També voldria apuntar que justament en els estudis d'Art hi ha una tendència d'alumnat majoritàriament femenina, però a mida que els estudis es professionalitzen, o la pràctica és menys especulativa i més lligada al món de la construcció o al món industrial, sembla que s'inverteix la tendència.

²¹ D'aquest tema ja en parlo més profundament en els apartats anteriors.

També he localitzat la desvalorització de cert tipus de professorat en la utilització de materials tous o "no-nobles" (que moltes vegades són escollits per noies). És interessant comprovar com amb les noves tecnologies això no succeeix, potser perquè no n'hi ha cap tradició específicament masculina.

Crec que el professorat hem d'intentar tenir sempre present aquest tema sense prejudicis, i treballar en conseqüència.

12.3- Pla de difusió i taules de debat

Proposo que aquest meu treball s'inclogui dins l'oferta formativa específica de la Formació Permanent del Professorat.

A més de divulgar el treball en el web de l'Escola Llotja, trametré el material acabat i els accessoris a totes les escoles de Catalunya, a través del *bloc* creat a tal efecte.

Nogensmenys, també podria ser interessant la seva traducció al castellà per poder difondre'l a la resta de l'Estat espanyol.

13. Conclusions i propostes dins el marc del Pla de Bolonya

La idea de crear un espai europeu d'educació superior es va formular per primera vegada a la Declaració conjunta per a l'harmonització del disseny del sistema d'educació superior europeu, signada a la Universitat de la Sorbona el 25 de maig de 1998 pels ministres d'Educació de França, Alemanya, Itàlia i el Regne Unit. Aquest document proposava la creació de l'espai europeu d'educació superior amb l'objectiu de promoure la mobilitat dels ciutadans, la capacitat de crear ocupació i el desenvolupament general del continent.

La Declaració de Bolonya, signada el 19 de juny de 1999 pels ministres d'Educació de vint-i-nou Estats, subscriu i desenvolupa aquest objectiu i fixa la seva consecució per a l'any 2010. El document posa les bases per a la construcció d'un espai europeu d'ensenyament superior organitzat d'acord amb els principis de qualitat, mobilitat, diversitat, competitivitat i orientació, amb uns objectius estratègics que comportaran canvis substancials:

- L'adopció d'un sistema fàcilment comprensible i comparable de titulacions per fomentar l'accés al mercat laboral i incrementar la competitivitat, i també l'atractiu d'Europa com a destí per a estudiants i professors d'altres regions del món.
- L'estructura de les titulacions ha de constar de dos cicles principals: Pregrau (*Bachelor*) i Grau (Màster i Doctorat). Cada país decidirà si opta per la convivència temporal de diferents sistemes de titulacions (com ha fet Alemanya) o per substituir el sistema tradicional pel nou (cas d'Itàlia). Per accedir al cicle de Màster caldrà haver completat amb èxit els estudis de *Bachelor*, la durada mínima dels quals serà de tres anys. Tots els títols de primer cicle han de qualificar per la integració en el mercat de treball i han de convertir-se en un punt de partida per a la mobilitat europea de titulats, sigui

per incorporar-se al món laboral o per seguir estudiant. Una de les mesures que contribueix a fomentar l'increment de la mobilitat d'estudiants, professors i personal administratiu de les universitats i altres institucions d'ensenyament superior europeu és la de planificar la docència amb una orientació internacional.

El nou sistema de titulacions ha requerit la creació de procediments específics per a la seva avaluació i acreditació. Així mateix, s'està desenvolupant un suplement del títol, document informatiu que facilitarà els processos tècnics implicats en la mobilitat dels estudiants. L'establiment d'un sistema de crèdits basat en l'ECTS i d'un nou marc de qualificacions també són iniciatives que fomentaran la mobilitat. No es pretén estandarditzar els continguts dels estudis ni els exàmens, però sí arribar a una similitud estructural i formal suficient que garanteixi l'equivalència dels títols respecte al nivell de qualificació assolit.

Per assolir tots aquests objectius és indispensable potenciar la cooperació interuniversitària europea a través del desenvolupament de xarxes, projectes conjunts, organismes específics de suport, etc., per definir criteris i metodologies comparables²².

A l'apartat 6.1.4 parlo de la recomanació proposta per als Estats membres de la Unió Europea d'utilitzar l'ECVET com a marc metodològic amb vistes a les transferències i homologacions.

No tinc constància, però, que això s'estigui treballant des de les nostres Escoles.

Per acabar, transcriuré una part de la intervenció de Pau Monterde i Farnés, representant de l'*Asociación Española de Centros Superiores de Enseñanzas Artísticas en las Cortes*:

A pesar de la inclusión de las enseñanzas artísticas superiores en la enseñanza superior, el proyecto no reconoce claramente que dichos estudios constarán de dos ciclos, como establece la Declaración de Bolonia para el espacio europeo de educación superior, y contempla sus títulos como títulos equivalentes a todos los efectos al título universitario de grado o al título universitario de postgrado. La Declaración de Bolonia establece estos títulos, los títulos de grado y de postgrado, para los estudios superiores, pero no únicamente para los universitarios, sino para todos los estudios superiores. Por ello no hay razón, tratándose de estudios que se definen en la propia ley como superiores, para que las enseñanzas artísticas de grado superior no se organicen en dos ciclos que conduzcan directamente a la obtención de títulos de grado, no equivalentes sino títulos de grado, y de postgrado. Para ello los centros superiores deben disponer de una autonomía (académica, de gestión y financiera) como la que la Constitución reconoce a las universidades. Es muy difícil gestionar la especificidad de estas enseñanzas y su integración en el espacio europeo de educación superior sin esta triple autonomía. Esta consideración ha llevado a algunos centros a pedir la integración de las enseñanzas artísticas superiores en la universidad. Sin embargo, pienso que la especificidad y las singularidades de las enseñanzas artísticas, las ratios bajas profesor-alumno, los grupos reducidos, la enseñanza personalizada, los espacios específicos que a menudo son excluyentes, la adquisición de saberes pero también en paralelo la adquisición de habilidades, la flexibilidad necesaria de los estudios, las titulaciones del profesorado, el

²² Benjamín Suárez, Vicerector d'Ordenació Acadèmica de la UPC.

régimen de incompatibilidades, la diversidad de niveles que tiene, estas singularidades creo que aconsejan una organización específica de las enseñanzas artísticas fuera de la universidad pero con el mismo grado de autonomía, con la posibilidad de crear instituciones que agrupen centros distintos, incluso de distintos niveles siempre que estos fueran profesionalizadores. Ello implicaría también que el propuesto Consejo Superior de Enseñanzas Artísticas tuviera funciones de coordinación y no sólo consultivas y de participación.

Posiblemente es difícil incluir en una ley general como es la Ley Orgánica de la Educación todos los aspectos que las enseñanzas artísticas necesitarían para su desarrollo. No olvidemos que las enseñanzas universitarias y la formación profesional, conducentes ambas a la vida profesional, se regulan por leyes específicas. Por ello creo que la LOE debería permitir solucionar los problemas actuales más urgentes: la integración en el espacio europeo de educación superior, aspectos referidos a la estructura de los centros, y otros, pero sobre todo debería abrir el camino a una futura ley de enseñanzas artísticas que permitiera afrontar en profundidad el reto de la calidad y la integración en el espacio europeo de educación superior.

... Se me preguntaba sobre si el tratamiento que se da en el proyecto de ley a las enseñanzas artísticas es suficiente. Yo creo que no. He intentado explicarlo antes. Creo que hay que ir más allá. La ley no va más allá de lo que estableció la LOGSE hace prácticamente 15 años. Creo que sería el momento de recoger la experiencia y avanzar un poco más. También he dicho que me parece difícil hacerlo en una ley de carácter general que tiene como función regular los estudios básicos, la educación primaria, la secundaria, la formación profesional. Por eso he terminado mi intervención diciendo que para abordar en profundidad este tema lo que se necesitaría es una ley específica, sobre todo que debería ir dirigida a las enseñanzas profesionalizadoras, a las superiores, y a aquellas que podemos considerar que están dentro de la formación profesional o que son parecidas a la formación profesional pero que conducen a una profesionalización. Las especificidades que tienen –y que repaso muy rápidamente– creo que aconsejan este tratamiento. Se me preguntaba sobre si algunas de estas enseñanzas podrían estar en la universidad y yo manifestaba mi opinión de que es mejor que estén fuera, pero estar fuera no significa dejarlas al nivel de la secundaria, sino situarlas en el nivel de la enseñanza superior que el proyecto de ley recoge. Hay un tramo que es clarísimo que puede y debe estar en la universidad, que es el doctorado, es decir, la investigación. No veo problemas en que esté en la universidad, si bien es cierto que debería hacerse en colaboración con los centros superiores de enseñanzas artísticas, porque puede haber un cierto tipo de investigación que quede muy lejano de los saberes de la universidad y en cambio quede mucho más cercano a los centros de enseñanzas artísticas. En cambio, los estudios de primero y segundo ciclo, situados en el espacio europeo de educación superior, deberían hacerse en los centros de enseñanzas artísticas de una forma clara. El proyecto de ley no deja claro si el segundo ciclo se va a hacer en los centros o se va a hacer en la universidad o quién va a determinar los currículos, las especialidades. Este es uno de los problemas del proyecto de ley que debería quedar claro. Si estas enseñanzas son superiores deben poder desarrollarse en dos ciclos; quien debe desarrollar el segundo ciclo son los propios centros, porque es un ciclo de especialización, es un ciclo que tiene que responder a las exigencias profesionales y quien más cerca está de la vía profesional van a ser los propios centros de enseñanzas artísticas. Por ello debería quedar mucho más claro que son los propios centros los que deben realizar este segundo ciclo.

Finalment, voldria fer una valoració positiva de la gran majoria del professorat del nostre país, Catalunya, ja que moltes professores i molts professors, malgrat els desfasats i equívocs currículums, troben una manera de treballar aspectes lligats amb el

món de l'art i la cultura contemporànies en tota la seva complexitat i diversitat, tot posant en marxa noves metodologies, contextualitzant-les i reflexionant-hi entre els equips.

Aquesta tasca és molt important, ja que depèn absolutament de la voluntat i l'interès del professorat, fins i tot moltes vegades amb les interferències de l'administració a través dels seus inspectors, que ben poques vegades tenen coneixements suficients com per treballar i decidir.

Això posa en evidència la necessitat de revisar tot un seguit de qüestions per tal de fer operatives aquestes metodologies (normalment lligades a una conceptualització constructivista del coneixement) en un ensenyament superior. Una de les prioritàries és el temps de durada actual d'aquest tipus d'ensenyaments; per això caldria revisar la seva ubicació perquè, tot i mantenir-los dins el règim especial, se situen dins l'entorn de la Formació Professional, com a espais de formació i coneixement substancialment diferents.

Penso, talment com Mª Carmen Ortiz i Valeri, que caldria establir un grup de treball amb professorat interessat en aquest tema, que estudiés la possibilitat d'establir un currículum d'ensenyament superior d'Art i Disseny, tal com està configurant l'Escola Massana podria ser un punt de partida, o tal com està desenvolupat ja en moltes Escoles europees.

Tanmateix, espero que fins que arribi aquest moment, aquest material didàctic – que he treballat amb total rigor i dedicació– serveixi, tant per a una millor definició dels Estudis d'Art com a pràctica experimental o com a punt de partida per analitzar les seves possibilitats laborals, com per a una millor inclusió del nostre alumnat dins la societat contemporània.

14. Bibliografia per apartats

A) **Curriculums** de tots els Cicles Superiors d'Arts Plàstiques i Disseny i dels estudis d'Ensenyaments Superiors interrelacionats.

B) Recerca educativa.

- **BISQUERRA, Rafael.** *Métodos de investigación educativa. Guía práctica.* Barcelona. CEAC, 1989.
- **DANE, Francis C.** *Métodes de recerca.* Barcelona. Proa, 1990.
- **IMBERNÓN, Francisco** (coord.). *La investigación educativa como herramienta de formación del profesorado.* Barcelona. Graó, 2002.
- **LASAGABASTER, D. – SIERRA, J. M.** *La observación como instrumento para la mejora de la enseñanza-aprendizaje de lenguas.* Capítol 3: "La observación en el aula como base para la mejora de la práctica docente", d'Olga Esteve (Pràctica reflexiva). Barcelona. ICE UB – HORSOSRI, Cuadernos de educación, 44. 2004.
- **LATORRE, Antonio.** *La investigación-acción. Conocer y cambiar la práctica educativa.* Barcelona. Graó, 2003.

C) Treballs d'investigació i d'altres.

- **ORTIZ VALERI, Mª Carmen.** “*Recursos materiales i activitat experimental en l'educació artística: metodologia i didàctica del projecte artístic*”. Treball de recerca de llicència d'estudis del 2006-07.
- **SCHVARTZ, Analía Ester – BAEZA, Federico Aníbal.** “*La conformación del campo de las Artes Decorativas. Relaciones entre Arte e Industria*”. Comunicació de les *Jornadas de Arte en la Universidad*. Rosario, Argentina, 2003.
- **VINTRÓ, Eulàlia – SAIS, Samuel (coord.)**. “*El prestigio dels diversos ensenyaments i el seu lligam amb el món professional*”, de Nora Ancarola. Barcelona. Universitat de Barcelona, 2003.
- **Escuela de Arte “La Palma”.** *Propuesta de Grado en Artes Plásticas*.
<http://www.escueladeartelapalma.org/>
- **Lliga Europea d'Instituts d'Ensenyament Artístic (ELIA).** *Innovació en el camp de l'Educació Superior Artística*. Document.

D) Bibliografia general.

- **BECKMAN, Tad.** *The Escence of Art (excerpts)*. Claremont: Harvey Mudd College. 2000.
- **BENEVOLO, Leonardo.** *Historia de la Arquitectura Moderna*. 4^a ed. ctualizada con la novena ed. It. Barcelona: Gustavo Gili, 1980. P.205
- **BONET CORREA, A.** *Historia de las Artes aplicadas e industriales en Espanya*. Madrid, 1987.
- **BOZAL, Valeriano (ed.)**. *Historia de las Ideas Estéticas y de las Teorías Artísticas Contemporáneas*, Volumen I. Madrid. Visor, 1996.
- **BRUNNER, J. J.** *Políticas culturales para la democracia*. Santiago: Flasco. 1985.
- **CASTELNUOVO, E.** *Arte, industria y revolución*. Barcelona. Península, 1988.
- **COLLINS, P.** *Los ideales de la arquitectura moderna: su evolución*. Barcelona. Gustavo Gili, 1981.
- **CURRAN, James – MORLEY, David – WALKERDINE, Valerie (comps.)**. *Estudios culturales y comunicación*. Barcelona. Paidós, 1998.
- **DURANT, Stuart.** *Ornamentación: de la Revolución Industrial a nuestros días*. Madrid, 1991.
- **FRANCASTEL, Pierre.** *Arte y Técnica. En los Siglos XIX y XX*. Madrid: Debate, 1990.
- **GOMBRICH, Sir Ernst H.** [1979]. *El Sentido del Orden. Estudio sobre la Psicología de las Artes Decorativas*. Barcelona. Gustavo Gili, 1980.
- **GRUBER, Alain (dir.)**. *Summa Artis. Historia General del Arte. Vol. XLVI-II. Las Artes Decorativas en Europa. Segunda Parte. Del Neoclasicismo al Art Déco*. Madrid. Espasa Calpe, 2000.
- **JONES, Owen.** *The Grammar of Ornament*. Londres, 1956.
- **MARTÍN BARBERO, Jesús.** *Los géneros mediáticos y la identidad cultural de los pueblos*. En III Congreso Internacional de Cultura y medios de comunicación. Salamanca: Universidad Pontificia de Salamanca, España. (1998). *De los medios a las medicaciones*. México: Gustavo Gili. 2000
- **Mc ROBBIE, Angela.** *British Fashion Design*. 1998.

- **MOULIN, Raymonde – PASSERON, Jean-Claude – Altres.** *Les artistes: essai de morphologie sociale.* París. La Documentation française, 1985.
- **PEVSNER, Nikolaus** [1936]. *Pioneros del Diseño Moderno. De William Morris a Walter Gropius.* Buenos Aires. Infinito, 1963.
- **RAMÍREZ, Juan Antonio – CARRILLO, Jesús** (eds.). *Tendencias del arte, arte de tendencias a principios del siglo XXI.* Madrid. Ensayos Arte Càtedra, 2003.
- **TAYLOR, Charles.** *El multiculturalismo y la política del reconocimiento.* México: F.C.E.1993.
- **Curs de Restauració Arquitectònica.** *Revestimiento y color en la arquitectura: conservación y restauración.* Ponencias presentadas en el Curso de Restauración Arquitectónica de Granada en marzo de 1993. Edición al cuidado de Francisco Javier Gallego Roca. Granada, Andalusia. Universidad de Granada, 1993.

15. Annexos

ANNEXO A

Qüestionaris

Qüestionari Professors Escoles

- 1) Des de fa dècades l'Art ha esdevingut interdisciplinari. Malgrat això les Escoles d'Art i Disseny es mantenen en la divisió disciplinar i fins i tot els Mòduls (les assignatures) moltes vegades són diferenciats per procediments tècnics. Què en penseu d'això?
- 2) En relació al currículum del Cicle de Grau Superior d'Arts Aplicades al Mur a la vostra Escola, penseu que proporciona un perfil professional de l'alumne adient i adaptat al nostre temps?
- 3) Creieu que l'alumne té unes sortides professionals o de continuïtat d'estudi (Belles Arts, altres Cicles) apropiades a la seva formació? Quines?
- 4) En aquests anys d'aplicació, heu provat relectures diferenciades del currículum del Cicle? Quina finalitat professional creieu que té aquest mòdul de formació?
- 5) Hi ha un perfil específic d'alumnat interessat en aquest Cicle; podríeu fer una descripció d'aquest perfil?
- 6) Com veuríeu la possibilitat de crear línies relacionades amb l'Arquitectura efímera i l'Escenografia, d'una banda amb la Conservació de Patrimoni i la Restauració, i per altra amb l'Art contemporani per separat? Creieu que hi ha mòduls dins el Cicle que permetin aquestes diferenciacions i d'altres que es puguin adaptar?
- 7) Si heu fet algun treball en aquest sentit, podríeu especificar-lo i comentar les vostres conclusions?
- 8) Creieu que el coneixement teòric i pràctic és equilibrat en aquests estudis?
- 9) Veuríeu viable uns estudis que englobin d'una manera interdisciplinària les nostres especialitats d'Art, tenint com a *corpus* metodològic el projecte artístic (enunciat al Mòdul Expressions d'Avantguarda, per exemple)?

Gràcies per la vostra atenció!

Nora Ancarola
nancarol@xtec.cat

Qüestionari Alumnes Escoles

- 1) En relació al Cicle de Grau Superior d'Arts Aplicades al Mur a la vostra Escola, com definiríeu el seu perfil professional?
- 2) Hi ha un perfil específic d'alumnat interessat en aquest Cicle? podríeu fer-ne una descripció d'aquest perfil?
- 3) Quin objectiu teníeu al escollir aquests estudis? (acadèmic i professionals)
- 4) Quines sortides professionals o de continuïtat d'estudi (Belles Arts, altres Cicles) penseu que són apropiades a la teva formació?
- 5) Creus que el coneixement teòric i pràctic és equilibrat en aquests estudis?
- 6) Des de fa dècades l'Art ha esdevingut interdisciplinari. Què penseu d'això?
- 7) Quines qüestions rellevants positives i negatives apuntaries dins la teva experiència en aquest Cicle?
- 8) Com veuríeu la possibilitat de crear línies relacionades amb l'Arquitectura efímera i l'Escenografia, per altra banda amb la Conservació de Patrimoni i la Restauració, i altra amb l'Art contemporani per separat? Quina et sembla més atractiva?
- 9) Veuríeu viable uns estudis que englobin d'una manera interdisciplinària les nostres especialitats d'Art, tenint com a *corpus* metodològic el projecte artístic (enunciat al Mòdul Expressions d'Avantguarda, per exemple)?

Gràcies per la vostra atenció!

Nora Ancarola
nancarol@xtec.cat

ANNEXO B

Material didàctic i metodològic per al Cicle d'Arts Aplicades al Mur. Proposta provisional fins que no hi hagi canvis significatius dels currículums existents (en relació amb l'Avantprojecte)

Introducció

En aquest Treball de Llicència arribo a la conclusió que els cicles en general, i el nostre Cicle particular d'Arts Aplicades al Mur, no només són equívocs i tenen un perfil difús, sinó que també són obsolets en la seva concepció. Mentre treballava m'adonava de la dificultat d'aplicar-los tal com en aquests moments estan estructurades les pròpies escoles i el propi professorat. Consultats alguns professionals, coincidien amb mi que l'intent podia donar un resultat contrari al que realment és el meu desig, i utilitzar-se com un canvi aparent sense reconvertir els estudis de manera veritablement integradora dins la nostra societat.

Això ha fet més complexa la meva tasca de reconduir i fer una relectura diferenciada del Cicle d'Arts Aplicades al Mur, per la qual cosa he decidit treballar didàcticament propostes noves amb l'únic condicionant del coneixement del que són ara les pròpies escoles i el seu professorat.

Malgrat això, aquest primer material que passo a transcriure en aquest Annex és el producte de mesos de recerca i d'un veritable esforç per veure si es podria reconduir el currículum existent, tal com ja proposava en el meu Avantprojecte. Insisteixo que encara hi ha pendent el debat sobre el que ha de ser el nou món de les antigues Arts aplicades, que com a tals existeixen en molts pocs països d'Europa, menys en el nostre i en alguns altres.

En aquells primers mesos de treball vaig programar totes les assignatures del Cicle amb tres criteris diferents, basant-me en algunes de les programacions que part del professorat de l'Escola Llotja va tenir l'amabilitat d'oferir-me per a la meva investigació, però sense apartar-me del criteri estructural que sustenta el currículum del propi Cicle.

El resultat l'exposo a continuació, i el que d'ell es desprèn és una profunda impossibilitat d'actualitzar els estudis a les necessitats de la nostra societat i, cada vegada que ho intentava, les pròpies assignatures i els seus conceptes base m'ho impediien. Fou en trobar-me amb aquesta enorme dificultat quan vaig decidir emprendre, doncs, un altre camí.

De totes formes no he volgut pas deixar de mostrar l'esforç i la dedicació d'aquest inici frustrat. He deixat de banda el tema dels sistemes d'avaluació, per considerar-ho com a molt específic de cada Centre.

També és possible que pugui servir com a peça mentre les Escoles d'Art trobin el seu renovat camí, després d'un debat entre l'Administració i els professionals del món de les Arts Visuals i el Disseny. Seria poc desitjable que una proposta provisional i infructuosa serveixi com a demostració contrària a les meves conclusions.

Per tant, a l'espera d'aquest debat, i en el cos d'aquest Treball de Llicència, plantejo les meves aportacions i, en aquest Annex, l'intent frustrat com a demostració que el professorat d'Art, en el seu conjunt, tenim el profund desig que, d'una vegada per sempre, les nostres Escoles es posin al dia amb seriositat i professionalitat.

A. Anàlisi relacional amb els estudis propers als Espais Arquitectònics i Escenogràfics (MATERIAL DIDÀCTIC)

Les Arts Aplicades a l'Arquitectura, així com els objectes decoratius van tenir un paper molt important en el transcurs de tota la Història de l'Art. Aquesta relació es va fer substancial en el Modernisme, i molt particularment en el nostre país. Les Escoles d'Arts i Oficis van ser les que ensenyaven i donaven eines tècniques i conceptuals per poder concretar aquesta relació entre Art i Arquitectura.

Després d'un llarg període en el qual l'Arquitectura va escollir la vessant més austera i gens decorativa, construint de manera que els propis materials constructius proporcionaven el caràcter i l'estètica de l'edifici, quasi sempre neutre, en aquest moment del segle XXI la integració entre Arquitectura i elements decoratius és una altra vegada una possibilitat integrada als conceptes del propi disseny de l'arquitecte.

És evident que la manera en què aquest procés es produeix difereix molt del que era fa cent anys. Tècniques noves, nous materials i la importància que es dóna a la llum, al color per si mateix, més la integració més imbricada d'aquestes aportacions artístiques dins el món de l'Arquitectura, alhora que les transformacions de les Arts Aplicades contemporànies més properes al propi Art (el qual també s'ha expandit cap a l'espai) fan imprescindible uns estudis que contemplin aquesta relació directa i novament «amorosa» de les Arts i l'Arquitectura.

D'altra banda, hem de tenir en compte la importància de l'espai en la nostra societat. L'ordenació contínua de les ciutats, cada vegada més complexes, i la intervenció de tots els agents polítics, socials i culturals en el procés, ha fet que l'Urbanisme i l'Arquitectura siguin les activitats troncales del nostre temps i les que determinen la nostra activitat pública i privada. És per això, també, que crec que aquesta línia de treball és possiblement la que representa més el nostre entorn i la que podria tenir més possibilitats de futur.

Les tasques significatives d'aquest professional que surti dels estudis d'Arts Aplicades al Mur, línia Espais Arquitectònics i Escenogràfics, serien:

- Investigació i creació dins la pròpia especialitat.
- Difusió i gestió d'obra artística.
- Assessoraments tècnics i creatius dins el món de la cultura, a l'Administració pública o en entitats privades (Biblioteques, Arxius, Museus, Ajuntaments, Centres culturals, etc.).
- Estudis i despatxos d'Arquitectura i Interiorisme.
- Equips d'Arquitectura efímera, equipament de l'espai urbà, muntatges d'exposicions, etc.
- Equips de teatre, cinema i televisió en relació amb l'escenografia i els muntatges.
- Assessories dins el camp científic i tecnològic.

També voldria deixar constància que aquesta proposta s'allunya de la idea diferenciadora de l'artista geni i l'artesà. Vaig concebre-la des de la naturalesa discursiva de l'Art i l'Arquitectura contemporànies, de caràcter interdisciplinari.

Els continguts es desenvolupen d'una manera transversal entre matèries d'ordre teòric i pràctic, sense prioritzar els suports tradicionals ni les noves tecnologies, intentant que el propi alumnat sigui el que esculli, pel seu interès i necessitat discursiva.

En aquests pròxims fulls intentaré apropar al màxim el Cicle d'Arts Aplicades al Mur als camps de l'Arquitectura i l'espai en general (abarcant l'Arquitectura efímera, com també l'Escenografia), sempre dins el marc del currículum existent, la qual cosa evidencia l'enorme esforç i les limitacions que això significa.

Amb aquesta salvetat passo a treballar el tema.

A.1 Material metodològic i didàctic. Sortides professionals i estratègies. Sistemes d'avaluació

La metodologia emprada permet organitzar els interessos de l'alumnat amb els menors límits interdisciplinaris possibles.

Totes les assignatures (els mòduls) que són plausibles d'interconnectar-se amb propostes en comú van ser aprofitades per crear blocs de treball més complexos (en el Segon curs amb més intensitat), alhora que amb possibilitats d'individuació. Els temes són amplis (sempre amb

referències concretes del món de l'art) per tal d'incentivar inquietuds personals i properes al món que ens envolta.

He creat fitxes dels mòduls per separat per tal de facilitar la seva aplicació, i la relació directa amb els mòduls existents i la seva distribució horària.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR
CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR
LÍNIA: ESPAI ARQUITECTÒNIC
MÒDUL 01: HISTÒRIA DE LES ARTS APLICADES AL MUR

INTRODUCCIÓ:

L'assignatura fa possible, a partir de l'exposició de conceptes teòrics i el seu desenvolupament pràctic a través de l'anàlisi d'imatges i de textos, el coneixement de grans períodes històrics amb les realitzacions artístiques que s'hi corresponen.

Es fa un especial èmfasi en la relació entre les produccions artístiques i l'espai arquitectònic.

Aquesta assignatura té també la funció d'enllaç amb la resta, alhora que fa d'introducció dels conceptes fonamentals en relació amb la creació i la relació de l'artista amb el seu entorn.

Es desenvolupa en un total de 105 h realitzades al llarg de dos cursos, de 60 h i 45 h, respectivament.

OBJECTIUS TERMINALS:

Emetre judicis crítics, amb suport argumental, sobre unes etapes històrico-artístiques assenyalades.

Vincular els principals períodes de la història de l'art amb els corresponents esdeveniments culturals.

Identificar els referents històrics i estilístics d'una obra del context català.

Distingir, davant d'una obra d'art, els factors històrics que l'han condicionat.

Consultar amb fluïdesa fonts documentals, tant específiques com generals.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Analitzar el nivell d'adequació de la intervenció mural en un entorn arquitectònic previst i les relacions entre art i arquitectura en el transcurs de l'història.

Analitzar una obra mural o una intervenció espacial des de les vessants històrica i artística.

Analitzar la transformació de les arts aplicades i la seva interdisciplinarietat.

Fer la valoració d'unes exposicions d'obres artístiques permanents i/o temporals.

Emprar en un treball de recerca històrica la terminologia específica de l'especialitat i aplicar a les ressenyes bibliogràfiques la normativa pertinent.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

Primer curs:

1. La pintura des de la Prehistòria a les Civilitzacions agràries 12 h
2. El món clàssic: Grècia i Roma 8 h
3. El món medieval: Pintura romànica i gòtica 12 h
4. El Renaixement 10 h
5. Art Barroc i Rococó 10 h
6. Il·lustració i Neoclassicisme 8 h

Segon curs:

7. Romanticisme, Prerafaelisme i Realisme 12 h
8. Modernisme i Noucentisme 9 h
9. Les Arts aplicades al mur a Catalunya 9 h
10. Les actituds artístiques professionals contemporànies 9 h
11. Les noves tecnologies 6 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Taller de Revestiments (Primer curs)
- Taller de Pintura mural (Segon curs)
- Dibuix i Projectes (Primer i Segon curs)
- Mitjans audiovisuals (Primer curs)
- Expressions d'Avantguarda

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

- A) La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura amb Revestiments, Mitjans audiovisuals i Projectes en un primer quadrimestre, on es treballarà en relació amb els començaments de la creació i la seva relació amb el mite, i en un segon quadrimestre amb Revestiments i Projectes en relació amb l'autonomia de la Pintura respecte a la construcció lineal i la construcció no lineal i les seves conseqüències en l'actualitat, l'hipertext.
- B) La transversalitat del Segon curs es realitzarà amb Taller de Pintura mural i Expressions d'Avantguarda en el primer quadrimestre, en relació amb els conceptes d'introspecció de l'artista i les seves vessants socials i individualistes, i com arriben aquests conceptes fins als nostres dies.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- A) 1- Inicis de la creació i el mite / Zeus i Hera / Frida Kahlo i Diego de Rivera / *El cielo sobre Berlín*, de W. Wenders / Textos de Virginia Woolf.
2- Construcció lineal – construcció no lineal / Leonardo i Velázquez / R. Serra i J. Kosuth / El text i l'hipertext / *El contrato del Dibujante*, de Greenaway / Textos de Borges.
- B) 1- Social i individual / E. Delacroix–W. Turner / H. Haake i Sofie Calle / *En construcción*, de J. Luis Guerin / Textos de Maiakovsky.

BIBLIOGRAFIA:

Específica:

GOMBRICH, Ernst H: *Història de l'Art*. Columna, Barcelona, 1999.

En relació amb les transversalitats:

MADERUELO, J.: *La idea de espacio en la arquitectura y el arte contemporáneos, 1960-1989*. Akal. Madrid, 2008.

DUQUE, Félix: *Espacio público y espacio político*. Akal. Madrid, 2001.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadros. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

WOOLF, Virginia: *Una habitación propia*. Seix Barral. Barcelona.

BORGES, J. Luis: *El Aleph*. Emecé. Buenos Aires.

MAIAKOVSKI, Vladímir: *Poesía y revolución*. Península. Barcelona, 1974.

PROCESSOS:

Diferenciar els trets que caracteritzen les etapes evolutives dels estils artístics al llarg de la història de l'art.

Identificar els grans períodes històrics amb els elements pictòrics que s'hi corresponen, tot vinculant-los al context sociocultural i artístic que els va produir.

Assenyalar els factors històrics (polítics, econòmics, filosòfics, de religió, etc.) que poden condicionar els elements pictòrics.

Evidenciar els avenços tecnològics de les èpoques, com condicionants dels materials, formes, gustos estètics i funció dels elements pictòrics que els van produir.

Situar i definir cronològicament les obres pictòriques segons les èpoques històriques a través de material gràfic exposat i raonat a la classe.

Interpretar i comentar textos d'època de manera crítica.

Iniciació als alumnes en l'execució de treballs d'investigació.

Donar el recursos necessaris per tal de presentar els treballs d'investigació per escrit, de forma coherent, creativa i adequada.

OBSERVACIONS:

Aquesta assignatura és punt de partida per a les transversalitats, tant en relació amb el seu caràcter cronològic com conceptual i relacional.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR

CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR

LÍNIA: ESPAI ARQUITECTÒNIC

MÒDUL 02: HISTÒRIA DE LES ARTS CONTEMPORÀNIES

INTRODUCCIÓ:

L'assignatura fa possible, a partir de l'exposició de conceptes teòrics i el seu desenvolupament pràctic a través de l'anàlisi d'imatges i de textos, el coneixement dels segles XIX i XX amb les realitzacions artístiques que s'hi corresponen.

Es desenvolupa en un total de 60 h realitzades al llarg de dos cursos de 30 h cadascun.

OBJECTIUS TERMINALS:

Distingir, davant d'una obra d'art contemporani, els factors històrics i culturals que l'han condicionada.

Valorar l'estètica d'unes determinades actituds artístiques contemporànies.

Reconèixer els factors socials i actituds presents en obres cabdals de l'art contemporani universal i, en concret, a Catalunya.

Descriure, dins el procés artístic contemporani, l'evolució formal i funcional d'unes obres d'art concretes, en particular les relacionades amb l'espai i l'arquitectura.

Contextualitzar, amb sentit crític, l'art contemporani en relació amb el moviment sociocultural.

Assenyalar els moviments interdisciplinaris entre l'art i l'arquitectura.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Vincular obres d'art contemporani amb els elements teòrics que les han pogut sustentar.

Valorar les obres artístiques d'una exposició.

Fomentar la reflexió i el debat sobre la desmaterialització de l'art i la seva repercussió en el camp de la pintura, sobre el pensament postmodern i la seva expressió en la pintura actual, i sobre els nous llenguatges i la seva relació amb l'arquitectura i l'espai.

Consultar, amb capacitat selectiva, textos, catàlegs i documentació, amb la finalitat d'analitzar un discurs contemporani.

Redactar i exposar la memòria sobre un discurs de l'art actual.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

Primer curs:

1. Antecedents històrics, socials i formals del moviment modern 7 h
2. Moviments artístics. L'Avantguarda. Concepte. L'art i el llenguatge 7 h
3. Els elements teòrics i de pensament ideològic de l'art contemporani 5 h
4. Elements formals i estructurals de l'obra d'art contemporània 6 h
5. Evolució de l'art a nivell universal i la seva correspondència a Catalunya 5 h

Segon curs:

6. Del Fauve al Neoplasticisme 7 h
7. Dadà i Surrealisme 6 h
8. Segones Avantguardes: Expressionisme abstracte i l'Art Pop 5 h
9. Els anys 60' i 70' 7 h
10. Pintura i Postmodernitat 5 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Dibuix i Projectes
- Taller del Llenguatge pictòric
- Mitjans audiovisuals
- Metodologia i Gestió
- Expressions d'Avantguarda
- Taller de Pintura mural

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

- A) La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura amb Taller del Llenguatge pictòric i Dibuix en un primer quadrimestre, amb els conceptes que es desprenen de l'aparició de la fotografia i la seva conseqüència, l'experimentació del llenguatge pictòric, i en un segon quadrimestre amb Dibuix, Taller del Llenguatge pictòric, Mitjans audiovisuals i Metodologia i Gestió, en relació amb el formalisme, d'una banda, i les bases conceptuals de l'art contemporani de l'altra.
- B) La transversalitat del Segon curs es realitzarà amb Llenguatge pictòric i Dibuix en el primer quadrimestre, en relació amb l'expressió i la raó dins l'art del segle XX, i amb Expressions d'Avantguarda, Dibuix, i Pintura mural en el segon quadrimestre, per la realització d'un *treball de síntesi* (arquitectònic-escenogràfic) amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors, i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els conceptes de dissolució de la pintura i la seva pròpia reconversió i integració dins l'espai físic i conceptual en l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que respon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- A) 1- Fotografia i art / Mimesi i representació / Monet i Cézanne / D. Hockney i R. Mueck / *El arca rusa*, de Sokurov / Textos de J. Berger.
- 2- Formalisme i bases conceptuals contemporànies / Picasso i Duchamp / B. Newman i Rachel Whiteread / *El hombre de la cámara*, de Vertov / Textos d'Apollinaire.
- B) 1- Raó i expressió / Mondrian i Die Bruke / *El perro andaluz*, de Buñuel / Textos de K. Schwitters.
- 2- La dissolució de la pintura dins l'espai / Sol Lewitt i Turrell / *Metròpolis*, de Fritz Lang / Textos de Franz Kafka.

BIBLIOGRAFIA:

Específica:

DE MICHELI, Mario: *Las vanguardias artísticas del siglo XX*. Alianza. Madrid, 1999.

En relació amb les transversalitats:

MADERUELO, J.: *La idea de espacio en la arquitectura y el arte contemporáneos, 1960-1989*. Akal. Madrid, 2008.

DUQUE, Félix: *Espacio público y espacio político*. Akal. Madrid, 2001.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadres. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

BERGER, J: *Algunos pasos hacia una teoría de lo visible*. Ed. Árdora. Madrid.

APOLLINAIRE: *Cal·ligrames*.

KAFKA, F.: *El proceso*. Seix Barral. Barcelona, 2005.

SCHWITTERS, K.: *Ursonate*.

PROCESSOS:

Distingir els trets que caracteritzen els diferents llenguatges d'avantguarda, tot vinculant-los al context sociocultural i artístic que els va produir.

Assenyalar els factors històrics (polítics, econòmics, filosòfics, de religió, etc.) que influeixen en el desencadenament de l'avantguarda.

Evidenciar els avenços tecnològics de les èpoques, com condicionants dels materials, formes, gustos estètics i funció dels elements pictòrics que els van produir.

Situar i definir cronològicament les obres pictòriques segons el llenguatge d'avantguarda a través de material gràfic exposat i raonat a la classe.

Interpretar i comentar textos d'època de manera crítica.

Iniciació als alumnes en l'execució de treballs d'investigació.

Donar el recursos necessaris per tal de presentar els treballs d'investigació per escrit, de forma coherent, creativa i adequada.

OBSERVACIONS:

Aquesta assignatura és punt de partida per a les transversalitats, tant en relació amb el seu caràcter cronològic com conceptual i relacional.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**

CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**

LÍNIA: **ESPAI ARQUITECTÒNIC**

MÒDUL 03: **DIBUIX ARTÍSTIC I PROJECTE**

INTRODUCCIÓ:

Com a part integrant de l'especialitat, l'àrea de Dibuix ha de cooperar en el fet que l'alumne/a, en acabar els seus estudis, sigui capaç de crear, de representar i projectar qualsevol idea artística de la manera més idònia.

Correspon a l'assignatura de Dibuix i Projectes incidir especialment en l'estudi de la comprensió, descripció i concepció de la forma i la relació amb els continguts. En conseqüència, les programacions de les matèries posaran especial èmfasi en el tractament dels aspectes analítics, de representació i d'ideació.

Es desenvolupa en un total de 285 h. repartides en els dos cursos que té el Cicle, amb 150 h. en el Primer any i 135 h. pel que fa al Segon.

OBJECTIUS TERMINALS:

Descriure els conceptes implícits en una representació gràficoplàstica.
Ebossar dibuixos atenent formes i finalitats concretes, tenint en compte l'espai com a referent plàstic i conceptual.
Dibuixar a partir d'unes indicacions concretes, i coordinar les idees i la seva realització plàstica.
Utilitzar en una proposta específica les tècniques de dibuix més escaients.
Adequar una realització gràfica personal a unes idees determinades.
Experimentar i descriure diferents mètodes d'anàlisi i observació d'un procés de creació.
Demostrar, en un projecte previst, la capacitat d'investigació i llibertat artística.
Establir, en un treball de projecció, el nivell de coherència entre el plantejament inicial i el resultat final.
Aplicar els processos informàtics en una proposta.
Elaborar un projecte d'acord amb una proposta definida, acompanyat de la corresponent memòria descriptiva amb l'ús del vocabulari propi de l'especialitat.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Pel que fa al Primer any:

Quant a Dibuix:

- Ebossar dibuixos atenent formes i finalitats concretes.
- Coordinar les idees i la seva realització plàstica.
- Reflexionar creativament.
- Exercir amb confiança la creativitat personal.
- Conèixer i dominar la representació de la forma.
- Exercitar un criteri propi, raonant les opinions.

Quant a Projectes:

- Preveure l'adequació de les fases del procés.
- Cercar documentació apropiada i diferenciar el repertori d'on escollir els seus recursos.
- Formalitzar projectes tècnicament viables.
- Concebre sistemes de treball, propis i eficaços; sistemàtics o no, amb diverses possibilitats de respostes.

Pel que fa al Segon curs:

- Considerar, amb distanciament valoratiu previ, les alternatives d'interès.
- Aplicar creativament els mitjans tècnics de què es disposi.
- Mantenir una activitat reflexiva i crítica.
- Assumir una total responsabilitat en la continuïtat del propi procés creatiu.
- Establir el nivell de coherència entre el plantejament inicial i el resultat final.
- Elaborar un projecte d'acord amb una proposta definida, amb una memòria descriptiva i amb l'ús del vocabulari propi de l'especialitat.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

Primer curs:

1. Projectes: Ideació i procés 60 h
2. Conceptes Naturalisme/Expressionisme 36 h
3. La configuració. L'espai i la forma 32 h
4. Principis de Perspectiva 22 h

Segon curs:

5. La llum. L'espai i la llum 40 h
6. L'espai com a estructura compositiva 28 h
7. Relacions conceptuals amb l'entorn 32 h
8. Recerca dins l'espai. Expressió personal 35 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Aplicades al Mur
- Mitjans audiovisuals
- Expressions d'Avantguarda
- Taller del Llenguatge pictòric
- Taller de Pintura mural
- Taller de Revestiments

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

A) La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura (Projectes) amb Història de les Arts Aplicades al Mur, Revestiments i Mitjans audiovisuals en un primer quadrimestre, on es treballarà en relació amb els començaments de la creació i la seva relació amb el mite, i en un segon quadrimestre (Projectes) amb Història de les Arts Aplicades al Mur i Revestiments, en relació amb l'autonomia de la Pintura respecte a la construcció lineal i la construcció no lineal, i les seves conseqüències actuals, l'hipertext.

La transversalitat en el Primer curs (Dibuix) relacionarà l'assignatura amb Història de les Arts Contemporànies i Llenguatge pictòric en un primer quadrimestre (Dibuix), amb els conceptes que es desprenen de l'aparició de la fotografia i la seva conseqüència, l'experimentació del llenguatge pictòric, i en un segon quadrimestre (Dibuix) amb Història de les Arts Contemporànies, Llenguatge pictòric, Mitjans audiovisuals i Metodologia i Gestió, en relació amb el formalisme, d'una banda, i les bases conceptuals de l'art contemporani de l'altra.

B) La transversalitat del Segon curs (Dibuix) es realitzarà amb Història de les Arts Contemporànies i Llenguatge pictòric en el primer quadrimestre, en relació amb l'expressió i la raó dins l'art del segle XX, i amb Història de les Arts Contemporànies, Expressions d'Avantguarda i Pintura mural en el segon quadrimestre, per la realització d'un *treball de síntesi* (arquitectònic-escenogràfic), amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els conceptes de dissolució de la pintura i la seva pròpia reconversió i integració dins l'espai físic i conceptual en l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- A) 1- (Projectes) Inicis de la creació i el mite / Zeus i Hera / Frida Kahlo i Diego de Rivera / *El cielo sobre Berlín*, de W. Wenders / Textos de Virginia Woolf.
2- (Projectes) Construcció lineal – construcció no lineal / Leonardo i Velázquez / R. Serra i J. Kosuth / El text i l'hipertext / *El contrato del Dibujante*, de Greenaway / Textos de Borges.
- 1- (Dibuix) Fotografia i art / Mimesi i representació / Monet i Cézanne / D. Hockney i R. Mueck / *El arca rusa*, de Sokurov / Textos de J. Berger.
2- (Dibuix) Formalisme i bases conceptuals contemporànies / Picasso i Duchamp / Barnett Newman i Rachel Whiteread / *El hombre de la cámara*, de Vertov / Textos d'Apollinaire.
- B) 1- Raó i expressió / Mondrian i Die Bruke / *El perro andaluz*, de Buñuel / Textos de K. Schwitters.
2- La dissolució de la pintura dins l'espai / Sol Lewitt i Turrell / *Metròpolis*, de Fritz Lang / Textos de Franz Kafka.

BIBLIOGRAFIA:

Específica:

ARNHEIM, R.: *Arte y percepción visual*. Ed. Alianza Forma. Madrid.

BERGER, J.: *Modos de ver*. G. Gili. Barcelona, 2004.

Per a les transversalitats:

MADERUELO, J.: *La idea de espacio en la arquitectura y el arte contemporáneos, 1960-1989*. Akal. Madrid, 2008.

DUQUE, Félix: *Espacio público y espacio político*. Akal. Madrid, 2001.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadros. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

MAIAKOVSKI, Vladímir: *Poesía y revolución*. Península. Barcelona, 1974.

WOOLF, Virginia: *Una habitación propia*. Seix Barral. Barcelona.

BORGES, J. Luis: *El Aleph*. Emecé. Buenos Aires.

BERGER, J.: *Algunos pasos hacia una teoría de lo visible*. Ed. Árdora. Madrid.

APOLLINAIRE: *Cal·ligrames*.

KAFKA, F.: *El proceso*. Seix Barral. Barcelona, 2005.

SCHWITTERS, K.: *Ursonate*.

Opcional:

(veure Bibliografia general en Annexos)

Guia per a confeccionar memòries i treballs d'investigació (veure Annexos)

PROCESSOS:

Projectament:

- Explicació teòrica i plantejament del treball. Presentació per escrit, amb els condicionants, guia del procés i dates de lliurament per part del professor/a.
- Visionat d'exemples referents al treball a realitzar (audiovisual).
- Descripció detallada del procés de projectament (recerca de material informatiu, primeres idees, esbossos, segones idees, esbossos terminals en blanc i negre, proves de color). Tempteig de memòria prèvia.
- Recollida del material i estudi de l'adequació del projecte amb l'alumne/a.
- Realització del Projecte final amb el material i la tècnica adequada. Seguiment de la memòria.
- Seguiment del procés i recollida de memòries finals.

Dibuix artístic:

- Explicació teòrica i plantejament del treball. Presentació per escrit, amb els condicionants, guia del procés i dates de lliurament per part del professor/a.
- Descripció detallada del procés de treball.
- Recollida dels treballs i anàlisi en grup.
- Seguiment del procés.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**

CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**

LÍNIA: **ESPAI ARQUITECTÒNIC**

MÒDUL 04: **MITJANS AUDIOVISUALS**

INTRODUCCIÓ:

Assignatura troncal.

OBJECTIUS TERMINALS:

Dur a terme un projecte amb el suport dels mitjans audiovisuals.
Triar, en funció de les característiques d'un projecte previst, el suport audiovisual adient.
Captar, manipular i incorporar les imatges a un treball a partir d'uns objectius definits.
Analitzar, en uns audiovisuals, la relació discurs-tècnica emprats i suggerir alternatives.
Utilitzar diversos suports (fotografia, vídeo, infografia i elements gràfics) en la realització d'un encàrrec.
Descriure els codis semiòtics i semàntics en els treballs realitzats amb suport audiovisual.
Estudiar els objectius, temps i cost d'una obra audiovisual proposada.
Valorar, d'acord amb unes premisses, el grau i l'oportunitat dels mitjans audiovisuals.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Reconèixer els paràmetres tècnics d'una imatge fotogràfica.
Identificar l'evolució històrica del mitjà fotogràfic i els seus trets diferencials.
Emprar un lèxic tècnic.
Distingir la tècnica emprada en una obra fotogràfica.
Tenir consciència de la fotografia com a fenomen estètic.
Aprofundir en les dinàmiques de treball artístic i en les seves eines i processos.
Familiaritzar-se amb la fotografia com a mitjà d'expressió personal.
Intervenir amb la fotografia en l'espai.
Elaborar un discurs amb imatges.
Reconèixer les tècniques i els processos fonamentals de l'audiovisual.
Raonar, criticar i opinar sobre obres audiovisuals dintre de la cultura visual actual.
Valorar els recursos expressius propis de les obres artístiques audiovisuals.
Aprendre la captació, la captura i l'edició de vídeo amb el programari adient.
Prendre decisions en la realització d'obres de vídeo.
Identificar la complexitat semàntica de les diverses concepcions de l'articulació espai-temporal i la interacció amb el so.
Assolir els objectius artístics i de comunicació previstos.
Utilitzar amb fluïdesa les càmeres i el programari d'edició no lineal a fi de practicar totes les operacions d'edició.
Conèixer les tècniques i els processos més habituals, i els seus antecedents històrics.
Emprar els recursos artístics de l'animació.
Familiaritzar-se amb el programari d'animació adient.
Sintetitzar i integrar tots els coneixements de fotografia, vídeo i animació del curs.
Dividir tasques i coordinar el procés de treball en equip.
Estudiar i intervenir en l'espai amb una finalitat artística i amb la metodologia establerta.
Valorar i prendre decisions en l'execució d'obres audiovisuals complexes.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Introducció a la Fotografia	10 h
2. Projectes fotogràfics	28 h
3. Introducció al Videoart	10 h
4. Projectes videogràfics	27 h
5. Animació	20 h
6. Videoinstal·lacions	10 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Aplicades
- Història de les Arts Contemporànies
- Metodologia i Gestió
- Expressions d'Avantguarda

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

La transversalitat relacionarà l'assignatura amb Història de les Arts Aplicades, Revestiments i Projectes en el primer quadrimestre, on es treballarà en relació amb els començaments de la creació i la seva relació amb el mite, i en el segon quadrimestre amb Història de les Arts Contemporànies, Dibuix, Taller del Llenguatge pictòric, i Metodologia i Gestió, en relació amb el formalisme d'una banda, i les bases conceptuals de l'art contemporani de l'altra.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- 1- Inicis de la creació i el mite / Zeus i Hera / Frida Kahlo i Diego de Rivera / *El cielo sobre Berlín*, de W. Wenders / Textos de Virginia Woolf.
- 2- Formalisme i bases conceptuals contemporànies / Picasso i Duchamp / Barnett Newman i Rachel Whiteread / *El hombre de la cámara*, de Vertov / Textos d'Apollinaire.

BIBLIOGRAFIA:

Fotografies, peces de videoart i cinema experimental i textos de bibliografia diversa. Es preveu la utilització de càmeres fotogràfiques i de vídeo i els seus accessoris, així com de l'aula d'informàtica i del programari adient.

En relació amb les transversalitats:

MADERUELO, J.: *La idea de espacio en la arquitectura y el arte contemporáneos, 1960-1989*. Akal. Madrid, 2008.

DUQUE, Félix: *Espacio público y espacio político*. Akal. Madrid, 2001.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadres. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

WOOLF, Virginia: *Una habitación propia*. Seix Barral. Barcelona.

APOLLINAIRE: *Cal·ligrames*.

PROCESSOS:

Explicació teòrica.

Exemplificació seguida d'una conceptualització i contextualització històrica.

Tutorització de projectes creatius desenvolupats per l'alumne/a.

Debat sobre solucions a exercicis o problemes (dinàmica de grup).

Participació en grups tot assumint una tasca determinada.

Discussió sobre tendències o concepcions actuals (dinàmica de grup).

Anàlisi per escrit d'obres audiovisuals i fotogràfiques.

Visita a museus i galeries.

Lectura d'articles i documents propis de l'especialitat.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**

CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**

LÍNIA: **ESPAI ARQUITECTÒNIC**

MÒDUL 05: **METODOLOGIA I GESTIÓ D'OBRA**

INTRODUCCIÓ:

L'assignatura donarà les eines necessàries per presentar projectes artístics en el camp de les Arts Aplicades al Mur. S'exploraran les eines informàtiques i es familiaritzarà l'alumne/a en el terreny artístic.

Es desenvolupa en un total de 60 hores en el Primer curs del Cicle.

OBJECTIUS TERMINALS:

Plasmar en un mapa de coneixement o diagrama, l'organització del mètode personal de creació.

Seqüenciar les etapes necessàries per dur a terme un projecte encomanat.

Planificar les fases concretes de treball de gestió d'unes obres.

Redactar una memòria explicativa sobre l'ús conscient del mètode de treball personal, emprant amb cura el lèxic de l'especialitat.

Valorar una proposta cultural concreta, contextualitzant-la amb propietat.

Exposar un projecte en forma oral aportant els criteris i el mètode utilitzats.

Comparar diferents sistemes de treball i extreure'n les conclusions pertinents.

Dur a terme un treball de recerca sobre la percepció de l'entorn artístic amb la finalitat d'enriquir el propi mètode de treball.

Descriure el procés metodològic seguit en l'elaboració d'una obra i explicitar el treball de gestió que es durà a terme.

Emprar el suport informàtic en un treball de creació.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Conèixer les eines informàtiques de presentació artística.

Assolir els objectius de comunicació eficaç.

Obtenir i manipular imatges i confegir textos amb una finalitat promocional.

Emprar la documentació adient en un projecte artístic.

Familiaritzar-se amb el programari adient per representar l'espai.

Representar i visualitzar obres artístiques amb diferents mètodes.

Deixar constància documental d'obres.

Conèixer les eines d'Internet per a la publicació i exposició d'obres.

Explorar els recursos audiovisuals d'exposició i comunicació.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Edició d'imatges i textos 25 h

2. Representació de projectes 25 h

3. Exposició virtual 10 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Mitjans audiovisuals
- Expressions d'Avantguarda
- Taller de Pintura mural
- Història de les Arts Contemporànies

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

Les transversalitats es realitzaran en un segon quadrimestre amb Història de les Arts Contemporànies, Dibuix, Taller del Llenguatge pictòric i Mitjans audiovisuals, en relació amb el formalisme, d'una banda, i les bases conceptuals de l'art contemporani de l'altra.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

2- Formalisme i bases conceptuals contemporànies / Picasso i Duchamp / Barnett Newman i Rachel Whiteread / *El hombre de la cámara*, de Vertov / Textos d'Apollinaire.

BIBLIOGRAFIA:

Es preveu l'ús de programari de manipulació d'imatges, escàner i càmeres fotogràfiques.
En relació amb les transversalitats:

MADERUELO, J.: *La idea de espacio en la arquitectura y el arte contemporáneos, 1960-1989*. Akal. Madrid, 2008.

DUQUE, Félix: *Espacio público y espacio político*. Akal. Madrid, 2001.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadres. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

APOLLINAIRE: *Cal·ligrames*.

PROCESSOS:

Proposta de problemes.

Exemplificació.

Tutorització de projectes desenvolupats per l'alumne/a.

Lectura d'articles i documents propis de l'especialitat.

Interacció amb l'entorn informàtic.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**

CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**

LÍNIA: **ESPAI ARQUITECTÒNIC**

MÒDUL 06: **EXPRESSIONS D'AVANTGUARDA**

INTRODUCCIÓ:

Assignatura troncal.

Aquesta assignatura amplia l'espectre de possibilitats conceptuals i tècniques que l'alumne/a ha rebut, en el sentit de les noves formes de realització de l'Art Contemporani.

La utilització de nous llenguatges, i els Mitjans audiovisuals desenvolupats a Primer curs, permetran incorporar-los al treball de l'espai i l'entorn com a instruments plàstics a considerar.

Nous procediments d'entornament i accionisme interrelacionaran tots els àmbits disciplinaris i li donaran una totalitat indiferenciada.

L'assignatura, dins el marc del Cicle, posarà èmfasi en el tractament de l'espai i la intervenció bidimensional de grans mides.

S'intentaran aplicar els recursos i els treballs obtinguts dins un marc real expositiu. Cada curs es trobaran diferents llocs per a les intervencions dels treballs.

Es desenvolupa en un total de 135 h i en un sol curs, preferiblement el Segon.

OBJECTIUS TERMINALS:

Adoptar, en un projecte determinat, els procediments contemporanis de la imatge i els corresponents valors estètics i formals.

Analitzar les característiques de cada tècnica artística i les seves qualitats afins a la pròpia

sensibilitat i al moment creatiu.

Elaborar una obra concreta, amb esperit experimental i de renovació del propi discurs artístic.

Adequar una intervenció a les premisses expositives establertes.

Valorar les característiques tècniques i expressives d'una obra concreta, i suggerir-ne alternatives.

Col·laborar en un treball interdisciplinari adequant-se a les diferents propostes i mitjans.

Redactar una memòria explicativa argumentant la coherència del seu procés creatiu i l'aplicació pràctica.

Realitzar una obra d'acord amb el context artístic i sociocultural.

Preparar una exposició/instal·lació segons els factors de selecció i organització.

Experimentar, a partir d'un projecte, amb el comportament dels distints procediments contemporanis de la imatge.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Que l'alumne/a afermi les pròpies capacitats de donar forma adequada als productes de la seva imaginació.

Utilitzar els diferents procediments com a mitjà d'expressió i de formalització d'idees.

Analitzar i seleccionar els mitjans expressius més adequats a la pròpia intenció i producció artística.

Configurar un espectre més ampli de possibilitats processuals i tècniques, adequat a les necessitats del discurs propi i dels aliens, en el cas dels encàrrecs.

Donar resposta a les necessitats de transformació dels llenguatges visuals contemporanis.

Configurar una actitud i una resposta estètica pròpia.

Considerar, amb distanciament valoratiu previ, les alternatives d'interès.

Aplicar creativament els mitjans tècnics de què disposi.

Mantenir una activitat reflexiva i crítica.

Assumir una total responsabilitat en la continuïtat del propi procés creatiu.

Establir el nivell de coherència entre el plantejament inicial i el resultat final.

Elaborar un projecte d'acord amb una proposta definida, amb una memòria descriptiva i amb ús del vocabulari propi de l'art contemporani.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Teoria de l'Art	30 h
2. El llenguatge pictòric i les seves noves conceptualitzacions	35 h
3. La idoneïtat formal i conceptual I	14 h
4. La idoneïtat formal i conceptual II	21 h
5. El procés de la creació. Metodologies	21 h
6. L'expressió dels nous llenguatges	14 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Contemporànies
- Dibuix i Projectes
- Mitjans audiovisuals
- Metodologia i gestió
- Taller de Pintura mural

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

Les transversalitats es faran amb Història de les Arts Contemporànies, Dibuix, i Pintura mural en el segon quadrimestre, per la realització d'un *treball de síntesi* (arquitectònic-escenogràfic), amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors i amb la

determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els conceptes de dissolució de la pintura i la seva pròpia reconversió i integració dins l'espai físic i conceptual en l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- 2- La dissolució de la pintura dins l'espai / Sol Lewitt i Turrell / Metròpolis, de Fritz Lang / Textos de Franz Kafka.

BIBLIOGRAFIA:

Obligatòria:

OCAMPO, E. i Perán, M.: *Teorías del arte*. Ed. Icària. Barcelona.

MARCHÁN FIZ, S.: *Del arte objetual al arte de concepto*. Ed. Comunicación.

BERGER, John: *Modos de ver*. G. Gili. Barcelona.

En relació amb les trasversalitats:

MADERUELO, J.: *La idea de espacio en la arquitectura y el arte contemporáneos, 1960-1989*. Akal. Madrid, 2008.

DUQUE, Félix: *Espacio público y espacio político*. Akal. Madrid, 2001.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadros. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

KAFKA, F.: *El proceso*. Seix Barral. Barcelona, 2005.

Opcional:

(veure Annexos)

Llistats de botigues, fàbriques de material, revistes, biblioteques i galeries d'art (veure Annexos)

Guia per a confeccionar memòries i treballs d'investigació (veure Annexos)

Guia per a l'anàlisi d'una exposició (veure Annexos)

PROCESSOS:

Part teòrica:

- Classes magistrals amb participació i presentació oral dels treballs dels alumnes.
- Classes magistrals amb mitjans audiovisuals.
- Classes magistrals exclusivament teòriques.

Part pràctica:

- Explicació teòrica i plantejament del treball. Presentació per escrit, amb els condicionants, guia del procés i dates de lliurament per part del professor/a.
- Visionat d'exemples referents al treball a realitzar (audiovisual).
- Descripció detallada del procés que es demana. Tempteig de memòria prèvia.
- Recollida del material i estudi amb l'alumne/a de l'adequació del projecte a la demanda del professor/a. Estudi de materials idonis per al treball i la seva conceptualització.
- Realització del Projecte final. Seguiment de la memòria.
- Seguiment del procés i recollida de memòries finals.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR

CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR

LÍNIA: ESPAI ARQUITECTÒNIC

MÒDUL 07: TALLER D'EXPRESSION DEL LENGUATGE PICTÒRIC

INTRODUCCIÓ:

Com a part integrant de l'especialitat d'Arts Aplicades al Mur, l'assignatura del Taller del Llenguatge pictòric ha de cooperar en el fet que l'alumne/a, en acabar els seus estudis, sigui capaç de crear i dur a terme el procés pictòric a partir d'unes propostes concretes.

L'alumne/a ha d'argumentar amb coherència un procés pictòric tot fent una valoració de l'evolució del seu propi llenguatge, i redactar, de manera clara i concisa, la memòria explicativa de les seves obres.

OBJECTIUS TERMINALS:

Dur a terme el procés creatiu, a partir d'una idea, fent ús de diferents mètodes d'anàlisi i observació.

Proposar solucions creatives per a uns treballs, des de la pintura fins a estímuls concrets. Argumentar una proposta pictòrica amb coherència, fent una valoració de l'evolució del propi llenguatge.

Redactar, de manera clara i concisa, la memòria explicativa d'una obra i del procés metodològic seguit en el seu desenvolupament.

Aplicar, en un projecte determinat, els procediments i tècniques propis del llenguatge expressiu, incorporant-hi elements interdisciplinaris.

Comunicar un missatge, una idea o un projecte, emprant tècniques artístiques distintes.

Fer aportacions sobre una proposta cultural concreta.

Investigar en la percepció de l'entorn natural i artístic per tal d'enriquir el llenguatge expressiu i formalitzar-lo en una obra.

Realitzar un treball de recerca sobre materials i tècniques pictòriques.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Aplicar mètodes de treball per consolidar un llenguatge pictòric personal, usant els mecanismes de percepció i observació.

Utilitzar pautes de recerca i elaboració dels projectes, així com la seva seqüenciació, per tal d'obtenir un resultat satisfactori.

Emprar els procediments i tècniques pròpies del llenguatge pictòric, per tal d'establir una base que permeti l'assimilació de les innovacions a què està sotmesa l'especialitat.

Realitzar les obres amb coherència a les pròpies idees i a les circumstàncies externes.

Analitzar el procés de treball i raonament sobre la seva evolució.

Actituds, valors i normes:

- Motivació envers les possibilitats expressives dels procediments i els materials.
- Interès en el procés metodològic.
- Valoració de la incidència de la proposta en el receptor.
- Implicació en l'obra i en el moment artísticocultural.
- Rigor en la utilització, tant dels procediments com del llenguatge pictòric i del lèxic de l'especialitat.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

Primer curs:

1. El color i la pinzellada. Impressionisme i Postimpressionisme. Mimesi i representació no naturalista 30 h
2. El Cubisme: proposició d'un nou sistema de representació. El quadre com a espai experiencial. Arquitectura espacial 30 h
3. El Surrealisme: la representació d'un estat/lloc mental 30 h
4. L'Expressionisme figuratiu: la Psicologia i la Sociologia com a motors plàstics. "El crit originari" 30 h

5. Els llenguatges artístics. concepte d'estil i individualització. Idoneïtats 30 h

Segon curs:

6. El Dadà: la crisi de la representació, el concepte, la iconoclàstia, la ironia, el sarcasme 60 h
7. La pintura i els materials pictòrics 60 h
8. Llenguatge pictòric i noves configuracions 60 h
9. Recerca i investigació personal 60 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Contemporànies
- Dibuix i Projectes
- Taller de Pintura mural

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

- A) La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura amb Taller del Llenguatge pictòric i Dibuix en un primer quadrimestre, amb els conceptes que es desprenen de l'aparició de la fotografia i la seva conseqüència, l'experimentació del llenguatge pictòric, i en un segon quadrimestre amb Dibuix, Taller del Llenguatge pictòric, Mitjans audiovisuals i Metodologia i Gestió, en relació amb el formalisme, d'una banda, i les bases conceptuals de l'art contemporani, de l'altra.
- B) La transversalitat del Segon curs es realitzarà amb Llenguatge pictòric i Dibuix en el primer quadrimestre, en relació amb l'expressió i la raó dins l'art del segle XX, i amb Expressions d'Avantguarda, Dibuix i Pintura mural en el segon quadrimestre, per la realització d'un *treball de síntesi* (arquitectònic-escenogràfic), amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els conceptes de dissolució de la pintura i la seva pròpia reconversió i integració dins l'espai físic i conceptual en l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- A) 1- Fotografia i art / Mimesi i representació / Monet i Cézanne / D. Hockney i R. Mueck / *El arca rusa*, de Sokurov / Textos de J. Berger.
2- Formalisme i bases conceptuals contemporànies / Picasso i Duchamp / Barnett Newman i Rachel Whiteread / *El hombre de la cámara*, de Vertov / Textos d'Apollinaire.
- B) 1- Raó i expressió / Mondrian i Die Bruke / *El perro andaluz*, de Buñuel / Textos de K. Schwitters.
2- La dissolució de la pintura dins l'espai / Sol Lewitt i Turrell / *Metròpolis*, de Fritz Lang / Textos de Franz Kafka.

BIBLIOGRAFIA:

Obligatòria:

PEDROLA, A.: *Materials, procediments i tècniques pictòriques*. Ed. UB. Barcelona. (per a Procediments)

BERGER, René: *El conocimiento de la Pintura* (3 Vol.). Ed. Punto Omega. (I)

FURIÓ, V.: *Ideas y formas de la representación pictórica*. Ed. Anthropos. Barcelona. (II)

En relació amb les transversalitats:

MADERUELO, J.: *La idea de espacio en la arquitectura y el arte contemporáneos, 1960-1989*. Akal. Madrid, 2008.

DUQUE, Félix: *Espacio público y espacio político*. Akal. Madrid, 2001.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadres. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

BERGER, J: *Algunos pasos hacia una teoría de lo visible*. Ed. Árdora. Madrid.

APOLLINAIRE: *Cal·ligrames*.

KAFKA, F.: *El proceso*. Seix Barral. Barcelona, 2005.

SCHWITTERS, K.: *Ursonate*.

Opcional:

(veure Annexos)

Guia de memòries i treballs d'investigació (veure Annexos)

Catàlegs diversos de consulta.

PROCESSOS:

Explicació teòrica i plantejament del treball. Presentació per escrit, amb els condicionants, guia del procés i dates de lliurament per part del professor/a.

Visionat d'exemples referents al treball a realitzar.

Descripció detallada del procés de projectament i realització de l'obra. Tempteig de memòria prèvia.

Recollida del material i estudi amb l'alumne/a de l'adequació del projecte al concepte a desenvolupar.

Realització de les obres. Seguiment de la memòria.

Seguiment del procés i recollida de memòries finals.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**

CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**

LÍNIA: **ESPAI ARQUITECTÒNIC**

MÒDUL 08: **TALLER DE PINTURA ORNAMENTAL APLICADA AL MUR**

INTRODUCCIÓ:

Assignatura troncal.

És en aquest mòdul on s'entra de ple en el concepte de la Pintura mural. A diferència del Primer curs, que se centrava bàsicament en el coneixement i pràctica de diversos procediments murals, ara el que es busca és desvetllar l'interès per la Pintura mural i per trobar respostes pròpies i coherents a problemes més aviat conceptuals que tècnics.

Cal entendre el gran format i començar a sentir-s'hi còmode. Veure com, sense renunciar a la pròpia personalitat, el mural demana, com a encàrrec que és, l'esforç d'adaptació que fa que aquesta pintura pugui esdevenir per a la persona que la porta a terme un repte personal, a la vegada que una fita de superació tècnica.

OBJECTIUS TERMINALS:

Utilitzar apropiadament les tècniques, eines i materials més adequades en l'elaboració d'una pintura mural.

Planificar i dur a terme un procés de treball segons unes premisses concretes.

Adequar, en un projecte de pintura mural concret, les tècniques més idònies a les necessitats expressives.

Argumentar una proposta ornamental amb coherència, fent una valoració de l'evolució del propi llenguatge.

Establir els avantatges i inconvenients tècnics quant al possible desenvolupament d'uns

projectes establerts.

Proposar solucions a un determinat plantejament de pintura ornamental.

Contextualitzar unes obres pictòriques murals d'acord amb l'entorn on han de restar ubicades.

Argumentar sobre les característiques i possibilitats expressives d'uns materials i unes tècniques pictòriques concrets.

Redactar una memòria explicativa d'un projecte mural, fent ús de la terminologia específica.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Analitzar i estudiar les propietats tècniques, estètiques i expressives dels materials i suports.

Estudiar l'aplicació dels materials (utiltatges i recursos tècnics) propis de l'especialitat.

Dur a terme treballs interdisciplinaris, tant tradicionals com de noves tendències estètiques.

Aplicar els recursos tècnics propis de l'especialitat i planificar el procés de treball.

Conèixer les possibilitats de percepció ciutadana i d'implantació social de l'obra de gran format.

Analitzar les propietats tècniques, estètiques i expressives dels materials i suports.

Aplicar els recursos tècnics, materials i utiltatge propis de l'especialitat.

Dur a terme treballs interdisciplinaris, tant tradicionals com de les noves tendències estètiques.

Distingir i valorar les qualitats dels diferents materials pictòrics.

Aplicar els procediments i tècniques pictòriques, amb la finalitat d'aconseguir un llenguatge personal.

Planificar i elaborar ordenadament la pintura ornamental.

Analitzar les qualitats tècniques i estètiques d'obres murals.

Exposar i valorar raonadament el propi procés de creació.

Experimentar i aportar conclusions sobre el comportament de les distintes tècniques.

Tenir rigor en el procés de treball (preparació, intervenció pictòrica i acabats).

Sensibilitzar vers les possibilitats expressives dels materials i de les tècniques tradicionals i innovadores.

Mostrar pulcritud en l'elaboració dels treballs.

Valorar críticament i respectuosa sobre el treball propi i aliè.

Mantenir habitud d'investigació envers les possibilitats expressives dels materials i procediments.

Tenir cura de la neteja i conservació d'eines i utiltatge, així com del compliment de les normes de seguretat en el treball.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

Primer quadrimestre:

1- El mur com a suport (teòrica)

2- Pintura al fresc – projectes i propostes

3- Pintura al fresc – realitzacions

Segon quadrimestre:

4- Altres tècniques al fresc

5- Murals al sec –silicats de calç

6- Projecte de vitrall – recerques

TRANSVERSALITATS AMB:

- Taller del Llenguatge pictòric

- Metodologia i Gestió
- Dibuix i Projectes
- Expressions d'Avantguarda

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

La transversalitat de l'assignatura es realitzarà amb Història de les Arts Aplicades i Expressions d'Avantguarda en el primer quadrimestre, en relació amb els conceptes d'introspecció del Romanticisme i les seves vessants socials i individualistes, i com arriben aquests conceptes fins als nostres dies, i en el segon quadrimestre, per la realització d'un **treball de síntesi** (arquitectònic-escenogràfic), amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els conceptes de dissolució de la pintura i la seva pròpia reconversió i integració dins l'espai físic i conceptual en l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- 1- Social i individual / E. Delacroix–W. Turner / H. Haake i Sofie Calle / *En construcció*, de J. Luis Guerin / Textos de Maiakovsky.
- 2- La dissolució de la pintura dins l'espai / Sol Lewitt i Turrell / *Metròpolis*, de Fritz Lang / Textos de Franz Kafka.

BIBLIOGRAFIA:

En relació amb les transversalitats:

- MADERUELO, J.: *La idea de espacio en la arquitectura y el arte contemporáneos, 1960-1989*. Akal. Madrid, 2008.
- DUQUE, Félix: *Espacio público y espacio político*. Akal. Madrid, 2001.
- BONOTZER, Pascal: *Desencuadros. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.
- MAIAKOVSKI, Vladímir: *Poesía y revolución*. Península. Barcelona, 1974.
- KAFKA, F.: *El proceso*. Seix Barral. Barcelona, 2005.

PROCESSOS:

- Dominar gradualment l'aplicació al fresc i els seus materials bàsics.
- Desenvolupar els coneixements teòrics i pràctics de l'exercici.
- Valorar els recursos tècnics i la planificació del projecte amb els seus resultats, quan l'obra ja ha estat realitzada.
- Coneixement real del projecte a escala natural i la seva adaptació al mur.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**
CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**
LÍNIA: **ESPAI ARQUITECTÒNIC**
MÒDUL 09: **TALLER DE REVESTIMENTS, ESTUCS I ESGRAFIATS**

INTRODUCCIÓ:

L'assignatura fa possible, a partir de l'exposició de conceptes teòrics i el seu posterior desenvolupament pràctic, poder valorar i apreciar el comportament dels distints materials

aplicables en l'obra mural, així com les seves possibilitats expressives, aplicacions i tractaments.

Cal que l'alumne/a conegui també i usi amb propietat el vocabulari específic i el lèxic tècnic propi dels revestiments murals, alhora que identifiqui les propietats tècniques, estètiques i expressives dels diferents tipus de suports.

És important també aplicar els recursos tecnològics propis de l'especialitat i planificar metodològicament el procés de treball.

Es desenvolupa en un total de 180 h realitzades al llarg del Primer curs.

OBJECTIUS TERMINALS:

Utilitzar apropiadament les tècniques, eines i materials més adequades en la realització d'un revestiment mural.

Argumentar, tot aportant documentació gràfica i escrita, l'elecció d'uns materials per al desenvolupament d'un projecte mural determinat.

Proposar una solució òptima i coherent a l'encàrrec, tot mantenint un diàleg amb l'entorn natural i arquitectònic.

Estudiar els avantatges i inconvenients tècnics de les diferents situacions que pugui comportar una proposta de revestiment mural.

Conjuminar, en una realització plàstica de revestiment, les pròpies idees i les especificacions de l'encàrrec.

Planificar l'organització i el procés d'unes obres a partir dels projectes prèviament dissenyats.

Incorporar les tècniques i els procediments propis del revestiment a una proposta de treball sobre alguna de les disciplines següents: escenografia, murals pictòrics, *performances*, arquitectura.

Experimentar amb nous recursos materials i tecnològics i especificar-ne les conclusions.

Redactar la memòria explicativa d'un projecte de revestiment mural tot fent ús de la terminologia específica.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Distingir el comportament dels materials, les seves possibilitats expressives i els tractaments.

Identificar les propietats tècniques, estètiques i expressives dels diferents tipus de suports.

Aplicar els recursos tècnics propis de l'especialitat i planificar el procés de treball.

Apreciar les qualitats dels materials de revestiment i dels tipus de suports.

Observar entorns en relació amb l'espai i l'arquitectura.

Planificar el procés d'execució dels treballs de revestiment.

Realitzar treballs de revestiments d'acord amb els objectius previstos i el pressupost.

Analitzar les qualitats tècniques i estètiques de les obres.

Exposar raonadament i valorar el procés de creació, amb ús de la terminologia específica.

Experimentar el comportament de tècniques i materials.

Mostrar interès per la recerca i aplicació de nous materials i recursos.

Tenir exigència en la realització del treball i col·laborar responsablement amb l'equip.

Tenir sensibilitat vers les possibilitats expressives dels materials i tècniques, tant tradicionals com innovadors.

Tenir l'habitud de neteja i conservació de les eines, utilitatge i instal·lacions.

Tenir cura en el compliment de les normes de seguretat en el treball.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Consideracions conceptuals (teòrica)	14 h
2. Continguts i formalitzacions dels projectes (teòrica)	14 h
3. Projecte d'esgrafiat	40 h

4. Projecte de mosaic	40 h
5. Projecte de mural ceràmic	40 h
6. Els revestiments pictòrics alternatius	22 h
7. Projecte de vitrall / recerca	10 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Dibuix i Projectes
- Història de les Arts Aplicades al Mur
- Taller de Pintura mural

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

La transversalitat relacionarà l'assignatura amb Història de les Arts Aplicades, Mitjans audiovisuals i Projectes en un primer quadrimestre, on es treballarà en relació amb els començaments de la creació i la seva relació amb el mite, i en un segon quadrimestre amb Història de les Arts Aplicades i Projectes, en relació amb l'autonomia de la Pintura respecte a la construcció lineal i la construcció no lineal i les seves conseqüències en l'actualitat, l'hipertext.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- 1- Inicis de la creació i el mite / Zeus i Hera / Frida Kahlo i Diego de Rivera / *El cielo sobre Berlín*, de W. Wenders / Textos de Virginia Woolf.
- 2- Construcció lineal – construcció no lineal / Leonardo i Velázquez / R. Serra i J. Kosuth / El text i l'hipertext / *El contrato del Dibujante*, de Greenaway / Textos de Borges.

BIBLIOGRAFIA:

Obligatòria:

PEDROLA, A.: *Materials, procediments i tècniques pictòriques*. Ed. UB. Barcelona.

En relació amb les transversalitats:

MADERUELO, J.: *La idea de espacio en la arquitectura y el arte contemporáneos, 1960-1989*. Akal. Madrid, 2008.

DUQUE, Félix: *Espacio público y espacio político*. Akal. Madrid, 2001.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadros. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

WOOLF, Virginia: *Una habitación propia*. Seix Barral. Barcelona.

BORGES, J. Luis: *El Aleph*. Emecé. Buenos Aires.

Opcional:

DOERNER, Max: *Los materiales de la pintura y su empleo en el arte*. Ed. Reverté.

PEREZ-DOLZ, F.: *Iniciación a las técnicas de la pintura*. Ed. Apolo. Barcelona.

PEREZ-DOLZ, F.: *Pintura mural*. Ed. Mesegué. Barcelona.

Guia per a confeccionar memòries i treballs d'investigació (veure Annexos)

PROCESSOS:

Explicació teòrica i plantejament del treball. Presentació per escrit, amb els condicionants, guia del procés i dates de lliurament per part del professor/a.

Visionat d'exemples referents al treball a realitzar (audiovisual).

Descripció detallada del procés de projectament (recerca de material informatiu, primeres idees, esbossos, segones idees, esbossos terminals en blanc i negre, proves de color).

Tempteig de memòria prèvia.

Recollida del material i estudi amb l'alumne/a de l'adequació del projecte (comprovació de mides, idoneïtat tècnica i conceptual), per passar a la fase pràctica de taller específic.

Realització del projecte final en paper. Seguiment de la memòria.

Realització del projecte en el taller amb el professor/a corresponent (en els casos de realització pràctica).

Seguiment del procés i recollida de memòries finals.

Avaluació de l'exercici mitjançant anotació numèrica, amb anotacions i observacions.

En cas que l'avaluació fos negativa, explicació sobre el mètode de recuperació.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR

CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR

LÍNIA: ESPAI ARQUITECTÒNIC

MÒDUL 10: FORMACIÓ I ORIENTACIÓ LABORAL

INTRODUCCIÓ:

El mòdul s'ha establert amb la finalitat de facilitar a l'alumnat la recerca i identificació de les fonts d'informació relatives a la seva inserció en el món professional i laboral, així com l'adequació i correcció en el procés d'anàlisi i selecció de la seva pròpia ocupació.

Es desenvolupa en un total de 60 hores.

OBJECTIUS TERMINALS:

Formular un supòsit de creació d'una petita empresa, amb especial atenció als aspectes jurídics.

Establir els avantatges i inconvenients entre diferents situacions professionals.

Proposar una solució a un determinat plantejament laboral.

Realitzar un projecte cooperatiu de treball, fent esment dels mitjans necessaris.

Dur a terme una simulació d'inscripció al registre de la propietat intel·lectual i/o industrial, tot contemplant una casuística plural.

Reconèixer els factors que incideixen positivament o negativa en un procés productiu.

Establir les mesures per atendre la necessària seguretat i higiene en el treball.

Relacionar les entitats, els organismes i les institucions que donen suport a la inserció laboral.

Redactar una memòria o projecte professional, amb especial esment al marc legal del treball i els drets i deures que se'n deriven.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Identificar les vies d'accés al món laboral i el marc legal que les empara.

Simular l'organització d'una petita empresa, en especial en els aspectes jurídicolaborals i comercials.

Sensibilitzar-se per la salut laboral, factor determinant de la qualitat de vida i l'activitat productiva.

Conèixer la dinàmica de l'exercici de la professió.

Saber organitzar el treball (autònom o per compte aliè).

Saber fer distinció de les relacions laborals.

Saber formular contractes de treball.

Conèixer el cessament de les relacions laborals i les seves conseqüències.

Conèixer l'accés a la propietat intel·lectual i industrial, la protecció legal i els drets d'autor.

Tenir rigor en la pràctica professional.

- Respectar els principis ètics de la professió.
- Tenir voluntat d'iniciativa.
- Valorar la viabilitat de propostes laborals.
- Tenir adaptabilitat als canvis tecnològics i organitzatius.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Fonaments de la propietat intel·lectual	4 h
2. Contingut dels drets d'autor	4 h
3. Transmissió i protecció dels drets	4 h
4. Propietat industrial. Patents. Marques. Disseny	4 h
5. Treball per compte propi	8 h
6. Activitat emprenedora	8 h
7. Relacions contractuals professionals	6 h
8. Recerca de feina	6 h
9. Treball per compte alié. Contractes de treball	8 h
10. Salari i seguretat social	4 h
11. Suspensió i extinció del contracte de treball	4 h

TRANSVERSALITATS AMB LES TRONCALS:

- Mitjans audiovisuals
- Expressions d'Avantguarda
- Taller de Vestiments
- Taller de Pintura mural

BIBLIOGRAFIA:

D'ús personal i d'adquisició obligatòria:

Dossier del temari del curs.

D'ús personal i de lectura aconsellable:

(veure Bibliografia annexa). Possibilitat de penjar-la properament en un bloc.

PROCESSOS:

Presentació teòrica i plantejament del tema per part del professor/a.

Mostra d'exemples referents a la unitat pedagògica a desenvolupar, si escau.

Introducció al sistema per ubicar el perfil professional i situar-nos en el mercat laboral o en l'oferta de professionals.

Seguiment individualitzat del procés de l'alumne/a en la seva comprensió i recerca d'informació sobre l'espai laboral.

Proposta de treball i projectes per introduir l'alumne/a en la realitat del seu món professional.

Anàlisi dels exercicis i projectes plantejats. Verificació de l'adequació a la proposta.

Presentació per part de l'alumne/a o grup d'alumnes dels exercicis o projectes proposats en cada unitat pedagògica.

Avaluació dels exercicis o treballs mitjançant nota numèrica i anotacions annexes, si fossin necessàries.

En cas que l'avaluació no hagi estat superada per part de l'alumne/a, explicació de com fer la recuperació i termini per aconseguir-la.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**

CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**

LÍNIA: ESPAI ARQUITECTÒNIC
MÒDUL 11: PRÀCTIQUES EN EMPRESES, ESTUDIS O TALLERS

INTRODUCCIÓ:

Les pràctiques d'aquesta línia haurien d'estar el més relacionades possible amb estudis d'arquitectes, d'interioristes, d'arquitectura efímera, d'escenografia de TV i de teatre.

Pàgines web:

- <http://www.tematicworld.com/>
- <http://www.trazosytendencias.com/>
- <http://www.quantacat.com/>
- <http://www.mcdecorados.com/>
- <http://www.artilugi.com/>
- <http://www.lunatus.com/content.html>

OBJECTIUS TERMINALS:

Comprenen les activitats i els procediments de les Arts Aplicades al Mur realitzats com a artista autònom o associat en grau divers a un taller, estudi, equip pluridisciplinari o empresa, vinculat a:

- Creació i producció d'obres pictòriques amb tota mena de materials i suports.
- Reproducció i creació d'obres.
- Instal·lacions artístiques (escenogràfiques, atrezzo i ornamentació) per a teatre, cinema, televisió, multimèdia, infografia, i per a espais diversos de representació i expressió artística.
- Equipaments d'espai urbà, muntatges per a exposicions, museus, fires, congressos, activitats socioculturals, edificis públics i privats, centres religiosos i espais comercials.
- Equipaments i complements de l'espai natural.
- Ornamentació, renovació, manteniment i rehabilitació del medi arquitectònic i del patrimoni en l'àmbit de les Arts Aplicades al Mur.
- Difusió i gestió d'obra artística.
- Formació i assessoraments artístic-tècnics.

Tipus d'empreses:

- Empreses externes: Tallers professionals de pintors (artístics i artesans), tallers de restauració, escenografia, estudis de disseny, escoles d'art infantil, galeries d'art.
- Entitats públiques: Ajuntaments (Gósol, Torà, Parcs i Jardins de Barcelona, Centres cívics).
- Tallers en el propi centre (participació en salons, creació d'imatges per a catàlegs, projectament d'espais expositius).

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Concreció dels objectius:

- Identificar els períodes històrics i les manifestacions artístiques significatives de l'àmbit de les Arts Aplicades al Mur.
- Emprar els mètodes i sistemes de creació, elaboració i reproducció de les diferents tècniques artístiques de l'especialitat.
- Dur a terme projectes relacionats amb l'entorn pictòric i mural.
- Valorar les propostes de treball considerant els aspectes: plàstics, artístics, tècnics i econòmics.
- Resoldre, amb sensibilitat artística i estètica, les dificultats que es plantegin durant el procés de creació.
- Disposar d'un variat bagatge tècnic i conceptual que permeti adequar la capacitat creativa a un ampli ventall de demandes futures.

- Analitzar, i adaptar si escau, la generació de documentació artístic-tècnica per a la formació de professionals del sector.
- Autoconèixer-se a través de la pròpia pràctica expressiva i de les possibilitats de comunicació amb l'entorn.
- Contextualitzar, amb una adequada actitud crítica, les situacions culturals derivades de l'avenç de la societat.
- Estimular la capacitat d'autoaprenentatge per tal d'evolucionar en el treball creatiu de l'expressió.
- Evolucionar en l'activitat professional, tant en el treball individual com en equip.
- Defensar raonadament els projectes.
- Experimentar nous procediments i materials, i aportar els resultats a les creacions.

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

Tasques més significatives que pot fer el Graduat en Arts Aplicades al Mur, línia Espais Arquitectònics i Escenogràfics:

- Investigació i creació dins la pròpia especialitat.
- Difusió i gestió d'obra artística.
- Assessoraments tècnics i creatius dins el món de la Cultura, en l'Administració pública o en Entitats privades (Biblioteques, Arxius, Museus, Ajuntaments, Centres Culturals, etc.).
- Estudis i despatxos d'Arquitectura i Interiorisme.
- Equips d'Arquitectura efímera, equipament de l'espai urbà, muntatges d'exposicions, etc.
- Equips de teatre, cinema i televisió. en relació amb l'escenografia i els muntatges.
- Assessories dins el camp científic i tecnològic.

Pla d'activitats:

- Col·laboració en els processos bàsics i els procediments de les Arts Aplicades al Mur.
- Col·laboració en la creació i producció d'obres pictòriques de tota mena de materials i suports.
- Realització de reproducció i recreació d'obres.
- Investigació de formes i materials dins el camp de les Arts Aplicades al Mur.
- Col·laboració i assessorament en instal·lacions artístiques i escenogràfiques.
- Col·laboració dins el camp de les instal·lacions multimèdia, com representació i expressió artística.
- Participació en muntatges d'exposicions per a sales, museus o fires.
- Col·laboració en el projectament i realització de murals de tota mena.
- Col·laboració en la renovació i rehabilitació del patrimoni cultural.
- Gestió i difusió d'exposicions.
- Organització i comissariat d'exposicions.
- Organització i disseny d'exposicions.
- Assessoraments artísticotècnics dins el camp de l'especialitat.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR

CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR

LÍNIA: ESPAI ARQUITECTÒNIC

MÒDUL 12: PROJECTE FINAL

INTRODUCCIÓ:

Les propostes de PFC (Projecte final de Cicle) d'aquesta línia haurien de estar en relació amb els temes tractats i amb les pràctiques d'empreses.

Propostes concretes de realització d'un estand per a una fira (que es pot realitzar amb altres alumnes de cicles com Arquitectura efímera, Escultura, etc.), serien una tasca idònia per a l'Escola (com la participació en el saló Estudia, en fires en què participin alumnes d'altres departaments, etc.).

Un projecte d'escenografia concret i realitzable, una instal·lació efímera al carrer, són d'altres possibilitats.

OBJECTIUS TERMINALS:

El Projecte final té com a objectiu comprovar que l'alumne/a ha assimilat i aplica correctament els coneixements adquirits i, en conseqüència, és capaç de desenvolupar una activitat professional en l'àmbit propi de l'especialitat i en el nivell cursat.

També té com a objectiu projectar i desenvolupar una idea des del coneixement teòric i l'experimentació pràctica dins el marc del propi àmbit professional.

El Projecte final pot estar emmarcat dins una demanda laboral concreta o fictícia proposada pel Departament, o dins el marc d'un treball d'investigació plàstica amb aplicació pràctica.

La proposta ha de considerar una intervenció que alteri una situació prèvia tot sensibilitzant l'espai, ja sigui bidimensional (mur) o tridimensional (ambient).

L'actuació pot tenir caràcter permanent o efímer i, alhora, ser realitzat damunt suports de condició mòbil o fixa, però sempre que s'argumenti la seva idoneïtat d'acord amb els paràmetres que es formulin com a hipòtesi d'investigació.

El treball és de caràcter individual.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Terminis:

L'alumne/a i el seu tutor/a començaran el treball abans d'acabar el Segon curs lectiu, almenys amb una entrevista, per concertar bibliografia i altres fonts informatives, així com per planificar les estratègies a seguir en tot el procés.

Els terminis d'inscripció i presentació de les propostes seran establerts pel mateix centre i estan consignats en la informació que es dona a l'alumne/a (dossier/guia docent) sobre programació, avaluació i altres aspectes del Cicle i del centre.

El termini ordinari per a la realització i presentació del Projecte final és a l'acabament del primer trimestre del curs acadèmic següent al que s'hagin cursat els mòduls del Cicle de formació específica i la FCT (formació en centres de treball); prèvia sol·licitud de l'interessat/da, però pot prorrogar-se la presentació fins al darrer trimestre del mateix curs acadèmic. La possibilitat de realització del Projecte durant l'últim trimestre del curs en què es completin els mòduls del Cicle, en el nostre cas és molt poc freqüent.

La temporització del seguiment de la tutoria del Projecte està, en el nostre Departament, pautaada mitjançant un full model on s'hi consignen el nombre i la data de reunions o de sessions de seguiment de la tutoria, i on consten anotacions referides a detalls processuals i conceptuals del Projecte.

La part pràctica pot ser realitzada dins o fora de l'àmbit de l'Escola. En aquest darrer cas, n'ha de ser possible la visualització directa.

PROCESSOS:

Presentació de la proposta – Avantprojecte:

- La proposta del Projecte/Obra final ha de reflectir, a grans trets, el contingut del projecte a desenvolupar, amb una avaluació i diagnòstic de la situació i un estudi de necessitats i recursos.
- L'avantprojecte ha de tenir alhora una proposta de tutor/a, membre de l'equip docent prioritari i, almenys, un altre professor/a.

- Per determinar el tutor/a definitiu en reunió de professorat la proposta pot preveure, si l'alumne/a ho sol·licita, l'assessorament extern de professionals no vinculats al centre.
- Els alumnes han de presentar l'avantprojecte abans d'acabar el Segon curs, en una data determinada amb antelació pel Departament d'Arts Aplicades al Mur.

Acceptació de la proposta – Avantprojecte:

- S'han de considerar els aspectes establerts en el desenvolupament del currículum en el centre i s'han de prioritzar:
 - L'interès artístic, l'originalitat de la proposta i l'adequació als criteris curriculars.
 - La possibilitat de realització en els terminis establerts, tot considerant els mitjans i les instal·lacions a l'abast de l'alumne/a.
 - La proposta, ha de ser acceptada pel coordinador/a, el tutor/a escollit i, almenys, un altre professor/a de l'equip.
 - La persona en qui recaigui la tutoria guiarà el procés d'execució del Projecte/Obra final.
-

B. Anàlisi relacional amb els estudis propers a la Conservació, Recuperació i Patrimoni (MATERIAL DIDÀCTIC)

Des dels nostres webs, les Escoles d'Art promocionem aquest Cicle com:

- Pintura mural, ornamentació arquitectònica, escenografia (teatre, cinema, atrezzo), col·laboració artística en el camp publicitari gràfic (cartellisme, il·lustració) en l'elaboració d'audiovisuals (espots, vídeos, etc.) i, en general, realització de projectes personals d'intervenció pictòrica (Escola Municipal de Lleida).

O també:

- Capacita per emprar els mètodes i sistemes de creació, elaboració i reproducció de les diferents tècniques artístiques d'aquesta especialitat, per dur a terme projectes relacionats amb l'entorn pictòric i mural, experimentar nous procediments i materials i valorar les propostes de treball, tot considerant els aspectes plàstics, artístics, tècnics i econòmics (el Consorci).

Crec que les futures empreses de Conservació del Patrimoni del nostre alumnat podrien estar constituïdes, d'una banda, per alumnes provinents de les escoles de Restauració, i de l'altra, per interioristes, gestors culturals i artistes provinents de les nostres Escoles, com ara:

<http://www.johinag.com/>

<http://www.abancorestaura.eu/restauradores.php/inici>

<http://www.ecra-arte.com/portada.html>

Aquest tipus d'empreses són les que en una societat com la nostra, amb un patrimoni artístic i cultural tan vast són i seran les que elaboraran els projectes del futur. El paper del nostre alumnat és el de coneixedors de les tècniques tradicionals, amb els materials antics i els nous, però fonamentalment d'artistes que podran resoldre problemes estètics i conceptuals, alhora que porten una formació plàstica que els hagin donat els recursos i la capacitat necessària per a determinades tasques que impliquen una habilitat específica.

Per a aquesta programació els continguts es desenvolupen d'una manera transversal entre matèries d'ordre teòric i pràctic, tot prioritzant els suports tradicionals però tenint en compte les noves matèries i procediments.

El treball s'inscriu sempre dins el marc del currículum existent i torno a dir que això comporta limitacions més que evidents.

Amb aquesta salvetat passo a treballar el tema.

B.1 Material metodològic i didàctic. Sortides professionals i estratègies. Sistemes d'avaluació

La metodologia emprada està organitzada perquè l'alumnat tingui el més gran nivell informatiu i formatiu respecte als conceptes i les tècniques del passat, així com el coneixement dels materials nous que s'utilitzen per a la restauració i el mercat muralista.

Totes les assignatures (els mòduls) que són plausibles d'interconnectar-se amb propostes en comú, van ser aprofitades per crear blocs de treball més complexos (en el Segon curs amb més intensitat). Els temes són amplis (sempre amb referències concretes del món de l'Art), per tal d'incentivar inquietuds personals però amb la cura i la sensibilització pel Patrimoni.

He creat fitxes dels mòduls per separat per tal de facilitar la seva aplicació, i la relació directa amb els mòduls existents i la seva distribució horària.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR
CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR
LÍNIA: CONSERVACIÓ I PATRIMONI
MÒDUL 01: HISTÒRIA DE LES ARTS APLICADES AL MUR

INTRODUCCIÓ:

En aquesta línia és una assignatura troncal.

L'assignatura fa possible, a partir de l'exposició de conceptes teòrics i el seu desenvolupament pràctic, i a través de l'anàlisi d'imatges i de textos, el coneixement de grans períodes històrics amb les realitzacions artístiques que s'hi corresponen.

Es desenvolupa en un total de 105 h realitzades al llarg dels dos cursos, de 60 h i 45 h, respectivament.

OBJECTIUS TERMINALS:

Emetre judicis crítics, amb suport argumental, sobre unes etapes històrico-artístiques assenyalades.

Vincular els principals períodes de la història de l'art amb els corresponents esdeveniments culturals.

Identificar els referents històrics i estilístics d'una obra del context català.

Distingir, davant d'una obra d'art, els factors històrics que l'han condicionada.

Analitzar el nivell d'adequació de la intervenció mural en un entorn arquitectònic previst.

Fer la valoració d'unes exposicions d'obres artístiques permanents i/o temporals.

Analitzar una obra mural des de les vessants històrica i artística.

Consultar fonts documentals amb fluïdesa, tant específiques com generals.

Emprar la terminologia específica de l'especialitat en un treball de recerca històrica, i aplicar a les ressenyes bibliogràfiques la normativa pertinent.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Reconèixer els trets bàsics dels estils artístics, el seu origen i evolució.

Emetre judicis crítics, amb suport argumental, sobre unes etapes històrico-artístiques assenyalades.

Vincular els principals períodes de la història de l'art amb els corresponents esdeveniments culturals.

Identificar els referents històrics i estilístics d'una obra del context català.

Distingir, davant d'una obra d'art, els factors històrics que l'han condicionada.

Analitzar el nivell d'adequació de la intervenció mural en un entorn arquitectònic previst.

Fer la valoració d'unes exposicions d'obres artístiques permanents i/o temporals.

Analitzar una obra mural des de les vessants històrica i artística.

Consultar fonts documentals amb fluïdesa, tant específiques com generals.

Emprar la terminologia específica de l'especialitat en un treball de recerca històrica, i aplicar a les ressenyes bibliogràfiques la normativa pertinent.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

Primer curs:

1. La pintura des de la Prehistòria a les Civilitzacions agràries 12 h
2. El món clàssic: Grècia i Roma 8 h
3. El món medieval: Pintura romànica i gòtica 12 h
4. El Renaixement 10 h
5. Art Barroc i Rococó 10 h
6. Il·lustració i Neoclassicisme 8 h

Segon curs:

7. Romanticisme, Prerafaelisme i Realisme 12 h
8. Modernisme i Noucentisme 9 h
9. Les Arts aplicades al mur a Catalunya 9 h
10. Les actituds artístiques professionals contemporànies 9 h
11. Les noves tecnologies 6 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Dibuix i Projectes
- Taller del Llenguatge pictòric
- Taller de Revestiments
- Taller de Pintura mural

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

- A) La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura amb Revestiments i Projectes en un primer quadrimestre, on es treballarà en relació amb la mitologia grega i romana i els estudis d'iconologia, i en un segon quadrimestre amb Revestiments i Projectes, en relació amb l'espai tridimensional renaixentista i les seves possibilitats constructives.
- B) La transversalitat del Segon curs es realitzarà amb Taller de Pintura mural en el primer quadrimestre, en relació amb els conceptes contraposats de neoclassicisme i romanticisme, i en el segon quadrimestre amb Taller de Pintura mural, on s'estudiarà la pintura mural a Catalunya alhora que propostes personals identitàries.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- A) 1- Els mites grecs i romans. Iconologies / Zeus i Hera / Treballs d'interpretació i síntesi / Matisse / Textos de Mircea Eliade.
2- Espai tridimensional. Perspectiva cònica / Giotto i Leonardo / Treballs d'interpretació i anàlisi / Rivera / Textos de John White.
- B) 1- Neoclassicisme i Romanticisme / David-W. Turner / Rothko / Treballs d'interpretació i anàlisi / Textos de Kandinsky.
2- Pintura mural a Catalunya / J.M. Sert i Ràfols Casamada / Propostes personals / Textos de Miguel Logroño.

BIBLIOGRAFIA:

GOMBRICH, Ernst H.: *Història de l'Art*. Columna. Barcelona, 1999.

Relacionat amb les transversalitats:

BERGER, R.: *El Conocimiento de la Pintura* (3 Toms). Ed. Punto Omega.

ELIADE, M.: *Mito y realidad*. Labor. Barcelona, 1992.

WHITE, John: *Nacimiento y renacimiento del espacio pictórico*. Alianza. Madrid, 1994.

KANDINSKY, V.: *De lo espiritual en el arte*. Ed. Barral.

LOGROÑO, M.: *El espacio pintado*. Centro Cultural Conde Duque. Madrid, 1999.

PROCESSOS:

Diferenciar els trets que caracteritzen les etapes evolutives dels estils artístics al llarg de la història de l'art.

Identificar els grans períodes històrics amb els elements pictòrics que s'hi corresponen, tot vinculant-los al context sociocultural i artístic que els va produir.

Assenyalar els factors històrics (polítics, econòmics, filosòfics, de religió, etc.) que poden condicionar els elements pictòrics.

Evidenciar els avenços tecnològics de les èpoques, com condicionants dels materials, formes, gustos estètics i funció dels elements pictòrics que els van produir.

Situar i definir cronològicament les obres pictòriques segons les èpoques històriques a

través de material gràfic exposat i raonat a la classe.
Interpretar i comentar textos d'època de manera crítica.
Iniciar els alumnes en l'execució de treballs d'investigació.
Donar el recursos necessaris per tal de presentar els treballs d'investigació per escrit, de forma coherent, creativa i adequada.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR
CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR
LÍNIA: CONSERVACIÓ I PATRIMONI
MÒDUL 02: HISTÒRIA DE LES ARTS CONTEMPORÀNIES

INTRODUCCIÓ:

L'assignatura fa possible, a partir de l'exposició de conceptes teòrics i el seu desenvolupament pràctic, i a través de l'anàlisi d'imatges i de textos, el coneixement dels segles XIX i XX amb les realitzacions artístiques que s'hi corresponen.

Es desenvolupa en un total de 60 h realitzades en dos cursos de 30 h cadascun.

OBJECTIUS TERMINALS:

Distingir, davant d'una obra d'art contemporani, els factors històrics i culturals que l'han condicionada.

Valorar l'estètica d'unes determinades actituds artístiques contemporànies.

Reconèixer els factors socials i actituds presents en obres cabdals de l'art contemporani universal i, en concret, a Catalunya.

Descriure, dins el procés artístic contemporani, l'evolució formal i funcional d'unes obres d'art concretes.

Contextualitzar, amb sentit crític, l'art contemporani en relació amb el moviment sociocultural.

Vincular obres d'art contemporani amb els elements teòrics que les han pogudes sustentar.

Valorar les obres artístiques d'una exposició.

Consultar amb capacitat selectiva, textos, catàlegs i documentació, amb la finalitat d'analitzar un discurs contemporani.

Redactar i exposar la memòria sobre un discurs de l'art actual.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

L'alumne/a ha d'assolir un coneixement suficient d'aquests nous llenguatges pictòrics per tal d'aconseguir formar-se una base sòlida de l'art del seu temps.

Fomentar la reflexió i el debat sobre el paper de la pintura i els nous llenguatges en l'art contemporani.

Fomentar la reflexió i el debat sobre el pensament filosòfic del segle XX i la seva expressió en la pintura actual.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

Primer curs:

1. Antecedents històrics, socials i formals del moviment modern 7 h
2. Moviments artístics. L'Avantguarda. Concepte. L'art i el llenguatge 7 h
3. Els elements teòrics i de pensament ideològic de l'art contemporani 5 h
4. Elements formals i estructurals de l'obra d'art contemporània 6 h
5. Evolució de l'art a nivell universal i la seva correspondència a Catalunya 5 h

Segon curs:

6. Del Fauve al Neoplasticisme	7 h
7. Dadà i Surrealisme	6 h
8. Segones Avantguardes: Expressionisme Abstracte i l'Art Pop	5 h
9. Els anys 60' i 70'	7 h
10. Pintura i Postmodernitat	5 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Dibuix i Projectes
- Expressions d'Avantguarda
- Taller del Llenguatge pictòric

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

- A) La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura amb Taller del Llenguatge pictòric i Dibuix en un primer quadrimestre, amb els conceptes de mimesi i el progressiu allunyament del naturalisme, i en un segon quadrimestre també amb Taller del Llenguatge pictòric i Dibuix, en relació amb l'aparició de l'expressionisme i les seves diferents configuracions.
- B) La transversalitat del Segon curs es realitzarà amb Llenguatge pictòric i Dibuix en el primer quadrimestre, en relació amb l'expressió i la raó dins l'art del segle XX, i amb Expressions d'Avantguarda, Llenguatge pictòric i Dibuix en el segon quadrimestre, per la realització d'un *treball de síntesi* (reinterpretació del patrimoni), amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els nous conceptes de les segones avantguardes.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- A) 1- Mimesi i representació no naturalista / Monet i Cézanne / Textos de J. Berger.
2- Expressionismes / *Die Bruke i Der Blau*, de Raiter / Textos de Vlaminck.
- B) 1- Raó i expressió / Matisse i Mondrian / Textos de Mondrian.
2- Conceptes de segones avantguardes / Pollock i Warhol / Textos d'Estrella de Diego.

BIBLIOGRAFIA:

- DE MICHELI, Mario: *Las vanguardias artísticas del siglo XX*. Alianza. Madrid, 1999.
En relació amb les transversalitats:
ARGAN, G.C.: *Arte Moderno*. Ed. Fernando Torres. València, 1979.
VLAMINCK, M.: *Un instinto fauve*. Skira. Roma, 2009.
BERGER, J.: *Algunos pasos hacia una teoría de lo visible*. Ed. Árdora. Madrid.
MONDRIAN, P.: *Realidad natural-Realidad abstracta*. Ed. Barral. 1978.
DE DIEGO, Estrella: *Tristísimo Warhol*. Siruela. Barcelona, 1999.

PROCESSOS:

Distingir els trets que caracteritzen els diferents llenguatges d'avantguarda, tot vinculant-los al context sociocultural i artístic que els va produir.
Assenyalar els factors històrics (polítics, econòmics, filosòfics, de religió, etc.) que

influencien en el desencadenament de l'avantguarda.
Evidenciar els avenços tecnològics de les èpoques, com condicionants dels materials, formes, gustos estètics i funció dels elements pictòrics que els van produir.
Situat i definir cronològicament les obres pictòriques segons el llenguatge d'avantguarda a través de material gràfic exposat i raonat a la classe.
Interpretar i comentar textos d'època de manera crítica.
Iniciar els alumnes en l'execució de treballs d'investigació.
Donar el recursos necessaris per tal de presentar els treballs d'investigació per escrit, de forma coherent, creativa i adequada.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR
CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR
LÍNIA: CONSERVACIÓ I PATRIMONI
MÒDUL 03: DIBUIX ARTÍSTIC I PROJECTES

INTRODUCCIÓ:

Com a part integrant de l'especialitat, l'àrea de Dibuix ha de cooperar en el fet que l'alumne/a, en acabar els seus estudis, sigui capaç de crear i de representar qualsevol idea plàstica de la manera més idònia.

Correspon a l'assignatura de Dibuix i Projectes incidir especialment en l'estudi de la comprensió, descripció i concepció de la forma. En conseqüència, les programacions de les matèries posaran especial èmfasi en el tractament dels aspectes analítics, de representació i d'ideació.

Es desenvolupa en un total de 285 h repartides en els dos cursos que té el Cicle, amb 150 h. en el Primer any i 135 h pel que fa al Segon.

OBJECTIUS TERMINALS:

De manera general:

Que l'alumne/a afermi les pròpies capacitats de donar forma adequada als productes de la seva imaginació.

Utilitzar el dibuix com a mitjà d'expressió i de formalització d'idees.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Pel que fa al Primer curs:

Quant a Dibuix:

- Esbossar dibuixos atenent formes i finalitats concretes.
- Coordinar les idees i la seva realització plàstica.
- Reflexionar creativament.
- Exercir amb confiança la creativitat personal.
- Conèixer i dominar la representació de la forma.
- Exercitar un criteri propi, raonant les opinions.

Quant a Projectes:

- Preveure l'adequació de les fases del procés.
- Cercar documentació apropiada i diferenciar el repertori d'on escollir els seus recursos.
- Formalitzar projectes tècnicament viables.
- Concebre sistemes de treball, propis i eficaços; sistemàtics o no, amb diverses possibilitats de respostes.

Pel que fa al Segon curs:

- Considerar, amb distanciament valoratiu previ, les alternatives d'interès.

- Aplicar creativament els mitjans tècnics de què disposi.
- Mantenir una activitat reflexiva i crítica.
- Assumir una total responsabilitat en la continuïtat del propi procés creatiu.
- Establir el nivell de coherència entre el plantejament inicial i el resultat final.
- Elaborar un projecte d'acord amb una proposta definida, amb una memòria descriptiva i amb l'ús del vocabulari propi de l'especialitat.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Projectes: Ideació i procés	90 h
2. Anatomia	16 h
3. Conceptes Naturalisme/Expressionisme	32 h
4. Principis de Perspectiva	32 h
5. La llum. L'espai i la llum	40 h
6. L'espai com a estructura compositiva	28 h
7. Ambientació: estímuls visuals	32 h
8. Recerca d'una figuració pròpia	28 h
9. Recerca dins l'espai. Expressió personal	32 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Aplicades
- Mitjans audiovisuals
- Taller del Llenguatge pictòric
- Taller de Pintura mural
- Taller de Revestiments

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

A) La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura (Projectes) amb Història de les Arts Aplicades i Revestiments en un primer quadrimestre, on es treballarà en relació amb la mitologia grega i romana i els estudis d'iconologia, i en un segon quadrimestre (Projectes) amb Història de les Arts Aplicades i Revestiments, en relació amb l'espai tridimensional renaixentista i les seves possibilitats constructives.

La transversalitat en el Primer curs (Dibuix) relacionarà l'assignatura amb Història de les Arts Contemporànies i Taller del Llenguatge pictòric en un primer quadrimestre, amb els conceptes de mimesi i el progressiu allunyament del naturalisme, i en un segon quadrimestre (Dibuix) també amb Història de les Arts Contemporànies i Taller del Llenguatge pictòric, en relació amb l'aparició de l'expressionisme i les seves diferents configuracions.

B) La transversalitat del Segon curs es realitzarà amb Història de les Arts Contemporànies i Llenguatge pictòric en el primer quadrimestre, en relació amb l'expressió i la raó dins l'art del segle XX, i amb Història de les Arts Contemporànies, Expressions d'Avantguarda i Llenguatge pictòric en el segon quadrimestre, per la realització d'un *treball de síntesi* (reinterpretació del patrimoni), amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els nous conceptes de les segones avantguardes.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- A) 1- (Projectes) Els mites grecs i romans. Iconologies / Zeus i Hera / Treballs d'interpretació i síntesi / Matisse / Textos de Mircea Eliade.
2- (Projectes) Espai tridimensional. Perspectiva cònica / Giotto i Leonardo / Treballs d'interpretació i anàlisi / Rivera / Textos de John White.
1- (Dibuix) Mimesi i representació no naturalista / Monet i Cézanne / Textos de J. Berger.
2- (Dibuix) Expressionismes / *Die Bruke i Der Blau*, de Raiter / Textos de Vlaminck.
- B) 1- Raó i expressió / Matisse i Mondrian / Textos de Mondrian.
2- Conceptes de segones avantguardes / Pollock i Warhol / Textos d'Estrella de Diego.

BIBLIOGRAFIA:

Obligatòria:

- GÓMEZ MOLINA i d'altres: *Lecciones del Dibujo*. Cátedra. Madrid, 1995.
Estrategias del dibujo en el arte contemporáneo. Cátedra. Madrid, 1999.
ARNHEIM, R.: *Arte y percepción visual*. Ed. Alianza Forma. Madrid.

En relació amb les transversalitats:

- BERGER, R.: *El Conocimiento de la Pintura* (3 Toms). Ed. Punto Omega.
ARGAN, G.C.: *Arte Moderno*. Ed. Fernando Torres. València, 1979.
ELIADE, M.: *Mito y realidad*. Labor. Barcelona, 1992.
WHITE, John: *Nacimiento y renacimiento del espacio pictórico*. Alianza. Madrid, 1994.
VLAMINCK, M.: *Un instinto fauve*. Skira. Roma, 2009.
BERGER, J.: *Algunos pasos hacia una teoría de lo visible*. Ed. Árdora. Madrid.
MONDRIAN, P.: *Realidad natural-Realidad abstracta*. Ed. Barral, 1978.
DE DIEGO, Estrella: *Tristísimo Warhol*. Siruela. Barcelona, 1999.

Opcional:

(veure Annexos)

Guia per a confeccionar memòries i treballs d'investigació (veure Annexos)

PROCESSOS:

Projectament:

- Explicació teòrica i plantejament del treball. Presentació per escrit, amb els condicionants, guia del procés i dates de lliurament per part del professor/a.
- Visionat d'exemples referents al treball a realitzar (audiovisual).
- Descripció detallada del procés de projectament (recerca de material informatiu, primeres idees, esbossos, segones idees, esbossos terminals en blanc i negre, proves de color). Tempteig de memòria prèvia.
- Recollida del material i estudi de l'adequació del projecte amb l'alumne/a.
- Realització del Projecte final amb el material i la tècnica adequada. Seguiment de la memòria.
- Seguiment del procés i recollida de memòries finals.
- Explicació teòrica i plantejament del treball. Presentació per escrit, amb els condicionants, guia del procés i dates de lliurament per part del professor/a.
- Descripció detallada del procés de treball.
- En cas de treball amb model, explicació i pautes a seguir a partir de l'observació.
- Recollida dels treballs i anàlisi en grup.
- Seguiment del procés.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**

CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**

LÍNIA: **CONSERVACIO I PATRIMONI**

MÒDUL 04: MITJANS AUDIOVISUALS

INTRODUCCIÓ:

Dins aquesta línia l'assignatura de Mitjans audiovisuals tindrà una funció instrumental quant a la possibilitat de realitzar documentals i treballs d'arxiu. Els aspectes semiòtics i semàntics es treballaran en base a aquests objectius.

OBJECTIUS TERMINALS:

Dur a terme un projecte amb el suport dels mitjans audiovisuals.
Triar el suport audiovisual adient en funció de les característiques d'un projecte previst.
Captar, manipular i incorporar les imatges a un treball a partir d'uns objectius definits.
Analitzar, en uns audiovisuals, la relació discurs-tècnica emprats i suggerir alternatives.
Utilitzar diversos suports (fotografia, vídeo, infografia i elements gràfics) en la realització d'un encàrrec.
Descriure els codis semiòtics i semàntics en els treballs realitzats amb suport audiovisual.
Estudiar els objectius, temps i cost d'una obra audiovisual proposada.
Valorar, d'acord amb unes premisses, el grau i l'oportunitat dels mitjans audiovisuals.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Reconèixer els paràmetres tècnics d'una imatge fotogràfica.
Identificar l'evolució històrica del mitjà fotogràfic i els seus trets diferencials.
Aprofundir en les dinàmiques de treball artístic i les seves eines i processos.
Elaborar un discurs amb imatges.
Reconèixer les tècniques i processos fonamentals de l'audiovisual.
Valorar els recursos expressius propis de les obres artístiques audiovisuals.
Aprendre la captació, la captura i l'edició de vídeo amb el programari adient.
Prendre decisions en la realització d'obres de vídeo.
Identificar la complexitat semàntica de les diverses concepcions de l'articulació espai-temporal i la interacció amb el so.
Assolir els objectius formals previstos, plàstics i de comunicació.
Utilitzar amb fluïdesa les càmeres i el programari d'edició no lineal a fi de practicar totes les operacions d'edició.
Sintetitzar i integrar tots els coneixements del curs sobre fotografia, vídeo i animació.
Dividir tasques i coordinar el procés de treball en equip.
Valorar i prendre decisions en l'execució de treballs audiovisuals complexos.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Introducció a la Fotografia 10 h
2. Projectes fotogràfics 28 h
3. Introducció al Videoart 10 h
4. Projectes videogràfics 27 h
5. Animació 20 h
6. Videoinstal·lacions 10 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Metodologia i Gestió
- Revestiments

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

La transversalitat d'aquest mòdul es realitzarà amb Metodologia i Gestió i Revestiments (aquesta assignatura com a procés base per gravar) en el segon quadrimestre, per treballar les qüestions relacionades amb el documental de creació.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

2- Documental de creació / *En construcción*, de J.L. Guerin / *La sombra del iceberg*. Hugo Doménech (a partir del *Miliciano muerto*, de R. Capa).

BIBLIOGRAFIA:

Fotografies, peces de vídeo documental i de creació, textos de bibliografia diversa. Es preveu la utilització de càmeres fotogràfiques i de vídeo i els seus accessoris, així com de l'aula d'informàtica i del programari adient.

En relació amb les transversalitats:

MARZAL, X. i GIL, L.: *Eines per a la producció de vídeo documental*. Onada. València, 2008.

PROCESSOS:

Explicació teòrica.

Exemplificació seguida d'una conceptualització i contextualització històrica.

Debat sobre solucions a exercicis o problemes (dinàmica de grup).

Participació en grups tot assumint una tasca determinada.

Anàlisi per escrit d'obres documentals audiovisuals i fotogràfiques.

Visita a museus i galeries.

Lectura d'articles i documents propis de l'especialitat.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**

CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**

LÍNIA: **CONSERVACIÓ I PATRIMONI**

MÒDUL 05: **METODOLOGIA I GESTIÓ D'OBRA**

OBJECTIUS TERMINALS:

Plasmar en un mapa de coneixement o diagrama, l'organització del mètode personal de creació.

Seqüenciar les etapes necessàries per dur a terme un projecte encomanat.

Planificar les fases concretes de treball de gestió d'unes obres.

Redactar una memòria explicativa sobre l'ús conscient del mètode de treball personal, emprant amb cura el lèxic de l'especialitat.

Valorar una proposta cultural concreta, contextualitzant-la amb propietat.

Exposar un projecte en forma oral tot aportant els criteris i el mètode utilitzats.

Comparar diferents sistemes de treball i extreure'n les conclusions pertinents.

Dur a terme un treball de recerca sobre la percepció de l'entorn artístic amb la finalitat d'enriquir el propi mètode de treball.

Descriure el procés metodològic seguit en l'elaboració d'una obra i explicitar el treball de gestió que es durà a terme.

Emprar el suport informàtic en un treball de creació.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Conèixer les eines informàtiques de presentació artística.
Assolir els objectius de comunicació eficaços.
Obtenció i manipulació d'imatges i confecció de textos amb una finalitat promocional.
Emprar la documentació adient en un projecte documental.
Familiaritzar-se amb el programari adient per representar l'espai.
Representar i visualitzar obres documentals de creació amb diferents mètodes.
Deixar constància documental d'obres.
Conèixer les eines d'Internet per a la publicació i exposició d'obres.
Explorar els recursos audiovisuals d'exposició i comunicació.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Edició d'imatges i textos 25 h
2. Representació de projectes 25 h
3. Exposició virtual 10 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Mitjans audiovisuals
- Revestiments

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

La transversalitat d'aquest mòdul es realitzarà amb Mitjans audiovisuals i Revestiments (aquesta assignatura com a procés base per gravar) en el segon quadrimestre, per treballar les qüestions relacionades amb el documental de creació.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- 2- Documental de creació / *En construcció*, de J.L. Guerin / *La sombra del iceberg*. Hugo Doménech (a partir del *Miliciano muerto*, de R. Capa).

BIBLIOGRAFIA:

Es preveu l'ús de programari de manipulació d'imatges, escàner i càmeres fotogràfiques.

En relació amb les transversalitats:

MARZAL, X. i GIL, L.: *Eines per a la producció de vídeo documental*. Onada. València, 2008.

PROCESSOS:

Proposta de problemes.
Exemplificació.
Tutorització de projectes desenvolupats per l'alumne/a.
Lectura d'articles i documents propis de l'especialitat.
Interacció amb l'entorn informàtic.

CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR
LÍNIA: CONSERVACIÓ I PATRIMONI
MÒDUL 06: EXPRESSIONS D'AVANTGUARDA

INTRODUCCIÓ:

Aquesta assignatura és una assignatura teòrico-pràctica que té com a funció que l'alumnat conegui les últimes manifestacions artístiques relacionades amb la pintura i els seus nous procediments i conceptes.

OBJECTIUS TERMINALS:

- Adoptar, en un projecte determinat, els procediments contemporanis de la pintura i els corresponents valors estètics i formals.
- Analitzar les característiques de cada tècnica artística i les seves qualitats afins a la pròpia sensibilitat i al moment creatiu.
- Elaborar una obra concreta, amb esperit experimental i de renovació del propi discurs artístic.
- Adequar una intervenció a les premisses expositives establertes.
- Valorar les característiques tècniques i expressives d'una obra concreta, i suggerir-ne alternatives.
- Col·laborar en un treball interdisciplinari adequant-se a les diferents propostes i mitjans.
- Redactar una memòria explicativa argumentant la coherència del seu procés creatiu i l'aplicació pràctica.
- Realitzar una obra d'acord amb el context artístic i sociocultural.
- Preparar una exposició/instal·lació segons els factors de selecció i organització.
- Experimentar, a partir d'un projecte, amb el comportament dels distints procediments contemporanis de la imatge pictòrica.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

- Que l'alumne/a afermi les pròpies capacitats de donar forma adequada als productes de la seva imaginació.
- Utilitzar els diferents procediments com a mitjà d'expressió i de formalització d'idees.
- Analitzar i seleccionar els mitjans expressius més adequats a la pròpia intenció i producció artística.
- Configurar un espectre més ampli de possibilitats processuals i tècniques, adequat a les necessitats del discurs propi, i dels aliens, en el cas dels encàrrecs.
- Donar resposta a les necessitats de transformació dels llenguatges pictòrics contemporanis.
- Configurar una actitud i una resposta estètica pròpia.
- Considerar, amb distanciament valoratiu previ, les alternatives d'interès.
- Aplicar creativament els mitjans tècnics de què disposi.
- Mantenir una activitat reflexiva i crítica.
- Assumir una total responsabilitat en la continuïtat del propi procés creatiu.
- Establir el nivell de coherència entre el plantejament inicial i el resultat final.
- Elaborar un projecte d'acord amb una proposta definida, amb una memòria descriptiva i amb l'ús del vocabulari propi de l'art contemporani.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. El llenguatge pictòric i les seves noves conceptualitzacions	35 h
2. La idoneïtat formal i conceptual I	24 h
3. La idoneïtat formal i conceptual II	31 h
4. El procés de la creació. Metodologies	31 h

5. L'expressió dels nous llenguatges 14 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Contemporànies
- Dibuix i Projectes
- Taller del Llenguatge pictòric

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

La transversalitat es realitzarà amb Història de les Arts Contemporànies, Dibuix i Projectes i Taller del Llenguatge pictòric en el segon quadrimestre, per la realització d'un **treball de síntesi** (reinterpretació del patrimoni), amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els nous conceptes de les segones avantguardes.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

2- Conceptes de segones avantguardes / Pollock i Warhol / Textos d'Estrella de Diego.

BIBLIOGRAFIA:

Obligatòria:

- OCAMPO, E. i Perán, M.: *Teorías del arte*. Ed. Icària. Barcelona.
- MARCHÁN FIZ, S.: *Del arte objetual al arte de concepto*. Ed. Comunicació.
- BERGER, John: *Modos de ver*. G. Gili. Barcelona.

En relació amb les transversalitats:

DE DIEGO, Estrella: *Tristísimo Warhol*. Siruela. Barcelona, 1999.

Opcional:

- (veure Annexos)
- Llistats de botigues, fàbriques de material, revistes, biblioteques i galeries d'art (veure Annexos)
- Guia per a confeccionar memòries i treballs d'investigació (veure Annexos)
- Guia per a l'anàlisi d'una exposició (veure Annexos)

PROCESSOS:

Part teòrica:

- Classes magistrals amb participació i presentació oral dels treballs dels alumnes.
- Classes magistrals amb mitjans audiovisuals.
- Classes magistrals exclusivament teòriques.

Part pràctica:

- Explicació teòrica i plantejament del treball. Presentació per escrit, amb els condicionants, guia del procés i dates de lliurament per part del professor/a.
- Visionat d'exemples referents al treball a realitzar (audiovisual).
- Descripció detallada del procés que es demana. Tempteig de memòria prèvia.
- Recollida del material i estudi amb l'alumne/a de l'adequació del projecte a la demanda del professor/a. Estudi de materials idonis per al treball i la seva conceptualització.
- Realització del Projecte final. Seguiment de la memòria.
- Seguiment del procés i recollida de memòries finals.

- Avaluació de l'exercici mitjançant anotació numèrica, amb anotacions i observacions. En casos excepcionals, avaluació amb tot el grup.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR
CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR
LÍNIA: CONSERVACIÓ I PATRIMONI
MÒDUL 07: TALLER D'EXPRESSIONI DEL LENGUATGE PICTÒRIC

INTRODUCCIÓ:

Assignatura troncal.

Com a part integrant de l'especialitat d'Arts Aplicades al Mur, l'assignatura del Taller del Llenguatge pictòric ha de cooperar en el fet que l'alumne/a, en acabar els seus estudis, sigui capaç de crear i dur a terme el procés pictòric a partir d'unes propostes concretes.

L'alumne/a ha d'argumentar amb coherència un procés pictòric tot fent una valoració de l'evolució del seu propi llenguatge, i redactar, de manera clara i concisa, la memòria explicativa de les seves obres.

OBJECTIUS TERMINALS:

Dur a terme el procés creatiu a partir d'una idea, fent ús de diferents mètodes d'anàlisi i observació.

Proposar solucions creatives per a uns treballs, des de la pintura fins a estímuls concrets. Argumentar una proposta pictòrica amb coherència, fent una valoració de l'evolució del propi llenguatge.

Redactar, de manera clara i concisa, la memòria explicativa d'una obra i del procés metodològic seguit en el seu desenvolupament

Aplicar els procediments i tècniques propis del llenguatge expressiu en un projecte determinat, incorporant-hi elements interdisciplinaris.

Comunicar un missatge, una idea o un projecte, emprant tècniques artístiques distintes.

Fer aportacions sobre una proposta cultural concreta.

Investigar en la percepció de l'entorn natural i artístic, per tal d'enriquir el llenguatge expressiu i formalitzar-lo en una obra.

Realitzar un treball de recerca sobre materials i tècniques pictòriques.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Aplicar mètodes de treball per consolidar un llenguatge pictòric personal, usant els mecanismes de percepció i observació.

Utilitzar pautes de recerca i elaboració dels projectes, així com la seva seqüenciació, per tal d'obtenir-ne un resultat satisfactori.

Emprar els procediments i tècniques pròpies del llenguatge pictòric, per tal d'establir una base que permeti l'assimilació de les innovacions a què està sotmesa l'especialitat.

Realització de les obres amb coherència a les pròpies idees i a les circumstàncies externes.

Analitzar el procés de treball i raonar sobre la seva evolució.

Actituds, valors i normes:

- Motivació envers les possibilitats expressives dels procediments i els materials.
- Interès en el procés metodològic.
- Valoració de la incidència de la proposta en el receptor.
- Implicació en l'obra i en el moment artístic-cultural.
- Rigor en la utilització dels procediments, del llenguatge pictòric i del lèxic de l'especialitat.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. El color i la pinzellada. Impressionisme i Postimpresionisme	30 h
2. El Cubisme: proposició d'un nou sistema de representació. El quadre com a objecte	30 h
3. El Surrealisme: la representació d'un estat/lloc mental	30 h
4. L'Expressionisme figuratiu: la Psicologia i la Sociologia com a motors plàstics	30 h
5. El Dadà: la mort de la representació, el concepte, la iconoclàstia, la ironia, el sarcasme	30 h
6. Els llenguatges artístics. Concepte d'estil i individualització	60 h
7. La pintura i els materials pictòrics	60 h
8. Llenguatge pictòric i noves tecnologies	30 h
9. Recerca	60 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Aplicades
- Història de les Arts Contemporànies
- Dibuix i Projectes
- Taller de Pintura mural
- Taller de Revestiments

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

- A) La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura amb Història de les Arts Contemporànies i Dibuix en un primer quadrimestre, amb els conceptes de mimesi i el progressiu allunyament del naturalisme, i en un segon quadrimestre també amb Història de les Arts Contemporànies i Dibuix, en relació amb l'aparició de l'expressionisme i les seves diferents configuracions.
- B) La transversalitat del Segon curs es realitzarà amb Història de les Arts Contemporànies i Dibuix en el primer quadrimestre, en relació amb l'expressió i la raó dins l'art del segle XX, i amb Expressions d'Avantguarda, Història de les Arts Contemporànies i Dibuix en el segon quadrimestre, per la realització d'un **treball de síntesi** (reinterpretació del patrimoni), amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els nous conceptes de les segones avantguardes.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- A) 1- Mimesi i representació no naturalista / Monet i Cézanne / Textos de J. Berger.
2- Expressionismes / *Die Bruke i Der Blau*, de Raiter / Textos de Vlamink.
- B) 1- Raó i expressió / Matisse i Mondrian / Textos de Mondrian.
2- Conceptes de segones avantguardes / Pollock i Warhol / Textos d'Estrella de Diego.

BIBLIOGRAFIA:

En relació amb les transversalitats:

ARGAN, G.C.: *Arte Moderno*. Ed. Fernando Torres. València, 1979.

VLAMINCK, M.: *Un instinto fauve*. Skira. Roma, 2009.
BERGER, J.: *Algunos pasos hacia una teoría de lo visible*. Ed. Árdora. Madrid.
MONDRIAN, P.: *Realidad natural–Realidad abstracta*. Ed. Barral. 1978.
DE DIEGO, Estrella: *Tristísimo Warhol*. Siruela. Barcelona, 1999.

PROCESSOS:

Explicació teòrica i plantejament del treball. Presentació per escrit, amb els condicionants, guia del procés i dates de lliurament per part del professor/a.
Visionat d'exemples referents al treball a realitzar.
Descripció detallada del procés de projectament i realització de l'obra. Tempteig de memòria prèvia.
Recollida del material i estudi amb l'alumne/a de l'adequació del projecte al concepte a desenvolupar.
Realització de les obres. Seguiment de la memòria.
Seguiment del procés i recollida de memòries finals.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**
CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**
LÍNIA: **RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI**
MÒDUL 08: **TALLER DE PINTURA ORNAMENTAL APLICADA AL MUR**

INTRODUCCIÓ:

Assignatura troncal.

És una de les assignatures base d'aquesta línia, on es treballarà per conèixer en profunditat els procediments i les tècniques de l'antiguitat, alhora que amb els nous materials que es fan servir en l'actualitat.

OBJECTIUS TERMINALS:

Utilitzar apropiadament, les tècniques, eines i materials més adequades en l'elaboració d'una pintura mural.
Planificar i dur a terme un procés de treball segons unes premisses concretes.
Adequar, en un projecte de pintura mural concret, les tècniques més idònies a les necessitats expressives.
Argumentar amb coherència una proposta ornamental, tot fent una valoració de l'evolució del propi llenguatge.
Establir els avantatges i inconvenients tècnics quant al possible desenvolupament d'uns projectes establerts.
Proposar solucions a un determinat plantejament de pintura ornamental.
Contextualitzar unes obres pictòriques murals d'acord amb l'entorn on han de restar ubicades.
Argumentar sobre les característiques i possibilitats expressives d'uns materials i d'unes tècniques pictòriques concrets.
Redactar una memòria explicativa d'un projecte mural, fent ús de la terminologia específica.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Analitzar les propietats tècniques, estètiques i expressives dels materials i suports.
Aplicar els recursos tècnics, materials i utilitatge propis de l'especialitat.
Dur a terme treballs interdisciplinaris, tant tradicionals com de les noves tendències

estètiques.

Distingir i valorar les qualitats dels diferents materials pictòrics.

Aplicar els procediments i tècniques pictòriques amb la finalitat d'aconseguir un llenguatge personal.

Planificar i elaborar ordenadament la pintura ornamental.

Analitzar les qualitats tècniques i estètiques d'obres murals.

Exposar i valorar raonadament el propi procés de creació.

Experimentar i aportar conclusions sobre el comportament de les distintes tècniques.

Tenir rigor en tot el procés de treball (preparació, intervenció pictòrica i acabats).

Tenir sensibilitat vers les possibilitats expressives dels materials i de les tècniques tradicionals i innovadores.

Tenir pulcritud en l'elaboració dels treballs.

Valorar críticament i respectuosa, tant el treball propi com l'aliè.

Tenir l'habitud d'investigació envers les possibilitats expressives dels materials i procediments.

Tenir cura de la neteja i conservació d'eines i utilitatge, així com del compliment de les normes de seguretat en el treball.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

Primer quadrimestre:

1. El mur com a suport (teòrica) 30 h
2. Pintura al fresc – projectes i propostes 30 h
3. Pintura al fresc – realitzacions 30 h

Segon quadrimestre:

4. Altres tècniques al fresc 30 h
5. Murals al sec –silicats de calç 30 h
6. Projecte de vitrall – recerques 30 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Aplicades
- Dibuix i Projectes

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

La transversalitat del Segon curs es realitzarà amb Història de les Arts Aplicades en el primer quadrimestre, en relació amb els conceptes contraposats de neoclassicisme i romanticisme, i en el segon quadrimestre s'estudiarà la pintura mural a Catalunya alhora que propostes personals identitàries.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- 1- Neoclassicisme i Romanticisme / David–W. Turner / Rothko / Treballs d'interpretació i anàlisi / Textos de Kandinsky.
- 2- Pintura mural a Catalunya / J.M. Sert i Ràfols Casamada / Propostes personals / Textos de Miguel Logroño.

BIBLIOGRAFIA:

En relació amb les transversalitats:

BERGER, R.: *El Conocimiento de la Pintura* (3 Toms). Ed. Punto Omega.
KANDINSKY, V.: *De lo espiritual en el arte*. Ed. Barral.
LOGROÑO, M.: *El espacio pintado*. Centro Cultural Conde Duque. Madrid, 1999.

PROCESSOS:

Dominar gradualment l'aplicació al fresc i els seus materials bàsics.
Desenvolupar els coneixements teòrics i pràctics de l'exercici.
Valorar els recursos tècnics i planificació del projecte amb els seus resultats, quan l'obra ja ha estat realitzada.
Coneixement real del projecte a escala natural i la seva adaptació al mur.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**
CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**
LÍNIA: **RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI**
MÒDUL 09: **TALLER DE REVESTIMENTS, ESTUCS I ESGRAFIATS**

INTRODUCCIÓ:

Assignatura troncal.

És una de les assignatures base d'aquesta línia, on es treballarà per conèixer en profunditat els procediments i les tècniques de l'antiguitat, alhora que amb els nous materials que es fan servir en l'actualitat.

L'assignatura fa possible, a partir de l'exposició de conceptes teòrics i el seu posterior desenvolupament pràctic, poder valorar i apreciar el comportament dels diferents materials aplicables en l'obra mural, així com les seves possibilitats expressives, aplicacions i tractaments.

Cal que l'alumne/a conegui també i usi amb propietat el vocabulari específic i el lèxic tècnic propi dels revestiments murals, alhora que identifiqui les propietats tècniques, estètiques i expressives dels diferents tipus de suports.

És important també aplicar els recursos tecnològics propis de l'especialitat i planificar metodològicament el procés de treball.

Es desenvolupa en un total de 180 hores realitzades al llarg del Primer curs.

OBJECTIUS TERMINALS:

Utilitzar apropiadament les tècniques, eines i materials més adequades en la realització d'un revestiment mural.

Argumentar, tot aportant documentació gràfica i escrita, l'elecció d'uns materials per al desenvolupament d'un projecte mural determinat.

Proposar una solució òptima i coherent a l'encàrrec, tot mantenint un diàleg amb l'entorn natural i arquitectònic.

Estudiar els avantatges i inconvenients tècnics de les diferents situacions que pugui comportar una proposta de revestiment mural.

Conjuminar, en una realització plàstica de revestiment, les pròpies idees i les especificacions de l'encàrrec.

Planificar l'organització i el procés d'unes obres a partir dels projectes prèviament dissenyats.

Incorporar les tècniques i els procediments propis del revestiment a una proposta de treball sobre alguna de les disciplines següents: escenografia, murals pictòrics, *performances*, arquitectura.

Experimentar amb nous recursos materials i tecnològics i especificar-ne les conclusions.

Redactar la memòria explicativa d'un projecte de revestiment mural tot fent ús de la

terminologia específica.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Distingir el comportament dels materials, les seves possibilitats expressives i els tractaments.

Identificar les propietats tècniques, estètiques i expressives dels diversos tipus de suports.

Aplicar els recursos tècnics propis de l'especialitat i planificar el procés de treball.

Apreciar les qualitats dels materials de revestiment i dels tipus de suports.

Observar entorns en relació amb l'espai i l'arquitectura.

Planificar el procés d'execució dels treballs de revestiment.

Realitzar treballs de revestiments d'acord amb els objectius previstos i el pressupost.

Analitzar les qualitats tècniques i estètiques de les obres.

Exposar raonadament i valorar el procés de creació, amb ús de la terminologia específica.

Experimentar el comportament de tècniques i materials.

Mostrar interès per la recerca i aplicació de nous materials i recursos.

Tenir exigència en la realització del treball i col·laboració responsable amb l'equip.

Tenir sensibilitat vers les possibilitats expressives dels materials i tècniques, tant les tradicionals com les innovadores.

Tenir hàbit de neteja i conservació de les eines, utilitatge i instal·lacions.

Tenir cura en el compliment de les normes de seguretat en el treball.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Consideracions conceptuals (teòrica)	14 h
2. Continguts i formalitzacions dels projectes (teòrica)	14 h
3. Projecte d'esgrafiàt	40 h
4. Projecte de mosaic	40 h
5. Projecte de mural ceràmic	40 h
6. Els revestiments pictòrics alternatius	22 h
7. Projecte de vitrall – recerca	10 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Aplicades
- Dibuix i Projectes

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura amb Història de les Arts Aplicades i Projectes en un primer quadrimestre, on es treballarà en relació amb la mitologia grega i romana i els estudis d'iconologia, i en un segon quadrimestre amb Història de les Arts Aplicades i Projectes, en relació amb l'espai tridimensional renaixentista i les seves possibilitats constructives.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- 1- Els mites grecs i romans. Iconologies / Zeus i Hera / Treballs d'interpretació i síntesi / Matisse / Textos de Mircea Eliade.
- 2- Espai tridimensional. Perspectiva cònica / Giotto i Leonardo / Treballs d'interpretació i anàlisi / Rivera / Textos de John White.

BIBLIOGRAFIA:

Obligatòria:

PEDROLA, A.: *Materials, procediments i tècniques pictòriques*. Ed. UB. Barcelona.

En relació amb les transversalitats:

BERGER, R.: *El Conocimiento de la Pintura* (3 Toms). Ed. Punto Omega.

ELIADE, M.: *Mito y realidad*. Labor. Barcelona, 1992.

WHITE, John: *Nacimiento y renacimiento del espacio pictórico*. Alianza. Madrid, 1994.

Opcional:

DOERNER, Max: *Los materiales de la pintura y su empleo en el arte*. Ed. Reverté.

PEREZ-DOLZ, F.: *Iniciación a las técnicas de la pintura*. Ed. Apolo. Barcelona.

PEREZ-DOLZ, F.: *Pintura mural*. Ed. Mesegué. Barcelona.

Guia per a confeccionar memòries i treballs d'investigació (veure Annexos)

PROCESSOS:

Explicació teòrica i plantejament del treball. Presentació per escrit, amb els condicionants, guia del procés i dates de lliurament per part del professor/a.

Visionat d'exemples referents al treball a realitzar (audiovisual).

Descripció detallada del procés de projectament (recerca de material informatiu, primeres idees, esbossos, segones idees, esbossos terminals en blanc i negre, proves de color).

Tempteig de memòria prèvia.

Recollida del material i estudi amb l'alumne/a de l'adequació del projecte (comprovació de mides, idoneïtat tècnica i conceptual), per passar a la fase pràctica de taller específic.

Realització del projecte final en paper. Seguiment de la memòria.

Realització del projecte en el taller amb el professor/a corresponent (en els casos de realització pràctica).

Seguiment del procés i recollida de memòries finals.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**

CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**

LÍNIA: **RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI**

MÒDUL 10: **FORMACIÓ I ORIENTACIÓ LABORAL**

INTRODUCCIÓ:

El mòdul s'ha establert amb la finalitat de facilitar a l'alumnat la recerca i identificació de les fonts d'informació relatives a la seva inserció en el món professional i laboral, així com l'adequació i correcció en el procés d'anàlisi i selecció de la seva pròpia ocupació.

Es desenvolupa en un total de 60 hores.

OBJECTIUS TERMINALS:

Formular un supòsit de creació d'una petita empresa, amb especial atenció als aspectes jurídics.

Establir els avantatges i inconvenients entre diferents situacions professionals.

Proposar una solució a un determinat plantejament laboral.

Realitzar un projecte cooperatiu de treball tot fent esment dels mitjans necessaris.

Dur a terme una simulació d'inscripció al registre de la propietat intel·lectual i/o industrial tot contemplant una casuística plural.

Reconèixer els factors que incideixen positivament o negativa en un procés productiu.

Establir les mesures per atendre la necessària seguretat i higiene en el treball.

Relacionar les entitats, els organismes i les institucions que donen suport a la inserció

laboral.

Redactar una memòria o projecte professional, amb especial esment al marc legal del treball i els drets i deures que se'n deriven.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Identificar les vies d'accés al món laboral i el marc legal que les empara.

Simular l'organització d'una petita empresa, en especial en els aspectes jurídic-laborals i comercials.

Sensibilitzar-se per la salut laboral, factor determinant de la qualitat de vida i l'activitat productiva.

Establir la dinàmica de l'exercici de la professió.

Saber organitzar el treball (autònom o per compte aliè).

Saber fer distinció de les relacions laborals.

Saber formular de contractes de treball.

Conèixer el cessament de les relacions laborals i les seves conseqüències.

Conèixer l'accés a la propietat intel·lectual i industrial, a la protecció legal i als drets d'autor.

Tenir rigor en la pràctica professional.

Tenir respecte als principis ètics de la professió.

Tenir voluntat d'iniciativa.

Valorar la viabilitat de propostes laborals.

Adaptar-se als canvis tecnològics i organitzatius.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Fonaments de la propietat intel·lectual	4 h
2. Contingut dels drets d'autor	4 h
3. Transmissió i protecció dels drets	4 h
4. Propietat industrial. Patents. Marques. Disseny	4 h
5. Treball per compte propi	8 h
6. Activitat emprenedora	8 h
7. Relacions contractuals professionals	6 h
8. Recerca de feina	6 h
9. Treball per compte aliè. Contractes de treball	8 h
10. Salari i seguretat social	4 h
11. Suspensió i extinció del contracte de treball	4 h

TRANSVERSALITATS AMB LES TRONCALS:

- Història de les Arts Aplicades al Mur
- Taller del Llenguatge pictòric
- Taller de Pintura mural
- Taller de Revestiments

PROCESSOS:

Presentació teòrica i plantejament del tema per part del professor/a.

Mostra d'exemples referents a la unitat pedagògica a desenvolupar, si escau.

Introducció al sistema per ubicar el perfil professional i situar-nos en el mercat laboral o en l'oferta de professionals.

Seguiment individualitzat del procés de l'alumne/a en la seva comprensió i recerca d'informació sobre l'espai laboral.

Proposta de treball i projectes per introduir l'alumne/a en la realitat del seu món professional.

Anàlisi dels exercicis i projectes plantejats. Verificació de l'adequació a la proposta. Presentació per part de l'alumne/a o grup d'alumnes dels exercicis o projectes proposats en cada unitat pedagògica.

Avaluació dels exercicis o treballs mitjançant nota numèrica i anotacions annexes, si fossin necessàries.

En cas que l'avaluació no hagi estat superada per part de l'alumne/a, explicació de com fer la recuperació i termini per aconseguir-ho.

BIBLIOGRAFIA:

D'ús personal i d'adquisició obligatòria:

Dossier del temari del curs.

D'ús personal i de lectura aconsellable:

(veure Bibliografia annexa). Possibilitat de penjar-la properament en un bloc.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR
CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR
LÍNIA: RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI
MÒDUL 11: PRÀCTIQUES EN EMPRESES, ESTUDIS O TALLERS

INTRODUCCIÓ:

Les pràctiques d'aquesta línia haurien d'estar relacionades amb empreses de Restauració, de Pintura decorativa en general, Museus, etc.

Pàgines web:

<http://www.ecra-arte.com/>

<http://www.eco3.es/>

<http://www.johinag.com/>

<http://www.pintdecor.es/>

<http://www.azaharindia.com/>

<http://www.antigacasadoteras.com/>

<http://www.colorsatori.com/>

<http://www.berok.es/>

OBJECTIUS TERMINALS:

Comprenen les activitats i els procediments de les Arts Aplicades al Mur realitzades com a artista autònom o associat en grau divers, a un taller, un estudi, un equip pluridisciplinari o una empresa, vinculat a:

- Creació i producció d'obres pictòriques amb tota mena de materials i suports.
- Reproducció i creació d'obres.
- Instal·lacions artístiques (escenogràfiques, atrezzo i ornamentació) per a teatre, cinema, televisió, multimèdia, infografia, i per a espais diversos de representació i expressió artística.
- Equipaments d'espai urbà, muntatges per a exposicions, museus, fires, congressos, activitats socioculturals, edificis públics i privats, centres religiosos i espais comercials.
- Equipaments i complements de l'espai natural.
- Ornamentació, renovació, manteniment i rehabilitació del medi arquitectònic i del patrimoni en l'àmbit de les Arts Aplicades al Mur
- Difusió i gestió d'obra artística.
- Formació i assessoraments artístico-tècnics.

Tipus d'empreses:

- Empreses externes: Tallers professionals de pintors (artístics i artesans), tallers de restauració, escenografia, estudis de disseny, escoles d'art infantil, galeries d'art.
- Entitats públiques: Ajuntaments (Gósol, Torà, Parcs i Jardins de Barcelona, Centres cívics).
- Tallers en el propi centre (participació en salons, creació d'imatges per a catàlegs, projectament d'espais expositius).

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Concreció dels objectius:

- Identificar els períodes històrics i les manifestacions artístiques significatives de l'àmbit de les Arts Aplicades al Mur.
- Emprar els mètodes i sistemes de creació, elaboració i reproducció de les diferents tècniques artístiques de l'especialitat.
- Dur a terme projectes relacionats amb l'entorn pictòric i mural.
- Valorar les propostes de treball considerant els aspectes: plàstics, artístics, tècnics i econòmics.
- Resoldre, amb sensibilitat artística i estètica, les dificultats que es plantegin durant el procés de creació.
- Disposar d'un variat bagatge tècnic i conceptual que permeti adequar la capacitat creativa a un ampli ventall de demandes futures.
- Analitzar i adaptar, en el seu cas, la generació de documentació artístic-tècnica per a la formació de professionals del sector.
- Autoconèixer-se a través de la pròpia pràctica expressiva i de les possibilitats de comunicació amb l'entorn.
- Contextualitzar, amb una adequada actitud crítica, les situacions culturals derivades de l'avenç de la societat.
- Estimular la capacitat d'autoaprenentatge per tal d'evolucionar en el treball creatiu de l'expressió.
- Evolucionar en l'activitat professional, tant en el treball individual com en equip.
- Defensar raonadament els projectes.
- Experimentar nous procediments i materials, i aportar els resultats a les creacions.

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

Tasques més significatives que pot fer el Graduat en Arts Aplicades al Mur:

- Realitza i dirigeix obres pictòriques i murals projectades per ell o per d'altres professionals.
- Estableix els mitjans per difondre i gestionar en les millors condicions la seva obra.
- Planifica i elabora muntatges artístics.
- Analitza les propostes i la documentació tècnica i iconogràfica dels projectes.
- Investiga els materials i processos, tant de caràcter tradicional com tecnològic, valora les seves possibilitats d'aplicació i els adapta al seu llenguatge definit i propi.
- Selecciona els materials més adients per a l'elaboració dels projectes, cercant la més àmplia sensibilitat artística, així com els seus recursos plàstics.
- Seqüència les activitats i organitza els recursos.
- Verifica les prestacions i qualitats dels materials de l'obra i en controla les despeses.
- Informa i coordina els grups de treball formats per diferents especialistes.
- Comprova que el resultat final de l'obra respongui a les orientacions inicials.
- Assessora la realització de projectes.
- Estudia les especificacions tècniques dels equips i organitza les mesures per al seu manteniment.

Assimilació de les ordres rebudes:

- Compliment de les ordres concretes encomanades dins de l'equip o del treball.
- Utilització correcta de la terminologia tècnica.

- Actitud favorable a treballar sota normes.
- Aplicació de les especificacions tècniques de la maquinària i equipament utilitzats, i organització de les mesures per al seu manteniment.
- Confecció d'un banc de dades sobre associacions, fires, mostres i mercats d'art.
- Identificació de la dinàmica de la comercialització i gestió de l'obra.
- Compliment de la normativa sobre eliminació de residus per tal que aquests no incideixin negativament en el medi ambient.
- Familiarització amb el marc jurídic, econòmic i organitzatiu que regula l'activitat professional i els drets i deures que afecten les relacions laborals.

Pla d'activitats:

- Col·laboració en els processos bàsics i els procediments de les Arts Aplicades al Mur.
- Col·laboració en la creació i producció d'obres pictòriques amb tota mena de materials i suports.
- Realització de reproducció i recreació d'obres.
- Investigació de formes i materials dins del camp de les Arts Aplicades al Mur.
- Col·laboració i assessorament en instal·lacions artístiques i escenogràfiques.
- Col·laboració dins el camp de les instal·lacions multimèdia, com representació i expressió artística.
- Participació en muntatges d'exposicions per a sales, museus o fires.
- Col·laboració en el projectament i realització de murals de tota mena.
- Col·laboració en la renovació i rehabilitació del patrimoni cultural.
- Gestió i difusió d'exposicions.
- Organització i comissariat d'exposicions.
- Organització i disseny d'exposicions.
- Assessoraments artísticotècnics dins del camp de l'especialitat.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR

CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR

LÍNIA: RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI

MÒDUL 12: PROJECTE FINAL

INTRODUCCIÓ:

Les propostes de PFC (Projecte final de Cicle) d'aquesta línia haurien d'estar en relació amb els temes tractats i amb les pràctiques d'empreses.

Propostes concretes de realització d'un mural o una intervenció pictòrica de gran format en una localització concreta conformarien un possible PFC.

També propostes concretes de realització d'un stand per a una fira (que es pot realitzar amb altres alumnes de cicles com Arquitectura efímera, Escultura, etc.) serien una tasca idònia per a l'Escola (com la participació en el saló Estudia, en fires en què participin alumnes d'altres departaments, etc.).

Un projecte d'escenografia concret i realitzable o una instal·lació efímera al carrer, són d'altres possibilitats.

OBJECTIUS TERMINALS:

El Projecte final té com a objectiu comprovar que l'alumne/a ha assimilat i aplica correctament els coneixements adquirits i, en conseqüència, és capaç de desenvolupar una activitat professional en l'àmbit propi de l'especialitat i en el nivell cursat.

També té com a objectiu projectar i desenvolupar una idea des del coneixement teòric i l'experimentació pràctica dins el marc del propi àmbit professional.

El Projecte final pot estar emmarcat dins una demanda laboral concreta o fictícia proposada pel Departament, o dins el marc d'un treball d'investigació plàstica amb

aplicació pràctica.

La proposta ha de considerar una intervenció que alteri una situació prèvia tot sensibilitzant l'espai, ja sigui bidimensional (mur) o tridimensional (ambient).

L'actuació pot tenir caràcter permanent o efímer i, alhora, ser realitzat damunt suports de condició mòbil o fixa, però sempre que s'argumenti la seva idoneïtat d'acord amb els paràmetres que es formulin com a hipòtesi d'investigació.

El treball és de caràcter individual.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Terminis:

- L'alumne/a i el seu tutor/a començaran el treball abans d'acabar el Segon curs lectiu, almenys amb una entrevista, per concertar bibliografia i altres fonts informatives, així com per planificar les estratègies a seguir en tot el procés.
- Els terminis d'inscripció i presentació de les propostes seran establerts pel mateix centre i estan consignats en la informació que es dona a l'alumne/a (dossier/guia docent) sobre programació, avaluació i altres aspectes del Cicle i del centre (EASD Llotja).
- El termini ordinari per a la realització i presentació del Projecte final és a l'acabament del primer trimestre del curs acadèmic següent al que s'hagin cursat els mòduls del Cicle de formació específica i la FCT (formació en centres de treball); prèvia sol·licitud de l'interessat/da, però pot prorrogar-se'n la presentació fins a l'últim trimestre del mateix curs acadèmic. La possibilitat de realització del Projecte durant l'últim trimestre del curs en què es completin els mòduls del Cicle, en el nostre cas és molt poc freqüent.
- La temporització del seguiment de la tutoria del Projecte està pautada, en el nostre Departament, mitjançant un full model on s'hi consignen el nombre i la data de reunions o de sessions de seguiment de la tutoria i on consten anotacions referides a detalls processuals i conceptuals del Projecte.
- La part pràctica pot ser realitzada dins o fóra de l'àmbit de l'Escola. En aquest darrer cas, n'ha de ser possible la visualització directa.

PROCESSOS:

Presentació de la proposta – Avantprojecte:

- La proposta del Projecte/Obra final ha de reflectir, a grans trets, el contingut del projecte a desenvolupar, amb una avaluació i diagnòstic de la situació i un estudi de necessitats i recursos.
- L'avantprojecte ha de tenir alhora una proposta de tutor/a, membre de l'equip docent prioritari i, almenys, un altre professor/a.
- Per determinar el tutor/a definitiu en reunió de professorat la proposta pot preveure, si l'alumne/a ho sol·licita, l'assessorament extern de professionals no vinculats al centre.
- Els alumnes han de presentar l'avantprojecte abans d'acabar el Segon curs, en una data determinada amb antelació pel Departament d'Arts Aplicades al Mur.

Acceptació de la proposta – Avantprojecte:

- S'han de considerar els aspectes establerts en el desenvolupament del currículum en el centre i s'han de prioritzar:
 - L'interès artístic, l'originalitat de la proposta i l'adequació als criteris curriculars.
 - La possibilitat de realització en els terminis establerts, tot considerant els mitjans i les instal·lacions a l'abast de l'alumne/a.
 - La proposta ha de ser acceptada pel coordinador/a, el tutor/a escollit i, almenys, un altre professor/a de l'equip.
 - La persona en qui recaigui la tutoria guiarà el procés d'execució del Projecte/Obra final.
-

Cicle Formatiu d'Arts Aplicades al Mur: línies d'actuació diferenciades dins un nou plantejament. Metodologies i perfils professionals.

Professora: Nora Ancarola Cersósimo

Llicència d'estudis - Curs 2008-09

C. Anàlisi relacional amb els estudis propers a les Instal·lacions i Creacions Contemporànies (MATERIAL DIDÀCTIC)

Aquesta línia és la que està en connexió amb la investigació de Carmen Ortiz Valeri, de la qual ja he parlat en aquest treball.

Com reconvertir aquests estudis a partir dels reptes que ens proposa l'actual situació social del nostre país i l'Europa del segle XXI, és el que s'estan plantejant les Escoles de la nostra Comunitat. Sortir del *no-lloc* de què parla Ortiz Valeri, tot tenint en compte les teories pedagògiques que han portat a unes noves metodologies influïdes per canvis socials, polítics, econòmics i tecnològics, per arribar al moment actual i analitzar la situació contemplat l'interès del marc ideològic de la pedagogia constructivista –base conceptual de la reforma que s'ha dut i s'està portant a terme–, és la base fonamental per construir uns estudis adients al moment actual.

Però això comporta una nova concepció de les Escoles, on l'Art contemporani i les seves implicacions socials i productives és la base dels estudis i on la línia que separa l'artesà de l'artista no existeix. L'activitat creativa requereix en totes les seves fases un procés de projectament on la diferència de nivell conceptual depèn del grau d'implicació individual i de la capacitat del projecte.

En aquest apartat he aprofitat el Cicle a aquesta idea, amb totes les dificultats que comporta una programació fora de tot context i amb incoherències evidents.

Des de les nomenclatures de les pròpies assignatures fins als continguts que les sustenten arrossegueu conceptes obsolets, i la divisió per tècniques en alguns casos (en un món multidisciplinari), el concepte anquilosat d'Arts aplicades, o la divisió de Dibuix artístic i Projectes –equivoca i arrelada al segle XIX (abans de les Escoles d'Art i Disseny dels anys 30!)–, són problemes, de debò, quasi insalvables.

De totes maneres, he fet l'esforç de treballar la qüestió d'imbricar els mòduls des del projectament i des de la concepció de l'assignatura mare d'aquesta proposta, concebuda per a aquesta finalitat, que són els Tallers d'Expressions d'Avantguarda.

Els continguts es desenvolupen d'una manera transversal entre matèries d'ordre teòric i pràctic, sense prioritzar els suports tradicionals ni les noves tecnologies tot intentant que el propi alumnat sigui el que esculli per al seu interès i necessitat discursiva, però sí propiciant la interconnexió interdisciplinària i els conceptes més innovadors.

L'Escola TaiK de Finlàndia és la que em va donar les eines per reforçar alguns conceptes i posar les bases d'un punt de partida per a la necessària coherència amb el nou marc transnacional que es dibuixa des d'Europa.

C.1 Material metodològic i didàctic. Sortides professionals i estratègies. Sistemes d'avaluació

La metodologia emprada permet organitzar els interessos de l'alumnat amb els menors límits interdisciplinaris possibles.

Vaig concebre aquest Cicle com un Cicle d'Arts Visuals amb una certa especificitat en relació amb la Pintura, tot tenint en compte la denominació del Cicle.

Totes les assignatures (els mòduls) que són plausibles d'interconnectar-se amb propostes en comú, van ser aprofitades per crear blocs de treball més complexos (en el Segon curs amb més intensitat) alhora que amb possibilitats d'individuació. Els temes són amplis (sempre amb referències concretes del món de l'Art) per tal d'incentivar inquietuds personals i properes al món que ens envolta.

He creat fitxes dels mòduls per separat per tal de facilitar la seva aplicació, i la relació directa amb els mòduls existents i la seva distribució horària.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR
CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR
LÍNIA: INSTAL·LACIONS D'ART
MÒDUL 01: HISTÒRIA DE LES ARTS APLICADES AL MUR

INTRODUCCIÓ:

L'assignatura fa possible, a partir de l'exposició de conceptes teòrics i el seu desenvolupament pràctic a través de l'anàlisi d'imatges i de textos i sempre relacionant-los amb material contemporani, el coneixement de grans períodes històrics amb les realitzacions artístiques que s'hi corresponen.

Es desenvolupa en un total de 105 h realitzades al llarg de dos cursos, de 60 h i 45 h, respectivament.

OBJECTIUS TERMINALS:

Emetre judicis crítics, amb suport argumental i sobre unes etapes històrico-artístiques assenyalades, en relació amb les seves conseqüències en l'art dels segles XX i XXI.

Vincular els principals períodes de la història de l'art amb els corresponents esdeveniments culturals.

Identificar els referents històrics i estilístics d'una obra del context cultural català.

Distingir, davant d'una obra d'art, els factors històrics que l'han condicionat i els que esdevenen en l'actualitat com a conseqüència.

Analitzar el nivell d'adequació de la intervenció artística, en un principi només pictòrica, i el seu esdeveniment en instal·lació multidisciplinària.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Reconèixer els trets bàsics dels moviments i esdeveniments artístics, el seu origen i evolució i les seves conseqüències en l'actualitat.

Fer la valoració d'unes exposicions d'obres artístiques permanents i/o temporals.

Analitzar una obra des de les vessants històrica i artística.

Consultar amb fluïdesa fonts documentals, tant específiques com generals.

Emprar la terminologia específica de l'especialitat en un treball de recerca i aplicar a les ressenyes bibliogràfiques la normativa pertinent.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

Primer curs:

1. La pintura des de la Prehistòria a les Civilitzacions agràries 12 h
2. El món clàssic: Grècia i Roma 8 h
3. El món medieval: Pintura romànica i gòtica 12 h
4. El Renaixement 10 h
5. Art Barroc i Rococó 10 h
6. Il·lustració i Neoclassicisme 8 h

Segon curs:

7. Romanticisme, Prerafaelisme i Realisme 12 h
8. Modernisme i Noucentisme 9 h
9. Les Arts aplicades al mur a Catalunya 9 h
10. Les actituds artístiques professionals contemporànies 9 h
11. Les noves tecnologies 6 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Taller de Pintura mural
- Taller de Revestiments
- Dibuix i Projectes

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

- A) La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura amb Revestiments i Projectes en un primer quadrimestre, on es treballaran els conceptes de l'espai públic i de l'espai privat dins l'art, i en un segon quadrimestre amb Revestiments i Projectes, en relació amb l'autonomia de l'art i els principis del metallenguatge.
- B) La transversalitat del Segon curs es realitzarà amb Taller de Pintura mural, Dibuix i Projectes en el primer quadrimestre, en relació amb els conceptes d'introspecció del Romanticisme i de finalitat de l'art, i en el segon quadrimestre amb els Tallers de Pintura mural i del Llenguatge pictòric, per la realització d'un **treball de síntesi** (instal·lació pictòrica), amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els conceptes de dissolució de la pintura i la seva pròpia reconversió i el paper actual dins l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- A) 1- Inicis de la creació i el mite. Espai públic i espai privat / Zeus i Hera / Eulàlia Valldosera i Bill Viola / *La ciénaga*, de Lucrecia Martel / Textos de Virginia Woolf.
2- Autonomia i metallenguatge / Velázquez / J. Brossa / *Blow-up*, d'Antonioni / Textos de Paul Celan.
- B) 1- El fi de l'art / A. Warholl i H. Haake / *Dogville*, de Lars Von Trier / Textos de G. Agamben.
2- La dissolució de la pintura dins l'art / J. Turrell i Sol LeWitt / *Tren de sombras*, de J.L. Guerín / Textos de J. Berger.

BIBLIOGRAFIA:

GOMBRICH, Ernst H.: *Història de l'Art*. Columna. Barcelona, 1999.

POCHAT, Gotz: *Historia de la estética y de la teoría del arte*. Akal. Madrid, 2008.

En relació amb les transversalitats:

MARCHÁN-FIZ, S.: *Del arte objetual al arte de concepto, 1960-1972*. Ed. Akal. Madrid, 1994.

DANTO, Arthur: *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el linde de la historia*. Paidós Ibérica. Barcelona, 2002.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadres. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

WOOLF, Virginia: *Una habitación propia*. Seix Barral. Barcelona.

CELAN, Paul: *Rejas de lenguaje. Obras completas*. Trotta. Madrid, 1999.

AGAMBEN, G.: *Teoría del gesto. Los medios puros*. Instituto de Estética y Teoría de las Artes. Madrid, 1993.

BERGER, J.: *Algunos pasos hacia una teoría de lo visible*. Ed. Árdora. Madrid.

PROCESSOS:

Assenyalar els factors històrics (polítics, econòmics, filosòfics, de religió, etc.) que poden

condicionar els elements pictòrics:

Evidenciar els avenços tecnològics de les èpoques, com condicionants dels materials, formes, gustos estètics i funció dels elements pictòrics que els van produir.

Situar i definir cronològicament les obres segons les èpoques històriques a través de material gràfic exposat i raonat a la classe.

Interpretar i comentar textos d'època de manera crítica i relacionar-los amb altres de l'actualitat.

Iniciar els alumnes en l'execució de treballs d'investigació.

Donar el recursos necessaris per tal de presentar els treballs d'investigació per escrit, de forma coherent, creativa i adequada.

Las classes són, en la seva majoria, classes magistrals.

En el treball de transversalitats aquesta assignatura dóna suport i marca pautes històriques i conceptuals. Aporta també recursos per realitzar les memòries.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR

CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR

LÍNIA: INSTAL·LACIONS D'ART

MÒDUL 02: HISTÒRIA DE LES ARTS CONTEMPORÀNIES

INTRODUCCIÓ:

Aquest mòdul troncal és una assignatura cabdal dins la línia, i la que marcarà les bases dels coneixements per comprendre l'Art Contemporani.

OBJECTIUS TERMINALS:

Distingir, davant d'una obra d'art contemporani, els factors històrics i culturals que l'han condicionada i les seves relacions.

Valorar l'estètica d'unes determinades actituds artístiques contemporànies.

Reconèixer els factors socials i actituds presents en obres cabdals de l'art contemporani universal i, en concret, a Catalunya.

Descriure, dins el procés artístic contemporani, l'evolució formal i conceptual d'unes obres d'art concretes.

Contextualitzar l'art contemporani amb sentit crític, en relació amb el moviment sociocultural.

Vincular obres d'art contemporani amb els elements teòrics que les han pogut sustentar.

Valorar les obres artístiques d'una exposició.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Reflexionar sobre la irrupció de la fotografia i la pèrdua de sentit de la pintura tradicional.
Reflexionar sobre el trencament idiosincràtic i estètic que suposa la irrupció de les avantguardes.

Comprendre els canvis estètics que es donen en el transcurs dels segles XX i XXI.

Comprendre el debat sobre la desmaterialització de l'art i la seva repercussió en el camp de la pintura.

Consultar, amb capacitat selectiva, textos, catàlegs i documentació, amb la finalitat d'analitzar un discurs contemporani.

Redactar i exposar la memòria sobre un discurs de l'art actual.

L'alumne/a ha d'assolir un coneixement suficient d'aquests nous llenguatges visuals per aconseguir formar-se una idea molt clara de l'art contemporani.

A partir de les explicacions teòriques de classe i de l'anàlisi d'imatges projectades,

l'alumne/a ha d'aprendre a diferenciar i valorar l'art de la nostra època.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

Primer curs:

1. Antecedents històrics, socials i formals del moviment modern 7 h
2. Moviments artístics. L'Avantguarda. Concepte. L'art i el llenguatge 7 h
3. Els elements teòrics i de pensament ideològic de l'art contemporani 5 h
4. Elements formals i estructurals de l'obra d'art contemporània 6 h
5. Evolució de l'art a nivell universal i la seva correspondència a Catalunya 5 h

Segon curs:

6. Del Fauve al Neoplasticisme 7 h
7. Dadà i Surrealisme 6 h
8. Segones Avantguardes: Expressionisme abstracte i l'Art Pop 5 h
9. Els anys 60' i 70' 7 h
10. Pintura i Postmodernitat 5 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Dibuix i Projectes
- Mitjans audiovisuals
- Metodologia i Gestió
- Expressions d'Avantguarda
- Taller del Llenguatge pictòric
- Taller de Pintura mural

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

- A) La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura amb Taller del Llenguatge Pictòric i Dibuix en el primer quadrimestre, amb els conceptes que es desprenen de l'aparició de la fotografia i la seva conseqüència, l'experimentació, i en el segon quadrimestre amb Taller del Llenguatge pictòric, Dibuix, Mitjans audiovisuals i Metodologia i Gestió, en relació amb les bases de l'art contemporani.
- B) La transversalitat del Segon curs es realitzarà amb Llenguatge pictòric en el primer quadrimestre, en relació amb la raó i l'inconscient dins l'art del segle XX, i amb Expressions d'Avantguarda, Dibuix i Projectes en el segon quadrimestre, per la realització d'un *treball de síntesi* (instal·lació), amb pautes a determinar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els conceptes de dissolució de la pintura i la seva pròpia reconversió en arts visuals i integració dins l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- A) 1- Fotografia i art / Representació i presentació / *Madre e hijo*, de Sokurov / Textos de J. Berger.
2- Bases conceptuals contemporànies / J. Kosuth / *El estado de las cosas*. W. Wenders / Textos de Carles Hac Mor.
- B) 1- Raó i inconscient / Magritte / *El perro andaluz*, de Buñuel / Textos de K. Schwitters.
2- La dissolució de la pintura dins l'art / J. Beuys i G. Pane / *The More, the Better*, de Nam June Paik / Textos de P. Virilio.

BIBLIOGRAFIA:

- DE MICHELI, Mario: *Las vanguardias artísticas del siglo XX*. Alianza. Madrid, 1999.
En relació amb les transversalitats:
MARCHÁN-FIZ, S.: *Del arte objetual al arte de concepto, 1960-1972*. Ed. Akal. Madrid, 1994.
DANTO, Arthur: *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el linde de la historia*. Paidós Ibérica. Barcelona, 2002.
BONOTZER, Pascal: *Desencuadres. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.
BARTHES, R.: *La cámara lúcida*. Gustavo Gili. Barcelona, 1989.
HAC MOR, Carles: *La despintura del jo*. Eliseu Climent Editor. València, 1998.
SCHWITTERS, K.: *Ursonate*.
VIRILIO, P.: *La máquina de visión*. Cátedra. Madrid, 1998.

PROCESSOS:

Distingir els trets que caracteritzen els diferents llenguatges d'avantguarda, tot vinculant-los al context sociocultural i artístic que els va produir.
Assenyalar els factors històrics (polítics, econòmics, filosòfics, de religió, etc) que influeixen en el desencadenament de l'avantguarda.
Evidenciar els avenços tecnològics de les èpoques, com condicionants dels materials, formes, gustos estètics i funció dels elements pictòrics que els van produir.
Situat i definir cronològicament les obres pictòriques segons el llenguatge d'avantguarda a través de material gràfic exposat i raonat a la classe.
Interpretar i comentar textos d'època de manera crítica.
Iniciar els alumnes en l'execució de treballs d'investigació.
Donar el recursos necessaris per tal de presentar els treballs d'investigació per escrit, de forma coherent, creativa i adequada.
Las classes són, en la seva majoria, classes magistrals.
En el treball de transversalitats aquesta assignatura dóna suport i marca pautes històriques i conceptuals. Aporta també recursos per realitzar les memòries.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**
CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**
LÍNIA: **INSTAL·LACIONS D'ART**
MÒDUL 03: **DIBUIX ARTÍSTIC I PROJECTE**

INTRODUCCIÓ:

És assignatura troncal.
Dibuix i Projectes han de cooperar en el fet que l'alumne/a, en acabar els seus estudis, sigui capaç de crear i de representar qualsevol idea o concepte de la manera més idònia, amb els instruments del projectament.

Correspon a l'assignatura de Dibuix i Projectes incidir especialment en l'estudi de la comprensió, descripció i concepció de la forma en el seu sentit més ampli i les seves relacions amb els conceptes i el discurs que l'envolta.

En conseqüència, les programacions de les matèries posaran especial èmfasi en el tractament dels aspectes analítics, de representació, d'ideació i, en concret, de projectament.

Es desenvolupa en un total de 285 h repartides en els dos cursos que té el Cicle, amb 150 h. en el Primer any i 135 h pel que fa al Segon.

També hi ha 60 hores específiques de Projectament.

OBJECTIUS TERMINALS:

- Descriure els conceptes implícits en una representació gràficoplàstica.
- Dibuixar a partir d'unes indicacions concretes, i coordinar les idees, el seu procés i la seva realització visual.
- Utilitzar, en una proposta específica, les tècniques i els procediments més escaients.
- Adequar una realització gràfica personal a unes idees determinades.
- Experimentar i descriure diferents mètodes d'anàlisi i observació d'un procés de creació.
- Demostrar, en un projecte previst, la capacitat d'investigació i llibertat creativa.
- Establir, en un treball de projecció, el nivell de coherència entre el plantejament inicial, el procés i el resultat final.
- Aplicar eines informàtiques en els processos.
- Elaborar un projecte d'acord amb una proposta definida, acompanyat d'una memòria conceptual amb ús del vocabulari idoni.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Pel que fa al Primer any:

Quant a Dibuix:

- Esbossar dibuixos atenent formes i finalitats concretes.
- Coordinar les idees i la seva realització plàstica.
- Reflexionar creativament.
- Exercir amb confiança la creativitat personal.
- Conèixer i dominar la representació de la forma.
- Exercitar un criteri propi tot raonant les opinions.

Quant a Projectes:

- Preveure l'adequació de les fases del procés.
- Cercar documentació apropiada i diferenciar el repertori d'on escollir els seus recursos.
- Formalitzar projectes tècnicament viables
- Concebre sistemes de treball, propis i eficaços; sistemàtics o no, amb diverses possibilitats de respostes.

Pel que fa al Segon curs:

- Considerar, amb distanciament valoratiu previ, les alternatives d'interès.
- Aplicar creativament els mitjans tècnics de què disposi.
- Mantenir una activitat reflexiva i crítica.
- Assumir una total responsabilitat en la continuïtat del propi procés creatiu.
- Establir el nivell de coherència entre el plantejament inicial i el resultat final.
- Elaborar un projecte d'acord amb una proposta definida, amb una memòria descriptiva i amb l'ús del vocabulari propi de l'especialitat.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Projectes: Ideació i procés	90 h
2. Conceptes Naturalisme/Expressionisme	32 h
3. La configuració. L'espai i la forma	16 h
4. Principis de Perspectiva	32 h
5. La llum. L'espai i la llum	40 h
6. L'espai com a estructura compositiva	28 h
7. Procediments de manipulació d'imatges	32 h
8. Recerca i projectes personals	28 h
9. Resolució de projectes expositius	32 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Aplicades
- Història de les Arts Contemporànies
- Taller del Llenguatge pictòric
- Taller de Pintura mural
- Taller de Revestiments

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

A) La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura (Projectes) amb Història de les Arts Aplicades i Revestiments en un primer quadrimestre, on es treballaran els conceptes de l'espai públic i de l'espai privat dins l'art, i en un segon quadrimestre (Projectes) amb Història de les Arts Aplicades i Revestiments, en relació amb l'autonomia de l'art i els principis del metallenguatge.

La transversalitat en el Primer curs (Dibuix) relacionarà l'assignatura amb Història de les Arts Contemporànies i Llenguatge pictòric en un primer quadrimestre (Dibuix), amb els conceptes que es desprenen de l'aparició de la fotografia i la seva conseqüència, l'experimentació, i en un segon quadrimestre (Dibuix) amb Història de les Arts Contemporànies, Llenguatge pictòric, Mitjans audiovisuals i Metodologia i Gestió, en relació amb les bases de l'art contemporani.

B) La transversalitat del Segon curs (Dibuix) es realitzarà amb Història de les Arts Aplicades i Taller de Pintura mural en el primer quadrimestre, en relació amb els conceptes d'introspecció del Romanticisme i els conceptes de finalitat de l'art, i amb Història de les Arts Contemporànies i Taller d'Expressions d'Avantguarda en el segon quadrimestre, per la realització d'un *treball de síntesi* (instal·lació), amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els conceptes de dissolució de la pintura i la seva pròpia reconversió i el paper actual dins l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- A) 1- (Projectes) Inicis de la creació i el mite. Espai públic i espai privat / Zeus i Hera / Eulàlia Vallldosera i Bill Viola / *La ciénaga*, de Lucrecia Martel / Textos de Virginia Woolf.
- 2- (Projectes) Autonomia i metallenguatge / Velázquez / J. Brossa / *Blow-up*, d'Antonioni / Textos de Paul Celan.
- 1- (Dibuix) Fotografia i art / Representació i presentació / *Madre e hijo*, de Sokurov / Textos de R. Barthes.
- 2- (Dibuix) Bases conceptuals contemporànies / J. Kosuth / *Cinco condiciones* (en relació amb Jørgen Leth), de Lars von Trier / Textos de Carles Hac Mor.
- B) 1- El fi de l'art / A. Warholl i H. Haake / *Dogville*, de Lars Von Trier / Textos de G. Agamben.
- 2- La dissolució de la pintura dins l'art / J. Beuys i G. Pane / *The More, the Better*, de Nam June Paick / Textos de P. Virilio.

BIBLIOGRAFIA:

Obligatòria:

BURKE, P.: *Visto y no visto. El uso de la imagen como documento histórico*. Ed. Crítica. Barcelona, 2001.

ARNHEIM, R.: *Arte y percepción visual*. Ed. Alianza Forma. Madrid.

En relació amb les transversalitats:

MARCHÁN-FIZ, S.: *Del arte objetual al arte de concepto, 1960-1972*. Ed. Akal. Madrid, 1994.

DANTO, Arthur: *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el linde de la historia*. Paidós Ibérica. Barcelona, 2002.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadres. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

WOOLF, Virginia: *Una habitación propia*. Seix Barral. Barcelona.

CELAN, Paul: *Rejas de lenguaje. Obras completas*. Trotta. Madrid, 1999.

BARTHES, R.: *La cámara lúcida*. Gustavo Gili. Barcelona, 1989.

HAC MOR, Carles: *La despintura del jo*. Eliseu Climent Editor. València, 1998.

AGAMBEN, G.: *Teoría del gesto. Los medios puros*. Instituto de Estética y Teoría de las Artes. Madrid, 1993.

BERGER, J.: *Algunos pasos hacia una teoría de lo visible*. Ed. Árdora. Madrid.

Opcional:

(veure Annexos)

Guia per a confeccionar memòries i treballs d'investigació (veure Annexos)

PROCESSOS:

La metodologia de treball es basa en una dinàmica pendular. No s'intenta assimilar un concepte amb el treball d'un determinat procediment i en una sola pràctica, sinó que es replanteja en una altra de manera periòdica.

La dinàmica de les classes és:

- En iniciar alguna activitat, classes teòriques amb el suport de material audiovisual per tal d'aclarir qüestions tècniques i conceptuals.
- Explicació de l'activitat per part del professor/a.
- Realització de l'activitat per part de l'alumne/a.
- Correcció continuada i particular per part del professor/a mentre s'està realitzant la proposta.
- Correcció en comú, si escau.
- Avaluació particular de l'activitat.

La realització de les activitats pròpies de la classe es complementa amb una sèrie d'activitats externes que abasten tot el curs:

- Lectura de textos.
- Realització d'un quadern d'apunts particular de cada alumne/a, amb una total llibertat tècnica.
- Visites periòdiques a exposicions, susceptibles d'ésser complementades amb un treball.

En el treball relacionat amb Projectes:

- Explicació teòrica i plantejament del treball. Presentació per escrit amb els condicionants, guia del procés i dates de lliurament per part del professor/a.
- Visionat d'exemples referents al treball a realitzar (audiovisual).
- Descripció detallada del procés de projectament (recerca de material informatiu, procés de treball). Tempteig de memòria prèvia.
- Recollida del material i estudi de l'adequació del projecte amb l'alumne/a.
- Realització del Projecte final amb el material i la tècnica adequada. Seguiment de la memòria.
- Seguiment del procés i recollida de memòries i treballs finals.

OBSERVACIONS:

En aquesta línia el treball en Dibuix i Projectes es desenvoluparà quasi sempre en relació amb un altre mòdul, ja que està concebuda com la que dona eines i procediments instrumentals i

conceptuals per desenvolupar qualsevol idea, sense entendre això com un treball previ, sinó que més aviat acompanya tot el procés.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR
CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR
LÍNIA: INSTAL·LACIONS D'ART
MÒDUL 04: MITJANS AUDIOVISUALS

INTRODUCCIÓ:

Assignatura troncal.

És una assignatura impartida en el Primer curs, molt lligada a Expressions d'Avantguarda.

Dóna instruments tecnològics i conceptualitza els nous medis dins la vessant del videoart i el documental artístic.

OBJECTIUS TERMINALS:

Dur a terme un projecte amb el suport dels mitjans audiovisuals.

Triar, en funció de les característiques d'un projecte previst, el suport audiovisual adient.

Captar, manipular i incorporar les imatges a un treball a partir d'uns objectius definits.

Analitzar, en uns audiovisuals, la relació discurs-tècnica emprats i suggerir alternatives.

Utilitzar diversos suports (fotografia, vídeo, infografia i elements gràfics) en la realització d'un encàrrec.

Descriure els codis semiòtics i semàntics en els treballs realitzats amb suport audiovisual.

Estudiar els objectius, temps i cost d'una obra audiovisual proposada.

Valorar, d'acord amb unes premisses, el grau i l'oportunitat dels mitjans audiovisuals.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Reconèixer els paràmetres tècnics d'una imatge fotogràfica i els processos fonamentals de l'audiovisual.

Tenir consciència de la fotografia i l'audiovisual com a fenomen conceptual i estètic.

Aprofundir en les dinàmiques de treball artístic i les seves eines i processos.

Elaborar un discurs amb imatges.

Raonar, criticar i opinar sobre les obres dins la cultura visual actual.

Valorar els recursos expressius propis de les obres artístiques audiovisuals.

Prendre decisions en la realització d'obres de vídeo i videoinstal·lacions.

Assolir els objectius artístics i de comunicació previstos.

Utilitzar amb fluïdesa les càmeres i el programari d'edició no lineal a fi de practicar totes les operacions d'edició.

Dividir tasques i coordinar el procés de treball en equip.

Valorar i prendre decisions en l'execució d'obres audiovisuals complexes.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Introducció a la Fotografia 10 h
2. Projectes fotogràfics 28 h
3. Introducció al Videoart 10 h
4. Projectes videogràfics 27 h
5. Animació 20 h
6. Videoinstal·lacions 10 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Contemporànies
- Metodologia i Gestió
- Taller del Llenguatge pictòric

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

La transversalitat es realitzarà en un segon quadrimestre amb Història de les Arts Contemporànies, Taller del Llenguatge pictòric i Metodologia i Gestió, en relació amb les bases de l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- 2- Bases conceptuals contemporànies / J. Kosuth / *Cinco condiciones* (en relació amb Jørgen Leth), de Lars von Trier / Textos de Carles Hac Mor.

BIBLIOGRAFIA:

Fotografies, peces de videoart i cinema experimental i textos de bibliografia diversa. Es preveu la utilització de càmeres fotogràfiques i de vídeo i els seus accessoris, així com de l'aula d'informàtica i del programari adient.

En relació amb les transversalitats:

MARCHÁN-FIZ, S.: *Del arte objetual al arte de concepto, 1960-1972*. Ed. Akal. Madrid, 1994.

DANTO, Arthur: *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el linde de la historia*. Paidós Ibérica. Barcelona, 2002.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadres. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

HAC MOR, Carles: *La despintura del jo*. Eliseu Climent Editor. València, 1998.

PROCESSOS:

Explicació teòrica.

Exemplificació seguida d'una conceptualització i contextualització històrica.

Tutorització de projectes creatius desenvolupats per l'alumne/a.

Debat sobre solucions a exercicis o problemes (dinàmica de grup).

Participació en grups tot assumint una tasca determinada.

Discussió sobre tendències o concepcions actuals (dinàmica de grup).

Anàlisi per escrit d'obres audiovisuals i fotogràfiques.

Visita a museus i galeries.

Lectura d'articles i documents propis de l'especialitat.

OBSERVACIONS:

Els treballs comuns amb altres assignatures, en una primera fase s'avaluaran per separat, i en segona fase, amb la resta dels professors fins a arribar a una nota comuna.

LÍNIA: INSTAL·LACIONS D'ART
MÒDUL 05: METODOLOGIA I GESTIÓ D'OBRA

INTRODUCCIÓ:

Assignatura troncal.

L'assignatura donarà les eines necessàries per presentar i gestionar projectes artístics en el camp de les Arts i els Projectes.

Aquest mòdul és complementari a Dibuix i Projectes. S'haurien de tenir molt en compte les programacions d'ambdues.

S'exploraran les eines informàtiques i es familiaritzarà l'alumne/a en el terreny artístic i visual.

S'estudiaran els processos per gestionar exposicions, localitzacions per als treballs, relacions amb les institucions, etc.

Es desenvolupa en un total de 60 hores en el Primer curs del Cicle.

OBJECTIUS TERMINALS:

Identificar diferents metodologies i seqüències en el procés de treball.

Sensibilitzar-se de la necessitat de situar i ordenar les idees cercant un/s mètode/s de creació i de treball personal.

Identificar sistemes de gestió de l'obra creativa en el marc funcional de l'àmbit artístic.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Plasmar en un mapa de coneixements o diagrama l'organització del mètode personal de creació.

Seqüenciar les etapes necessàries per dur a terme un projecte encomanat.

Planificar les fases concretes de treball de gestió d'unes obres.

Redactar una memòria explicativa sobre l'ús conscient del mètode de treball personal, emprant amb cura el lèxic de l'especialitat.

Valorar una proposta cultural concreta, contextualitzant-la amb propietat.

Exposar un projecte en forma oral tot aportant els criteris i el mètode utilitzats.

Comparar diferents sistemes de treball i extreure'n les conclusions pertinents.

Dur a terme un treball de recerca sobre la percepció de l'entorn artístic amb la finalitat d'enriquir el propi mètode de treball.

Descriure el procés metodològic seguit en l'elaboració d'una obra i explicitar el treball de gestió que es durà a terme.

Emprar el suport informàtic en un treball de creació.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Edició d'imatges	20 h
2. Presentació tridimensional de projectes	20 h
3. Exposició virtual (interactivitat)	20 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Contemporànies
- Mitjans audiovisuals
- Taller del Llenguatge pictòric

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

La transversalitat en un segon quadrimestre es treballarà amb Taller del Llenguatge pictòric, Dibuix, Mitjans audiovisuals i Metodologia i Gestió, en relació amb les bases de l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

2- Bases conceptuals contemporànies / J. Kosuth / *Cinco condiciones* (en relació amb Jørgen Leth), de Lars von Trier / Textos de Carles Hac Mor.

BIBLIOGRAFIA:

Específica:

Fotografies, peces de videoart i cinema experimental i textos de bibliografia diversa. Es preveu la utilització de càmeres fotogràfiques i de vídeo i els seus accessoris, així com de l'aula d'informàtica i del programari adient.

En relació amb la transversalitat:

MARCHÁN-FIZ, S.: *Del arte objetual al arte de concepto, 1960-1972*. Ed. Akal. Madrid, 1994.

DANTO, Arthur: *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el linde de la historia*. Paidós Ibérica. Barcelona, 2002.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadros. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

HAC MOR, Carles: *La despintura del jo*. Eliseu Climent Editor. València, 1998.

PROCESSOS:

Explicació teòrica.

Exemplificació seguida d'una conceptualització i contextualització històrica.

Tutorització de projectes creatius desenvolupats per l'alumne/a.

Debat sobre solucions a exercicis o problemes (dinàmica de grup).

Participació en grups tot assumint una tasca determinada.

Discussió sobre tendències o concepcions actuals (dinàmica de grup).

Anàlisi per escrit d'obres audiovisuals i fotogràfiques.

Visita a museus i galeries.

Lectura d'articles i documents propis de l'especialitat.

OBSERVACIONS:

Els treballs comuns amb altres assignatures, en una primera fase s'avaluaran per separat, i en segona fase, amb la resta dels professors fins a arribar a una nota comuna.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**

CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**

LÍNIA: **INSTAL·LACIONS D'ART**

MÒDUL 06: **EXPRESSIONS D'AVANTGUARDA**

INTRODUCCIÓ:

Assignatura troncal.

Aquesta assignatura amplia una mica més l'espectre de possibilitats conceptuals i tècniques que l'alumne/a ha rebut, en el sentit de les noves formes de realització de l'Art Contemporani.

La utilització de nous llenguatges i els Mitjans audiovisuals desenvolupats a Primer curs, permetran incorporar-los al treball de l'espai i l'entorn com a instruments plàstics a considerar.

Nous procediments d'entornament i accionisme interrelacionaran tots els àmbits disciplinaris, donant-li una totalitat indiferenciada.

L'assignatura, dins el marc del Cicle, posarà èmfasi en el tractament de l'espai i la intervenció bidimensional de grans mides.

S'intentaran aplicar els recursos i els treballs obtinguts dins un marc real expositiu. Durant el curs es trobaran diferents llocs per a les intervencions dels treballs.

Es desenvolupa en un total de 135 hores en el Segon curs.

OBJECTIUS TERMINALS:

Utilitzar els diferents procediments com a mitjà d'expressió i de formalització d'idees. Analitzar i seleccionar els mitjans expressius més adequats a la pròpia intenció i producció artística.

Configurar un espectre més ampli de possibilitats processuals i tècniques, adequat a les necessitats del discurs propi, i dels aliens, en el cas dels encàrrecs.

Donar resposta a les necessitats de transformació dels llenguatges visuals contemporanis.

Configurar una actitud i una resposta estètica pròpies.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Que l'alumne/a afermi les pròpies capacitats de donar forma adequada als productes de la seva imaginació.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Teoria de l'Art	30 h
2. El llenguatge pictòric i les seves noves conceptualitzacions	35 h
3. La idoneïtat formal i conceptual I	14 h
4. La idoneïtat formal i conceptual II	21 h
5. El procés de la creació. Metodologies	21 h
6. L'expressió dels nous llenguatges. Identificacions	14 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Contemporànies
- Dibuix i Projectes

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

La transversalitat es realitzarà en el segon quadrimestre amb Història de les Arts Contemporànies i Dibuix, per la realització d'un *treball de síntesi* (instal·lació), amb pautes a determinar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els conceptes de dissolució de la pintura i la seva pròpia reconversió en arts visuals i integració dins l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- 2- La dissolució de la pintura dins l'art / J. Beuys i G. Pane / *The More, the Better*, de Nam June Paick / Textos de P. Virilio.

BIBLIOGRAFIA:

Obligatòria:

OCAMPO, E. i Perán, M.: *Teorías del arte*. Ed. Icària. Barcelona.

BERGER, John: *Modos de ver*. G. Gili. Barcelona.

En relació amb les transversalitats:

MARCHÁN-FIZ, S.: *Del arte objetual al arte de concepto, 1960-1972*. Ed. Akal. Madrid, 1994.

DANTO, Arthur: *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el linde de la historia*. Paidós Ibérica. Barcelona, 2002.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadres. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

VIRILIO, P.: *La máquina de visión*. Cátedra. Madrid, 1998.

Opcional:

(veure Annexos)

Llistats de botigues, fàbriques de material, revistes, biblioteques i galeries d'art (veure Annexos)

Guia per a confeccionar memòries i treballs d'investigació (veure Annexos)

Guia per a l'anàlisi d'una exposició (veure Annexos)

PROCESSOS:

Part teòrica:

- Classes magistrals amb participació i presentació oral dels treballs dels alumnes.
- Classes magistrals amb mitjans audiovisuals.
- Classes magistrals exclusivament teòriques.

Part pràctica:

- Explicació teòrica i plantejament del treball. Presentació per escrit, amb els condicionants, guia del procés i dates de lliurament per part del professor/a.
- Visionat d'exemples referents al treball a realitzar (audiovisual).
- Descripció detallada del procés que es demana. Tempteig de memòria prèvia.
- Consideració, amb distanciament valoratiu previ, de les alternatives d'interès.
- Aplicació creativa dels mitjans tècnics de què es disposi.
- Manteniment d'una activitat reflexiva i crítica.
- Assumpció d'una total responsabilitat en la continuïtat del propi procés creatiu.
- Establiment del nivell de coherència entre el plantejament inicial i el resultat final.
- Elaboració d'un projecte d'acord amb una proposta definida, amb una memòria descriptiva i amb ús del vocabulari propi de l'art contemporani.

OBSERVACIONS:

En aquesta línia, l'assignatura d'Expressions d'Avanguardia donarà les bases i els conceptes reguladors del Cicle en continuïtat amb Història de les Arts Contemporànies i Mitjans audiovisuals.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**

CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**

LÍNIA: **INSTAL·LACIONS D'ART**

MÒDUL 07: **TALLER D'EXPRESSIONI DEL LLenguatge PICTÒRIC**

INTRODUCCIÓ:

Com a part integrant del Cicle, l'assignatura del Taller del Llenguatge pictòric ha de cooperar en el fet que l'alumne/a, en acabar els seus estudis, sigui capaç de crear, dur a terme el procés i donar solucions pictòriques a partir d'unes propostes concretes.

L'alumne/a ha d'argumentar amb coherència un procés del seu treball tot fent una valoració de l'evolució del seu propi llenguatge, i redactar, de manera clara i concisa, el projecte i la memòria explicativa de les seves obres.

OBJECTIUS TERMINALS:

Dur a terme el procés creatiu a partir d'una idea, tot fent ús de diferents mètodes d'anàlisi i observació.

Proposar solucions creatives per a uns treballs, des de solucions pictòriques fins a propostes concretes.

Argumentar, amb coherència, una proposta visual, fent una valoració de l'evolució del propi llenguatge.

Comunicar un missatge, una idea o un projecte, emprant tècniques artístiques distintes.

Investigar en la percepció de l'entorn artístic, social i cultural, per tal d'enriquir les propostes i el propi llenguatge.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Redactar, de manera clara i concisa, la memòria explicativa d'una obra i el procés metodològic seguit en el seu desenvolupament.

Aplicar, en un projecte determinat, els procediments propis del llenguatge expressiu, incorporant-hi elements interdisciplinaris.

Realitzar un treball de recerca sobre materials i procediments pictòrics.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

Primer curs:

1. El color i la pinzellada. Impressionisme i Postimpresionisme. Representació no naturalista 30 h
2. El Cubisme: proposició d'un nou sistema de representació. El quadre com a espai experiencial. Arquitectura espacial 30 h
3. El Surrealisme: la representació d'un estat/lloc mental 30 h
4. L'Expressionisme figuratiu: la Psicologia i la Sociologia com a motors plàstics 30 h
5. Els llenguatges artístics. Concepte d'estil i individualització. Idoneïtats 30 h

Segon curs:

6. El Dadà: la crisi de la representació, el concepte, la iconoclàstia, la ironia, el sarcasme 60 h
7. La pintura i els materials pictòrics 60 h
8. Llenguatge pictòric i noves configuracions 60 h
9. Recerca i investigació personal

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Aplicades
- Història de les Arts Contemporànies
- Expressions d'Avantguarda
- Taller de Pintura mural

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

- A) La transversalitat en el Primer curs relacionarà l'assignatura amb Història de les Arts Contemporànies i Dibuix en el primer quadrimestre, amb els conceptes que es desprenen de l'aparició de la fotografia i la seva conseqüència, l'experimentació, i en un segon quadrimestre amb Història de les Arts Contemporànies, Dibuix, Mitjans audiovisuals i Metodologia i Gestió, en relació amb les bases de l'art contemporani.
- B) La transversalitat del Segon curs es realitzarà amb Història de les Arts Contemporànies en el primer quadrimestre, en relació amb la raó i l'inconscient dins l'art del segle XX, i en el segon quadrimestre amb Història de les Arts Aplicades i Taller de Pintura mural, per la realització d'un **treball de síntesi** (instal·lació pictòrica), amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els conceptes de dissolució de la pintura i la seva pròpia reconversió i el paper actual dins l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- A) 1- Fotografia i art / Representació i presentació / *Madre e hijo*, de Sokurov / Textos de R. Barthes.
2- Bases conceptuals contemporànies / J. Kosuth / *Cinco condiciones* (en relació amb Jørgen Leth), de Lars von Trier / Textos de Carles Hac Mor.
- B) 1- Raó i inconscient / Magritte / *El perro andaluz*, de Buñuel / Textos de K. Schwitters.
2- La dissolució de la pintura dins l'art / J. Turrell i Sol LeWitt / *Tren de sombras*, de J.L. Guerín / Textos de J. Berger.

BIBLIOGRAFIA:

En relació amb les transversalitats:

- MARCHÁN-FIZ, S.: *Del arte objetual al arte de concepto, 1960-1972*. Ed. Akal. Madrid, 1994.
- DANTO, Arthur: *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el linde de la historia*. Paidós Ibérica. Barcelona, 2002.
- BONOTZER, Pascal: *Desencuadres. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.
- BARTHES, R.: *La cámara lúcida*. Gustavo Gili. Barcelona, 1989.
- HAC MOR, Carles: *La despintura del jo*. Eliseu Climent Editor. València, 1998.
- SCHWITTERS, K.: *Ursonate*.
- BERGER, J.: *Algunos pasos hacia una teoría de lo visible*. Ed. Árdora. Madrid.

PROCESSOS:

Després de cada activitat es dedicarà una sessió (de 4 a 6 hores) en què els alumnes exposaran el seu treball de manera oral.
Explicaran el seu procés de treball amb l'ajut del material que creguin convenient (fotografies del seu treball o d'altres de referència, esbossos, etc.), i n'extreuran unes conclusions.
Els altres alumnes podran fer comentaris. El professor/a farà els seus.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR
CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR
LÍNIA: INSTAL·LACIONS D'ART
MÒDUL 08: TALLER DE PINTURA ORNAMENTAL APLICADA AL MUR

INTRODUCCIÓ:

És en aquest mòdul on s'entra de ple en el concepte de la Pintura mural. A diferència del Primer curs, que se centrava bàsicament en el coneixement i la pràctica de diversos procediments murals, ara el que es busca és desvetllar l'interès per la Pintura mural i per trobar respostes pròpies i coherents a problemes més aviat conceptuals que tècnics.

Cal entendre el gran format i la relació amb l'espai i començar a sentir-s'hi còmode.

Veure com, sense renunciar a la pròpia personalitat, la intervenció pictòrica en l'espai demana l'esforç d'adaptació, fa que aquesta Art visual pugui esdevenir per a la persona que la duu a terme un repte personal, a la vegada que una fita de superació conceptual i tècnica.

OBJECTIUS TERMINALS:

Planificar i dur a terme un procés de treball segons unes premisses concretes.

Adequar, en un projecte de pintura mural concret, les tècniques més idònies a les necessitats conceptuals i expressives.

Argumentar una proposta amb coherència, tot fent una valoració de l'evolució del propi llenguatge.

Establir els avantatges i inconvenients tècnics quant al possible desenvolupament d'uns projectes establerts.

Proposar solucions a un determinat plantejament de pintura mural.

Contextualitzar unes obres pictòriques de gran format d'acord amb l'entorn on han de restar ubicades.

Redactar una memòria explicativa d'un projecte d'intervenció pictòrica tot fent ús de la terminologia específica.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Analitzar i estudiar les propietats tècniques, conceptuals i expressives dels materials i dels suports.

Estudiar l'aplicació dels materials (utillatges i recursos tècnics propis dels procediments de gran format).

Dur a terme treballs interdisciplinaris, tant tradicionals com de noves tendències estètiques, segons siguin idonis per al projecte proposat.

Aplicar els recursos conceptuals i tècnics i planificar el procés de treball.

Conèixer les possibilitats de percepció ciutadana i d'implantació social de l'obra de gran format i les seves relacions amb l'entorn físic, social i cultural.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

Primer quadrimestre:

1. El mur com a suport (teòrica) 30 h
2. Pintura al fresc – projectes i propostes 30 h
3. Pintura al fresc – realitzacions 30 h

Segon quadrimestre:

4. Altres tècniques al fresc 30 h
5. Murals al sec –silicats de calç 30 h
6. Projecte de vitrall – recerques 30 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Aplicades
- Dibuix i Projectes
- Taller del Llenguatge pictòric

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

La transversalitat es realitzarà amb Història de les Arts Aplicades, Dibuix i Projectes en el primer quadrimestre, en els conceptes d'introspecció del Romanticisme i de finalitat de l'art, i en el segon quadrimestre amb Història de les Arts Aplicades i Taller del Llenguatge pictòric, per la realització d'un *treball de síntesi* (instal·lació pictòrica), amb pautes a determinar i consensuar pel grup de professors i amb la determinació d'un espai per portar-lo a terme (preferiblement fora de l'àmbit de l'escola), en relació amb els conceptes de dissolució de la pintura i la seva pròpia reconversió i el paper actual dins l'art contemporani.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- 1- El fi de l'art / A. Warholl i H. Haake / *Dogville*, de Lars Von Trier / Textos de G. Agamben.
- 2- La dissolució de la pintura dins l'art / J. Turrell i Sol LeWitt / *Tren de sombras*, de J.L. Guerin / Textos de J. Berger.

BIBLIOGRAFIA:

En relació amb les transversalitats:

MARCHÁN-FIZ, S.: *Del arte objetual al arte de concepto, 1960-1972*. Ed. Akal. Madrid, 1994.

DANTO, Arthur: *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el linde de la historia*. Paidós Ibérica. Barcelona, 2002.

BONOTZER, Pascal: *Desencuadres. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.

AGAMBEN, G.: *Teoría del gesto. Los medios puros*. Instituto de Estética y Teoría de las Artes. Madrid, 1993.

BERGER, J.: *Algunos pasos hacia una teoría de lo visible*. Ed. Árdora. Madrid.

PROCESSOS:

Dominar gradualment l'aplicació al fresc i els seus materials bàsics.

Desenvolupar els coneixements teòrics i pràctics de l'exercici.

Valorar els recursos tècnics i la planificació del projecte amb els seus resultats, quan l'obra ja ha estat realitzada.

Coneixement real del projecte a escala natural i la seva adaptació al mur.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**

CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**

LÍNIA: **INSTAL·LACIONS D'ART**

MÒDUL 09: **TALLER DE REVESTIMENTS, ESTUCS I ESGRAFIATS**

INTRODUCCIÓ:

L'assignatura fa possible, a partir de l'exposició de conceptes teòrics i el seu posterior desenvolupament pràctic, poder valorar i apreciar el comportament dels diferents materials aplicables en la intervenció espacial, així com les seves possibilitats expressives, aplicacions i tractaments.

Cal que l'alumne/a conegui també i usi amb propietat el vocabulari específic i el lèxic tècnic propi dels Revestiments murals, alhora que identifiqui les propietats tècniques, conceptuals i expressives dels diferents tipus de suports.

És important també aplicar els recursos tecnològics propis de l'especialitat i planificar metodològicament el procés de treball.

Es desenvolupa en un total de 180 hores realitzades al llarg del Primer curs.

OBJECTIUS TERMINALS:

Utilitzar apropiadament les tècniques, eines i materials més adequades en la realització del projecte.

Argumentar, tot aportant documentació gràfica i escrita, l'elecció d'unes tècniques per al desenvolupament d'un projecte mural determinat.

Proposar una solució òptima i coherent, tot mantenint un diàleg amb l'entorn arquitectònic.

Estudiar els avantatges i inconvenients tècnics de les diferents situacions que pugui comportar una proposta.

Conjuminar, en una realització plàstica de revestiment, les pròpies idees i els condicionants provinents del propi projecte.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Planificar l'organització i el procés d'unes obres a partir dels projectes prèviament dissenyats i analitzats.

Incorporar les tècniques i els procediments de tradició o de noves concepcions i tecnologies a una proposta de treball concreta.

Experimentar amb nous recursos materials i tecnològics i especificar-ne les conclusions.

Redactar una memòria explicativa adjunta a un projecte de revestiment mural tot fent ús de la terminologia específica.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. El mosaic aplicat a l'obra mural	35 h
2. L'esgrafiament en tant que alternativa a la pintura a l'exterior	35 h
3. El mural ceràmic i la seva idoneïtat per a realitzacions a l'exterior	35 h
4. El vitrall de ciment armat aplicat a l'obra mural	35 h
5. Les tècniques mixtes	40 h

TRANSVERSALITATS AMB:

- Història de les Arts Aplicades
- Dibuix i Projectes
- Mitjans audiovisuals

ACTIVITATS D'APRENENTATGE:

La transversalitat relacionarà l'assignatura amb Història de les Arts Aplicades i Projectes en un primer quadrimestre, on es treballaran els conceptes de l'espai públic i de l'espai privat dins l'art, i en un segon quadrimestre amb Història de les Arts Aplicades i Projectes, en relació amb l'autonomia de l'art i els principis del metallenguatge.

Les memòries dels treballs transversals seran úniques, i deixaran molt clara la part que correspon a cada assignatura.

EXEMPLES:

- 1- Inicis de la creació i el mite. Espai públic i espai privat / Zeus i Hera / Eulàlia Valldosera i Bill Viola / *La ciénaga*, de Lucrecia Martel / Textos de Virginia Woolf.
- 2- Autonomia i metallenguatge / Velázquez / J. Brossa / *Blow-up*, d'Antonioni / Textos de Paul Celan.

BIBLIOGRAFIA:

En relació amb les transversalitats:

- MARCHÁN-FIZ, S.: *Del arte objetual al arte de concepto, 1960-1972*. Ed. Akal. Madrid, 1994.
- DANTO, Arthur: *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el linde de la historia*. Paidós Ibérica. Barcelona, 2002.
- BONOTZER, Pascal: *Desencuadres. Cine y Pintura*. Santiago Arcos Editor. Buenos Aires, 2007.
- WOOLF, Virginia: *Una habitación propia*. Seix Barral. Barcelona.
- CELAN, Paul: *Rejas de lenguaje. Obras completas*. Trotta. Madrid, 1999.

PROCESSOS:

La data de lliurament i els criteris d'avaluació per a cada unitat pedagògica s'indiquen clarament en la fitxa de l'exercici.

FAMÍLIA 57: **ARTS APLICADES AL MUR**
CICLE 5751: **GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR**
LÍNIA: **INSTAL·LACIONS D'ART**
MÒDUL 10: **FORMACIÓ I ORIENTACIÓ LABORAL**

INTRODUCCIÓ:

El mòdul s'ha establert amb la finalitat de facilitar a l'alumnat la recerca i identificació de les fonts d'informació relatives a la seva inserció en el món professional i laboral, així com l'adequació i correcció en el procés d'anàlisi i selecció de la seva pròpia ocupació.

Es desenvolupa en un total de 60 hores.

OBJECTIUS TERMINALS:

Reconèixer la regulació legal de la Propietat intel·lectual i l'aplicació pràctica en el reconeixement dels drets d'autor en els distints camps de la creació.

Conèixer les diferents entitats de Gestió de drets d'autor i els Registres públics d'inscripció dels drets de propietat intel·lectual.

Reconèixer la regulació legal estatal, europea i internacional dels títols de Propietat industrial, i les seves diferències a l'hora de protegir els drets de creació.

Conèixer les entitats amb competència en matèria de Protecció del disseny i els Registres de propietat industrial estatal i de la Unió Europea.

Reconèixer els drets, els deures i els procediments que es deriven de les relacions laborals.

Identificar les condicions de treball del sector de les arts visuals i àmbits afins, i els

instruments de negociació col·lectiva aplicables.

Diferenciar les modalitats de contractació més utilitzades en el sector, segons els diferents tipus i la finalitat del treball.

Especificar les contribucions i prestacions del diferents règims de la Seguretat Social.

Relacionar els requeriments de les diferents sortides professionals amb les actituds i les capacitats personals.

Diferenciar els requisits i característiques de la inserció laboral segons les modalitats de treballador autònom, assalariat en empresa social o mercantil, o funcionari.

Relacionar i identificar la normativa fiscal, administrativa i mercantil d'aplicació al projecte professional.

Identificar les àrees funcionals d'una empresa tipus de l'àmbit de les Arts Aplicades al Mur.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Identificar i analitzar la diferent normativa jurídica d'interès en la seva futura activitat laboral i professional.

Reconèixer els diferents mecanismes d'inserció laboral en el sector específic i en l'entorn sociolaboral de les arts visuals.

UNITATS PEDAGÒGIQUES:

1. Fonaments de la propietat intel·lectual
Legislació de la propietat intel·lectual: evolució històrica i normativa actual. Els drets d'autor. Artistes visuals i dissenyadors. Alternatives contemporànies al ©: *creative commons* i *copyleft*.
2. Contingut dels drets d'autor
Drets morals. Drets d'explotació. Drets de remuneració. Durada i límits.
3. Transmissió i protecció dels drets d'autor
L'explotació patrimonial. Transmissió i cessió dels drets d'autor. Protecció dels drets.
4. Propietat industrial
Invencions: Patents i Models d'utilitat. Signes distintius: Marques i noms comercials.
Disseny: Models industrials i Dibuixos industrials. Normativa estatal i europea. Protecció i defensa.
5. Treball per compte propi
L'empresa. Marc legal. Distintes formes jurídiques de constitució d'empreses.
6. Activitat emprenedora
Empresari individual, treballador autònom i professional *freelance*. Administració i gestió. Obligacions fiscals. Finançament i ajuts a les PIMEs. Subvencions a l'ocupació autònoma.
7. Relacions contractuals professionals
Contractes d'encàrrec, compravenda d'obra, exposició, agència comercial. Arrendaments de servei. Arrendaments de locals.
8. Recerca de feina
Accés al món laboral. Organismes de suport a la inserció. CV (*currículum vitae*) i carta de presentació. Procés de selecció: tests i entrevistes.
9. Treball per compte aliè. contracte laboral
Fonts del Dret Laboral. L'Estatut dels treballadors i els Convenis col·lectius. La contractació laboral: modalitats de contractació. Foment de la contractació indefinida.
10. Salari i seguretat social
Retribucions i prestacions de la Seguretat Social. IRPF. Prestacions per desocupació.
11. Suspensió i extinció del contracte

Suspensió: regulació i classes. L'acomiadament: qualificació i actuacions en cas d'acomiadament.

TRANSVERSALITATS AMB LES TRONCALS:

- Mitjans audiovisuals
- Metodologia i Gestió
- Expressions d'Avantguarda

PROCESSOS:

Explicació teòrica dels continguts de l'assignatura recolzats en esquemes, articles de premsa, fonts d'informació d'Internet i material audiovisual.

Realització d'activitats i treballs individuals i en grup.

Realització de proves escrites.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR

CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR

LÍNIA: INSTAL·LACIONS D'ART

MÒDUL 11: PRÀCTIQUES EN EMPRESES, ESTUDIS O TALLERS

INTRODUCCIÓ:

Les pràctiques d'aquesta línia haurien d'estar relacionades amb empreses relacionades amb el món de l'Art Contemporani, com tallers d'artistes, museus i galeries, centres de producció d'art jove, revistes d'art, etc.

Pàgines web:

<http://www.macba.cat/controller.php>

<http://www.fundaciotapies.org/>

<http://fundaciomiro-bcn.org/>

<http://www.galeriescatalunya.com/>

<http://www.canxalant.org/>

<http://www.hangar.org/drupal/>

OBJECTIUS TERMINALS:

Comprenen les activitats i els procediments de les Arts Aplicades al Mur realitzades com a artista autònom o associat en grau divers, a un taller, un estudi, un equip pluridisciplinari o una empresa, vinculat a:

- Creació i producció d'obres pictòriques amb tota mena de materials i suports.
- Reproducció i creació d'obres.
- Instal·lacions artístiques (escenogràfiques, atrezzo i ornamentació) per a teatre, cinema, televisió, multimèdia, infografia, i per a espais diversos de representació i expressió artística.
- Equipaments d'espai urbà, muntatges per a exposicions, museus, fires, congressos, activitats socioculturals, edificis públics i privats, centres religiosos i espais comercials.
- Equipaments i complements de l'espai natural.
- Ornamentació, renovació, manteniment i rehabilitació del medi arquitectònic i del patrimoni en l'àmbit de les Arts Aplicades al Mur.
- Difusió i gestió d'obra artística.
- Formació i assessoraments artístico-tècnics.

Tipus d'empreses:

- Empreses externes: Tallers professionals de pintors (artístics i artesans), tallers de restauració, escenografia, estudis de disseny, escoles d'art infantil, galeries d'art.
- Entitats públiques: Ajuntaments (Gósol, Torà, Parcs i Jardins de Barcelona, Centres cívics).
- Tallers en el propi centre (participació en salons, creació d'imatges per a catàlegs, projectament d'espais expositius).

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Identificar els períodes històrics i les manifestacions artístiques significatives de l'àmbit de les Arts Aplicades al Mur.

Emprar els mètodes i sistemes de creació, elaboració i reproducció de les diferents tècniques artístiques de l'especialitat.

Dur a terme projectes relacionats amb l'entorn pictòric i mural.

Valorar les propostes de treball tot considerant els aspectes plàstics, artístics, tècnics i econòmics.

Resoldre, amb sensibilitat artística i estètica, les dificultats que es plantegin durant el procés de creació.

Disposar d'un variat bagatge tècnic i conceptual, que permeti adequar la capacitat creativa a un ampli ventall de demandes futures.

Analitzar i adaptar, en el seu cas, la generació de documentació artístic-tècnica per a la formació de professionals del sector.

Autoconèixer-se a través de la pròpia pràctica expressiva i de les possibilitats de comunicació amb l'entorn.

Contextualitzar, amb una adequada actitud crítica, les situacions culturals derivades de l'avenç de la societat.

Estimular la capacitat d'autoaprenentatge per tal d'evolucionar en el treball creatiu de l'expressió.

Evolucionar en l'activitat professional, tant en el treball individual com en equip.

Defensar raonadament els projectes.

Experimentar nous procediments i materials, i aportar els resultats a les creacions.

ACTIVITATS D'APRENTATGE:

Realitza i dirigeix obres pictòriques i murals projectades per ell o per d'altres professionals.

Estableix els mitjans per difondre i gestionar en les millors condicions la seva obra.

Planifica i elabora muntatges artístics.

Analitza les propostes i la documentació tècnica i iconogràfica dels projectes.

Investiga els materials i processos, tant de caràcter tradicional com tecnològic, valora les seves possibilitats d'aplicació i els adapta al seu llenguatge definit i propi.

Selecciona els materials més adients per a l'elaboració dels projectes, cercant la més amplia sensibilitat artística, així com els seus recursos plàstics.

Seqüencia les activitats i organitza els recursos.

Verifica les prestacions i qualitats dels materials de l'obra i en controla les despeses.

Informa i coordina els grups de treball formats per diferents especialistes.

Comprova que el resultat final de l'obra respongui a les orientacions inicials.

Assessora la realització de projectes.

Estudia les especificacions tècniques dels equips i organitza les mesures per al seu manteniment.

Assimilació de les ordres rebudes:

- Compliment de les ordres concretes encomanades dins de l'equip o del treball.
- Utilització correcta de la terminologia tècnica.
- Actitud favorable a treballar sota normes.

- Aplicació de les especificacions tècniques de la maquinària i equipament utilitzats, i organització de les mesures per al seu manteniment.
- Confecció d'un banc de dades sobre associacions, fires, mostres i mercats d'art.
- Identificació de la dinàmica de la comercialització i gestió de l'obra.
- Compliment de la normativa sobre eliminació de residus per tal que aquests no incideixin negativament en el medi ambient.
- Familiarització amb el marc jurídic, econòmic i organitzatiu que regula l'activitat professional i els drets i deures que afecten les relacions laborals.

Pla d'activitats:

- Col·laboració en els processos bàsics i els procediments de les Arts Aplicades al Mur.
- Col·laboració en la creació i producció d'obres pictòriques amb tota mena de materials i suports.
- Realització de reproducció i recreació d'obres.
- Investigació de formes i materials dins del camp de les Arts Aplicades al Mur.
- Col·laboració i assessorament en instal·lacions artístiques i escenogràfiques.
- Col·laboració dins el camp de les instal·lacions multimèdia, com representació i expressió artística.
- Participació en muntatges d'exposicions per a sales, museus o fires.
- Col·laboració en el projectament i realització de murals de tota mena.
- Col·laboració en la renovació i rehabilitació del patrimoni cultural.
- Gestió i difusió d'exposicions.
- Organització i comissariat d'exposicions.
- Organització i disseny d'exposicions.
- Assessoraments artísticotècnics dins del camp de l'especialitat.

FAMÍLIA 57: ARTS APLICADES AL MUR

CICLE 5751: GRAU SUPERIOR EN ARTS APLICADES AL MUR

LÍNIA: INSTAL·LACIONS D'ART

MÒDUL 12: PROJECTE FINAL

INTRODUCCIÓ:

Les propostes de PFC (Projecte final de Cicle) d'aquesta línia haurien d'estar en relació amb els temes tractats i amb les pràctiques d'empreses.

Propostes concretes de realització d'un stand per a una fira (que es pot realitzar amb altres alumnes de cicles com Arquitectura efímera, Escultura, etc.) serien una tasca idònia per a l'Escola (com participació en el saló Estudia, en fires en què participin alumnes d'altres departaments, etc.).

Un projecte d'escenografia concret i realitzable, o una instal·lació efímera al carrer, són d'altres possibilitats.

OBJECTIUS TERMINALS:

El Projecte final té com a objectiu comprovar que l'alumne/a ha assimilat i aplica correctament els coneixements adquirits i, en conseqüència, és capaç de desenvolupar una activitat professional en l'àmbit propi de l'especialitat i en el nivell cursat.

També té com a objectiu projectar i desenvolupar una idea des del coneixement teòric i l'experimentació pràctica dins el marc del propi àmbit professional.

El Projecte final pot estar emmarcat dins una demanda laboral concreta o fictícia proposada pel Departament, o dins el marc d'un treball d'investigació plàstica amb aplicació pràctica.

La proposta ha de considerar una intervenció que alteri una situació prèvia tot sensibilitzant l'espai, ja sigui bidimensional (mur) o tridimensional (ambient).

L'actuació pot tenir caràcter permanent o efímer i, alhora, ser realitzat damunt suports de condició mòbil o fixa, però sempre que s'argumenti la seva idoneïtat d'acord amb els paràmetres que es formulin com a hipòtesi d'investigació.

El treball és de caràcter individual.

OBJECTIUS DIDÀCTICS ESPECÍFICS:

Terminis:

- L'alumne/a i el seu tutor/a començaran el treball abans d'acabar el Segon curs lectiu, almenys amb una entrevista, per concertar bibliografia i altres fonts informatives, així com per planificar les estratègies a seguir en tot el procés.
- Els terminis d'inscripció i presentació de les propostes seran establerts pel mateix centre i estan consignats en la informació que es dona a l'alumne/a (dossier/guia docent) sobre programació, avaluació i altres aspectes del Cicle i del centre.
- El termini ordinari per a la realització i presentació del Projecte final és a l'acabament del primer trimestre del curs acadèmic següent al que s'hagin cursat els mòduls del Cicle de formació específica i la FCT (formació en centres de treball); prèvia sol·licitud de l'interessat/da, però pot prorrogar-se'n la presentació fins a l'últim trimestre del mateix curs acadèmic. La possibilitat de realització del Projecte durant l'últim trimestre del curs en què es completin els mòduls del Cicle, en el nostre cas és molt poc freqüent.
- La temporització del seguiment de la tutoria del Projecte està pautada, en el nostre Departament, mitjançant un full model on s'hi consignen el nombre i la data de reunions o de sessions de seguiment de la tutoria i on consten anotacions referides a detalls processuals i conceptuals del Projecte.
- La part pràctica pot ser realitzada dins o fora de l'àmbit de l'Escola. En aquest darrer cas, n'ha de ser possible la visualització directa.

PROCESSOS:

Presentació de la proposta – Avantprojecte:

- La proposta del Projecte/Obra final ha de reflectir, a grans trets, el contingut del projecte a desenvolupar, amb una avaluació i diagnòstic de la situació i un estudi de necessitats i recursos.
- L'avantprojecte ha de tenir alhora una proposta de tutor/a, membre de l'equip docent prioritari i, almenys, un altre professor/a.
- Per determinar el tutor/a definitiu en reunió de professorat la proposta pot preveure, si l'alumne/a ho sol·licita, l'assessorament extern de professionals no vinculats al centre.
- Els alumnes han de presentar l'avantprojecte abans d'acabar el Segon curs, en una data determinada amb antelació pel Departament d'Arts Aplicades al Mur.

Acceptació de la proposta – Avantprojecte:

- S'han de considerar els aspectes establerts en el desenvolupament del currículum en el centre i s'han de prioritzar:
 - L'interès artístic, l'originalitat de la proposta i l'adequació als criteris curriculars.
 - La possibilitat de realització en els terminis establerts, tot considerant els mitjans i les instal·lacions a l'abast de l'alumne/a.
 - La proposta ha de ser acceptada pel coordinador/a, el tutor/a escollit i, almenys, un altre professor/a de l'equip.
 - La persona en qui recaigui la tutoria guiarà el procés d'execució del Projecte/Obra final.
-

GUIES PER REDACTAR MEMÒRIES I TREBALLS D'INVESTIGACIÓ:

A) Memòries prèvies per a un treball pràctic (memòria d'intencions):

- 1- Plantejament del problema. Condicions del treball proposat.
- 2- El tema. La finalitat del projecte.
- 3- Fonts d'informació (escrita i gràfica).
- 4- Tipus de representació (realista–naturalista–simbòlica–sìgnica–abstracta).
- 5- El to i el significat de la representació (històric–objectiu–dramàtic–irònic).
- 6- Els aspectes formals (composició–aplicació del color–llum–perspectiva).
- 7- Aspectes tècnics (suport–tipus de pintura–“factura”–cargues–*col·lage*).

B) Memòria final per a un treball pràctic:

Tots els anteriors, més:

- 8- Procés i metodologia de treball.
- 9- Idees rebutjades. Idees que han aparegut dins del procés d'investigació. Decisions.
- 10- Valoració objectiva del treball.
- 11- Comentaris personals i observacions.

C) Treball d'investigació teòrica:

- 1- El treball proposat és:
 - monogràfic o panoràmic.
 - històric o de teorització.
 - tracta temes clàssics o contemporanis.
- 2- Objectiu imposat. Objectius proposats.
- 3- A qui va dirigit. Llenguatge que es va utilitzar.
- 4- Fonts d'informació. Fonts de primera o de segona mà.
- 5- Bibliografia. Característiques i aportació de cada llibre utilitzat. Visió de cadascun d'ells.
- 6- Cites textuais.
- 7- Índex: hipòtesi del treball. Tema central. Derivacions.
- 8- Conclusions:
 - derivades de la hipòtesi.
 - trobades dins la investigació.
- 9- Comentaris i opinions personals.

A partir d'aquests punts l'ordenació serà segons el tipus de treball proposat.

D) Guia per confeccionar fitxes (Teories de l'Art):

- 1- Antecedents.
- 2- És una teoria de síntesi, anàlisi o interpretació?
- 3- Localització geogràfica i cronològica.

- 4- Conceptes bàsics que planteja aquesta teoria.
- 5- Principals personatges teòrics que la conformen. Quines diferències hi ha entre ells.
- 6- Quins llibres fonamentals hi ha? Podries sintetitzar-ne algun?
- 7- Proposa canvis conceptuals en la realització d'una obra?
- 8- Dóna una nova visió per analitzar les obres del passat?
- 9- Quina influència penses que va tenir aquesta teoria dins de l'art?

GUIA PER A UN COMENTARI CRÍTIC D'UNA EXPOSICIÓ:

- 1- Seleccionar una exposició individual o col·lectiva.
- 2- On es realitza l'exposició? (Sala comercial, Museu, Centre Cultural, etc.)
- 3- Observar els aspectes tècnics de l'exposició: sales utilitzades, ambientació, il·luminació, espai entre obres, etc.
- 4- És una exposició temàtica, retrospectiva, cronològica, antològica, etc.?
- 5- Breu biografia del o dels artistes.
- 6- Breu explicació sobre la trajectòria i evolució de l'obra artística del o dels artistes.
- 7- Valoració d'aquesta exposició en relació amb la trajectòria del o dels artistes. Les obres exposades estan ben escollides, hi ha carències significatives?
- 8- Marc sociocultural en què es desenvolupa l'exposició.
- 9- Comentari de les obres. Triar-ne algunes de representatives (com a mínim dues de cada autor) i realitzar un estudi:
 - 9.1- Tècnic
 - 9.2- Formal (segons Gestalt)
 - 9.3- Iconogràfic
 - 9.4- Sociològic(utilitzar la guia específica per a cada anàlisi)
- 10- Comentari personal:
 - 10.1- Apreciació global de l'exposició
 - 10.2- Quin tipus d'emoció has experimentat en contemplar-la?
 - 10.3- Les interpretacions i l'anàlisi que tu has fet de l'exposició són coincidents o divergents amb les realitzades per crítics o historiadors d'art?

ESTUDI ANALÍTIC D'UNA OBRA:

1- Tècnic:

- 1.1- Autor
- 1.2- Títol de l'obra
- 1.3- Dimensions
- 1.4- Procediment / tècnica / suport (*)
- 1.5- Data de realització
- 1.6- Moviment artístic en què s'emmarca
- 1.7- Marc geogràfic
- 1.8- Marc sociocultural i econòmic
- 1.9- Característiques particulars de l'autor en relació amb la seva època
- 1.10- Representativitat de l'obra escollida
- 1.11- Objectius bàsics de l'obra

- (*) Procediment: és el material utilitzat
Tècnica: és la manera d'utilitzar el procediment
Suport: és la base utilitzada per a realitzar l'obra

2- **Formal** (segons Teoria de la Gestalt):

- 2.1- Composició bàsica
 - 2.1.1- Relació formal del quadre respecte de l'esquelet estructural del rectangle on es desenvolupa l'obra (focus, mitjanes, diagonals...).
 - 2.1.2- Esquema estructural que planteja la composició.
 - 2.1.3- Equilibri (analogies, antagonismes, agrupaments...).
 - 2.1.4- Tensió. Pes visual (formes d'interès intrínsec, compacitats, clar-fosc, saturat, no-saturat...).
 - 2.1.5- Direccions fonamentals. Dinàmica.
- 2.2- La forma
 - 2.2.1- Lineal (tipus de perspectiva) – pictòrica (atmosfèrica).
 - 2.2.2- Síntesi-anàlisi.
 - 2.2.3- Relació entre les parts.
 - 2.2.4- Nivells d'importància.
- 2.3- Conformació
 - 2.3.1- Relació amb la realitat objectiva.
 - 2.3.2- Proposta formal del quadre (allunyament de la realitat).
 - 2.3.3- L'espai-temps-profunditat (claus de profunditat).
 - 2.3.4- L'espai-pla.
- 2.4- La llum
 - 2.4.1- Fonts de llum. Relació espacial.
 - 2.4.2- Llum real-llum simbòlica.
 - 2.4.3- La llum en la pintura plana (plans de valor). Lectura.
- 2.5- El color
 - 2.5.1- Relacions bàsiques (contrast i harmonia, complementaris i gammes, tríades...).
 - 2.5.2- Tipus de saturació.
 - 2.5.3- Colors integradors.
 - 2.5.4- Relacions i funcions de la paleta utilitzada.
 - 2.5.5- Modelatge-modulació.
 - 2.5.6- Tipus de pinzellada. Textures (visuals, tàctils...).
- 2.6- Lectura general
 - 2.6.1- Ritme general.
 - 2.6.2- Significats. El llenguatge utilitzat. L'estil.
 - 2.6.3- Anàlisi integral de tots els elements del quadre.
 - 2.6.4- Com se n'efectua la lectura.

3- **Iconogràfic**:

- 3.1- *Descripció pre-iconogràfica* (anàlisi formal prèvia). Contingut temàtic primari.
- 3.2- *Anàlisi iconogràfica específica*. Contingut temàtic secundari.
- 3.3- *Interpretació iconogràfica*. Significat intrínsec o contingut.

4- **Sociològic**:

- 4.1 Ubicació històrica de l'autor i l'obra
 - 4.1.1- Relació que té l'autor amb el seu entorn cultural i social.
 - 4.1.2- Relació de l'obra respecte a la totalitat de les obres de l'autor.
 - 4.1.3- Quina funció tenia l'art en aquest moment històric?
 - 4.1.4- Aquesta obra, és representativa d'aquesta funció?
- 4.2- Relació de l'obra amb l'entorn geogràfic
- 4.3- Hi ha alguna referència directa de l'obra amb alguna altra obra o situació concreta del passat?
- 4.4- Quins objectius creus que tenia l'artista a l'hora de realitzar aquesta obra?

- 4.4.1- Historicistes.
- 4.4.2- Crítica social.
- 4.4.3- Ruptura formal.
- 4.4.4- Cientista (científic).
- 4.4.5- Expressió personal.
- 4.4.6- D'altres.
- 4.5- Incidències. Resultats:
 - 4.5.1- Assoleix els seus objectius?
 - 4.5.2- Proposa nous objectius. Aquesta obra, és precursora de nous conceptes?
- 4.6- Quina funció creus que té aquesta obra en aquest moment?

BIBLIOGRAFIA

Obligatòria

General:

- **Ideas y formas en la representación pictórica.** V. Furió. Ed. Anthropos. Barcelona.
- **El sentido de la vista.** J. Berger. Ed Alianza Forma. Madrid.
- **La vida de las imágenes.** Fritz Saxl. Ed. Alianza Forma. Madrid.
- **Meditaciones sobre un caballo de juguete.** E. Gombrich. Ed. Debate. Madrid.

Específica:

- **Arte y Percepción visual.** R. Arnheim. Ed. Alianza Forma. Barcelona (T. de la Gestalt).
- **El Conocimiento de la Pintura.** R. Berger (3 Tomos). Ed. Punto Omega (Gestalt).
- **Modos de ver.** J. Berger. G. Gili Ed. Barcelona.(Comunicació).
- **Tratado de Iconología.** E. Panofsky. Ed. Alianza. Barcelona (Iconologia).
- **Sociología del Arte.** A. Hauser. Ed. Barral. Barcelona.

Opcional

- **La interacción y la relatividad del color.** Albers. Ed. Alianza Forma. Barcelona (Gestalt).
- **Arte e Ilusión.** E. Gombrich. G. Gili Ed. Barcelona (Gestalt-Comunicació).
- **La sintaxis de la imagen.** D. Dondis. G. Gili Ed. Barcelona.
- **Teorías del Arte.** E. Ocampo-M. Perán. Ed. Icaria. Barcelona (general).
- **Teorías del arte.** M. Barasch. Ed. Alianza. Madrid (general).
- **La vida de las formas. El elogio de la mano.** H. Focillon. Ed. Xarait.
- **Abstracción y naturaleza.** Worringer. F.C. Económica. México (T. de la Einfühlung).
- **Conceptos de arte moderno.** Nikos Stankos. Alianza.
- **Idea.** E. Panofsky. Ed. Cátedra. Madrid (Iconologia).
- **Psicoanálisis del Arte.** S. Freud. Ed. Alianza. Madrid.
- **Algunos pasos hacia una teoría de lo visible.** J. Berger. Ed. Árdora. Madrid (Comunicació).
- **La cámara lúcida.** R. Barthes. Paidós comunicación. Barcelona (Comunicació).
- **La metáfora en el arte.** Elena Oliveras. Ed. Almagesto. Buenos Aires.

Llibres escrits per artistes:

- **Tratado de Pintura.** L. da Vinci. Ed. Siglo XX.
- **Punto y línea sobre el plano.** V. Kandinsky. Ed. Barral.
- **De lo espiritual en el arte.** V. Kandinsky. Ed. Barral.

- **Realidad natural–Realidad abstracta.** P. Mondrian. Ed. Barral.
- **Duchamp du signe.** Duchamp. G. Gili Ed.
- **Escritos de un salvaje.** P. Gauguin. Ed. Barral.
- **Cartas a Theo.** V. Van Gogh. Ed. Barral.
- **Sobre arte.** H. Matisse. Ed. Barral.
- **El mito trágico** (del Angelus de Millet). S. Dalí. Ed. Tusquets.
- **Carus y anotaciones sobre pintura de paisaje.** C. Carus. Ed. Visor.
- **Sobre arte.** P. Klee. Ed. Barral.
- **Escritos sobre arte.** J. Dubuffet. Ed. Barral.
- **Escritos Duchamp du signe.** G. Gili Ed. Comunicación Visual.
- **La práctica del arte.** A. Tàpies. Ed. Ariel.

ANNEXO C

Material seminaris i altres documents

1- Aprendre con Angela Mcrobbie

Angela McRobbie es catedrática de Comunicación del Goldsmiths College de la Universidad de Londres y una de las escritoras más importantes sobre la cultura popular, los medios y el feminismo con la que contamos. La única referencia en castellano que conozco sobre su trabajo se encuentra en los libros *La Música en la era digital* de Joan-Elies Adell, 1998, y *La Perspectiva de género y la música popular: dos nuevos retos para la musicología* de Laura Viñuela Suárez, un libro breve pero de gran utilidad publicado por la editorial KRK de la Universidad de Oviedo en el año 2004.

La necesidad de traducir al castellano el conjunto del trabajo de Angela McRobbie es necesaria por diversas razones: en primer lugar porque un buen número de sus investigaciones están centradas en la cultura popular cuya articulación teórica en el Estado español es escasa y la lectura de sus libros contribuiría a generar contextos de recepción y de producción propia más rigurosos en la música popular, la moda, las revistas femeninas, los modelos pedagógicos, los estudios culturales y el autoempleo en la producción cultural del capitalismo postfordista; en segundo, porque su trabajo se extiende por una dilatada trayectoria de más de treinta años que lleva formando parte del grupo de sociólogos que ha trabajado estrechamente junto a Stuart Hall; en tercer lugar, por la propia genealogía de su obra que, partiendo de presupuestos del feminismo-marxista, interpela y dialoga con fluidez con los discursos queer y postcoloniales contemporáneos de pensadoras como Judith Butler y Gayatri Spivak; otra de las razones por las que deberíamos poder leerla castellano reside en el esfuerzo de debate crítico público que realiza, desde una postura de diálogo respetuoso, con respecto al trabajo de autores de gran relevancia dentro del pensamiento crítico anticapitalista y postcolonial como F. Jameson, Homi Bahba, P. Gilroy y P. Bourdieu entre otros; y por último, por el empeño en escribir de manera asequible y compleja para un gran sector de lectores, lo que considera como una tarea necesaria de cualquier práctica discursiva de carácter emancipatorio.

El texto de McRobbie sobre la música popular y el feminismo, "Rock and Sexuality", escrito junto a Simon Frith en 1978, es un ensayo pionero sobre el carácter patriarcal del rock y su publicación supuso, junto a los de Susan McClary, un punto de partida para numerosos estudios posteriores. En 1980, esta autora publica "Settling Accounts with Subcultures: A Feminist Critique", en el que cuestiona la ausencia de las subculturas de chicas en el importante análisis de Dick Hebdige *Subculture. The Social Meaning of Style* de 1979, (traducido al castellano por Paidós veinticinco años después de su publicación). En su revisión del libro de Hebdige, McRobbie señala que la construcción de significados culturales para las jóvenes se realiza, en buena medida, a partir del espacio doméstico, en una época en el que las chicas tenían menos movilidad y acceso a los espacios públicos que los chicos, y que por ello, cualquier investigación sobre las subculturas juveniles debería tener en cuenta tanto la esfera de lo privado como la de lo público, cuestión a la que el libro *Subculture* no hace referencia alguna. Los dos textos de Mc Robbie citados, se encuentran publicados en *On Record: Rock, Pop and the Written Word*, la recopilación de estudios sobre la música popular editado por Simon Frith y

Andrew Goodwin en 1990. Tambien es preciso destacar el interés de su artículo "Shut up and dance: youth culture and changing modes of femininity" de 1993, sobre las nuevos modelos culturales de las chicas de principios de los años noventa, y en el que analiza como, por un lado, las jóvenes han asumido un buen número de las políticas feministas, a pesar de su falta de identificación con el feminismo al que equiparan con generaciones de mujeres más mayores.

Asimismo, Mc Robbie ha editado junto a Paul Gilroy y Lawrence Grossberg: *Without Guarantees, In Honour of Stuart Hall*, 2000, dentro de esta recopilación de textos habría que destacar como muy pertinente para nuestro contexto más cercano, el artículo "Resisting Left Melancholia" de Wendy Brown, profesora de Ciencias Políticas y Estudios de las Mujeres de la Universidad de Berkeley.

No podemos dejar de citar en el conjunto de su obra la importancia de otros libros escritos en la década de los años noventa: *Postmodernism and Popular Culture* de 1994, *British Fashion Design* de 1998 e *In the Culture Society: Art, Fashion and Popular Music* de 1999, en el que McRobbie analiza el desarrollo de las prácticas culturales y artísticas de una sociedad de consumidores contemporáneos, así como la estetización de la vida cotidiana en la Gran Bretaña actual, los tres publicados por Routledge. Y por último, mencionar sus trabajos más recientes, *The Uses of Cultural Studies*, 2005, un libro de texto que es mucho más que eso, al que sólo se puede clasificar de necesario y de modelo a imitar y *Feminism and the TV Blonde. Essays on the Displacement of Sexual Politics*, 2005, ambos editados por SAGE Publications.

María José Belbel Bullejos.

Texto publicado en **Feminismo y Arte de Género**, revista **exit.book** nº 9, verano de 2008.

2- Economía política y estudios culturales

L'any 1993 un grup internacional d'estudiosos de la teoria dels mitjans de comunicació i dels estudis de la comunicació, provinents majoritàriament del món anglosaxó, va reunir en un debat les tradicions oposades i les diferents perspectives de la investigació intel·lectual que sorgeixen pels canvis de caràcter polític i social de les comunicacions.

Les intencions i els objectius professionals, filosòfics i pedagògics dels assajos que recull aquest llibre, fruits d'aquell debat, són oferir una anàlisi crítica, provocativa i productiva de la contribució dels estudis culturals a la comprensió dels mitjans de comunicació, la comunicació i les cultures populars en les societats contemporànies. Cal una revaluació, reinvençió i revisionisme de l'anàlisi d'aquests estudis.

La dècada dels 80 ha estat l'era de l'expansionisme, proliferació i internacionalització dels estudis culturals els quals han tendit a una "cultura global", de gran plasticitat i cobrint infinitat d'interessos. Actualment aquests estudis es troben en un moment de transició. La seva evolució i història arreu del món és molt diferent i cal prestar més atenció a les seves particularitats. També són necessàries noves formes d'anàlisi per activar la investigació i teoria en una era de noves tecnologies de la comunicació i d'intercanvi d'informació global-local i d'entreteniment. El llibre és un punt de referència per a acadèmics i investigadors sobre la situació i l'avaluació de les anàlisis dels mitjans de comunicació i culturals.

Comentari

Els tretze assajos que conté el llibre s'agrupen en dues parts. La primera, titulada "Qüestions i crítica", conté els set primers assajos. La segona, sota l'epígraf "Respostes i alternatives", els sis restants.

1. **"Reflexions sobre el projecte dels estudis culturals (nordamericans)", per James W. Carey.** Explica la història dels estudis culturals als Estats Units durant les darreres dècades del s. XX per situar-los en el context actual. Carey afirma que cal actuar per formar una cultura democràtica més enllà del mercat i de l'estat; cal reconsiderar els estudis culturals i

- l'economia política com a mitjans per captar i comprendre als mitjans de comunicació de masses.
2. **“El populisme antipolític dels estudis culturals”, per Todd Gitlin.** Els estudis culturals han donat un gir cap al populisme. Els seus assoliments i límits —explica Gitlin— estan arrelats a un aspecte de la cultura popular precisament a causa d'un dels seus excepcionals atributs: la popularitat. I aquesta poderosa tendència dels estudis culturals busca un tipus concret d'interpretació: un potencial polític.
 3. **“Cal l'ajut d'una política normativa: amb bona disposició i capac, culturalistes dels mitjans de comunicació sol·liciteu informació, si us plau”, per Denis McQuail.** El seu propòsit és defensar la necessitat de reviuire una versió “aplicada” dels estudis culturals crítics que ell contrasta amb la versió “dominant”, la qual també vol tenir un paper crític però no es compromet amb el temes culturals de l'agenda política. La política normativa i l'anàlisi cultural —diu McQuail— es necessiten mútuament; el tipus d'anàlisi cultural que cal dur a terme per rescatar (o inspeccionar i criticar) la política normativa, haurà de ser capac de tractar qüestions d'igualtat i desigualtat social, d'ètica i estètica, d'identitat cultural i autonomia, així com de significats i plaers populars. Els estudis culturals s'han d'unir a aquesta tasca.
 4. **“Economia política i la pràctica dels estudis culturals”, per Nicholas Garnham.** Explora les implicacions del que destacats erudits dels estudis culturals identifiquen com els orígens dels estudis culturals britànics en una crítica de l'economicisme i reduccionisme, considerats intrínsecs al marxisme i al model de la superestructura de base. L'antagonisme consegüent entre l'economia política i els estudis culturals —diu l'autor— està basat en una profunda falta de comprensió i el projecte dels estudis culturals només pot continuar-se amb èxit si es reconstrueix el pont que els uneix amb l'economia política.
 5. **“Dominació i ideologia en la cultura i en els estudis culturals”, per Sari Thomas.** El debat recent de la teoria crítica s'ha centrat en el conflicte entre l'economia política i els estudis culturals. Thomas restitueix el concepte central de la ideologia dominant i intenta suggerir com aquest mateix concepte ha creat en molta teoria crítica, en particular en els estudis culturals, problemes descriptius i normatius alhora.
 6. **“Comentaris de base: les condicions de la pràctica cultural”, per Graham Murdock.** Analitza l'obra de Raymond Williams, una figura cabdal a la Gran Bretanya en l'origen dels estudis culturals, i la pren com a punt de partida útil per a una revaluació. La invitació de Williams a la transgressió intel·lectual i la seva insistència en que la cultura sempre ha estat implicada en la representació del poder, va ser molt atractiva per als joves estudiosos. Murdock critica alguns buits del treball de Williams i opina que la tasca central d'uns estudis culturals crítics ha de ser continuar, desenvolupar i ampliar el projecte de Williams.
 7. **“Vèncer la línia divisòria: estudis culturals i economia política”, per Douglas Kellner.** Explora les possibilitats del que l'autor qualifica com un enfocament “multiperspectiu” que superi les dicotomies entre uns estudis culturals obsessionats pel populisme i la diferència, i una política econòmica monoteista obsessionada per la classe i l'economia.
 8. **“Ortodòxies teòriques: el textualisme, el constructivisme i la “nova etnografia” en els estudis culturals”, per David Morley.** Ofereix un exàmen crític de les ortodòxies dels estudis culturals i exposa arguments a favor d'un retorn a la sociologia. Morley afirma que els estudis culturals nordamericans han estat problemàtics per la seva inclinació cap al postmodernisme i la teoria literària desconstruccionista. Els seus arguments, molt convincents, van a favor d'uns estudis culturals basats en la combinació del materialisme sociològic, del realisme epistemològic i del pragmatisme metodològic.
 9. **“Un repàs al populisme cultural”, per Jim McGuigan.** Respecte a les polítiques culturals, l'autor es qüestiona a on són les observacions i intervencions dels estudis culturals i aboga per una perspectiva normativa que es comprometi amb els macroprocessos. Els estudis culturals —diu McGuigan— han de ser imaginatius, proposar alternatives, formes diferents d'ordenar els móns culturals i socials, i cal que es qüestioni el seu valor, la seva qualitat i la seva veritat.
 10. **“Imaginar a l'audiència: pèrdues i guanys en els estudis culturals”, per Joli Jensen i John J. Pauly.** Interpreten el significat del gir dels estudis culturals cap a l'audiència,

comparant dos enfocaments comuns a la investigació de l'audiència: el primer, el gir textual, tracta a l'audiència com un text, com una posició subjecte articulada per uns discursos en disputa de la societat; el segon, el gir etnogràfic, rebutja les eines tradicionals de la investigació de l'audiència (els sondejos en massa i les simulacions de laboratori) a favor de les entrevistes conversacionals, els debats en petits grups i l'observació.

11. **“Les Es i les anti-Es: noves qüestions pel feminisme i els estudis culturals”, per Angela McRobbie.** Demana amb insistència uns estudis culturals feministes més aplicats, provistos de dades i fets empírics, com a requisit previ per al compromís en certs tipus de debat polític. McRobbie aboga per un retorn dels estudis culturals feministes a les tres “Es”: empirisme, experimentació i etnografia, no tant *contra* com *amb* la perspectiva de les “anti-Es”: antiessencialisme, postestructuralisme i psicoanàlisi.
12. **“Els estudis culturals, la comunicació i el canvi: de l'Europa de l'Est als Urals”, per John D.H. Downing.** Qüestiona la curiosa absència dels estudis culturals en qualsevol avaluació crítica dels canvis que han fet època en l'Europa de l'Est al llarg de la última dècada, a pesar de la importància dels processos culturals i les institucions en els canvis sísmics que han experimentat aquestes societats.
13. **“Dels codis a les emissions: estudis culturals, discurs i psicologia”, per Michel Billig.** Les pàgines dels estudis culturals, diu Billig, han tendit a la manca d'homes i dones que fossin reconeguts, com si la cultura no fos una cosa viscuda. Els estudis culturals, segons l'autor, no han desenvolupat una metodologia psicològica que pogués ser apropiada per estudiar com es constitueix la consciència i com es reproduïx en la vida quotidiana. Actualment, sembla, però, que hi ha hagut un gir cap a l'etnografia.

Maria Rovira

3- El capital cultural en la Gentrificación

Entrevista a Neil Smith

Dentro de las numerosas publicaciones y escritos que profundizan sobre el proceso de gentrificación, Neil Smith, profesor de Antropología y Geografía y director del Center for Place, Culture and Politics en CUNY (City University of New York), es una de las figuras con más renombre. Entre sus publicaciones, fruto de inagotables trabajos de campo en Estados Unidos y Europa, destacan: New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City (1996) Capital Financiero, Propiedad Inmobiliaria y Cultura (MACBA 2005) y The Politics of Public Space (2006). Actualmente dirige varios programas educativos en el Museo de Arte Contemporáneo de Barcelona, donde también ha dado una conferencia titulada: Gentrificación. ¿Son los museos meros agentes del capital inmobiliario? En esta entrevista, Neil Smith comenta su posición frente al papel de la cultura como uno de los agentes implicados en la gentrificación.

NB: En este proceso de venta atribuido a las ciudades, como un marketing urbano favorecedor de la gentrificación, existen nuevas funciones que se le atribuyen al espacio urbano para transformar las connotaciones de decadencia y abandono, y así lograr repoblar una zona. ¿Cuál es el lugar de la cultura en esta apropiación de la ciudad capitalista?

NS: Considero que con la globalización ha cambiado radicalmente el espacio de la cultura, tomando el término cultura en su sentido más amplio. En efecto hay un movimiento de capital, y todo termina reduciéndose al valor y al valor de cambio. Pero también hay un hecho fundamental en el consumismo de las ciudades. Habitualmente se asume que la gentrificación sucede como una respuesta de las personas a las demandas de consumo, sin embargo tengo que decir un rotundo no a tal idea. La gentrificación ocurre debido a que el capitalismo busca nuevas formas de obtener ganancias, y para sacar provecho tiene que crear nuevos entornos, es entonces cuando la cultura se convierte una parte fundamental en dicho proceso. Esto puede obtenerse desde un amplio registro: la creación de un gran museo como el MACBA, la creación

de barrios de artistas, o bien de pequeñas galerías en un barrio. Pero también puede significar esfuerzos coordinados para crear magnetismos culturales a través de estrategias de arriba hacia abajo, estoy pensando en algo tan grande como fue el Forum en Barcelona. Asimismo podría suponer, y aquí es donde toma partido el lado turístico de la cuestión, esfuerzos mayores de crear lugares de patrimonio cultural por las Naciones Unidas. Lo que ello hace es atraer al turismo, que es lo mismo que atraer capital, y seguidamente, las inversiones financieras que finalmente nos llevarían a la gentrificación. Todo gira en torno al mercado global. Y nuevamente a una escala mundial, la cuestión del consumo cultural se convierte en un factor de gran importancia para la gentrificación.

NB: Parece ser que la mayoría de las estrategias destinadas a elevar el contenido cultural de las ciudades están enfocadas a objetivos turísticos y comerciales, ignorando de esta forma los aspectos locales de cada zona. ¿Son los museos parte de este plan, utilizados como un simple instrumento de la explotación comercial?

NS: Sí, creo que son instrumentos del desarrollo comercial. Pero al mismo tiempo, muchos museos son intensamente locales, por lo que el aspecto territorial no desaparece por completo. El MACBA, por ejemplo, realiza programas que responden a lo que sucede en el barrio del Raval. Incluso la exposición que tiene lugar en estas fechas, Archivo Universal, trata sobre la historia constructiva de su entorno. El MACBA corrobora que los grandes museos aún pertenecen a lo local, aunque también son potencialmente globales. Esta tensión y negociación entre lo global y lo local es fundamental. Hay que tener en cuenta, por ejemplo, lo sucedido en el Guggenheim de Bilbao, que ha tenido abundantes efectos locales en el mercado del suelo, y también ha afectado globalmente.

NB: El consumismo cultural ha llevado a varias ciudades a reproducir modelos que han sido exitosos en otras. En esta artistización de las políticas urbanas ha habido un ingrediente principal: un gran templo de arte creado por el star-system de los arquitectos (como en Bilbao, Barcelona o Madrid) que impone su espléndida arquitectura al paisaje urbano preexistente. ¿Cómo logra el antiguo espacio urbano relacionarse con el nuevo templo cultural?

NS: En efecto existe una tensión, una especie de conflicto o disyuntiva, entre dos asuntos que forman parte del proyecto cultural que opera en la gentrificación. Las personas que dirigen y organizan los museos, su ubicación o su construcción, han de tener en cuenta los entornos históricos del museo. Y dichos entornos, como sucede con el Raval, son muy pintorescos. Por lo tanto, por un lado el dilema es que quieren derribar lo preexistente y crear espacios para una construcción más moderna, pero por otro lado, pierden exactamente aquello que hacia atractivo al barrio. Y debido a esto existe una tensión, ya que han de estar inevitablemente relacionados con el entorno. Incluso en el MACBA, la existencia de jóvenes que patinan en su puerta principal, es una señal clara de que la creación de un museo no purifica o sana por completo un barrio. Aunque, como siempre, esté la policía dispuesta a quitarles los skates a la gente o haga redadas antidrogas. La policía probablemente considera que están, de alguna manera, protegiendo una gran institución cultural. Creo que los museos están bastante abiertos y conectados con los barrios. Pero claro, otro de los clásicos dilemas del turismo está presente. Por un lado se quiere mostrar un barrio diferente, manteniendo sus especificidades, pero luego tienes que atender a un prototipo de turista americano de clase media que requiere todas las comodidades a las que están habituados. Los lujosos hoteles y restaurantes serán puestos a disposición de los turistas, cambiando de esta forma el entorno y operando dentro de una real contradicción.

NB: En "Suburban Manhattan" (2007) Deborah Gowen y usted han comentado que el arte ha funcionado como un vehículo para proteger a una persona gentrificada para un urbanismo higiénico. Este comentario surgió acerca de la instalación pública de "The Gates" llevada a cabo por Christo y Jeanne-Claude en el año 2005. Me interesa traer a

colación la contrapropuesta llevada a cabo por Krzysztof Wodiczko con su “Homeless Vehicle” hace ya varios años, o bien las actuaciones del arquitecto sevillano Santiago Cirugeda. ¿Podrían estas inteligentes estrategias actuar en contra del urbanismo higienizado que produce la gentrificación?

NS: Considero que sí. Soy un gran admirador de Wodiczko, del que he aprendido mucho sobre el proceso de gentrificación y sobre los sin techo. En su vehículo, creo que hay un profundo entendimiento de la vida diaria de estas personas, proveyendo un espacio para casi todas sus necesidades. De esta forma otorga un lugar expandido dentro del espacio urbano en el que poder moverse. Y es así como el arte llega al fondo de la situación existencial de los sin techo. El ejemplo de Santiago Cirugeda también me parece una excelente idea. Realiza lo mismo que Wodiczko con su vehículo, que funciona precisamente porque es simbólico y práctico a la vez. El “Homeless Vehicle” es simbólico en el sentido de que subraya y hace visible a los sin techo, otorgándoles la categoría de hecho real. El servicio de construcción de apartamentos en azoteas que realiza Cirugeda es igualmente simbólico al decir que existe un problema de viviendas, que hay personas que necesitan un lugar donde vivir, y dicho lugar les es proporcionado por medio de esta intervención.

NB: Hay varios casos que ejemplifican la relación que se puede establecer entre el arte y la gentrificación. En España, por medio de proyectos como los promovidos por La Fiambrera Obrera o Todo por la Praxis, se intenta trabajar solidariamente con los antiguos residentes de los barrios. ¿Estas intervenciones desde espacios culturales podrían contener la gentrificación?

NS: Esos ejemplos son precisamente el tipo de colaboración entre artistas, vecinos y activistas que es necesario, e incluso son más avanzados que los proyectos realizados en Estados Unidos. Definitivamente, hay que lograr establecer fuertes lazos con los antiguos vecinos para poder ir en la dirección correcta. El problema radica en que se trata de acciones muy locales, que no suelen tener futuro a escalas más amplias. Para abarcar un contexto más global, se debería crear un movimiento antigentrificación de gran calibre, un movimiento que pudiera alimentarse de todas estas iniciativas interesantes que dan en el blanco del problema. La okupación como vehículo político que efectúa La Fiambrera Obrera es muy importante, porque lo que realiza es un desafío fundamental del derecho a la propiedad privada. Es toda una contradicción que algunas personas estén necesitadas de una vivienda mientras otras dejan la suya desocupada porque no la necesitan.

Natalia Braidot

4- El arte como espacio público: redefinición y reconstrucción del sujeto y el objeto artístico. Un acercamiento a la integración multicultural.

La democracia no es un mero asunto de mayorías, sino ante todo de articulación de diversidades; una cuestión no tanto de cantidad sino de complejidad y pluralidad.

Jesús Martín Barbero.

Los estudios filosóficos sobre la pluralidad y la multiculturalidad en las sociedades contemporáneas se han abordado fundamentalmente desde una perspectiva de globalización que incluye dentro de sus líneas fundamentales la política, la ética, la moral, la economía, pero no los fenómenos estéticos. Habermas advertía, desde finales de los años 70's, que lo que constituía a lo político en eje de la crisis del capitalismo era la imposibilidad de que la instancia económica asegurara por sí sola la integración social para su supervivencia. Los trabajos de Bordieu, Foucault, Laclau, Rawls, Arendt, Taylor, Chantal Mouffe, Martín Barbero, entre otros, han tratado de abordar por diferentes vías esta problemática de la sociedad

contemporánea, pero ninguno de estos pensadores ha ofrecido una visión de integración desde el panorama del arte.

En este sentido nuestra propuesta se encamina precisamente a aventurar una vía alternativa para los problemas de la filosofía cultural desde el arte, como fenómeno que se imbrica y se da precisamente en el seno del espacio público, es decir, en un seno de confluencia plural a la par que los fenómenos políticos, económicos, religiosos y comunicativos.

El arte es comunicación, enunciado social, en tanto deviene y trasciende precisamente en esa esfera pública que es la comunidad. Un acercamiento al presupuesto dialógico del arte puede propiciar -y de hecho, ha propiciado- una apertura hacia el Otro, que evidentemente no es definitivo, pero es donde con más claridad y, si cabe la palabra, sinceridad, se ha hecho efectivo el reconocimiento de lo ajeno, del otro como alteridad.

La pluralidad es el fundamento teórico de la aceptación multicultural en un sentido de reconocimiento efectivo que presupone la vindicación a nivel institucional de las diferencias de las diversas identidades culturales, su reconocimiento e incorporación a una zona de convergencia cultural o lo que llamaremos de ahora en adelante multiculturalismo.

Teniendo en cuenta que el espacio público funciona como contenedor de múltiples saberes, su intercambio, su interrelación y su condicionamiento mutuo responde a una serie de reajustes, relaciones históricas de interdependencia, subordinación y dominación de una ideología por otra que no indica en modo alguno aceptación, sino más bien el surgimiento y consolidación del conflicto como *modus operandis* del propio espacio.

En las indudables condiciones de la sociedad de masas se ha generado, en este sentido, un espacio posibilitador donde la cultura de lo *kitsch* o “la intelectualización de lo *kitsch*”, según palabras de Harold Rosenberg (citado en Arendt, 1996, pp. 209) ha ido permeando cada rincón de la cultura de las llamadas “buenas sociedades”. Tener en cuenta este fenómeno dado en el ámbito de lo público, incluso dado en el ámbito de lo masivo no resulta despreciable. Además, conviene constatar que la cultura de lo *kitsch* no sólo integra saberes culturales privativos de una sociedad carente de capacidad valorativa e incluso de capacidad distintiva de los fenómenos sociales y culturales, sino que incluye también dentro de ella, la apertura a la observación de lo ajeno y a la banalización de la identidad de lo ajeno en sí mismo a través de sus mecanismos de masificación e información mediatizada.

El llamado período de la tardomodernidad ha traído consigo toda una gama de integraciones y desintegraciones paradójicamente sostenibles en las que el individuo ha tenido que tomar partido. Por una parte, la integración económica, el monopolio cultural occidental, la democracia política y la homogeneización de los procesos sociales ha llevado al hombre a desindividualizarse y a conformar zonas de comunión donde de un lado, el individuo vive la problemática del otro como propia, y de otro, asume o reafirma su egocentrismo en la misma medida que estandariza su sentido de pertenencia. Sin embargo, la fragmentación cultural, el brote de las identidades -no ya a nivel de culturas, sino a nivel de minorías dentro de la misma cultura-, la revitalización del legado grupal, de las tradiciones y del folclor micronarrativo ha instaurado en la diatriba contemporánea una de las grandes crisis de los tiempos actuales.

El binomio estandarización-individualización es extensivo a un par mucho más opaco en términos filosóficos: la relación entre el espacio público y el espacio privado, que ya plantea un conflicto intercultural para el que aún no hay solución efectiva. Pero si la línea analítica franquea la entrada a la problemática del espacio privado dentro del espacio público y viceversa -es decir, a la problemática del individuo o de los grupos de minorías culturales dentro de un mismo espacio que de por sí es ya estándar, es ya homogéneo, y a la influencia -como diría Sennet- decreciente del panorama social en el individuo, en favor de un narcisismo moderno que se desentiende de lo que le es ajeno en aras de una cada vez mayor individualización-, la

relación entre espacio público y espacio privado se torna crucial para el análisis, la comprensión y la integración de la sociedad multicultural.

La cultura de masas nació precisamente de la factibilidad, por parte de la cultura dominante, de incorporar a las masas a la sociedad. Sin embargo, estas masas fueron vistas de forma homogénea. Faltaría aún tiempo para que la matriz cultural entienda que se trata, más bien, de todo lo contrario: el avance de la tecnología, la diversificación de los medios masivos de comunicación, la democratización política y cultural, la presión de los grupos minoritarios, entre otras, han sido las causas de la insipiente asimilación de la diversidad de formas culturales, de la diversidad de percepciones sociales e incluso individuales, y de la diversidad, sobre todo, de la diversidad, lo cual incluye la todavía falta de comprensión por parte de aquellos que siendo minorías y reclamando un espacio para sí dentro del espacio público de la cultura, la sociedad y la política desatienden los reclamos de otras minorías.

En este sentido, el problema de la invasión del espacio público dentro del espacio privado y viceversa resulta de la mezcla cultural no precisamente convergente que el presupuesto del multiculturalismo trae consigo, aunque no es menos cierto e innegable que no se trata tampoco de divergencias, sino simplemente de diferencias. El reto está, en nuestra opinión, en convertir ese espacio público en un espacio dialógico, es un espacio donde lo multicultural, como expresión genuina y efectiva de la relación mismidad-alteridad se constituya. Es obvio que el artista como creador auténtico de objetos culturales que testimonian la existencia pasada, presente y futura de una civilización, es probablemente el sujeto capaz de transitar por esa zona de convergencia que hemos denominado espacio público sin dañar el valor de la multiculturalidad como valor de integración efectiva.

El espacio público en el que cohabitan las diferentes manifestaciones de la vida social, la opinión pública, la política, la economía, los medios masivos de comunicación, la ideología y la cultura, se torna visto así en un espacio desde el que se construye la "muerte" del artista, y junto con ella la "muerte" del último vestigio de individualidad en la sociedad de masas. El artista deviene pues en productor de objetos culturales y el espacio estético, público por demás, en el que sus obras se realizan, se convierte entonces en el espacio por excelencia para la redefinición de la integración multicultural. Es esta muerte simbólica y un tanto social, la que ha desatado en la contemporaneidad a nuestro entender una propuesta ideológica del arte sumamente individualizada, de matices ontológicos en muchas ocasiones que articula, desde un discurso singularizado, su capacidad de imposición regenerativa al mismo tiempo que se inserta dentro de la tradición experiencial del propio artista y su realidad.

Por ser el arte, en esencia, expresión vivencial, parcialmente individualizada o, al menos, en menor medida mediatizada por patrones de convención social, el arte no demuestra una imposición de identidades, sino que se abre a la multiplicidad de las mismas. Cuando hablamos de arte en cierta medida nos referimos a la huella y la trascendencia humanas, no ideológicas. Y aunque no es totalmente cierto este planteamiento, el arte en un nivel perceptual admite por ello una lectura más ingenua. Es esta característica aparentemente inocua la que nos permite entender el espacio del arte como posibilitador de la integración multicultural.

Si el espacio público es el lugar llamado a mediar entre el individuo y la masa social, y entre los individuos humanos y la raza humana en general (considerando por supuesto las relaciones de poder dadas entre ellas), resulta evidente que se necesita un espacio desde cuya concepción la pluralidad esté dada como condición de existencia. Lo primero que hay que tener en cuenta es que este espacio público debe ser dialógico, es decir, debe de contener en sí mismo la posibilidad del diálogo, las bases de la pluralidad. Sin ello resulta imposible crear una zona de convergencia multicultural. El arte, por su capacidad dialógica (Margolis, 1999) lo ofrece.

Cuando la obra de arte entra en contacto con la comunidad, instaura un sentido de dialogicidad, a través del cual la comunidad reconoce la existencia de lo estético y traspone su identidad en favor de la identidad de la obra e incluso en la apropiación de la misma. Es decir, en el espacio del arte se da un mecanismo de apropiación que es en sí mismo un mecanismo dialógico en tanto la apropiación sólo puede establecerse mediante la disposición efectiva al diálogo

(entiéndase diálogo, como la posibilidad de intercambio, aunque la posibilidad no sea en sí misma conciliatoria; sólo nos interesa la factibilidad del arte para establecer negociaciones, intercambios). Consideramos que esta disposición efectiva al diálogo existe desde el mismo momento en el que se acude voluntariamente a la recepción del arte, de manera que “asistir al arte” presupone el desencadenamiento de un proceso de admisión volitiva que redunde en la disposición de la obra como tal y de las redes de sentido y contexto que ésta genera en el espacio mismo del arte.

De ahí que el problema de la identidad necesariamente pase por ser un problema del espacio público o más bien como hemos señalado anteriormente por ser un problema que refiere lo privado desde las coordenadas de lo público, es decir, la identidad debe definirse a partir de la relación sujeto-contrasujeto (este último es el núcleo de negatividad a través del cual se ayuda a construir el sujeto) pues por una parte, el sujeto como identidad individual no puede ser concebido ni explicado si no es concebido a su vez mediante una contraparte que ofrezca en su esencia la paradoja esencial de poseer un eje de diferenciación por medio del cual el sujeto contrapone su identidad a otra, y en la misma contraposición genera similitudes también esenciales que le permiten precisamente formar parte del eje comparativo.

Una identidad debe entenderse como tal justamente en la conjunción de un entramado de semejanzas y diferencias a partir de las cuales sólo es posible definir lo que se es a partir de un núcleo de negatividad. El espacio público, en tanto dispersa la posibilidad de diferenciación, reúne al mismo tiempo la posibilidad del ser de la identidad. Cuando se acude a un espacio público, la identidad que acude convive necesariamente con otras que también acuden y que necesariamente también deben interrelacionarse para poder combinar sus diferentes formas de vida en virtud no ya de la armonía, sino de un presupuesto más esencial: la convivencia. Al mismo tiempo, el espacio precisa de seguir siendo plural por lo que la homogeneización y estandarización de las normativas del espacio y del espacio público en sí mismo deben reducirse. Un espacio público sólo puede seguir siéndolo en la medida en que active la diversidad, o sea, en la medida en que sea convergente.

El arte, en ese sentido –a través de la diferenciación del artista, no sólo de la comunidad de espectadores-receptores, sino también de los demás artistas-, propicia esta doble función de mantener la identidad en favor del eje diferenciador y corroborar la mismidad a partir de su posición en el campo de arte como tal y en el campo de la cultura como exponente productor de objetos culturales que legitiman la existencia de todo un grupo. Identidad, por tanto, implica también ser lenguaje, construirse de una determinada manera y ampararse en la objetividad de esa construcción. Resulta de ello entonces que el arte, por su permisibilidad ilusoriamente subjetiva, por su trascendencia individual y por su también aparente desmovilización social e ideológica, puede ayudar a entender y a evaluar el fenómeno del multiculturalismo en una esfera pública que, como ya hemos advertido, aunque dominada por un discurso predominante, soslaya las pautas de su dominación en favor de una percepción más intersubjetiva.

Como puede notarse, la dialogicidad del arte no remeda una posición específica de subordinación-dominación, como por ejemplo la que construyen otras instituciones en la esfera de convivencia del espacio público: la política, las normativas jurídicas y religiosas, la economía, las regulaciones sociales, etc. Su carácter de verdad, velado por la ilusión de su identidad (Margolis, 1999), incluso por la contingencia de la creación de su identidad permite que la realidad del arte, como afirma Beckman (2000) sólo pueda definirse a partir de las relaciones dialógicas entre lo dado (la realidad, en este caso, el entorno discursivo del espacio público y el espacio público como tal) y las operaciones del sentido que de ella se desprenden (el arte).

Es obvio que no hablamos aquí de libertades en la construcción de la identidad estética, sino sólo de las factibilidades de su contingencia. El arte, en tanto operación cognitiva y reflexiva del hombre, es lenguaje y, en tanto ello no puede ser una mera ilusión de lo irreal, sino una configuración más o menos imaginada de lo que se piensa y, en ese sentido, de lo que el hombre –ya sea artista o espectador- se puede explicar. La autonomía del arte por lo tanto, no depende

de una matriz de representación (matriz a partir de la cual el arte se define ilusoria y contingentemente), sino de su incapacidad para ser, o en un sentido aparentemente contradictorio, como expresa Danto (1999), de su capacidad para ser Uno, aún siendo contenido en lo Otro, en lo diverso. Es en la comprensión de este postulado que el arte moderno ha desmaterializado el tiempo, haciéndolo pender de un solo instante: el aquí y el ahora heideggeriano, el ser-aquí individual e individualizado que aún no es capaz de observar críticamente su relación recíproca con lo Otro y el Otro, pero la que indefectiblemente intuye.

Llegado a este punto es necesario señalar que estamos entendiendo por arte toda aquella manifestación cultural que pervive más allá del tiempo de un hombre finito, y aún así, estamos asistiendo a una desublimación del arte como bellas artes y a una fusión entre las bellas artes y las artes populares. No nos interesa en absoluto entregarnos al aristocratismo cultural que hace del arte el único camino a la verdad social, sino por el contrario la cultura -y el arte, por ser parte de ella- se manifiesta como una pluralidad de modos de ver, de hacer, de pensar y de usar la realidad. Esto no significa en ningún caso que pueda hablarse de la muerte efectiva del arte, aunque sí de una muerte socialmente simbólica del artista, entendida -como abordaremos más adelante- como un cambio en el papel de los sujetos que intervienen en él, tanto a nivel de producción como en el nivel de recepción.

La operación de acercamiento hacia el arte, como bien dice Barbero (1998) –quien retoma esta idea de Walter Benjamín- sólo hace entrar en declive el viejo modo de recepción, el cual correspondía al valor cultural de la obra, para dar paso a otro: el que hace primar su valor exhibitivo. Este valor exhibitivo es el que anuncia un nuevo espacio del arte, es en otras palabras el espacio público del arte donde se configura como afirmaba Benjamín un espacio de percepción del arte desde la cotidianidad, la mezcla y la conflictividad de lo cultural. Resulta evidente por ello que hablar de arte como espacio público no es mera afirmación distintiva entre lo culto y lo popular, sino precisamente es condenar a ambos a un espacio de convivencia que necesariamente pasa por la medicación social, ideológica y cultural a la que están sujetos.

Los objetos de arte, cuyas significaciones *per se* hallan su expresión dentro del seno cultural de una matriz social que los acoge y los hace posible, no pueden estar ajenos al proceso ideológico que la sociedad necesariamente vive, en tanto sus hacedores son parte de él. De ahí que el espacio público del arte sea una de esas significaciones que es retenida por la cultura, pues lo público, como ya hemos definido, comporta una cierta elementariedad de mezclas y marcas culturales, pero innegablemente comporta también un eje rector mínimo por lo que lo público se hace tal y donde el arte domina como actividad individual que es “invadida” por la mirada ajena; la producción de obras maestras para el mundo y no para el hombre finito y mortal, es el pretexto que justifica la pluralidad.

La pretendida inmaterialidad que Foucault argumenta el discurso intenta a todas luces ocultar viene a realizar su más alta encomienda precisamente a través del arte y en particular a través de las artes visuales. “Vaciar” de materia, de sustancia como contenido al mensaje es precisamente algo que al arte no le cuesta mucho trabajo realizar; debido a su apariencia subjetivista, individualizada de la autoría, el arte franquea la entrada a una identidad estética que se indefine desde el mismo momento en que se concibe como acto de expresión individual, responsable sólo a partir de una experiencia íntima e intrínsecamente privada. No es menos cierto que este componente privado juega un papel importante dentro de la concepción del mensaje estético, aunque resulta errado deducir de ello que éste ofrece una mirada propia desprovista de discurso cultural.

El arte, en tanto lenguaje, al igual que la lengua es una expresión enunciativa, es un acto de comunicación y en tanto tal precisa de compartir cierta zona de inteligibilidad o competencia interpretativa. Al compartir su mensaje estético el artista contribuye al entendimiento de la diversidad cultural en tanto su mensaje no es privativo de él como sujeto del arte, sino también

de una comunidad en la que se inserta y de la que ha adquirido –y retenido- valores simbólicos representativos de su entorno e identidad cultural.

Por ello, paradójicamente, la obra de arte ha conquistado su trascendencia (autonomía) en la condición extraestética de su devenir, es decir, en el espacio público donde funciona como elemento posibilitador de una alternativa a los problemas de la sociedad. El arte funciona hoy en día, como un elemento conceptual que no sólo se inserta en la praxis social, sino que la usa, la resemantiza y la conforma dentro de la urdimbre histórica de sus relaciones culturales. Pensar el arte desde esta perspectiva es abrir la puerta al diálogo intercultural y reconsiderar, de paso, su función dentro de esta problemática. De esta manera, arte y cultura son pensados como espacios estratégicos de contradicción donde la nueva valoración de la identidad, la cotidianidad, la intimidad y la privatización del saber no se comportan únicamente como meras operaciones de un sistema cultural, sino, y sobre todo, como nuevos espacios de conflictos y expresiones de la nueva subjetividad en gestación (Barbero, 1998, pp.70).

Lo que conecta al arte con la política es precisamente que ambas son fenómenos del mundo público; y es en esa esfera de lo público donde los objetos del arte comparten con los “productos políticos” un espacio y una circunstancia en la que son, pueden estar y alcanzar su propio ser (Arendt, 1994). No se trata por supuesto de comparar a los políticos con los artistas, sino de equiparar actividades que se dan por su propia naturaleza en un espacio común: el de la exhibición. Por ello, si entendemos la construcción del espacio político, a partir de la construcción de la identidad de los políticos y su discurso como objeto, estaremos mucho más cerca de la construcción del espacio del arte como un espacio político, si bien no pretendemos politizar al arte convirtiéndolo en un espacio de lucha por el poder.

Aunque el Estado en tanto simbolización de poder representa una facultad que se ejerce como acción y en esa línea ejerce también su legitimidad basada hasta ahora sólo en la autoridad convenida entre las partes, el arte –por ejercer precisamente un poder de decir, más que de acción, afirma su legitimidad a través de un fluir que como afirma Foucault (1980) se ejerce desde la cultura. En este sentido, la identidad del artista responde de muchas maneras a este poder de legitimidad, de inteligibilidad que hace posible el sentido de las prácticas que se ejercen desde el centro. He aquí donde se imbrican cultura y política, y más específicamente, arte y conflictividad cultural, entendiendo la conflictividad cultural como el núcleo de la conflictividad política en nuestros tiempos.

Es importante señalar que la producción cultural, que comenzó siendo destinada al pueblo, no transmitió pura ideología y fue abriendo a las clases populares el acceso a una cultura hegemónica, a la vez que permitía a esas clases la posibilidad de hacer comunicable su memoria y su experiencia. (Barbero, 1998). Esto dejaba al artista, en calidad de individuo y detentador de una verdad estética inviolable, muy mal parado ante su credibilidad y prestigio social, credibilidad y prestigio que venían aunadas a un criterio cultural basado en última instancia en el criterio de una cultura predominante. El acercamiento a la vida como factor de credibilidad social fundamentó el surgimiento del movimiento realista en países industrializados como Francia, Inglaterra, Alemania, donde el artista ubicó su quehacer del lado de la nueva tendencia, si bien aún no contempló del todo (al menos, no en todos los casos) su posición dentro de la nueva línea de legitimidad cultural.

Sin embargo, esta búsqueda de nuevos caminos para el arte no reveló en ningún caso un vínculo directo con el pueblo, sino una relación de identidad con la nueva cultura, con la nueva circunstancia social que llevó al arte y al artista a pluralizarse, a asumir su papel de constructor a partir de una construcción dentro de su propio papel en el proceso de consolidación de la cultura de masas. Así pasamos del realismo y los movimientos vanguardistas subsiguientes a la declaración expresa del caos estético-conceptual del postulado postmoderno, donde –como sugerimos en páginas pasadas- se asiste a un desmembramiento del sujeto artístico, en términos sociales, pero sobre todo, estético-culturales, que provocan su “muerte” como individuo para

dar paso a una nueva categoría: el artista como representante de la diversidad, como representante de los distintos núcleos de lo masivo. Esto lejos de ser una desventaja como lo ve Bourdieu por ejemplo, es un paso sumamente importante para la transformación del entorno cultural de la sociedad contemporánea. Es decir, el proceso de masificación social viene a constituir a la vez la integración de las clases populares a la “sociedad normalizada”, y la aceptación por parte de esa misma sociedad del derecho intrínseco de las masas a los bienes y servicios que hasta entonces habían sido sólo privilegio de unos pocos: los bienes culturales conformaban sin duda, uno de aquéllos que les habían sido vedados; el artista entonces ya no sólo hace posible el acceso de las masas al arte y la cultura, sino que emerge de la simiente de las propias masas, tornándose su escalada en paroxismo de la aceptación, en la legitimación del poder de su constitución.

La pluralidad del artista se halla pues no en su diversidad conceptual ni en su capacidad de sensibilización, sino en su naturaleza masiva, homogénea y distintiva al mismo tiempo que lo hace indefinido e indefinible para una sociedad donde la unificación y la homogeneización de la norma es el rasero característico; en ese sentido es el único que tal vez –como esbozamos con anterioridad- escape del hambre de masificación total que trata de imponer desde la cultura de masas, la economía, la política, la educación y otras instituciones de la sociedad de masas, en el panorama social de la contemporaneidad. Visto así, el campo del arte es el campo cultural en el que el *habitus* funciona más enmascaradamente debido a ser un terreno por excelencia de la denegación de lo social (Bourdieu, 1970, pp. 47).

Por otra parte, el fenómeno de la desterritorialización del arte, la fusión del arte con los medios masivos de comunicación, si bien permiten la integración de manifestaciones culturales en el discurso social, facilita –en tanto, deslocaliza, la inserción del arte en los predios de una problemática que a nuestro modo de ver puede resolverse con efectividad desde la propia Institución. El arte activa una memoria cultural que se articula sobre una gama de experiencias y acontecimientos previamente filtrados por la memoria misma y otros mecanismos de reconocimiento y poder. No se trata, como afirma Barbero (1998, pp. 200), de una memoria para usar, sino de la memoria que nos constituye, de la que estamos hechos, cuya función en la vida de una colectividad no es recordar el pasado, sino dar continuidad a un proceso de construcción permanente de la identidad colectiva. Es por ello que la enorme importancia del estudio de los procesos de comunicación desde la cultura cobra urgencia; procesos en los que se incluye el arte como objeto y espacio de las identidades culturales viejas y nuevas son pensables solamente desde la encrucijada de las prácticas comunicativas y los movimientos sociales. De esta manera, los procesos de reconocimiento a los que hemos apuntados son el lugar de constitución de las identidades en general.

Por ello, las relaciones entre política y cultura, precisamente por vincularse en una esfera que integra lo masivo-popular en términos políticos con el dispositivo cultural en la sociedad de masas, han convertido en su centro a la cuestión cultural que como bien afirma Brunner (1985) resulta ya un proceso productor de significaciones socioculturales y no una mera circulación de información cultural. Hablar, entonces, de cultura y de arte no es resumir en y para ellas una función retrospectiva, sino un constante abordaje a las nuevas necesidades culturales. Parafraseando a Abruzzese (citado en Casetti, 1989, pp.142) y ajustando a la imagen el espacio del arte: “la imagen contemporánea no vale simplemente por lo que exhibe, sino por su capacidad de dar respuesta a la emergencia cultural”.

Muestra de esta emergencia es la uniformidad de la temática humanista en torno a la temática estética, donde el hombre y sus conflictos con los demás hombres, aparece como constante en los discursos ideológicos: la memoria social, la problemática de la identidad y la diversidad cultural, las preocupaciones del hombre sobre lo infinito son ejemplos de esa universalización. Y es que el artista no se constituye aisladamente; pertenece a un pasado y a un presente que lo vincula necesariamente a la colectividad, o al menos, a un grupo cultural. En ese sentido, el artista es el único capaz –por su naturaleza mediática y por su pervivencia individual dentro de

la masividad social- de utilizar el arte y el espacio en el que éste se genera como espacio de integración. Esta peculiar simbiosis del sujeto del arte es lo que permite su ser plural, es decir, su pertenencia y despertenencia a lo Uno y a lo múltiple.

Es obvio que esta doble naturaleza está presente en cada uno de nosotros, aunque no privilegiemos nuestra condición plural. Es ahí donde el arte por su típica y esencial dialogicidad entra en el ruedo público y con él el artista y su obra. Ello, sin duda, es lo que hace posible la apertura. Nuestros alcances como individuos no son ni con mucho, diálogo; nuestra intervención en la cultura muestra nuestra reducida capacidad para transformarla, sobre todo teniendo en cuenta el devenir cotidiano de nuestro *habitus*, y la efectividad de nuestro quehacer en el espacio público, que como ya observamos, es un espacio de poder. Sin la pluralización del sujeto, sin la sustitución del artista como sujeto singular en sujeto plural, es decir, sin esta conversión que permite al artista mismo ser parte de la masa y ser parte de la línea hegemónica que le programa las expectativas socioculturales a la masa, la factibilidad de un cambio desde dentro de la Cultura –único cambio posible- no tendría sentido.

Mtra. Vivian Romeu Aldaya.

5- La conformación del campo de las Artes Decorativas. Relaciones entre Arte e Industria²³

Nuestra indagación recoge líneas de lectura relevadas en textos metacríticos. Ellas señalan fuentes juzgadas de *interés teórico* en el dominio de las artes *decorativas y/o aplicadas*. La puntuación de sus topos recurrentes permitiría detectar discontinuidades producidas en el interior del amplio horizonte histórico en el que se dispone el paradigma artes/artes decorativas/artes aplicadas/diseño, organizador de los objetos estéticos en la Modernidad.

El presente trabajo se aproxima a los discursos que conforman aquello denominado como las artes decorativas en una periodización²⁴ (1830-1860) que parece dar cuenta de la fundación del campo. En este sentido es importante comprender dicha conformación a la luz de las discontinuidades en los saberes que constituyen la segunda fase de la Revolución Industrial.

De lo formulado hasta el momento podemos preguntarnos: ¿Qué instituciones comprometidas con el desarrollo industrial promueven las artes decorativas? En los discursos de productores o teóricos: ¿Qué relevancia se otorga a los procedimientos “técnicos” o “intelectuales” ligados a la industrialización en la determinación de “principios ornamentales”? ¿Qué diferenciación se establece entre las “bellas artes” y las “artes decorativas” en relación a su “utilidad” como “artes aplicadas” a la industria?

El desarrollo de éstos interrogantes nos acercará a la construcción del paradigma artes-artes aplicadas-artes decorativas-diseño que en la modernidad occidental organiza y jerarquiza los objetos estéticos en la emergencia y desplazamiento de las categorías enunciadas.

Instituciones y agentes institucionales en la conformación del campo. La relación con la industria.

Recordando las palabras de Owen Jones: “*Las Artes Decorativas han surgido de, y deben atenerse a, la Arquitectura*”²⁵ es preciso señalar las transformaciones que en el campo de la arquitectura dan lugar a la *ciudad industrial*. El denominado *movimiento urbanístico moderno*²⁶ tanto en Francia como en Inglaterra se ampara en una nueva posición institucional

²³ El presente trabajo se inscribe en el proyecto UBACYT *La Constitución del Discurso de los “Objetos Estéticos” en la Modernidad y su Reformulación en la Cultura Contemporánea* (Dir. Alicia Romero) Programación Científica 2001-3. Res. (CS) 4200/2000.

²⁴ Dicha periodización coincide con la formulada por Benévolo respecto al movimiento de las artes aplicadas que se inicia en la segunda parte del siglo XIX. **BENEVOLO, Leonardo. [1974] Historia de la Arquitectura Moderna.** 4ª ed. actualizada con la novena ed. It. Barcelona: Gustavo Gili, 1980. P.205

²⁵ The Decorative Arts arise from, and should properly be attendant upon, Architecture. En **JONES, Owen. The Grammar of Ornament.** London:1856, p. 5-8 Proposición 1.

²⁶ **BENEVOLO.** ob. cit., capítulo 2.

de los estados frente al desarrollo de las actividades industriales y en la formación de un cuerpo de saberes teórico-prácticos. De esta manera existirá un proceso de *normalización* y *racionalización* de las ciudades a partir de proyectos sanitarios y de planes de regulación urbana para el desarrollo de la infraestructura ferroviaria. En el terreno de la estilística arquitectónica es el neogótico el que representará esta preocupación por la racionalidad constructiva y se aplicará en Inglaterra a la edificación civil. Este interés por la *organización lógica* de los elementos se hará presente en las artes decorativas a través de la reflexión sobre el ornamento en la arquitectura llegando así a la decoración de los objetos de consumo. Es en la regulación y en el desarrollo de la producción industrial manufacturera donde pondrán atención diversas instituciones a partir de la década del 30.

El interés estatal por las artes decorativas puede seguirse a través de ciertas acciones: En primer lugar en 1832, la Cámara de los Comunes en Londres promueve la creación de una Galería Nacional con el fin de instituir modelos aplicables a la industria. En este sentido Sir Robert Peel manifiesta:

*Los motivos que pueden inducir a la Cámara a esta iniciativa no son sólo representativos; el interés de nuestras industrias está estrechamente ligado a la promoción de las bellas artes, pues aunque nuestros productores sean superiores a nuestros competidores extranjeros en el aspecto técnico, y esto es bien conocido, son desgraciadamente inferiores respecto a los prototipos formales*²⁷.

Consultados los agentes del campo artístico e industrial (tales como industriales, diseñadores industriales, artistas y miembros de la Academia Real) por un comité de encuesta creado a tales efectos, se resuelve mejorar la calidad de enseñanza de los centros educativos y crear instituciones vinculadas a la difusión de las artes. Así en 1838 le es encargado a William Dyce director de la *Government School of Design* un informe sobre la organización y métodos de enseñanza en instituciones de Francia y Alemania por parte del *Board of Trustees for Manufactures*. Dicho informe dará forma a la publicación *Drawing Book of the Government School of Design* (1842-43) que según Durant²⁸ es el primer documento sobre cursos prácticos de diseño industrial.

El papel que jugarán las instituciones educativas será decisivo en la formación de estudiantes de *diseño ornamental*, tenderán a la conformación de principios de aplicabilidad práctica relacionados con el desarrollo científico contemporáneo. Será Dyce, aficionado a la botánica y a las ciencias naturales, quien dirá en un artículo publicado en el *Journal of Design* que el diseño ornamental es un “*tipo de ciencia práctica que investiga los fenómenos de la naturaleza con el fin de aplicar los principios y resultados naturales a un nuevo fin*”²⁹. Además de la ya mencionada *Government School of Design* otra institución educativa significativa que estará alojada en el *Museum of Manufactures* en *Marlborough House* (1852) será el *Department of Practical Art* dirigido por Henry Cole y Richard Redgrave quien junto a Owen Jones propugnarán el análisis científico de la decoración y elaborará otro documento oficial significativo: el *Supplementary Report on Design* (1852). En este departamento impartirán clases figuras tan importantes del campo como Gottfried Semper autor de *El estilo en las artes técnicas y tectónicas* (1860) donde propone clasificar a los ornamentos en relación a la simetría, proporcionalidad y direccionalidad. En esta institución Lindley, doctor en botánica, dará tres conferencias que se compendian en el libro *Symmetry of vegetation* (1854) siendo para Durant la primera vez que se invita a un científico a participar en la discusión sobre la aplicación de las ciencias naturales a las artes decorativas.

Es importante recordar que el *Museum of Manufactures* se crea para albergar lo adquirido por el estado en la *Gran Exposición Universal de Londres* (1851) con el fin de *educar el gusto* del público en los estilos de ornamentación y en contribuir a la formación de los estudiantes. Con este fin se publica el *Catalogue of the Museum of Manufactures* (1852).

²⁷ READ, Hearbert [1934]. Art and Industry. Buenos Aires 1961 citado en BENEVOLO ob. cit. p. 206.

²⁸ DURANT, Stuart. *Ornamentación: de la Revolución Industrial a nuestros días*. Madrid: Alianza Forma, 1991.

²⁹ DURANT, Stuart, ob.cit., p. 26

La *Gran Exposición* dirigida por Henry Cole será un punto fundamental en el desarrollo de las *artes aplicadas* a la industria que según Gombrich impulsó la separación entre las bellas artes y las artes industriales. En éste sentido Owen Jones dirá en una conferencia en 1852:

[...] *no deben usarse como ornamento las flores u otros objetos naturales, sino representaciones convencionales basadas en ellos que sean lo suficientemente sugestivas como para transmitir la imagen proyectada por la mente sin destruir la unidad del objeto que estan decorando [...]*"³⁰

Para él es importante aplicar los principios de la naturaleza (determinados *científicamente*) y no la imitación de la misma (la *mimesis* del pintor). Es un agente institucional importante, que colabora en la conformación de otro museo alojado en el *Chrystal Palace* surgido a partir de la *Gran Exposición*. Allí organiza un museo de arquitectura donde se construyen patios arquitectónicos en diversos estilos, una galería de retratos de personajes eminentes, una galería fotográfica y una galería *etnológica* con diseños no europeos. De la investigación originada en el emplazamiento de estos patios arquitectónicos se publica en 1856 *The Grammar of Ornament*, enciclopedia de ornamentación que amplía el repertorio estilístico de sus predecesoras y se multiplica en varias ediciones originando otras similares en Francia y Alemania (*L'ornament polychrome* de Racinet, 1869, y *Tesoros de Ornamentos* de Dolmetsch, 1879, hasta *Das Ornamentwerk* de Bossert en 1924). Anteriormente a esta publicación puede mencionarse *Analysis of Ornament* (1855) formulada a partir de las conferencias dictadas por R. Wornum, conservador de la *National Gallery of London*. Owen Jones se había interesado anteriormente en la decoración oriental en *Designs for mosaic and tessellated pavements* (1842) realizado sobre estudios de la Alhambra. Esta publicación posee también un fin *práctico*, promocionar un procedimiento para hacer azulejos de mosaico inventado por Richard Posser en 1840, que luego fue utilizado por la *Minton & Co* y la *Stoke-upon-Trent*.

Otras publicaciones importantes situadas en este eje entre las ciencias naturales y las artes son las de Bourgoïn, *Theorie de l'Ornament*, quien se interesó en la agrupación de las células de las plantas (la teoría de las células ya se había postulado en 1830 y probablemente haya tenido difusión a partir de los setentas) y la de Dresser, *The Art of Decorative Design* (1862).

Un elemento importante en la *formación técnica* de los *ornamentistas* fue el *adiestramiento* en el método que F. Froebel denominó *hand-and-eye-training* que fue tomado por los círculos educativos británicos, formalizándolo Ricks en *Hand-and-eye-training* (1889) donde se impulsa su enseñanza desde la infancia.

Este breve recorrido muestra la relación entre emprendimientos estatales, comités de promoción industrial, exposiciones, instituciones educativas y museos. La producción escrita se encuentra vinculada con el establecimiento de dichas relaciones institucionales. Las artes decorativas parecen formularse en este campo de saberes enunciado como el de las *ciencias prácticas* en el contexto de la Revolución Industrial, aquí se formulan enunciados en el interdiscurso *arte-ciencia*. Es significativa la categoría *diseño* en el contexto de estos enunciados institucionales superpuesto a las *artes* en sus variadas denominaciones *decorativas, aplicadas, industriales*.

Los principios ornamentales en la especificidad de las Artes Decorativas.

Las iniciativas institucionales anteriormente descritas tienen como objetivo el desarrollo *normalizado* de los objetos de producción industrial. Así como el espacio urbano fue *regulado* y *racionalizado* adecuándolo a las necesidades de la *ciudad industrial*, la decoración de los objetos debía ser *adecuada*, de esta manera cobra sentido la denominación de las *artes decorativas* como *artes aplicadas* a la industria.

³⁰ DURANT, Stuart, *ob.cit.*, p. 26

Es importante preguntarse: ¿Qué medios propiciaron esta *racionalización*, esta *adecuación*? Desde finales del siglo XVIII se produjo la difusión de diferentes fuentes decorativas: repertorios, monografías y enciclopedias que proporcionaban ejemplos a partir de ilustraciones. A mediados del siglo XIX los objetos *útiles* debían ser *decorados* en función a una normativa cada vez más específica, esta especificidad era una exigencia de las nuevas modalidades de producción industrial que escindían la unidad del proyectista y del productor. Es entonces cuando los principios empiezan a cobrar particular relevancia, su fin es el de la difusión. Owen Jones dirá en la última de sus proposiciones en *The Grammar of Ornament* (1856):

*Ningún desarrollo puede tener lugar en el Arte de la presente generación hasta que todas las clases, Artistas, Manufactureros y el Público, estén mejor educados en Arte y la existencia de los principios generales sea completamente reconocida*³¹

Para que estos principios puedan ser difundidos, es decir aplicables a cualquier tipo de superficie, deben ser generales por su amplitud conteniendo diversas fórmulas. Ellas se relacionan entre sí en un *sistema* que recuerda la manera en que Viollet-Le-Duc describió la arquitectura gótica. Así el ornamento como parte de un *sistema* es regular y racional:

[...] todos los trabajos de las Artes Decorativas deben poseer forma, proporción y armonía...³² [...] Todo ornamento debe basarse en la construcción geométrica."³³

Esta regularidad se encuentra en los patrones abstractos:

*La belleza de la forma es producida por líneas que decrecen de unas a otras en ondulaciones graduales: no hay excrescencias; nada puede ser quitado obteniendo un diseño igualmente bueno o mejor.*³⁴

Nuevamente el ornamento es un *sistema* donde se parte de una *unidad* y se inferieren los *principios* que hacen posibles sus relaciones:

*[...] en todas las Artes Decorativas cada agrupación de formas debe ser deducida de ciertas definidas proporciones; el conjunto y cada miembro particular deben ser una variación de una simple unidad.*³⁵

De esta manera el ornamentar es un proceso que tiene dos agentes fundamentales: la *mente* que hace inteligible las unidades y sus relaciones y el *ojo* que las reconoce y mensura. Por lo cual el ornamento no imita a la naturaleza sino que parte de su configuración interna, *abstrae, estiliza, convencionaliza*:

*Flores u otros objetos naturales no deben ser usados como ornamentos, pero las representaciones convencionales fundadas en ellos son suficientemente sugestivas para crear imágenes en la mente, sin destruir la unidad del objeto que decoran. Obedecido universalmente en los mejores períodos del arte, igualmente violado en los períodos de decadencia.*³⁶

Siendo los principios en los que se basan los ornamentos (configurados en el dispositivo gráfico de las gramáticas) *transmisibles, específicos, generales, sistemáticos, abstractos, racionales*, es decir, *convencionales*, la actividad del ornamentar descansa fundamentalmente en las facultades de la inteligibilidad:

³¹ No improvement can take place in the Art of the present generation until all classes, Artists, Manufacturers, and the Public, are better educated in Art, and the existence of general principles is more fully recognized. En **JONES, Owen**, *ob.cit.*,p. 5-8 Proposición 37

³² As Architecture, so all works of the Decorative Arts, should possess fitness, proportion, harmony, the result of all which is repose. En **JONES, Owen**, *ob.cit.*,p. 5-8 Proposición 3

³³ All ornamental should be based upon a geometrical construction. En **JONES, Owen**, *ob.cit.*,p. 5-8 Proposición 8.

³⁴ Beauty of form is produced by lines growing out one from the other in gradual undulations: there are no excrescencies; nothing could be removed and leave the design equally good or better. En **JONES, Owen**, *ob.cit.*,p. 5-8 Proposición 6

³⁵ As in every perfect work of Architecture a true proportion will be found to reign between all the members which compose it, so throughout the Decorative Arts every assemblage of forms should be arranged on certain definite proportions; the whole and each particular member should be a multiple of some simple unit. En **JONES, Owen**, *ob.cit.*,p. 5-8 Proposición 9

³⁶ Flowers or other natural objects should not be used as ornaments, but conventional representations founded upon them sufficiently suggestive to convey the intended image to the mind, without destroying the unity of the object they are employed to decorate. Universally obeyed in the best periods of art, equally violated when Art declines. En **JONES, Owen**, *ob.cit.*,p. 5-8 Proposición 13

*La verdadera belleza resulta del reposo que la mente siente cuando el ojo, el intelecto y los afectos quedan satisfechos en la ausencia de cualquier deseo.*³⁷

El *reposo*, la *contemplación desinteresada* del ornamento acerca a *las artes decorativas* al *goce estético* de las *bellas artes*. Pero, a su vez las características de los principios ornamentales configuran un campo específico, una restricción a la acción creadora del productor, separando al *artista* del *ornamentista*, acercándolo a la industria. Esta incorporación del *ornamentista* a la industria lo sitúa en el campo de lo *útil* separado de la verdadera *no correspondencia a fines del juicio estético*, así se establece una tensión entre las *artes* y el *Arte*. No obstante los decoradores podrán refrendar su pertenencia a este ámbito en la *pureza (racionalidad)*, Dresser dirá:

*[...] la ornamentación no es sólo una de las bellas artes, sino [...] un arte incluso más puro que el practicado por el artista pictórico, ya que tiene un origen totalmente intelectual*³⁸.

Analia Ester Schvartz - Federico Aníbal Baeza.

6- Carácter y contenido de la alfabetividad visual

La falsa dicotomía: Bellas Artes y Artes Aplicadas

La experiencia visual humana es fundamental en el aprendizaje para comprender el entorno y reaccionar ante él; la información visual es el registro más antiguo de la historia humana. Las pinturas rupestres constituyen el reportaje más antiguo que se ha conservado sobre el mundo tal como lo vieron los hombres de hace 30.000 años. Ambos hechos ponen de manifiesto la necesidad de enfocar de una manera nueva la función no sólo del proceso sino también del visualizador en la sociedad. El mayor escollo para este esfuerzo es la clasificación de las artes visuales en artes aplicadas y bellas artes. En cualquier momento de la historia su definición cambia y se altera pese a lo cual hay dos factores constantes de diferenciación: la utilidad y la estética. La utilidad designa el diseño y la fabricación de objetos, materiales y demostraciones que responden a necesidades básicas.

Desde las culturas primitivas hasta la tecnología de fabricación altamente desarrollada de nuestros días. Pasando por las culturas antiguas y contemporáneas, las necesidades básicas del hombre han cambiado poco. El hombre necesita comer; y para hacerlo necesita herramientas para cazar y matar, para cultivar y cortar; necesita recipientes para cocinar y utensilios con los que comer. Necesita proteger su cuerpo vulnerable de los cambios de clima y los entornos traicioneros; y para ello precisa herramientas con las que coser, cortar y tejer. Necesita permanecer caliente y seco y protegerse de los depredadores, por lo que debe construir un hábitat. Las sutilezas de la preferencia cultural o la localización geográfica tienen poca influencia sobre estas necesidades; únicamente la interpretación y la variación marcan el producto en lo relativo a la expresión creativa. Como representante de un momento o un lugar concretos.

En este campo del diseño y la fabricación para satisfacer las sencillas necesidades de la vida. Se supone que todo miembro de la comunidad no sólo puede aprender a producir sino que también puede, mediante el diseño y la decoración. Dar una expresión individual y única a su trabajo. Ahora bien, esta autoexpresión viene gobernada en primer lugar por el proceso de aprendizaje del oficio y en segundo lugar por las exigencias de la funcionalidad. Lo importante es que el aprendizaje sea esencial y aceptado. La posibilidad de que un miembro de la comunidad aporte innovaciones en numerosos niveles de la expresión visual trasluce una especie de implicación y participación que se ha marchitado en el mundo moderno, proceso que se ha visto acelerado por

³⁷ True beauty results from that repose which the mind feels when the eye, the intellect, and the affections are satisfied from the absence of any want. En JONES, Owen, *ob.cit.*, p. 5-8 Proposición 4

³⁸ DURANT, Stuart, *ob.cit.*, p. 115-118

numerosos factores entre los cuales hay que destacar el concepto contemporáneo de «bellas artes».

La diferencia más mencionada entre lo utilitario y lo puramente artístico es el grado de motivación hacia la producción de lo bello. Este es el reino de la estética. La indagación de la naturaleza de la perfección sensorial, la experiencia de la belleza y posiblemente de la belleza artística. Pero las finalidades de las artes visuales son muchas. Sócrates plantea la cuestión de si las experiencias estéticas tienen un valor intrínseco o hay que valorarlas o despreciarlas por su estímulo de lo provechoso y lo bueno, -La experiencia de la belleza no permite ningún tipo de conocimiento, histórico, científico o filosófico -dice Emmanuel Kant-. Se la llama verdadera porque nos hace más conscientes de nuestra actividad mental.- Cuando abordan el problema, los filósofos concuerdan en que el arte tiene un tema, unas emociones, unas pasiones y unos sentimientos. Dentro de la amplia gama de las diversas artes visuales, el tema, sea religioso, social o doméstico, cambia con la intención y sólo presenta siempre la capacidad de comunicar algo concreto o algo abstracto. Como dice Henri Bergson, "el arte es sólo una visión más directa de la realidad-. En otras palabras, incluso a este elevado nivel de evaluación, las artes visuales tienen cierta función o utilidad. Es fácil trazar un diagrama para situar diversos formatos visuales en relación con estos extremos. La figura 1.1 presenta una manera de expresar las actitudes evaluativas contemporáneas.

Tal diagrama presentaría un aspecto bastante distinto si representase otra cultura, por ejemplo, la prerrenacentista (1.2) o el punto de vista Bauhaus, según el cual todas las artes, aplicadas o bellas, se concentrarían en un solo punto del espectro. (1.3)

Mucho antes que la Bauhaus, William Morris y los prerrafaelistas habían mostrado inclinaciones en la misma dirección. "El arte es uno -decía Ruskin, portavoz del grupo y cualquier distinción entre bellas artes y artes aplicadas es destructiva y artificial.» Los prerrafaelistas añadían a su tesis una distinción que los alejaba totalmente de la filosofía posterior de la Bauhaus, pues rechazaban el trabajo de la máquina. Lo hecho a mano era, en su opinión, bello y, aunque abrazaban la causa de compartir el arte con todos, volvían la espalda a las posibilidades de la producción en masa, lo cual constituía una negativa evidente de los propósitos que decían perseguir.

En su vuelta al pasado para renovar el interés por una artesanía orgullosa y cuidada, el movimiento Arts and Crafts, dirigido por Morris, afirmaba la imposibilidad de producir arte sin artesanía, hecho que suele olvidarse al establecer esa dicotomía tan en boga entre las bellas artes y las artes aplicadas. Durante el Renacimiento, el artista aprendía su oficio partiendo de tareas sencillas y compartiendo, a pesar de su categoría social, ese oficio o gremio con el auténtico artesano. Esto permitía un sistema de aprendizaje más firme y, lo que era más importante, una menor especialización. Había una interacción libre entre el artista y el artesano y cada uno de ellos podía participar en todas las etapas del trabajo, no existiendo entre uno y otro más barrera que su grado de habilidad. Pero la moda cambia al pasar el tiempo. Lo que se denomina "arte» puede cambiar con tanta rapidez como la gente que emplea esa etiqueta. " Un coro de aleluyas " -dice Carl Sandburg en su poema- "El pueblo, Sí", "siempre cambiando su solista».

La visión contemporánea de las artes visuales ha avanzado más allá de la simple polaridad entre artes "bellas» y "aplicadas» llegando hasta las cuestiones de la expresión subjetiva y la función objetiva, y una vez más tiende a la asociación de la interpretación individual con la expresión creativa perteneciente a las "bellas artes.. y la respuesta a la finalidad y el uso pertenecientes a las "artes aplicadas... Un pintor de lienzo que trabaje para sí mismo sin comisión, se complace ante todo en su obra sin preocuparse del mercado y, por tanto, es casi absolutamente subjetivo. Un artesano que da forma a una pieza de cerámica puede parecernos igualmente subjetivo. Da a su obra la forma y el tamaño que le place, pese a lo cual tiene una preocupación práctica: ¿ese diseño que tanto le agrada es capaz además de ser un buen recipiente para el agua? Esta modificación de la utilidad impone al diseñador cierto grado de objetividad que no es tan inmediatamente necesario o tan aparente en el trabajo del pintor de lienzos. El aforismo del

arquitecto norteamericano Sullivan, la forma sigue a la función, viene ilustrado dinámicamente por el diseñador de aviones cuyas preferencias personales están muy limitadas por el hecho de que las formas a montar, sus proporciones y sus materiales tienen que volar realmente. La forma del producto final está dada por su actuación ulterior.

Pero en los problemas más sutiles de diseño hay muchos productos que pueden reflejar los gustos subjetivos del diseñador y acomodarse además a la función. El diseñador no es el único que ha de enfrentarse a este problema de llegar aun compromiso con las cuestiones del gusto personal. Muchas veces un artista o un escultor tiene que modificar su obra porque ha recibido ese encargo de un cliente que sabe muy bien lo que quiere. Las largas disputas de Miguel Ángel por los encargos que recibió de dos papas son el ejemplo más vivo e ilustrativo de los problemas con que tropieza un artista a la hora de controlar sus ideas subjetivas para agradar al patrón. y sin embargo, nadie se atrevería hoy a afirmar que el Juicio final o el David son obras comerciales. Los frescos de Miguel Ángel para el techo de la Capilla Sixtina demuestran claramente la debilidad de esta falsa dicotomía.

El papa, como representante de las necesidades de la Iglesia, influyó en las ideas de Miguel Ángel que también resultaron modificadas por la finalidad directa del mural. Se trataba de una explicación visual de la Creación para un público mayoritariamente analfabeto y, por tanto, incapaz de leer la historia bíblica o, si la sabía leer, incapaz de imaginar el dramatismo de la historia de una manera tan palpable. El mural muestra un equilibrio entre las aproximaciones subjetiva y objetiva del artista, y un equilibrio comparable entre la pura expresión artística y la utilidad del propósito. Este delicado equilibrio es extraordinariamente raro en las artes visuales, pero cuando se produce nos asombra por su precisión. Nadie podría discutirle a este mural que es «bella arte» auténtica, y sin embargo tiene un fin y una utilidad que contradicen la definición de esa pretendida diferencia entre bellas artes y artes aplicadas: las "aplicadas" deben ser funcionales y las "bellas" carecer de utilidad.

Esta actitud esnob influye en muchos artistas a ambos lados de la valla y crea un ambiente de alienación y confusión. Aunque parezca extraño, se trata de un fenómeno bastante reciente. La idea de «obra de arte» es moderna y se apoya en el concepto de museo como reserva definitiva de lo bello. Cierta público, entusiásticamente interesado en arrodillarse ante el altar de la belleza que hay en el museo, se acerca a él sin que le afecte un entorno increíblemente feo. Esta actitud aparta al arte de la corriente principal, le confiere la aureola de ser especial y delicado lo reserva para una élite y de esta manera niega la influencia que ejercemos sobre él a través de nuestras vidas y nuestro mundo.

Si aceptamos ese punto de vista renunciamos a una parte muy valiosa de nuestro potencial humano. No sólo nos convertimos en consumidores carentes de criterios profundos, sino que negamos la importancia esencial de la comunicación visual, tanto para la historia como para nuestras propias vidas.

Milko A. García Torres

7- Intervención del representante de la Asociación Española de Centros Superiores de Enseñanzas Artísticas (Sr. Monterde). (Número de expediente 219/000418.)

La señora PRESIDENTA: Terminada esta tercera comparecencia, pasamos a la cuarta con la presencia de don Pau Monterde.

Doy la bienvenida en esta Comisión a don Pau Monterde, de la Asociación Española de Centros Superiores de Enseñanzas Artísticas, a quien voy a ceder la palabra inmediatamente, rogándole también la mayor concisión posible, petición que traslado a los grupos, aun poniéndome un tanto pesada ya con este asunto. A las doce tenemos que terminar.

El señor REPRESENTANTE DE LA ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CENTROS

SUPERIORES DE ENSEÑANZAS ARTÍSTICAS (Monterde):

Muchas gracias, señora presidenta, por darme la oportunidad de intervenir en el debate sobre esta importante ley y sobre un tema que muchas veces ha sido un poco relegado, como es el de las enseñanzas artísticas. Intentaré ser breve y aportar algunas observaciones.

En 1990 la LOGSE integra las enseñanzas artísticas de arte dramático, música, danza, artes plásticas y diseño, conservación y restauración de bienes culturales en el sistema educativo. Este fue un avance muy importante para la realización de estas enseñanzas, sin embargo, quedaron algunos elementos por regular, sobre todo la autonomía y la organización de la estructura de los centros, algunos aspectos del profesorado, el régimen de incompatibilidades, etcétera. Ello ha ocasionado problemas, sobre todo por lo que respecta a esta estructura de los centros superiores. Creo que el momento actual, con la experiencia de la aplicación ya de quince años de la Logse, la elaboración ahora de este proyecto de ley y la perspectiva del espacio europeo de educación superior, parece óptimo para abordar una nueva regulación de las enseñanzas artísticas que pudiera solucionar o mejorar estos problemas.

El proyecto de Ley Orgánica de Educación da un paso importante cuando, en su artículo 3º, enumera todas las enseñanzas e integra las enseñanzas artísticas superiores en la educación superior, junto a los estudios universitarios, la formación profesional superior y las enseñanzas deportivas de grado superior. Es un paso importante, aunque creo que no es suficiente y habría aspectos mejorables. En primer lugar, creo que habría que favorecer la integración de las enseñanzas artísticas en la educación básica como parte de la formación integral del alumno, pero también como preparación para una posible y futura profesionalización, facilitando la posibilidad de currículos experimentales o integrados. Se podría recoger la experiencia de algunos centros integrados de música y danza que la LOGSE permitió poner en funcionamiento y potenciar los estudios integrados en los niveles elemental y medio.

El proyecto de ley clasifica las enseñanzas en tres niveles, como lo hacía la LOGSE: elemental, profesional y superior. Creo que actualmente dicha clasificación ya resulta obsoleta y algo confusa. Pienso que en las enseñanzas artísticas se pueden distinguir dos grandes grupos: aquellas preparatorias (serían los actuales grados elementales de música y danza, o el grado medio de música, por ejemplo) que tienen por objetivo proporcionar una preparación previa necesaria para acceder a los estudios profesionalizadores, igual que la enseñanza primaria y secundaria proporcionan la preparación previa para acceder a la universidad o a la formación profesional superior; y aquellas otras profesionalizadoras que conducen directamente a una profesionalización, que podrían ser el grado medio de danza, los ciclos formativos de artes plásticas y diseño de grado superior, los grados superiores de música, danza, arte dramático, artes plásticas de diseño, conservación y restauración. De estas últimas, de estas enseñanzas profesionalizadoras, algunas son de grado superior y otras no, pero todas tienen por objeto esta profesionalización. De acuerdo con estos objetivos distintos, preparatorios o profesionalizadores, habría que tratar las enseñanzas, y creo que este sería un elemento importante para aclarar el tratamiento que se da a los distintos tipos de enseñanza y a los objetivos de cada uno de los ciclos, de los niveles.

Algunas enseñanzas artísticas, como el cine o los audiovisuales, la formación profesional en las técnicas de las artes del espectáculo o el circo, no estaban contempladas o desarrolladas en la LOGSE, y siguen sin estarlo en este proyecto de ley. Sin embargo, existe una demanda creciente de profesionales en alguno de estos sectores. Creo que no sería muy difícil incluir en esta ley estos estudios y abrir paso a su integración en el sistema

reglado. El cine y los audiovisuales podrían tener un desarrollo parecido al resto de estudios superiores, y las técnicas de las artes del espectáculo en vivo, es decir, los técnicos de maquinaria, de escenario, de regiduría, de luminotecnia, de utilería, etcétera, podrían regularse de forma análoga a como el proyecto de ley regula los ciclos formativos de artes plásticas y diseño.

A pesar de la inclusión de las enseñanzas artísticas superiores en la enseñanza superior, el proyecto no reconoce claramente que dichos estudios constarán de dos ciclos, como establece la Declaración de Bolonia para el espacio europeo de educación superior, y contempla sus títulos como títulos equivalentes a todos los efectos al título universitario de grado o al título universitario de postgrado. La Declaración de Bolonia establece estos títulos, los títulos de

grado y de posgrado, para los estudios superiores, pero no únicamente para los universitarios, sino para todos los estudios superiores. Por ello no hay razón, tratándose de estudios que se definen en la propia ley como superiores, para que las enseñanzas artísticas de grado superior no se organicen en dos ciclos que conduzcan directamente a la obtención de títulos de grado, no equivalentes sino títulos de grado, y de posgrado. Para ello los centros superiores deben disponer de una autonomía (académica, de gestión, financiera) como la que la Constitución reconoce a las universidades. Es muy difícil gestionar la especificidad de estas enseñanzas y su integración en el espacio europeo de educación superior sin esta triple autonomía. Esta consideración ha llevado a algunos centros a pedir la integración de las enseñanzas artísticas superiores en la universidad. Sin embargo, pienso que la especificidad y las singularidades de las enseñanzas artísticas, las ratios bajas profesor-alumno, los grupos reducidos, la enseñanza personalizada, los espacios específicos que a menudo son excluyentes, la adquisición de saberes pero también en paralelo la adquisición de habilidades, la flexibilidad necesaria de los estudios, las titulaciones del profesorado, el régimen de incompatibilidades, la diversidad de niveles que tiene, estas singularidades creo que aconsejan una organización específica de las enseñanzas artísticas fuera de la universidad pero con el mismo grado de autonomía, con la posibilidad de crear instituciones que agrupen centros distintos, incluso de distintos niveles siempre que estos fueran profesionalizadores. Ello implicaría también que el propuesto Consejo Superior de Enseñanzas Artísticas tuviera funciones de coordinación y no solo consultivas y de participación.

Posiblemente es difícil incluir en una ley general como es la Ley Orgánica de la Educación todos los aspectos que las enseñanzas artísticas necesitarían para su desarrollo. No olvidemos que las enseñanzas universitarias y la formación profesional, conducentes ambas a la vida profesional, se regulan por leyes específicas. Por ello creo que la LOE debería permitir solucionar los problemas actuales más urgentes: la integración en el espacio europeo de educación superior, aspectos referidos a la estructura de los centros, y otros, pero sobre todo debería abrir el camino a una futura ley de enseñanzas artísticas que permitiera afrontar en profundidad el reto de la calidad y la integración en el espacio europeo de educación superior.

La señora PRESIDENTA: Para el turno de intervención de los grupos parlamentarios tiene la palabra en primer lugar, por Izquierda Verde, la señora García Suárez.

La señora GARCÍA SUÁREZ: Quiero agradecer al señor Monterde su presencia en esta Comisión y felicitarle por la explicación que acaba de ofrecernos. Nuestro grupo tenía mucho interés en conocer de cerca, todo lo cerca que permite una comparecencia, cuál es su valoración en torno a las enseñanzas artísticas.

(El vicepresidente, Bedera Bravo, ocupa la Presidencia.)

Compartimos muchos de los puntos y la reflexión que nos acaba de realizar, concretamente que habría que favorecer muchísimo más la integración de las enseñanzas artísticas en la educación básica como parte de la formación integral del alumno, así como otras valoraciones que ha realizado y que puedo asegurarle que nuestro grupo parlamentario comparte, asume y va a tener muy presente de cara al proceso parlamentario que comportan las enmiendas que en estos momentos estamos preparando. Nos parece que hay que aprovechar la LOE para situar las enseñanzas artísticas en el lugar que es el más aconsejable tanto para el sistema educativo como para el interés, en definitiva, de nuestros jóvenes y de nuestros niños. Le querría hacer algunas preguntas para abordar aquellas cuestiones más concretas. En primer lugar, si considera usted que, al margen de las incorporaciones que pudieran hacerse ahora en el proyecto de ley de la LOE, podría ser necesaria y positiva una ley específica de enseñanzas artísticas. En segundo lugar, cuál es su valoración en cuanto a los títulos de grado y de posgrado en el espacio europeo de educación superior. Y en tercer lugar, si hay mucha demanda de profesionales para la formación técnica de las artes y del espectáculo.

El señor VICEPRESIDENTE (Bedera Bravo): Por el Grupo Popular tiene la palabra el señor Calpe.

El señor CALPE SAERA: Muchas gracias, señor Monterde, por su exposición, que ha sido rápida y muy sucinta pero que ha suscitado multitud de problemas, todos ellos muy interesantes. Se ha referido a la conveniencia de que el proyecto de ley favoreciese una mayor presencia de las enseñanzas artísticas en las enseñanzas básicas en los ciclos de primaria y secundaria, y

sobre esto le quería preguntar si cree posible que las enseñanzas artísticas se regulasen en los ciclos superiores o, como algunas sugerencias que ha hecho, en otras enseñanzas, como las de formación profesional en el caso de los técnicos de artes del espectáculo o audiovisuales, y si es posible que con las enseñanzas de régimen general se llegase a una preparación suficiente para abordar estas enseñanzas artísticas a un nivel superior, como ocurre con las enseñanzas universitarias. Ciertamente es lo que estamos viviendo en los últimos tiempos es un descenso de la presencia de las enseñanzas artísticas, bien sea plástica, bien sea música, en las enseñanzas de régimen general y no parece que la tendencia haya ido por ahí, pero de todas maneras habría que buscar una solución sobre todo para evitar el tremendo horario lectivo que soportan los adolescentes que se dedican a estas enseñanzas, especialmente aquellos que se dedican a la música. También habría que pensar —no sé cuál será su opinión—, si se mantiene el sistema que prevé la ley y que está actualmente en vigor, que es el del ciclo profesional de enseñanzas artísticas, especialmente en lo que se refiere a música y danza, si sería necesario que en música hubiese tantas materias como hay, con la carga lectiva que tienen, sobre todo teniendo en cuenta que cuando se estudia un instrumento adquirir el nivel necesario ya exige bastante dedicación y, por tanto, habría que buscar otras fórmulas.

(La señora presidenta ocupa la Presidencia.)

Ha abordado también los problemas del profesorado en las enseñanzas superiores y su tratamiento bien a través de la autonomía de los centros, como unos centros muy específicos, bien mediante su encaje en la universidad. En su exposición parece que refleja que no deben integrarse en la universidad —y lo comparto— algunas materias como las enseñanzas musicales, en tanto en cuanto en muchos casos, al menos en el de los instrumentistas, al margen de una formación completa, como usted muy bien ha dicho, se trata de adquirir sobre todo una destreza y una habilidad en tañer el instrumento. De todas formas, ¿no sería conveniente hacer una disgregación y que determinadas enseñanzas tuvieran un encaje en la universidad? Porque ciertamente algunas materias sí que admitirían

funciones propias de la institución universitaria, como es especialmente la investigación. En cualquier caso, para resolver el problema del profesorado se ha referido a las incompatibilidades, y yo creo que habría que tener en cuenta la flexibilidad, que va unida a las incompatibilidades, pero no necesariamente. Muchas veces en estos niveles de enseñanzas —sobre todo estoy pensando en las musicales— no es necesario el contacto directo del profesor con el alumno de una manera periódica (a determinados niveles puede ser más distante) y ganar para estas enseñanzas a determinados profesionales de prestigio que pudieran dedicar una parte de su tiempo que normalmente emplean como concertistas en la docencia podría ser interesante. No sé si esta sería una cuestión que a su juicio se podría abordar aquí o habría que diferirlo a lo que ahora parece que va a ser un futuro estatuto del personal docente o qué encaje podría tener.

La señora PRESIDENTA: Por el Grupo Parlamentario Socialista, señor Benzal.

El señor BENZAL ROMÁN: Agradezco, señor Monterde, su presencia en esta Comisión. Ha iniciado su exposición poniendo en cuestión, por decirlo de alguna forma, la suficiencia de las medidas del sistema educativo que se habían tomado en relación con las artísticas, que brevemente quiero recordar para hacer una pregunta posteriormente. El proyecto de ley que tenemos en esta Comisión ahora mismo regula la artística en la formación inicial, en la primaria, como una materia obligatoria; en secundaria estarán la plástica, la visual y la música por lo menos en uno de los cursos, aunque ha dicho el Ministerio de Educación que su intención es que en la regulación básica, de los mínimos, esté en más de un curso, y por tanto parece ser que por lo menos en dos, con la misma carga horaria que ahora mismo tiene en tres.

Además, continúa existiendo el bachillerato de artes que en su día puso en funcionamiento la LOGSE. Este proyecto de ley indica que una de las opciones posibles sería bachillerato dentro de las artes, el de música y danza, además de que dentro de todo lo que es la educación superior —no solo la educación superior universitaria—, entendida en el sentido europeo, en el sentido más amplio, tenemos por una parte la formación profesional y, por otra, la formación propiamente superior, puesto que conduce a los alumnos a un título de licenciado. La parte de los técnicos está bien regulada a través de una familia que no es de artística pero sí de imagen y sonido, en donde se forma a los técnicos necesarios para estas especialidades. Con esta regulación y con las novedades que tiene el proyecto de ley, ¿sería suficiente el tratamiento que

tienen las artísticas en el sistema educativo español? Habría que tener en cuenta que efectivamente hay la necesidad de gestionar las artísticas de otra manera. Los responsables del ministerio en los últimos días nos han dicho que la intención del ministerio es precisamente la de regular la gestión de las enseñanzas artísticas con una normativa específica que las separe de la vía más secundaria en la que ahora mismo puede que estén instaladas. Salvado que el currículo de los alumnos está adaptado a esa formación superior, puesto que los que hacen la educación superior adquieren el título equivalente a licenciado; en cambio el profesorado, para aproximar las enseñanzas artísticas a la universidad, bien sea con una regulación específica no universitaria pero superior o una regulación universitaria que el proyecto de ley no excluye, en cualquier caso, ¿cuál sería la formación necesaria? Porque estamos hablando de qué profesorado, con qué titulación, con qué requisitos, qué tipo de acceso a la Función pública, qué tipo de formación permanente sería conveniente para ese profesorado que estaría regulado, además de por el Estatuto de la Función pública, específicamente para estas enseñanzas.

La señora PRESIDENTA: Tiene la palabra para contestar el señor Monterde.

El señor REPRESENTANTE DE LA ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CENTROS SUPERIORES DE ENSEÑANZAS ARTÍSTICAS (Monterde i Farnés):

Empezaré por la presencia de la enseñanza artística en la enseñanza básica, pregunta que ha sido formulada por ambos grupos. La presencia de la formación artística en los estudios básicos no es una cuestión de más o menos horas. Es obvio que no podemos aumentar indefinidamente las horas de clase de los alumnos en sus niveles de enseñanza básica con todo lo que se nos ocurra que pueda ser interesante para la formación de la persona. La cuestión no es tanto aumentar horas o dedicar horas específicamente a algunas materias, sino considerar que la formación artística forma parte de la formación integral del estudiante y, por tanto, que debería ser un tema mucho más transversal. Posiblemente el proyecto de ley tiene algún problema cuando de las horas que se dedican específicamente a estas materias se concentran en un curso en vez de dos o en dos en vez de tres, porque es un tipo de materias que necesitan una cierta continuidad. La gran cuestión es conseguir abordar este tipo de formación transversal a toda la formación. Sé que es un tema difícil y que seguramente no se resuelve en un proyecto de ley, sino que hay que resolverlo a otros niveles, pero de todas formas el proyecto de ley podría dar algún camino en este sentido. Por ejemplo, cuando se habla del bachillerato se habla del bachillerato artístico como una de las modalidades, pero en cambio si nos fijamos en la lista de materias que deben cursar todos los estudiantes, con independencia de cual sea su modalidad, no hay ninguna que haga referencia a una formación artística, con lo cual se está privilegiando otro tipo de formación y ésta se está relegando. En este sentido hay que distinguir dos aspectos. Uno es una formación artística general para todos los alumnos como parte de su formación integral; y el otro poner las bases para la futura profesionalización de aquellos alumnos que vayan a seguir una carrera artística. Es evidente que no se puede hacer todo a la vez. Hay una formación que sirve para todo el mundo y otra que hay que hacerla de forma muy específica, y a menudo en disciplinas como la música y la danza empezando a edades muy tempranas. Esto plantea otro tema, que lo que hasta ahora en el proyecto de ley se define como estudios elementales o medios, los estudios preparatorios para acceder finalmente a una formación, no se pueden dejar solo a que se espabilen los estudiantes, sino que el Estado debe garantizar el acceso a este tipo de estudios, pero debe hacerlo en condiciones para que efectivamente puedan ser cursados. En ese sentido hay dos vías. Una vía la abrió la LOGSE —la he mencionado antes— y es la de los centros integrados. Ha habido algunas experiencias de centros integrados de música y danza enormemente positivas. Yo puedo citar la experiencia de un centro integrado de danza y secundaria que se puso en marcha en el Instituto del Teatro de Barcelona, del cual soy profesor, que ha dado unos resultados excelentes en cuanto a rendimiento de los alumnos, unos alumnos que antes tenían muchas dificultades para seguir sus estudios y que muchas veces los abandonaban; eran los profesores de danza quienes les instaban a no abandonar sus estudios generales, pero su afición era otra y acababan abandonándolos. En cambio, después de esto ha habido un porcentaje de fracaso escolar mínimo y un porcentaje de éxito muy alto, superior a la media de la educación en Cataluña. Creo que esta puede ser una vía, quizá no la única, porque hay problemas geográficos, territoriales, de distribución de centros integrados; tampoco puede haber uno en cada ciudad, necesariamente deberán tender a una cierta concentración, lo cual

crea problemas también de edades, de desplazar a los alumnos. Otra posibilidad, que el proyecto de ley parece cerrar más que abrir, es la de poder realizar currículos integrados entre la secundaria y las enseñanzas artísticas sin necesidad de hacerlos en un centro integrado. La solución óptima es el centro integrado, pero creo que la

ley debería tener la flexibilidad suficiente como para realizar un currículum integrado. Me explico. Un centro integrado debe reunir una triple integración: una integración del currículum, que se podría hacer también fuera, en otro tipo de centro; una integración del claustro de profesores, es decir, no solo los de enseñanzas artísticas sino que todos deben formar parte de un mismo claustro, y eso ya no es posible si se estudia en centros distintos; y una integración de horarios y espacios para organizar con la máxima racionalidad los estudios de los alumnos. No sé si he contestado en este aspecto a lo que se me pedía.

Se me preguntaba sobre si el tratamiento que se da en el proyecto de ley a las enseñanzas artísticas es suficiente. Yo creo que no. He intentado explicarlo antes. Creo que hay que ir más allá. La ley no va más allá de lo que estableció la LOGSE hace prácticamente 15 años. Creo que sería el momento de recoger la experiencia y avanzar un poco más. También he dicho que me parece difícil hacerlo en una ley de carácter general que tiene como función regular los estudios básicos, la educación primaria, la secundaria, la formación profesional. Por eso he terminado mi intervención diciendo que para abordar en profundidad este tema lo que se necesitaría es una ley específica, sobre todo que debería ir dirigida a las enseñanzas profesionalizadoras, a las superiores, y a aquellas que podemos considerar que están dentro de la formación profesional o que son parecidas a la formación profesional pero que conducen a una profesionalización. Las especificidades que tienen —y que repaso muy rápidamente— creo que aconsejan este tratamiento. Se me preguntaba sobre si algunas de estas enseñanzas podrían estar en la universidad y yo manifestaba mi opinión de que es mejor que estén fuera, pero estar fuera no significa dejarlas al nivel de la secundaria, sino situarlas en el nivel de la enseñanza superior que el proyecto de ley recoge. Hay un tramo que es clarísimo que puede y debe estar en la universidad, que es el doctorado, es decir, la investigación. No veo problemas en que esté en la universidad, si bien es cierto que debería hacerse en colaboración con los centros superiores de enseñanzas artísticas, porque puede haber un cierto tipo de investigación que quede muy lejano de los saberes de la universidad y en cambio quede mucho más cercano a los centros de enseñanzas artísticas. En cambio, los estudios de primero y segundo ciclo, situados en el espacio europeo de educación superior, deberían hacerse en los centros de enseñanzas artísticas de una forma clara. El proyecto de ley no deja claro si el segundo ciclo se va a hacer en los centros o se va a hacer en la universidad o quién va a determinar los currículos, las especialidades. Este es uno de los problemas del proyecto de ley que debería quedar claro. Si estas enseñanzas son superiores deben poder desarrollarse en dos ciclos, quien debe desarrollar el segundo ciclo son los propios centros, porque es un ciclo de especialización, es un ciclo que tiene que responder a las exigencias profesionales y quien más cerca está de la vía profesional van a ser los propios centros de enseñanzas artísticas. Por ello debería quedar mucho más claro que son los propios centros los que deben realizar este segundo ciclo.

Respecto al régimen del profesorado, creo que necesitan unas incompatibilidades específicas porque sería una lástima, como usted muy bien decía, que grandes artistas no pudieran verter su experiencia en la formación, y eso quiere decir que hay que buscar fórmulas flexibles de colaboración. También es importante que el profesorado que dedica gran parte de su tiempo a la docencia no quede ajeno a la vida profesional, artística, sino que al contrario pueda compatibilizar ambas cosas. En este sentido hace falta una regulación específica distinta a la de otros campos —quizá se parezca a algún otro; seguramente la medicina se parece algo a esto— y también se necesita una cierta flexibilidad en materia horaria y de organización de estudios. Asimismo, en cuanto a la formación habría que distinguir el tipo de titulación exigible. No olvidemos que por tradición en el nuestro y en muchos otros países muchas veces los grandes artistas no tienen una titulación universitaria e incluso no universitaria, con lo cual una normativa rígida en cuanto a exigencia de titulación del profesorado podría dejar fuera del cuerpo docente a mucha gente interesante y en cambio integrar en el mismo a gente con escasa experiencia pero con un título. Tenemos que ser conscientes de que hoy en día mucha gente joven tiene un título y ese aspecto por sí solo no nos asegura una calidad docente. El problema

de ir elevando la exigencia del nivel de titulación debería ser progresivo, pero todavía no estamos en el momento de exigir títulos de doctor a los profesores de los centros superiores de enseñanzas artísticas porque sería un error. En mi opinión, este también es uno de los problemas de la integración de estos estudios en la universidad y actualmente hay poca gente que tenga este título. Además, lo más importante no es pedir el título de doctor sino que el profesor tenga un currículum artístico interesante. Sin embargo, es importante pedir el título de licenciado, habida cuenta de que algunos de estos estudios llevan 10 ó 15 años, desde que salieron las primeras promociones, con estos títulos.

En cuanto a la formación profesional en algunos de estos estudios, concretamente con relación a la formación profesional de técnicas de las artes del espectáculo, S.S. ha dicho que esta materia quedaba regulada por una familia actualmente existente en la formación profesional. En mi opinión esto no es así, sino que la familia de imagen y sonido de formación profesional regula las técnicas del espectáculo en el audiovisual. Sin embargo, estas mismas técnicas en un espectáculo en vivo son radicalmente distintas porque se actúa en directo y en contacto muy estrecho con los artistas, por lo que tiene un componente artístico mucho mayor que el audiovisual. En el audiovisual solo una pequeña parte de los técnicos trabaja codo con codo con los artistas, pero muchos trabajan en televisión, y no voy a comentar aquí el nivel artístico de televisión. En cambio los técnicos del espectáculo en vivo trabajan con músicos, con bailarines o con actores, es decir, trabajan en estrecha relación con las cuestiones artísticas por lo que sería oportuno regular este aspecto dentro de las enseñanzas artísticas. Es más, en mi opinión estos estudios deberían impartirse de forma ligada a centros superiores de enseñanzas artísticas. En el Instituto del Teatro tenemos la experiencia de impartir determinados estudios no reglados — porque no podían estarlo— con un resultado de ocupación de alumnos de un 98 por ciento. Y en cuanto a los que no se han ocupado hay que tener en cuenta que hay gente que prefiere ir de *freelance* porque así gana más dinero. Ciertamente hay una gran demanda de profesionales. Hace poco se tuvo que aplazar el estreno de un musical en Madrid porque no había profesionales suficientes para llevarlo a cabo. Sin ir más lejos, hace una semana nos pedían al Instituto del Teatro profesionales cualificados desde los propios teatros nacionales de Madrid porque decían que no encontraban técnicos para cubrir las plazas necesarias. En mi opinión este sería un aspecto muy fácil de regular: simplemente tal y como se regulan los estudios de artes plásticas de diseño, con los mismos ciclos formativos y exactamente el mismo esquema. Es decir, es igual que la formación profesional pero tiene un componente artístico que hay que tener en cuenta. Se hace muy bien en la ley para las artes plásticas de diseño, por lo que se podría hacer exactamente lo mismo en cuanto a las técnicas del espectáculo.

La señora PRESIDENTA: Muchas gracias, señor Monterde por su presencia.